

Monges

ASSAIG, 8

Làia de Abumada

MONGES

Pròleg

CARME RIERA

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

Publicat per	FRAGMENTA EDITORIAL Plaça del Nord, 4 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat	<i>Pròleg</i> , per Carme Riera	9
Col·lecció	ASSAIG, 8	<i>Introducció</i>	13
Primera edició	FEBRER DEL 2008	I «Qui ha fet l'esforç d'entrar fins al fons en la pròpia tradició religiosa, no té por d'entrar en una altra» BERTA MENESES	21
Primera reimpressió	ABRIL DEL 2008	II «La plenitud és igual a res, és una absència» CARME SARDÀ I TORT	35
Segona edició	SETEMBRE DEL 2024	III «Estar sempre disposada a acollir els altres t'exigeix molt, és negar-te» CATALINA TERRATS	47
Producció editorial	IGNASI MORETA	IV «M'interessa un Déu que sempre encengui més desig» EULÀLIA BOFILL	59
Producció gràfica	INÈS CASTEL-BRANCO	V «La música té molta força per crear unió i comunió» GRISELDA COS	71
Assistent de producció	MARC CASADESÚS		
Impressió i relligat	ROMANYÀ VALLS, S. A.		
© 2008	EULÀLIA DE AHUMADA BATLLE pel text		
© 2008	FRAGMENTA EDITORIAL, SLL per aquesta edició		
Dipòsit legal	B. 14308-2024		
ISBN	978-84-10188-53-2		

VI «El que em sedueix és la recerca de Déu que hi ha també en la gent de les altres religions» LUCÍA CARAM	87	XV «A l'hospital m'he trobat acompanyant persones amb qui hem fet un procés preciós fins a morir» ROSA M. PIQUER	209
VII «Jo he fet l'opció de baixar del tren i quedar-m'hi» MARIÀNGELS SEGALÉS	105	XVI «M'encanta que m'enviïn a les cases d'exercicis, perquè la gent que hi va vol trobar Déu» ROSA PRAT	225
VIII «No vull res, el meu camí és l'abandó» MARIA LLUÏSA CORTÈS	121	XVII «Diuen que hem de fer avançar l'Església; jo dic que no: l'hem de fer retrocedir fins a arribar als inicis» ROSER GARRIGA	235
IX «Jo m'ho crec, això de l'educació» MIREIA GALOBART	131	XVIII «La qualitat de l'amor de Déu és aquesta: vol interlocutors vàlids, no vol esclaus ni gent sotmesa» TERESA FORCADES I VILA	247
X «Jo he fet l'opció, però m'adono que és Ell qui em manté aquí» MONTSERRAT DOMINGO	143	XIX «El que ara em crida és estar al costat d'aquesta immigració sovint tan desesperançada» TERESA LOSADA	261
XI «A cadascuna se li ha de donar el que realment necessita per al seu creixement personal» MONTSERRAT VIÑAS	155	XX «La meva vocació està en aquests més perduts, en aquests "mals lladres", que són els drogoaddictes, els de les presons» VIQUI MOLINS	271
XII «Sempre he sentit molt propera la inserció de les persones marginades» PEPA VIGNAU	167	<i>Eptleg a la segona edició</i>	283
XIII «Anem a llocs considerats extrems, amb actitud desarmada, sense pretendre res, acollint l'altre tal com és» PILAR SAUQUET I MUNTAL	179	<i>Glossari, per Rosa M. Piquer</i>	285
XIV «M'agrada mirar abans de començar algun compromís, conèixer el barri, assegurar-me als bancs i pregar» ROSA M. BARBER	195		

PRÒLEG

Carme Riera

EDUCADA PER LES MONGES del Sagrat Cor, a qui guardo un afecte enorme i un gran respecte, a més de fervent admiradora de Teresa de Jesús, una de les dones més fascinants de la història espanyola, m'és grat complir el paper de presentadora o telonera del text de Laia de Ahumada. Basat en entrevistes a vint monges catòliques de diverses congregacions, l'autora parteix d'una pregunta formulada a totes de la mateixa manera: «¿Quin és el teu desig profund?», que li serveix per entaular-hi conversa. Una conversa que sembla «d'estrada»,¹ com hauria dit santa Teresa referint-se a la sinceritat i simplicitat amb què es desenvolupa, potser —i torno a citar santa Teresa— «perquè s'entenen millor en el llenguatge unes dones amb les altres». El capteniment afable de Laia de Ahumada —per cert, descendent col·lateral de Teresa de Cepeda y Ahumada—, el saber preguntar i escoltar, propicia, al seu torn, l'actitud acollidora de les

¹ En l'època de Teresa de Jesús, tant dins com fora dels convents, les dones solien seure en una estrada o petita tarima de fusta per parlar de les seves coses.

monges, les respostes de les quals em semblen absolutament sinceres, cosa d'agrair en els temps que ens ha tocat viure, en els quals el que és políticament correcte està al mateix nivell que la dissimulació, si és que no està al mateix nivell de la hipocresia i el cinisme. El que ens expliquen Berta Meneses, Carme Sardà, Catalina Terrats, Eulàlia Bofill, Griselda Cos, Lucía Caram, Mariàngels Segalés, Maria Lluïsa Cortès, Mireia Galobart, Montserrat Domingo, Montserrat Viñas, Pepa Vignau, Pilar Sauquet, Rosa M. Barber, Rosa M. Piquer, Rosa Prat, Roser Garriga, Teresa Forcades, Teresa Losada i Viqui Molins, cadascuna a la seva manera, coincideixen en la franquesa amb què s'expressen. Encara que el to de les seves veus pugui ser diferent, les seves paraules s'assemblen perquè totes parlen de la crida de Déu i, a partir d'aquí, del vincle indissoluble amb l'ésser que —per via del misteri sacre— s'ha convertit en espòs i amant místic.

En acabar de llegir el llibre he sentit una enveja enorme d'aquestes monges, que tenen una vida plena de sentit espiritual, de fe en el Déu al qual s'han consagrat. Tant de bo el meu agnosticisme em permetés compartir les certeses que doten de sentit les seves existències i les refermen en la fe, encara que el camí escollit per cadascuna a l'hora de mostrar la vocació religiosa sigui diferent. Per unes, la base és el diàleg interreligiós; per altres, l'ajuda als marginats, el treball al costat dels més desfavorits; i encara per altres, el compromís ètic que les porta a l'ensenyament i fins i tot a la presència en fòrums extraconventuals o, per contra, al recolliment i l'oració en solitud.

Malgrat les diferents procedències socials, edats o ordes religiosos en els quals han professat, són dones intel·ligents, cultes, i estan al dia del que passa en el món. No tenen res a

veure amb els estereotips amb què la gent acostuma a jutjar les monges.

Com bé escriu Laia de Ahumada a la INTRODUCCIÓ d'aquest llibre, el terme *monja* i el derivat *mongívol* impliquen connotacions més aviat negatives. Només cal navegar per internet per comprovar-ho i observar, igualment, la falta de respecte amb què des de la xarxa s'enfoquen molts continguts. En aquest cas, a més, abunden les referències eròtiques i fins obscenes referides a les monges. Un tòpic vulgaríssim que, probablement, deriva entre nosaltres del personatge de Doña Inés, la novícia que protagonitza *Don Juan Tenorio*, obra que alhora s'arrela en la tradició medieval i evidencia que a l'interès depredador de molts homes —Don Juan en seria un bon exemple— s'hi uneix també l'afany transgressor sacríleg: robar a Déu el que li està consagrat.

L'autora del text apunta amb encert que «la història de les monges és una part de la història descarnada de les dones». La clausura en el convent fou una imposició de les famílies de moltes dones, si podien pagar un dot. Un destí pitjor esperava a aquelles que sense dot ni marit no tenien més remei que dedicar-se a la prostitució per sobreviure. Això no obstant, algunes van preferir el convent al matrimoni, com ara Teresa de Cartagena, una de les nostres primeres escriptores, o Teresa de Cepeda, perquè en el convent eren en el fons més lliures que sotmeses al jou del vincle matrimonial. És probable que sor Isabel de Villena o sor Juana Inés de la Cruz no haguessin escrit cap obra si no haguessin sigut monges. Contràriament al que ens pugui semblar ara, el convent no era un mal lloc per a les dones espanyoles dels segles xv, xvi i xvii. Per comprovar-ho només cal llegir les narracions de María de Zayas, les novel·les de la qual van tenir gairebé tant

d'èxit com *El Quixot*. Moltes dones trobaren dins del convent un espai molt més favorable i més tolerable que no pas a fora, tot i que pugui resultar paradoxal. En aquest sentit, van ser molts els convents femenins que es van apuntar a les doctrines progressistes d'Erasme, que implicaven tornar als principis de l'Evangeli basats en l'amor. Encara que alguna feminista hagi afirmat que l'amor és l'opi particular de les dones, no és menys cert que en les doctrines erasmistes sobre l'amor moltes monges van trobar el camí que les conduïa, si no a la igualtat amb els homes també cridats per Déu a la vida religiosa, almenys a la possibilitat d'una vida espiritual a la mateixa alçada, ja que les ànimes, com escriu Maria de Zayas, no són ni masculines ni femenines. La influència d'Erasme en els convents de monges possibilitarà la reforma carmelitana empresa per santa Teresa, el feminisme de la qual *avant la lettre* aconseguí evitar que intervinguin els carmelites en l'elecció de les abadesses, com s'havia fet fins aleshores, i també que entrin a l'orde monges il·letrades. Un aspecte que alguns lliguen amb l'origen convers i, en conseqüència, de protecció a les famílies descendents de jueus, més cultes que la resta. A mi em sembla que les coses no van per aquí, sinó que santa Teresa el que desitja és que les seves monges tinguin accés directe als textos, perquè aquest accés els obrirà finestres a possibilitats que abans se'ls negaven.

Sens dubte, la història dels ordes religiosos femenins és apassionant i està, tanmateix, a mig fer. Tant de bo aquest llibre sobre monges serveixi per esperonar alguna de les nostres investigadores. El tema s'ho val.

INTRODUCCIÓ

És un títol agosarat, el que encapçala aquest llibre, però no es pot emmascarar amb cap subtítol perquè precisament el que pretén és desemmascarar, treure pàtines, trencar la imatge estereotipada que es té de les monges per tal d'acostar-nos a la riquesa i diversitat que viuen totes i cadascuna. És una pretensió al capdavall humil, perquè no vol demostrar res, sinó únicament mostrar el que viuen vint monges catòliques de diferents ordes religiosos, que es mouen en diferents àmbits: l'ensenyament, l'acollida, el món de la marginació, la contemplació, el diàleg interreligiós..., amb una única característica comuna: que són dones, dones singulars, fidels a un desig profund que les fa viure amb plenitud.

MONGES és un títol provocador. Al llarg de la història les monges han estat venerades i menyspreades, respectades i ofeses, beatificades i objecte de mofa; se n'han explicat mil i una històries —la literatura n'és plena—, totes inventades per homes que a més d'enclaustrar-les dins dels murs del monestir, de vegades contra la seva voluntat, s'han permès el dret de menystenir-les. La història de les monges és una part de la història descarnada de les dones. I no és estrany

que la paraula *monja*, i el derivat *mongívol*, hagi esdevingut actualment sinònim de *persona melindrosa*; i per això també és un títol confús, perquè el significat equívoc del mot desorienta el possible lector i el convida a cercar què amaga la paraula, si burla o discreció, abans de triar-ne la lectura.

Però malgrat la gosadia, la provocació i la confusió, no es podia fer altrament, i així ho creuen totes les monges que participen en aquest llibre, que són conscients que arrosseguen el mot com un estigma. Per aquest motiu s'han prestat coratjoses a desfer malentesos i a defensar la seva vocació personal, que és en definitiva una vocació humana.

Monja, etimològicament parlant, prové de *mónos* —d'on es deriva *monaché*—, és a dir, 'sola, única, apartada de la multiplicitat, en recerca de la unificació interior i de la unió amb l'Absolut'; tècnicament parlant és només la que professa en un monestir i fa vida contemplativa, però el nom s'ha estès a totes les religioses que fan vots dins d'un orde religiós, i actualment la *vox populi* no en fa cap distinció. Religioses i monges han anat a parar al mateix sac, i jo tampoc no n'he fet la tria, perquè malgrat que el seu carisma és diferent, les iguala l'opció per una vida religiosa, eremítica o comunitària, i la professió d'uns vots, privats o públics, de pobresa, castedat i obediència. Des de la fundació dels primers monestirs fins a les congregacions modernes han passat molts segles que han donat a llum un bon nombre d'ordes religiosos femenins —cada un amb un carisma diferent, segons el moment històric— que sovint s'han escindit, amb afany reformador, per constituir-ne de nous. En els fonaments de cada fundació hi ha el desig profund d'unes dones per viure l'Absolut d'una manera totalitzadora, una set de Déu que s'ha manifestat en forma de re-

núncia i ascési, i que ha utilitzat l'exclusió del món com un camí cap a la Totalitat.

Costa actualment reformular aquesta idea de renúncia i aquest sotmetiment a l'obediència que semblen evocar temps obscurs de la història. Des dels postulats contemporanis de llibertat i igualtat de la dona, de contemplació dins de l'acció de la vida laica, es fa difícil d'entendre que una dona pugui escollir de fer-se monja. Ens trobem en un moment crucial de la vida religiosa, inquietant i esperançador alhora: l'escassetat de joves i l'envelliment de la població dins dels ordes religiosos anuncien la data de caducitat d'un projecte secular.

Si ens remuntem als orígens de la vida religiosa, ens trobem que la primera paraula que defineix aquestes dones assedegades de Déu és la virginitat. Ja des de temps immemorial, el vot privat de virginitat ha primat tàcitament per damunt de la vida matrimonial i la maternitat. Durant segles, la dona només ha tingut dues opcions: el claustre monàstic o el claustre domèstic. Aquesta situació, encara que sembli d'històries passades, ha durat fins no fa gaire, i la majoria de les monges entrevistades encara van patir aquesta rèmora de segles; això explica que el despertar d'una crida a la vida espiritual les fes triar entre el matrimoni i el convent, sense gaires més opcions de vida religiosa. Era impensable temps enrere que un grup de dones es plantegés de viure una recerca interior de Déu sense cap subjecció reglada. L'Església no ha aprovat mai cap moviment religiós sense una intermediació de la jerarquia, i menys encara si es tractava d'un grup femení al qual s'havia de vigilar mitjançant la figura —vigent encara actualment— d'un visitador masculí. La dona, considerada per l'home com un ésser inferior, ha hagut d'estar sempre sotmesa a una autoritat masculina: el

pare, el marit, el fill, el confessor, el visitador, el sacerdot. Això explica que qualsevol intent de viure la fe d'una manera lliure i original fos sospitosa d'heretgia i escapçada de soca-rel o reconduïda cap a un orde ja existent o cap a la creació d'un de nou, sempre amb el vistiplau de les autoritats corresponents.

«No, no vull ser monja!», van expressar algunes de les entrevistades en el moment que els va passar pel cap la idea de ser-ho. Els horroritzava el propòsit, perquè les monges ja eren considerades persones peculiars. Però hi van accedir perquè el seu desig les portava més enllà de les formes i van saber trobar allò que les ajudava en la seva recerca; i, malgrat que són persones crítiques, s'hi han mantingut. La gran majoria van entrar molt joves al convent, abans dels vint anys, cosa que elles mateixes reconeixen que és impensable actualment. Els temps han canviat molt ràpidament, i la vida d'aquestes dones és la crònica de tota una època. Moltes recorden les humiliacions del noviciat i com sublimaven la renúncia a la família, a l'amor de parella, amb el convenciment de l'autenticitat d'allò que les habitava i que les guiava més enllà d'elles mateixes cap a no sabien on. Per damunt de tot, lluitaven per ser fidels a la pròpia consciència. Totes reconeixen l'obertura que va suposar en els ordes religiosos la celebració, entre 1962 i 1965, del concili Vaticà II, que va pretendre una posada al dia de l'Església per tal d'adaptar-la a les necessitats dels nous temps. L'aire fresc va enderrocar les reixes de la clausura i va obrir les portes dels convents deixant-hi entrar la vida del carrer. Aleshores van poder acollir i compartir.

Van poder restablir els lligams familiars, sortir del monestir i estudiar, crear comunitats petites, obertes als barris, al treball amb els més pobres. Van ser capaces de decidir per elles mateixes el seu futur i el futur de les congregacions. Algunes ho van deixar. Altres es van tancar encara més, per por dels canvis. Altres s'hi van quedar, perquè ho van voler, esperançades. El que no va canviar fou la situació de marginació de la monja, com a dona, dins de l'Església, per part de la jerarquia patriarcal. Algunes han lluitat per fer-s'hi un lloc, i altres han continuat vivint en un microcosmos on han anat fet la viu-viu sense molestar ni ser molestades.

En aquest llibre només hi ha representats alguns dels ordes religiosos existents, de vegades repetits, perquè la tria s'ha fet des de les persones, no des dels ordes als quals pertanyen. Majoritàriament són dones grans, perquè la perspectiva dels anys dona al camí interior una riquesa inqüestionable. Són monges conegudes, mediàtiques podríem dir-ne, o monges totalment anònimes, de comunitats urbanes o rurals, de barris benestants o de barris pobres, d'aquí o d'allà. Tan sols vaig establir un criteri a l'hora de fer la tria: dones que visquessin amb plenitud i que, en la història de l'encalç del seu somni, poguessin emmirallar-s'hi les persones que cerquen més enllà de l'anècdota o de l'efímera morbositat. Volia testimonis de persones entusiasmades en la recerca d'un anhel que dona sentit a la vida. Cap d'elles, doncs, no es va sorprendre davant la gosadia d'una única pregunta: «¿Quin és el teu desig profund?» Pregunta complexa, mig suggerida en el primer contacte. La van rebre en silenci i en silenci la van anar desgranant, teixint-la amb el fil de la memòria fins a abocar-la en un monòleg pausat. Així, d'una manera tan natural, el que havia de ser una entrevista es va convertir en

una conversa sobre el sentit de la vida; i l'entrevistadora es va transformar en confident... Des de la primera conversa em vaig guardar les tòpiques preguntes i em vaig deixar aconseguir pels viaranys de cada vida, intentant fer la menor nosa possible. D'una única pregunta van sorgir respostes diferents, senzillament perquè cada persona és diferent. Amb una certa timidesa al principi, i amb gosadia després, es van mostrar tal com eren, parlaven d'allò que els abellia i s'expressaven a la seva manera, amb uns interessos i uns moments vitals diversos. Va ser difícil per a algunes superar la tensió entre el silenci i la paraula: «¿Com explica un enamorat el que sent, o una mare l'amor pel seu fill?», em deien. Era present la por de profanar una experiència que no té paraules; la por de ser malinterpretada, titllada de visionària. I, paradoxalment, la necessitat profètica de comunicar l'experiència viscuda: ¿per què hem de callar si algú vol saber?

Agraeixo a totes elles l'esforç per no callar, per obrir-se i compartir. Jo m'he limitat a escoltar, transcriure i reelaborar els materials de les converses. Ha estat un treball intens de recerca per tal de trobar la manera més fidedigna de transmetre tota la riquesa que m'havia estat confiada. Això l'ha convertit en un llibre que, treballat amb els paràmetres d'un estudi científic, s'ha reelaborat des del cor, amb una especial cura en el treball del llenguatge per tal que arribés a la impremta amb tota l'espontaneïtat del diàleg i permetre així al lector assaborir cada conversa com si hi hagués estat present. En l'aspecte literari ha calgut reorganitzar uns materials orals en què els records s'enfilen

sense temps; i finalment, encara, la confrontació del text amb cada una d'elles i les correccions fetes sobre el paper, a través del correu postal o electrònic, que van anar teixint complicitats.

Tot plegat ha estat un camí iniciàtic, tant per les apassionants converses com pel treball d'elaboració del text, que em feia reviure l'expressió de cada mirada. He pogut visitar paisatges recòndits on mai no se m'hagués acudit d'anar. He traspassat els murs dels monestirs que havia vist de lluny estant. He estat acollida, regalada amb l'amistat de la confiança.

Tinc el convenciment que una flor no fa estiu, però que moltes flors com aquestes poden transformar un paisatge.

I

«QUI HA FET L'ESFORÇ D'ENTRAR FINS AL
FONS EN LA PRÒPIA TRADICIÓ RELIGIOSA,
NO TÉ POR D'ENTRAR EN UNA ALTRA»

Berta Meneses

Berta Meneses (Palència, 1945) · Professora de l'Escola Nostra Senyora de Lourdes de Barcelona · Mestra zen (escola zen Sanbo-Betània) · Congregació Filipense

LA BERTA M'ACULL en una saleta prop del *zendo*. En aquell racó es respira el silenci de moltes hores de fer silenci. Ningú no diria que som al bell mig de la ciutat. És un oasi en el desert. Ja ens coneixíem i no han calgut les presentacions. Ella fou qui em va introduir en el camí del zen. La Berta és una dona apassionada, segura del seu desig, que mira sempre endavant i no estalvia esforços per aconseguir allò que li diu el cor. Toca un munt de tecles: l'escola, els alumnes, les classes, el zen, els deixebles, el *zendo*, les xerrades, el diàleg interreligiós, les accions solidàries a El Salvador..., el seu secret és una innata vitalitat, moltes hores de meditació i una organització estricta dels horaris. Rara barreja de passió llatina i disciplina japonesa.

—*Ets monja i mestra. ¿Sempre ho has tingut clar?*

—El meu pare sempre em preguntava què volia estudiar i jo li deia que medicina, però a ell no li agradava perquè considerava que les dones no tenien èxit com a metges i volia que fos farmacèutica, però això per mi era fer de botiguera i, si havia d'estar en una botiga, preferia fer de pastissera. I li deia: «El que no vull ser és ni monja ni mestra!» Abans em pensava que les monges no tenien cames, però ara ja he vist que en tenen.

—*¿Com vas arribar-hi?*

—Quan vaig acabar magisteri em van demanar si podia ser monitora en unes trobades amb gent marginal. Tenia dinou anys i em trobava davant de noies més grans que jo que ignoraven coses que per mi eren evidents, i que tenien una disponibilitat per aprendre enorme. Els ensenyaven diferents coses, i jo els ensenyava a pregar, tot i que, a la vegada que els ensenyava a fer-ho, també jo pregava seriosament per primer cop. No eren pregàries de repetició, sinó d'estar en silenci, de pensar en allò que vols, de parlar-ho amb Déu. Jo no tenia cap escola de pregària perquè, com deia la meva mare, no em perdia cap festa i m'importaven poc els quilòmetres que havia de fer per anar-hi; era molt activa, però arran d'aquelles trobades em va començar una vocació molt forta pel tema social. L'arrel d'aquest canvi va estar en el contacte amb aquestes noies, que venien d'un món que jo no coneixia perquè havia nascut en un ambient clàssic, d'anar a missa, i sense gaires preocupacions. El tema espiritual també va tenir un pes considerable perquè recordo, ja des de petita, haver tingut experiències espirituals molt fondes; i també en aquella època: nits de pregària, caminades contemplatives, perdre'm per la platja... Em va començar a venir al cap la

idea que m'havia de fer monja i anar a missions, però pensava: «¿Com ho dic, això? Si ningú no s'ho creurà!» Tenia vint anys, estava matriculada a la universitat —a primer de químiques, a Valladolid—, i vivia en una situació de desorientació total. Quan va arribar l'estiu, vam marxar de vacances amb la família; jo ja veia que no podria aguantar tot allò que portava a dins i ho vaig explicar a la meva mare. Ella em va dir: «Ah, no! Viuda dues vegades, no!», perquè el pare havia mort quan jo tenia onze anys i jo era la gran i el seu suport. Va ser un drama. I així és com arribo al noviciat.

—*Em costa imaginar-te en un noviciat.*

—El noviciat no va coincidir en res amb el que jo havia imaginat. Va ser duríssim. Era una manera de tractar-te —segons el meu judici de noia de vint anys— infantívola, i com que era molt rebel, sovint em cridaven a l'ordre i m'insinuaven que, si continuava així, hauria de sortir. Jo sempre els donava la mateixa resposta: «Si vostès m'envien a casa és que Déu no em vol aquí, i jo, quasi encantada, però pel que intueixo no me'n puc anar, el meu objectiu és prou clar.» Era molt curiosa la contradicció, i jo em deia: «Aguanta, que només són dos anys de noviciat.» Abans d'entrar-hi, llegia Bonhoeffer, Teilhard de Chardin, Tillich, autors que el Sant Ofici havia prohibit a tots els noviciats; per tant, allí no els podia llegir; vaig demanar a la meva mare que m'enviés un matalàs més gruixut —perquè el que tenia allí era molt prim—, i que a dintre m'hi fiqués tots aquests llibres. Passats uns mesos, van descobrir que llegia aquests llibres i me'ls van requisar; em van dir que jo estava en contra de l'Església i del Sant Ofici. En la meva consciència no m'inflüïa gens que em diguessin que hi estava en contra, perquè sempre he estat molt lliure. I és que el llenguatge de Teilhard

de Chardin, el de Bonhoeffer, era l'únic llenguatge teològic que jo entenia i vivia —amb vint-i-un anys— completament convençuda. Quan me'ls van requisar, vaig demanar a la meva germana, que estava aprenent mecanografia, que practiqués amb *El medi diví* de Teilhard de Chardin, i que me l'enviés per carta. Així va ser com el vaig llegir.

—*Vas tenir uns bons mestres...*

—La meva espiritualitat ha estat influïda per unes persones molt concretes. Una d'elles és Teilhard de Chardin i tot el llenguatge que utilitza quan diu que la matèria també és esperit, que tot evoluciona cap a la plenitud que és l'alfa i l'omega. Recordo de memòria un dels textos: «Encara que no tingui ni església, ni altar, ni pa ni vi, per sobre de tots els signes em puc trobar amb la presència real del que és invisible i que també és aquí.» Aquesta és la meva espiritualitat. Jo sempre deia a la meva mare que no sabia qui havia posat en mi aquestes idees —perquè no les tenia ningú més—, però jo no podia pensar d'una altra manera, i com que no podia fer-ho, havien de ser de Déu. I la meva mare, que era una persona molt culta, em deia: «Sí, filla, però cal fer també el que diuen els superiors, perquè si no, passaràs una vida molt amarga allà dins.»

—*¿L'obediència va ser fàcil?*

—La mare general em deia que jo no sabia què era la voluntat de Déu ni tampoc l'obediència. I jo li deia: «És que l'obediència és tremenda! Jo no sé si vostè sap que per obeir es necessita estar molt lliure de l'ego, perquè obeir no és posar-me la jaqueta negra o gris que vostè vol, això és disciplina, i no té tanta importància; el veritable sentit del vot d'obediència és saber realment què vol Déu de mi en cada moment, i això representa molt silenci i que estigui molt

lliure, i això és molt difícil. Jo crec que no soc obedient, però tampoc no sé si vostè ho és.» Ella considerava que jo era molt racionalista, que s'havia de ser meitat fe i meitat raó i que jo cada cop era més raó. Jo li deia que la fe i la raó són dos plans diferents... i se'm quedava mirant com dient: «És que no puc amb ella.» Però no em treia del noviciat.

—*¿I quan acabes el noviciat?*

—Somiaava que en acabar el noviciat m'enviarien cap aquí, a l'Escola de Lourdes. Ja hi havia vingut a fer classes, i les monges no tenien res a veure amb les del noviciat. Tenien fama de comunistes, de catalanistes, de ser de l'Assemblea de Catalunya; aquí es va fer la primera escola d'estiu Rosa Sensat, i hi havia una altra espiritualitat..., però em van enviar a Galícia. Allí anava a la Universitat de Santiago i treballava amb la JOC (Joventut Obrera Catòlica); era l'època de Franco i jo era contestatària: feia totes les propagandes i les duia en el cotxe, embolicades amb un paper que deia: «catecismos». Era plenament feliç en aquell ambient social, i m'agradava perdre'm en la natura, en el silenci total i en la lectura d'autors amb una visió de Déu panteista. Després vaig anar a Madrid, però allà no hi podia viure i vaig dir que, o m'enviaven a Catalunya, o sortia de la congregació. Pensava que, si calia, podia fer el camí espiritual jo sola.

—*¿Et van enviar a Catalunya?*

—Em van enviar a la comunitat de Lourdes. Era el moment de la mort de Franco, i es va produir un canvi important. L'atenció a la gent empobrida començaven a dur-la a terme les entitats —abans només era l'Església—, i és com si a partir d'aquell moment hagués de buscar un nou sentit al fet de ser monja, amb una visió i acció dins de la teologia de l'alliberament, perquè fins aleshores era omplir un buit

que la societat no omplia. A partir de la lectura i el qüestionament, vaig començar a obrir-me —i a obrir-nos, perquè no era l'única— a les qüestions orientals. Vaig començar a descobrir la importància del cos, amb el treball dintre del món del ioga, la respiració conscient, i alhora estudiava Tillich molt profundament... De cop i volta, em van caure a les mans els llibres del trapenc Thomas Merton, que em van fer veure que era possible que allò que intuïa fos una experiència real des d'un altre punt de vista; i vaig començar una recerca fortíssima dintre d'aquest món.

—*La vostra era una comunitat una mica atípica.*

—Quan vaig arribar aquí, era una comunitat que portava quinze anys de psicoanàlisi en grup: havia treballat molt tot el que fa referència a l'ombra, a la part psicològica; el mateix que l'experiència de la comunitat de Cuernavaca, a Mèxic, però allí es van exclaustrar tots i aquí no va sortir ningú. Després, aquesta experiència es va portar a Bèlgica, a un congrés de psicoanàlisi i espiritualitat. És una experiència bastant inèdita pel fet que, després de tanta psicoanàlisi, quedés la comunitat íntegra.

Vaig entrar en una comunitat on tot es qüestionava des d'un mateix, des del «tu com ho entens» i «tu com ho vius», no des de la norma. I es qüestionava tot: l'eucaristia, la pregària, tot es posava damunt de la taula. S'havia d'anar molt a fons, perquè, si no, tot s'ensorra i et quedes sense res.

—*¿Com contactes amb el zen?*

—Vaig conèixer l'Ana María Schlütter quan es preparava per ser mestra zen; anava a Alemanya amb el jesuïta Enomiya-Lassalle, qui més endavant la presentaria al mestre Kôun Roshi, del Japó. Ella va venir aquí per fer-nos un petit curs d'un cap de setmana sobre zen, i jo vaig veure que

m'encantava. En aquell moment estava fent un treball espiritual en dues direccions: la primera era una necessitat forta d'aprofundir en la nostra tradició, sobre l'Evangeli, sobre els místics: Tillich, Bonhoeffer, però no des del que oficialment es diu, sinó des del marge, al límit. Jo havia fet teologia i fèiem contínues reunions, revisions, aprofundiments. La segona era l'obertura al món oriental, com una visió espiritual completament oberta, on és el «jo mateix» qui pot arribar a l'experiència de l'Absolut. I anava llegint experiències de persones, com ara la de Merton, que en descobrir el món oriental va veure que se li obria una porta, però que això no li feia oblidar el que ell era. Fet i fet, era el mateix procés que estàvem fent nosaltres. Em va entusiasmar i m'hi vaig entregar amb tota l'ànima. Eren moltes hores de lectura, de diàleg i de meditació, a més de tota la feina de l'escola. És en aquell moment quan conec el benedictí Willigis Jäger, que va ser convidat per les benedictines de Sant Pere de les Puelles a fer una conferència sobre el llibre anònim del segle XIV *El núvol del no saber*, que nosaltres estàvem llegint perquè formava part d'aquests llibres de reflexió i estudi que he dit abans. Justament em vaig trobar amb un mestre zen que feia una conferència sobre una cosa que jo estava buscant.

—*¿I què vas trobar?*

—Que el llenguatge zen m'ajuda profundament a entendre el que jo soc, sense necessitat de deixar la pròpia tradició religiosa. El zen et dona un altre llenguatge i un altre camp d'experiència per trobar el que busques: el teu veritable jo, que és diví, i que és això el que diuen els textos dels místics; aleshores sant Joan de la Creu comença a tenir una rellevància extraordinària, l'entenc i m'emociono. És un món sumament ric el que se't desperta, i tots dos —cristianisme i

budisme zen— s'ajuden i es complementen. Solament qui ha fet l'esforç d'entrar en la pròpia tradició religiosa, fins al fons, no té por d'entrar en una altra; t'ajuda a convertir-te, a purificar la teva religió, i, a més, amplia la teva cosmovisió amb elements que no són de la pròpia tradició.

Aquesta recerca m'ocupava llargues estones del dia i part de la nit, perquè ens en anàvem a dormir de matinada. El més extraordinari era que tota la comunitat hi estava implicada. Actualment tota la comunitat fa zen.

—*¿I la teva inquietud social?*

—La part social no s'oblida, perquè a l'escola hi ha un compromís amb els nens que tenen dificultats, que és el tret característic d'aquesta escola. Actualment l'associació Zendo-Betània té una branca anomenada *karuna* (compassió), i té un compromís amb l'Equador, Guatemala i El Salvador.

—*¿Allí també es practica zen?*

—Qui fa zen en aquests llocs és gent que té un nivell cultural alt —alguns han estudiat en universitats estrangeres, i d'aquests n'hi ha dos o tres de l'alta societat— i està preocupada pel creixement espiritual. Quanestic allí els dic: «Vosaltres, que sou una minoria, podeu estar en meditació; la meditació ha de portar a la saviesa de la percepció i a la compassió. Encara que no pugueu fer gran cosa, el que no podeu fer és no fer res.» Després dels terratrèmols d'El Salvador, la gent es va quedar sense casa, sense terres, i el govern no hi podia arribar; aleshores va ser quan ens vam comprometre a construir, a la Sierra del Bálsamo, el poble, la guarderia i un centre professional per a dones. La primavera pròxima començarà la formació per a les dones que s'encarregaran de la guarderia. Ara tenen aigua i llum, però cal un pla de salut urgent i afrontar el problema educatiu, que és més greu que el

de l'habitatge. Allí tenim una associació contrapart que rep directament el que nosaltres li enviem; no hi ha persones assalariades, i els diners que es treuen són nets. Estem contents i, quan ens ho agraeixen, jo els dic: «No m'ho agraiu. Això és vostre. Si nosaltres tenim alguna cosa de més, no és nostra, és vostra.» És una altra percepció de l'ajuda, que és la compassió: un aspecte que està molt més integrat que quan jo era jove, que estava més polaritzat. S'ha anat configurant un centre diferent, molt més global, que ho abasta tot i a tots, que té una manera de percebre les coses no fragmentada; tot ha d'estar en harmonia, en coherència, tot ha de poder reflectir Déu.

—*¿Com arribes a ser mestra zen?*

—Quan vaig conèixer Willigis Jäger, vaig començar un treball intens amb ell. Venia dos o tres cops l'any a Barcelona, i jo passava el mes de juliol, i part de l'agost, al monestir de Würzburg, a Alemanya, fent cursos i *sesshins*. També vam descobrir les coves de Farlete, a Saragossa, on passàvem la Setmana Santa en pura contemplació i entrega absoluta a allò que dona sentit a la nostra vida.

És un procés llarg. A la nostra escola zen es treballa amb els *koan*. Un *koan* et possibilita una percepció nova de la realitat a través del qüestionament concret que aquest *koan* t'aporta; és una percepció de la Realitat Absoluta, del Buit, o de Déu, en el quotidià. Hi ha un *koan* que respon a una pregunta molt profunda de l'ésser humà: «Jo ja sé que tot és en Déu, però ¿com ho experimento?» I respon amb una frase molt senzilla: «El xiprer és al jardí.» Implica el sentir-te xiprer, que és allí mateix, no en un altre lloc, que Déu ets tu i que tu ets el xiprer. Resoldre un *koan* no és parlar, ha de ser una experiència que es mostri; hi ha uns nou-cents

koan: imagina, doncs, la quantitat de trobades i de meditacions que s'han de fer per anar travessant aquestes petites barreres que són els *koan*. Es fa un treball de meditació, en silenci total, també d'estudi de tipus filosòfic, ja que suposa la comprensió d'una cosmologia diferent. Nosaltres, com a cristians, també tenim molt clara la nostra cosmologia, la història sagrada, la teologia en què hem estat educats, i tota la cultura que ens envolta (arquitectura, música, literatura...). En la cosmovisió del budisme zen hi ha també tot un univers cultural, una manera d'entendre temes bàsics com ara Buda, *dharmā*, *shangā*, la llei del *dharmā*..., un entendre no intel·lectual sinó experiencial, però també hi ha d'haver una comprensió filosòfica. Quan jo dic: «La voluntat divina o la llei del *dharmā*», la gent em mira estranyada, sense acabar d'entendre que em refereixo a aquella intuïció que percep que el diví està travessant la realitat, que fa que cada cosa sigui el que és i que, quan tu hi estàs d'acord, quan ets allò que has de ser, estàs complint la voluntat divina. Tota aquesta visió filosòfica també s'ha d'estudiar, entendre, i oblidar en el silenci, perquè sigui una cosa que és, simplement.

En aquesta fase final em guiaven Willigis i Schlütter, que ja era mestra zen. Quan vaig acabar, em van presentar a Kōun Roshi, al Japó, mestre zen de l'escola Sanbō Kyōdan, i allí em van nomenar mestra zen assistent. Quatre anys més tard, Ana María Schlütter em va nomenar mestra zen en un *sesshin* a Hostalets de Balenyà, amb el nom de *Cho Shui An* ('ermita de l'aigua que purifica'). A l'hora de valorar-te tenen en compte dos aspectes: confirmar les teves experiències, el teu procés, i que tinguis una certa capacitat pedagògica, que sàpigues mostrar-ho, perquè, si no és així, no tindràs mai deixebles. Jo, dos anys abans de ser nomenada, ja feia cursos

d'iniciació a la meditació. Al Japó, fas un pelegrinatge pels diferents monestirs i un *sesshin* molt curt a Shinmeikutsu (cova de l'obscuritat divina), que va fundar Enomiya-Lassalle. Després hi he tornat diverses vegades, perquè a la nostra escola hi ha el costum de trobar-nos un cop l'any i revisar-ho tot; i ens posem a prova: «Davant d'això, ¿tu com ho mostres?» Continuant treballant, aprofundim, sempre hi ha un altre horitzó, però el més important és la pràctica.

—¿*Trobes moments per practicar en la vida diària?*

—La pràctica és difícil quan portes una vida intensa com la meua, però, quan ets mestra, encara t'has d'asseure més perquè aleshores tens alumnes. Faig una asseguda al matí, de set a vuit, i també a la tarda, mitja hora. I moltes hores de preparació per tal de fer cursos, conferències, etc. De dilluns a dimecres treballa intensament a l'escola; dijous i divendres faig un altre ritme: els dedico a escriure, a preparar; i els caps de setmana tinc cursos gairebé sempre. Hi dedico molt de temps. I també necessito temps per no fer res, temps de desert, com a les coves de Farlete.

—*Aconseguir harmonitzar la meditació i la vida quotidiana no és fàcil.*

—En un cert moment vaig dir a Willigis: «Veig clarament que jo no puc continuar a l'escola; tothom em demana a tothora,estic a totes les salses, i això no és bo per al meu ego, perquè se sent important, i jo sé que, quan aquest mori totalment, Déu serà totalment.» I ell em va fer veure que això era un muntatge del meu ego: «Es tracta que el místic estigui encarnat en la vida quotidiana que li toca viure; per tant, res de deixar l'escola! Si et vols alliberar d'alguna assignatura per tenir més temps, d'acord, però res d'estar fora del "mercat": és en el "mercat" on hem d'estar, la resta són

imaginacions que es munta el nostre petit ego.» I ara, vist en perspectiva, sé que té raó. Es tracta que en el dia a dia puguis tenir una mirada interna que et permeti aquest espai de percepció diferent de la realitat. Això necessita meditació diària, i dintre del «mercat». Hi ha moments clau de recés intensiu, experiències de prendre contacte amb aquesta realitat que em supera, que em dona una plenitud que no té nom i que després esdevé certesa, però en el dia a dia hi ha un contacte molt més simple i quotidià. Sempre recordo la celebració del 6 d'agost —dia de la Transfiguració—, al monestir de Würzburg. Pensava que no podia existir res de millor que aquell paradís, perquè era perfecte: uns cursos intensos, una celebració a mida —perquè la feia Willigis—, un sentir que Déu és i jo soc..., això és l'aliment, però en el dia a dia et trobes amb els frecs de la relació, amb aquella persona que no et cau bé, amb aquella circumstància, i l'altre també és! ¿No has experimentat que l'essència ens configura a tots per igual? ¿Com és que veus l'altre com un enemic? Atura't, respira, això és l'ombra que s'ha d'alliberar de la ràbia que t'ha entrat de cop i volta. La trobada amb el zen m'ha possibilitat una mirada més profunda i més mística de la realitat. La meua manera cristiana de veure la vida ha canviat totalment, perquè el meu cristianisme estava marcat per una pregària personal i per un compromís social, i ara no hi ha divisions: tot és, fins i tot aquella persona que no em cau bé, o aquella realitat que qüestiona tot el que faig. Sé que no hi ha res que em pugui separar d'Allò que a tots ens configura.

—¿*El silenci és una assignatura pendent?*

—Ens costa molt aturar-nos en el no-res. Creiem que tot és a partir del que pensa la nostra ment. És necessari el silenci total de la ment, el silenci total de la voluntat, el si-

lenci total de l'activitat; aquests silencis són imprescindibles per escoltar la saviesa; si no, és impossible. Jo recomano un silenci modest —m'agrada la paraula—, que és el que et fa adonar que, en el fons primordial, som infinits, però en la nostra realitat som finits: tenim malalties, som fràgils, ens passa de tot... Un silenci modest, humil, perquè de l'Inefable no podem dir gairebé res. És Silenci.

«LA PLENITUD ÉS IGUAL A RES,
ÉS UNA ABSÈNCIA»

Carme Sardà i Tort

Carme Sardà i Tort (Torrelavit, 1931) · Comunitat de Sant Pere de Reixac · Institut de Vida Consagrada de Dret Diocesà (bisbat de Terrassa)

ARRIBO DE NIT a Sant Pere de Reixac i em quedo admirada de trobar un lloc com aquest tan a la vora de Barcelona. L'església aixopluga, sota les seves faldilles, les cases que habiten la comunitat de monges i la de capellans de Sant Pere —rara simbiosi bastida sobre la independència, la llibertat i la comunió de creences. Una petita república en continu creixement espiritual, oberta a l'acollida de tots aquells assedegats que cerquen més enllà de les formes. La Carme m'obre la porta i m'abraça amb força. M'ensenya la casa i em quedo embadalida davant de les finestres de les habitacions, encarades a l'horitzó, des d'on cada tarda se'ls regala una posta de sol que, des de Montserrat fins al Tibidabo, omple el cel de vermells esclatants. La Carme m'ofereix una infusió de marialluïsa fresca, mentre enfila la conversa que, com ella diu, no s'ha preparat, sinó que ha deixat que ragés de l'emo-

tivitat que sempre li dona forces. Mentre l'escolto, observo de cua d'ull el moviment obsessiu de la plana, els milions d'ulls parpellejants de la ciutat, i sento que Sant Pere és un regal de Déu.

—¿Com vas venir a raure aquí?

—Vaig estar vint anys al monestir cistercenc de Valldonzella: hi vaig entrar l'any 1953 i en vaig sortir el 1973. Vam sortir-ne quatre monges: l'Elvira, la Maria Dolors, l'Esperança i jo. No és gens fàcil canviar radicalment de vida, després de vint anys; per això, ens va ajudar en tot el procés l'abat de Montserrat, Cassià M. Just. Va ser l'època posterior al concili Vaticà II. L'any 1967 ja havia marxat del monestir de Poblet un petit grup de monjos —amb qui teníem molta relació— per anar a fundar el monestir de Santa Maria de Solius. Quan això va passar, la mestra de novícies ens va dir: «Nosaltres hauríem de fer una cosa així»; vam començar-ho a demanar, però vam trigar molts anys a poder-ho dur a terme; fou molt difícil. La possibilitat de sortir es va donar quan la meva mare es va posar malalta i em van donar permís per anar a cuidar-la —cosa que abans del concili era impensable. Nosaltres no volíem deixar de ser monges però, en sortir del monestir, això no va ser possible. Aleshores l'arquebisbe de Barcelona ens va acollir en la seva diòcesi i ens van redactar uns estatuts propis.

—¿De Valldonzella vau anar directament a Sant Pere de Reixac?

—No. Primer teníem pensat d'anar a viure a Mediona, però l'abat Cassià ens va dir que no hi anéssim perquè tornàriem a fer un Valldonzella en petit; ens va dir que ens havíem

de desintoxicar, i ens va suggerir que anéssim a viure a les Planes de Vallvidrera, on hi havia un grup de monges que havia sortit de les germanes hospitalàries, de l'Hospital de Sant Pau. Eren unes infermeres meravelloses que allí duïen a terme una important tasca sanitària —les Planes era una barriada, i el metge més proper vivia a Vallvidrera. Hi havia nens que es posaven malalts i, fins i tot, alguns es morien; elles els visitaven i, si calia, els portaven a Barcelona amb el cotxe. A les Planes vam coincidir tres comunitats que vivíem en tres casetes: les Hospitalàries, nosaltres i un grup que havia sortit de les Filles de la Caritat. Vam passar-hi tres anys. Treballàvem a casa i mai no ens vàrem quedar sense feina. Després vam començar a buscar un altre indret —tot i que jo ja m'hi hauria quedat, perquè m'hi sentia com el peix a l'aigua, i l'Esperança també— perquè l'Elvira i la Maria Dolors deien que havíem sortit del Cister per fer una casa d'acollida i de pregària, i allí ens trobàvem enmig de la gent i podíem pregar, però no hi havia cap possibilitat de fer un acolliment digne. Vam començar, doncs, a buscar altres llocs més adequats. L'arquebisbe de Barcelona ens va donar carta blanca. Primer vam anar a Collsabadell, però l'Elvira ho trobava molt ensorrat; després a Subirats, i finalment aquí, a Sant Pere de Reixac, que ens va plaure a totes quatre.

—Va ser necessari reconstruir la rectoria de Sant Pere de Reixac...

—El rector de Montcada —mossèn Josep Maria Juan-Torres— hi va fer les obres necessàries per fer-la habitable, amb la condició que també hi vingués a viure un amic seu, mossèn Josep Rius-Camps, deixant ben clar que no ens destorbaria gens, ja que ell es dedicava a l'estudi. Vam arribar-hi el mateix dia, tant ell com nosaltres. Ell va instal·lar-se al pis de

baix, i nosaltres al de dalt. D'un any i escaig ençà, també hi viu el rector, que s'ha jubilat. Amb la convivència amb mossèn Josep Rius-Camps —nosaltres l'anomenem Pep— hem tingut molta sort: és un estudiós dels pares de l'Església i dels Evangelis; és un home carismàtic, lliure, obert... Al principi, quan veia que nosaltres «guarníem» la casa amb tant parament monàstic, feia una rialleta... Sort que havíem anat primerament a les Planes i el rector d'allà també era molt liberal; altrament, no l'hauríem pogut suportar. Estàvem molt convençudes de tot el que era monàstic: en els calaixos de les habitacions hi havia papers per als hostes amb les normes que havien d'observar: el silenci, els moments de pregària...; ell ens va dir que els hostes no ho entendrien, i ens va fer un nou redactat que deia: «Aquesta comunitat vol ser una comunitat de Regne i pretén viure el missatge de Jesús d'una manera senzilla i compartida...» Allò era molt nou per a nosaltres, perquè en vint anys de viure en un monestir mai no havíem sentit parlar del Regne... i mira si hem evolucionat que ara ens trobem a les antípodes! Donem gràcies a Déu que el Cister no ens hagi acceptat com a monges, ja que això ens ha permès de viure amb plena llibertat.

—*¿Com van ser els primers temps?*

—Al principi ho trobàvem tot massa bonic. A Valldonzella estàvem acostumades a seguir uns horaris molt rígids, i aquí, en canvi, ens sentíem molt lliures... Al monestir —a matines— resàvem dotze salms durant tres hores, i aquí, amb un verset ja en tenies prou per resar durant tres hores! Teníem molt clar que ens havíem de guanyar el pa, perquè aquest era un aspecte que no ens agradava del monestir: quan necessitàvem qualsevol cosa sempre havíem de cridar algú que ens ajudés —malgrat que treballàvem molt; era tot

tan gran que no donàvem l'abast. Aquí teníem la intenció de guanyar-nos la vida amb el nostre treball, i així ho vàrem fer constar als estatuts. Durant els anys viscuts a les Planes ja n'havíem fet l'experiència: totes treballàvem a casa, i quan se'ns acabava una feina en sortia una altra: mai no ens en va mancar. Quan vam venir a Reixac, ens semblava que alguna de nosaltres havia de sortir a treballar a fora, perquè si no, quedàvem massa desconnectades de la realitat, i ja portàvem vint anys de Cister! Jo sempre deia que ho fes l'Elvira, ja que li agradava molt sortir i viatjar, però ella em va dir: «¿No ho dius tu? Doncs surt tu!»

—*¿I ho vas fer?*

—Coneixíem un capellà que era psicòleg. Tenia un pis a Barcelona, a la Meridiana, on feia reeducació per a nens; em va demanar si volia treballar amb ell —jo havia fet cursos de psicologia per a religiosos al Centre del carrer Rivadeneyra, a Barcelona—, i vaig acceptar. Així, doncs, totes quatre treballàvem al matí, i a la tarda cadascuna podia fer el que volgués, segons el seu ritme: pregària, estudi... Vaig passar un any treballant en aquest pis de la Meridiana, fins que un germà de La Salle, de Montcada, em va fer la proposta de treballar al seu col·legi. Primer vaig exercir-hi de professora de català, i després en el gabinet psicotècnic; més endavant em van demanar que coordinés l'assignatura de religió de la primera etapa, que estava molt abandonada. Em vaig treure el títol de professora de religió, i ho he anat fent fins que m'he jubilat. Per a mi va ser una experiència molt interessant: vaig rebre i vaig poder donar molt.

—*Treballant a fora, ¿us vau poder dedicar a l'acollida?*

—Durant molts anys vam acollir força gent. Treballàvem mitja jornada i la tarda la teníem lliure, i això ho va-

loràvem molt. Jo treballava a La Salle, l'Elvira cuidava avis a domicili, la Maria Dolors coordinava una escola de dones immigrants que va crear el rector de Montcada, i l'Esperança va quedar de mestressa de casa: feia el dinar, i l'acollida per a ella era fàcil; era una dona entranyable. Quan va morir, l'acolliment es va fer més difícil. L'Esperança va morir fa catorze anys i, dos mesos després, a la Maria Dolors li van detectar un càncer de mama —amb tot el que això suposa—, i va morir al cap de quatre anys. Hem quedat l'Elvira i jo, com dues ermitanes. Només acollim persones que ja coneixem perquè saben el nostre ritme: durant el dia fem silenci, i només parlem a l'hora de dinar.

Al cap d'un temps d'arribar nosaltres a Reixac, les Hospitalàries que eren a les Planes van venir a viure a prop d'aquí, a Sant Fost, perquè l'ajuntament de Sant Cugat els va comprar la casa i es va fer càrrec del dispensari. També el grup de les Filles de la Caritat, que volien fer un servei en una parròquia, van venir a Montcada, a la parròquia de Santa Maria; i heus ací que ara tornem a estar junts els tres grups que vam començar a les Planes. Formem comunitat i ens ajudem molt.

—¿*Què feu actualment?*

—Fa més de vint-i-cinc anys que els tercers diumenges de mes organitzem unes trobades en les quals en Pep comenta l'Evangeli de Lluc, els Fets dels Apòstols i, en aquest moment, l'Evangeli de Marc; això fa que ens relacionem amb molta gent, i aquesta relació ens enriqueix. Hi ha gent que hi ve des del principi, molt interessada. Després hi ha la celebració de l'eucaristia dels diumenges, que aplega gent de diferents parròquies i comunitats. Durant les celebracions dominicals, en Miquel, un germà de La Salle que ve de Bar-

celona, dirigeix els cants; quan érem a Vallonzella, la Maria Dolors tocava l'harmòni i jo dirigia els cants; aquí soc jo qui toca l'orgue. El primer diumenge de cada mes és el dia de la Paraula: comentem en grup, amb en Pep, l'Evangeli del dia, i els qui hi participen es queden a dinar; a la tarda fem un parell d'hores de pregària dirigida per en Miquel. Hi assisteixen de quinze a vint persones.

—¿*Com se't va acudir d'entrar en un monestir?*

—És una bona pregunta. Se'm va acudir perquè en aquell temps valoràvem molt el sacrifici ofert per agradar a Déu. Jo, als tretze anys, estava enamoradíssima d'un noi, però ho havia de sacrificar tot per Déu, per Jesús, i com més em sacrificués, millor. Quan vaig dir que em feia monja —jo, que era tan oberta de temperament—, ningú del meu entorn no s'ho creia; a més, era presumida i m'agradava anar ben mudada..., però m'havien inculcat que havia de fer el màxim sacrifici, el més dur, el més difícil. Recordo que els tres anys que vaig estar interna a les carmelites vedrunes de Vilafranca m'agradava molt estar-me a la capella, m'hi sentia bé —soc una persona de contrastos, m'agrada o molt silenci o molt xerrar—, i pensava que resistiria bé el monestir perquè havia fet aquella experiència; en les meditacions que ens feien fer hi vaig descobrir un nivell interior, se'm revelava alguna cosa molt gran; també em transformava en escoltar el cant gregorià en un monestir de clausura que teníem a prop. Les vedrunes em deien que entrés a la seva congregació, però el capellà del meu poble em deia que em fes monja de clausura, i ningú no m'ho va treure del cap: era l'ofrena màxima que podia fer a Déu... Recordo el dia que vaig entrar al monestir: l'abadessa et donava la mà i et conduïa, per un passadís que passava pel mig del cor, davant d'una marededeu que

li deien l'abadessa de Valldonzella... Quan caminava per aquell passadís, pensava que anava al martiri, tan gran era el meu sofriment! La primera nit al monestir fou la més dolorosa de la meua vida, el màxim del sofriment, i en canvi m'hauria deixat matar per tal d'estar-me allà: havia marxat de casa sense permís dels meus pares, vaig haver d'esperar a tenir l'edat —vint-i-un anys— perquè ells s'hi oposaven, i sort del meu germà que em va ajudar! Vaig sortir de casa de bon matí i vaig fer un petó als pares; el pare tenia la grip i la mare em va dir que no li fes un petó perquè m'encomanaria, i jo vaig pensar: «Però si és l'últim de la meua vida!», perquè sabia que estaríem per sempre més separades del món per dues reixes: de fet, mai no ens vam poder tocar ni un dit, perquè no arribàvem a tocar-nos. Jo estava convençuda que Déu volia això de mi, i per això anava a entregar-me al martiri. Vaig patir tant aquella nit! Em sentia morir, i això va durar... I van ser vint anys...! Però mentre pensava que Déu volia això de mi em sentia feliç.

—*¿Com et podies sentir feliç enmig d'aquest patiment?*

—Quan de joveneta, a casa, vaig descobrir la capacitat d'interioritzar, me n'anava a l'habitació on la mare cosia i allí resava i meditava i, quan em destorbaven, em sabia greu i pensava que en una clausura ningú no em destorbaria: seria fantàstic i podria sentir sempre tot això. Ara bé, com que vaig fer un tall tan fort en la meua vida —vaig marxar de casa sense el permís dels pares, vaig deixar el noi que m'estimava, tot el que feia a la parròquia del poble...—, quan vaig ser al monestir, l'únic que tenia dintre meu era sofriment, i no hi havia manera de trobar silenci: em va costar molt. Finalment, però, el vaig trobar. Estic molt agraïda d'haver passat aquests anys al Cister, no em sap pas greu, ho valoro

molt; vaig descobrir una vida dintre meu que potser, amb la meua manera de ser tan extrovertida, no l'hauria descoberta mai. Un cop feta aquesta troballa, em trobava molt a gust dintre meu, molt bé, i quan vam sortir del convent per anar a viure a les Planes, el que més m'agradava era dedicar les tardes a la pregària. Un cop a Reixac, treballant a l'escola, preparava les classes fent pregària; deia a les germanes: «Aquesta tarda no em destorbeu perquè haig de fer un treball per demà, molt difícil.» Si deia això, m'ho respectaven. Si hagués dit que volia pregar els hauria semblat que em podien interrompre, i jo no volia que em destorbessin perquè no m'era fàcil trobar-me ràpidament dintre meu, havia de passar molta estona i, si m'interrompien, havia de tornar a començar. Més que preparar les classes, tot fent pregària em venien a la ment un munt de coses per fer amb els nens: un viatge interior, buscar el camí de la felicitat dins de cada un, resumir les benaurances... Amb el pas del temps em va resultar cada vegada més fàcil d'entrar dintre meu, sense dependre del temps.

—*¿De quina manera?*

—En la meua vida l'Antoni Blay i Fontcuberta va ser una persona clau. Quan estàvem a les Planes va venir una noia —a qui no hem vist mai més— i ens va dir que havia fet unes trobades amb en Blay que havien estat extraordinàries, que s'havia d'estar una mica preparat, però com que nosaltres veníem del Cister... Vaig anar a Parets i vaig conviure vuit dies amb ell, i em va ordenar la ment; tota la vida li estaré agraïda. Va morir amb cinquanta-quatre anys; era un home fora de sèrie. Té un llibre, *Creativitat i plenitud de vida*, que he rellegit i treballat durant anys. Era un místic. Ens deia que era molt fàcil connectar amb el nostre interior,

que és normal que la nostra psique estigui a les fosques, però que, si vols connectar, és tan fàcil com endollar. Jo al principi no ho trobava tan fàcil, ja que trigava estona; ell, en canvi, es posava a fer pregària i ja està!, ja havia connectat. A mi això em va quedar com una possibilitat. Vam fer una ermita darrere la casa, buscant un espai de recolliment, perquè amb tanta gent a casa era difícil de fer silenci; jo m'hi havia estat dies seguits, però no m'hi quedava a dormir, perquè sempre m'ha fet impressió. Amb el temps m'he adonat que, més que buscar moltes coses, l'important és anar-les integrant a dintre fins que arriba el moment en què ja connectes fàcilment; és un altre món, una meravella! Dono gràcies a Déu de ser velleta, és tan diferent tenir setanta-sis anys que tenir-ne cinquanta-sis!, però fet i fet això no vol dir res, perquè santa Teresina ja va arribar a un gran nivell d'interiorització als vint-i-quatre anys; no depèn de l'edat. Ara estic vivint una etapa que no havia viscut mai, i ho agraeixo tant! Em penso que si no hagués arribat a aquesta edat no hagués tingut aquesta plenitud. Ara procuro de viure tot això tan plenament com puc.

—¿*Què és la plenitud?*

—Plenitud, com diu l'Elvira, és igual a res; no necessitar res. No és cap cosa, és una absència, és molt difícil d'explicar. Una vegada, uns nens que van pujar aquí —en pugen molts— em van preguntar: «¿Vostè creu en Déu? Nosaltres, no»; i els vaig respondre que jo tampoc. Després els ho vaig aclarir: «*Creure* sembla que sigui una cosa del pensament, i jo d'això no en sé res; en canvi, del cor, sí, perquè tinc necessitat d'un amor que no falla, d'una plenitud que es troba a dintre»; per això dic que no crec, però experimento, tinc la sensació de viure en un oceà d'amor, de pau, de joia,

de felicitat... d'alguna cosa infinitament gran. És una altra escola...»

—¿*Què vols dir amb una altra escola?*

—Que m'agrada consultar el meu interior per saber què hi trobo. Hi ha coses que no me les puc arribar a creure. Si Jesús feia tants miracles com diuen, ¿per què no els fa avui? Si Déu pot intervenir d'aquesta manera, ¿per què no intervé ara que hi ha tanta gent que pateix? Veure les notícies és una tragèdia. Jo només miro les del vespre; durant el dia no veig la televisió perquè m'agrada tenir temps per pensar i rumiar. Li dic a Jesús: «Tu que estàs aquí al meu costat, a veure com t'ho mires tot això, què hi dius; ¿dus que el Pare és bo?, ¿com pots dir que és bo si no arregla això ni allò?» I m'enfado i li protesto. Soc molt atrevida. No crec que fes miracles tal com els entenem literalment; en aquest sentit combrego plenament amb les explicacions que fa en Pep —per a nosaltres ha estat un do de Déu trobar aquesta persona. Jo des de joveneta volia viure l'Evangelí; un cop, en una estampa d'una noia que es va fer monja, vaig veure escrit: «Amb el cor generós i posseint la llum de l'Evangelí arribaràs molt amunt»; jo volia això, però en el Cister no veia gens clar que tot allò fos evangèlic; sí que es feia molta pregària de lloança, però em faltava trobar més compromís. També llavors hi havia dues classes de monges: les de cor i les que en deien d'obediència —el concili això ho va suprimir. Jo deia: «Això no és evangèlic!», i la mestra de novícies em responia: «Doncs això és el Cister!»

Amb aquesta bogeria que tenia jo per l'Evangelí, trobar aquest capellà aquí a Reixac ha estat la resposta a tota la crida de la meva joventut, i sento un gran agraïment. Aquest estiu vaig anar a Israel: va ser molt gratificant trobar-me amb

el llac i les muntanyes que Jesús havia travessat i trepitjat... va ser un gran regal. Jo estic enamorada de Jesús; em vaig fer monja perquè als tretze anys em vaig enamorar d'Ell. Mossèn Vergés i mossèn Batlles —que vaig conèixer a Vilafranca— em van dir que Jesús ens acceptava tal com érem, i això em va impactar, perquè jo sempre pensava que havia de canviar: era molt oberta i els meus pares sempre em frenaven, i això em feia sofrir.

—¿Com alimentes la teva vida interior?

—Tot em porta a la pregària; llegeixo alguna cosa que m'agrada i em quedo badant; tot m'hi porta. Des del menjador es veuen unes postes de sol fantàstiques; amb l'Elvira ens trobem a vegades, en silenci, contemplant-les; tot veient aquest espectacle, algun cop recito salms. Quan la Maria Dolors estava a cures paliatives, vam passar dues nits recitant salms... ens els sabem de memòria: això ens dona força en els moments més difícils.

La meva vida interior avui s'alimenta principalment de l'Evangeli de Joan: «De la seva plenitud tots nosaltres en rebem sobretot un amor que respon al seu amor» (Jn 1,16). «Aquell dia sabreu que jo estic compenetrat amb el Pare, vosaltres amb mi i jo amb vosaltres» (Jn 14,20). «Si no naixeu de nou, no podreu gaudir del regnat de Déu» (Jn 3,3). El resultat és la pau i la joia interior i una consciència d'unitat amb tota la humanitat que no permet excloure ningú de la ment ni del cor; és com un oceà profund on pots endinsar-te i sentir que «tots estem en tots»; és una meravella!

III

«ESTAR SEMPRE DISPOSADA
A ACOLLIR ELS ALTRES T'EXIGEIX MOLT,
ÉS NEGAR-TE»

Catalina Terrats

Catalina Terrats (Barcelona, 1938) · Música · Hostatgera del monestir de Sant Pere de les Puelles de Barcelona · Orde de Sant Benet (beneditines)

ENTRO PER LA PORTA GRAN del monestir, que és oberta. En aquest moment uns homes traginen caixes amb verdures, observats per una monja amb davantal que s'està a la porteria. Per anar a veure la Catalina haig de donar la volta a l'edifici i entrar pel costat, per l'hostatgeria. Segueixo les indicacions i la trobo tota atrafegada. Em demana que m'esperi en una sala mentre ella acomiada uns hostes. Després ens asseiem tranquil·les en una saleta de pas. Un parell de persones encara entren per demanar-li alguna cosa i sona el telèfon diverses vegades fins que diu que no li passin més trucades. «La vida d'hostatgera —confessa— em demana una entrega total.» Segons la regla de sant Benet: «Tots els forasters que es presenten han de ser acollits com el Crist.» I

ella no dubta gens a entregar-se; preocupada des de sempre pel tema social, l'ocupa ara la dedicació a la persona, l'acompanyament, l'escolta i l'acollida. És una mare amorosa que vetlla perquè no falti res als hostes, ni al seu cos ni al seu esperit.

—*En aquest monestir hi ha un moviment que Déu n'hi do...*

—Sí, aquí a la porteria hi ha molt moviment: trucades, visites, encàrrecs, les persones que venen per qüestió de treball... Tenim un taller d'enquadernació, un de restauració de llibres antics, i fem ornaments d'església. El monestir també està vinculat, des de fa temps, a algunes activitats, per exemple l'ACAT (Acció dels Cristians per l'Abolició de la Tortura), que es va iniciar ara fa vint anys i té la seu aquí. S'hi fan les reunions i assemblees. Actualment l'organització ja és més coneguda i les pregàries que organitzen les fan cada vegada en una parròquia diferent.

—*Del monestir també va sorgir la idea de la creació del Centre d'Acollida Assís per a persones sense sostre. ¿Com va ser?*

—Va néixer d'una inquietud que teníem unes quantes persones molt vinculades al monestir. Ens adonàvem que havíem de fer alguna cosa més que donar un entrepà als pobres que trucaven a la porta. Per poder refer les seves vides ells necessiten molt més: aixopluc, higiene, relació humana, un lloc de referència. Quan es va formar el grup de Càritas de l'arxiprestat, nosaltres ens hi vam afegir i vam exposar el que ens preocupava, i a partir d'aquí ens vam posar a treballar i a tirar endavant el projecte. Tot un miracle! Jo ara no hi participo directament perquè no podria pas, ni és la meua feina, però el porto al cor. Des del monestir es dona suport

al projecte, es fan les reunions de junta, les jornades, les assemblees, hi ha el magatzem de roba, etc.

—*¿Aquesta és una inquietud de tota la comunitat?*

—La riquesa d'una comunitat consisteix en el fet que cada persona té una inquietud determinada, un do, està disposada per a una cosa concreta, i això fa que, si hi ha llibertat a la comunitat —com és el nostre cas—, cada germana pugui desenvolupar aquest do i així s'enriqueixi el conjunt. El fet mateix de la solidaritat amb el món dels pobres no ha nascut del no-res, perquè ja hi havia una monja, la germana Antònia, que tenia molta relació amb ells; durant molts anys, aquí es repartien entrepans, menjar i roba i, quan ella es va fer gran, jo vaig agafar-ne el relleu, d'una altra manera i amb una mentalitat diferent. Hi ha també una comunitat de laics, molt vinculada al monestir, que participa de la nostra litúrgia i sobretot de l'eucaristia. D'aquí va sorgir ja fa molt de temps un grup «d'ajuda fraterna», perquè creiem que eucaristia i solidaritat no es poden separar. Sempre hem volgut estar obertes a les necessitats que es presenten. Juntament amb ells organitzem algunes activitats, conferències, recessos...

El fet que el nostre monestir estigui a la ciutat li dona una connotació diferent dels que són a la muntanya o en un poble; és important el vot d'estabilitat que fem els benedictins, és el vot de pertànyer a un monestir per sempre, i això ens vincula molt fortament al lloc on està situat el monestir. El pare Miquel Estradé, monjo de Montserrat, deia: «Feliços els monjos que tenen un poble i feliç el poble que té uns monjos.»

—*Si és així, t'hi deus mirar molt abans de triar-ne un.*

—D'entrada no ho saps. Jo vaig entrar justament quan començava el concili; fins aleshores totes les monges contem-

platives eren tractades pràcticament igual pel dret canònic —tot i que l'espiritualitat de cada orde és molt diferent—, tant era que fossin carmelites, com benedictines, com clarisses. Llavors es va donar la possibilitat que cada orde definís la seva espiritualitat i la seva clausura, i així vam poder recuperar el que és més específicament monàstic. Ser contemplatiu no exclou la relació, l'obertura als problemes del món. L'acolliment, aquesta actitud tan essencial de la regla de sant Benet, és una obertura incondicional a l'altre, al qui arriba al monestir; és una disposició a escoltar, a respectar, a donar i a rebre. Quan vaig entrar, això encara no ho sabia, però sí que es nota un tarannà determinat —perquè això es respira— i encara que no saps ben bé què és, ho vas descobrir. És bonic veure en perspectiva que aquest és el meu lloc, que Déu em volia aquí.

—¿Són difícils les relacions en una comunitat monàstica?

—A les comunitats monàstiques grans, tothom fa la seva tasca; això et permet un espai personal, i està bé que sigui així; de vegades les comunitats petites tenen més problemes perquè el terreny és més petit; tot té els seus avantatges i els seus inconvenients. Sí que hi ha confrontacions, lògicament, perquè totes som diferents, perquè no tothom pensa igual, ni hi ha el mateix nivell cultural, però hem de respectar-nos. La vida comunitària és molt enriquidora, però també és dolorosa quan en coses serioses no es pensa igual..., i hi ha un treball personal d'adaptar-te, de pensar que no sempre les coses seran com a tu t'agraden i que no sempre tens la raó. Aprenem a acceptar-nos, a estimar-nos i a perdonar-nos cada dia. Ens hi ajuden molt les trobades comunitàries amb un tema per aprofundir, perquè ens fan descobrir allò que en el fons ens uneix. Durant les hores d'esbarjo, amb tantes

monges, no tothom pot parlar. La comunitat és un treball d'artesanía, perquè s'ha d'anar trobant el detall de cada una que te la fa propera, buscar les coses que ens uneixen. Jo, sense la comunitat, no hauria fet res, no seria res, n'he rebut tant!

—¿Què has rebut?

—El gran valor que m'aporta la comunitat és poder celebrar juntes la litúrgia, l'eucaristia, escoltar la Paraula. La pregària comunitària, dia rere dia, ens va purificant, ens uneix en l'essencial. Ara, quan m'ho miro amb la perspectiva dels anys, tot és més fàcil perquè he anat aprenent a conviure amb les diferències i a sentir-me més lliure.

—¿La comunitat és com una gran família?

—Sí i no. A la família hi ha uns lligams naturals que a la comunitat no hi són. La nostra és una «família espiritual». Justament el que ens uneix és sentir-nos cridades a viure el seguiment de Jesucrist, seguint el carisma de sant Benet, i ajudar-nos les unes a les altres a ser-li fidels. El nostre desig és estimar-nos, crear entre nosaltres uns lligams de fraternitat, però això no sempre és fàcil, hi ha dificultats, hi ha conflictes, perquè som diferents de mentalitat, de temperament, de formació... En realitat, l'objectiu de la vida de comunitat és viure els valors evangèlics, és voler dur a la pràctica cada dia el fet de creure que totes som germanes, filles del mateix Pare, i crear uns lligams, una «vida de família», a partir d'unes relacions basades en el respecte, la comprensió, el perdó, el servei, l'acollida mútua... Justament perquè tenim necessitats diferents, ens hem d'esforçar per trobar el punt d'equilibri. Es tracta de viure allò que diu la regla: «Cadascú ha de rebre segons les seves necessitats.» Això demana molta comprensió i una bona dosi de llibertat i de maduresa.

—*Amb tanta activitat, ¿hi ha temps per pregar?*

—Sí que n'hi ha, si volem. Comunitàriament fem la pregària litúrgica. Per mi, poder pregar juntes és una gran sort. Sense això, res no tindria sentit. Anem seguint totes les hores de l'ofici diví, i això va unificant la nostra vida. Fem matines a les sis —duren tres quarts d'hora—, i fins a les vuit tenim una bona estona per pregar personalment; després, laudes i l'eucaristia. Aquestes hores són el moment fort del dia. El cant dels salms, la reflexió de la paraula de Déu, el silenci del matí, tot m'ajuda a començar el dia amb una nova força, a oferir-li a Déu totes les preocupacions, els problemes de les persones, del món, tot allò que tinc entre mans. La lloança i l'acció de gràcies formen part de la meua vida, i quan prego estic portant el món cap a Déu, lloo amb la humanitat sencera. Després hi ha la pregària del migdia, i a dos quarts de vuit fem la pregària de vespres, i finalment, a les nou, completes.

—*També hi ha la contemplació en la vida...*

—Jo crec que la contemplació és també descobrir la densitat de la vida, és viure cada moment amb consciència, és saber veure la profunditat de la realitat quotidiana. Em dona serenitat i m'equilibra aixecar el cor i el pensament cap a Déu, enmig del treball i de les preocupacions del dia; em retorna a l'essencial. És la saviesa de l'*ora et labora* de l'antiga tradició dels monjos, que ajuda a trobar l'ambient de pau que nosaltres, i els qui estan a prop nostre, necessitem.

Som quaranta monges i no n'hi ha cap d'igual: cadascuna té el seu ritme, la seva manera de relacionar-se amb Déu, de pregar, que és un misteri, i això és bonic; unes necessiten molta estona, les altres menys, però no es tracta només de l'estona material: tota la vida és un diàleg amb Déu i això

és un descobriment que al llarg dels anys vas fent. Arribar a veure Crist en l'hoste, en el malalt, en el germà, en el qui truca, en aquell que et molesta... si poguéssim viure sempre així: veure el Crist en totes les coses! El meu desig és viure tot el dia aquesta presència.

—*Una persona activa com tu, ¿per què es fa contemplativa?*

—És una força que et porta, que no saps ben bé què és, però que t'atreu. És una crida que després vas reconeixent —en aquell moment no n'ets ben conscient— i això et confirma que és Déu qui et porta. Jo sentia dins meu una insatisfacció i buscava un sentit a la vida, que no trobava en el món que m'envoltava. Estava ficada en moltes coses perquè tenia inquietuds socials: treballava a Càritas, feia catequesi a nens pobres, alfabetització, portava grups de joves, però tenia una tendència a la pregària, a la interiorització, a la solitud, a buscar el perquè; les coses que satisfieien les noies del meu ambient a mi no m'omplien, hi havia dintre meu molts interrogants. Recordo que quan era adolescent vaig anar a Montserrat, amb els pares, i em va impressionar tant que vaig dir: «Si fos home, em faria monjo.» Una amiga meua, la Maria Regina, més tard, es va fer benedictina, i també em va impactar molt; em vaig preguntar si em faria benedictina, perquè hi ha un aspecte de bellesa, d'estètica, de litúrgia, de cant, de lloança a Déu que m'agradava molt —sense saber-ho em vaig enamorar de l'espiritualitat litúrgica—, però vaig sentir que Montserrat no era el meu lloc, i llavors vaig venir cap aquí. Abans havia anat a veure les jerònimes, però no em vaig decidir. També m'agradaven les carmelites perquè, quan et vols fer monja contemplativa, de seguida penses en elles, sobretot quan llegeixes santa Teresina o santa Teresa, però vaig veure que aquella espiritualitat no era la

meva. Crec que aquesta opció la fas més per intuïció que d'una manera racional.

—*Tu ets música.*

—Jo m'he dedicat sempre a la música, vaig començar a estudiar quan era molt petita i és la meva professió. Recordo que quan tenia uns vint anys feia classes de piano i em dedicava de ple a estudiar, perquè era el que m'agradava, però em preguntava: «¿Què en faig, de la música —que per a mi és un do—, com puc donar-la?» Volia que la meva vida tingués aquesta dimensió d'entrega a Déu, i aquí, sense buscar-ho, he tingut la possibilitat de fer música, de compondre, he fet la carrera d'orgue, soc organista i gaudeixo tocant i acompanyant els cants en la litúrgia. Amb el temps vas veient el sentit de les coses: la manera de ser és important, l'acció és important, però si l'acció no és una entrega de tu mateixa, és fer per fer, simplement donar, i això no té sentit. Fer-me monja va suposar en aquell moment entregar la meva vida com una resposta total a Déu i a la vegada també com una impotència davant de tantes necessitats com hi ha en el món. Potser actualment seria una altra cosa, no ho sé. Un aspecte molt important de la meva vida és la consciència d'haver rebut molt, i de voler-ho donar; la vida és un do molt gran. Déu m'ho ha donat tot i la meva actitud existencial és respondre a aquest amor.

—*¿I si mires enrere?*

—La veritat és que puc dir que em sento realitzada i molt privilegiada perquè, tot i haver renunciat a moltes coses, Déu me les ha retornades amb escreix. Quan vaig entrar al monestir no sabia què passaria. Volia viure l'Evangeli, conèixer Jesucrist i seguir-lo de més a prop, fer créixer la meva vida interior, aprendre a pregar i que cada vegada fos més gran la

meva entrega, el meu amor i la meva relació amb Déu. En una paraula: jo volia aprendre a estimar Déu i tothom. El camí ha estat llarg i no sense entrebancs ni dificultats. La conversió dura tota la vida; en el món espiritual no hi ha mai res acabat. La vida de l'esperit és un horitzó mai no assolit, cada dia és nou, cada dia he de fer créixer la meva capacitat d'estimar. Aprendre a estimar no és fàcil: és anar morint a mi mateixa per deixar que Déu visqui en mi, i això és com un nou naixement. Ara descobreixo que al llarg de la meva vida s'han anat realitzant els desigs profunds que tenia: viure en una comunitat, la música, l'acolliment a les persones, estar a prop dels pobres..., tot i que he anat descobrint que la solidaritat amb els pobres només la podia viure des del reconeixement de la meva pobresa radical. Déu em torna, purificat, el que jo li havia ofert.

—*¿Des de quan ets hostatgera?*

—A plena dedicació, diria que fa uns set anys, però sempre n'he fet; un temps vaig estar compartint-ho amb una altra germana, perquè llavors feia de procuradora o treballava al taller. Sempre he mantingut el contacte amb la gent.

—*¿Què has après?*

—Primer he après a donar-me, perquè estar sempre disposada a acollir els altres t'exigeix molt, és negar-te i, o ho fas així, o millor que no ho facis, perquè és una exigència constant; la gent demana molt i tu has d'estar disposada, amb una actitud d'«estar» i de voler viure el que l'altre viu. També hi ha una part material que exigeix: la de portar l'hostatgeria i atendre la gent, perquè arriben a qualsevol hora, t'interrompen les hores de pregària, de silenci; i per molt que tu hi posis tot l'amor, cada vegada has de fer un esforç; no saps mai l'hora que te n'aniràs a dormir i sempre

has d'estar pendent. Durant el dia faig tantes coses!: un t'explica una cosa, un altre una altra, i quan me'n vaig a dormir sembla que hagi passat un mes, però ho faig de gust. I per una altra banda: escoltar la gent, la necessitat que tenen de ser escoltats, el patiment interior, els drames de la vida... I la bondat de la gent. Jo em meravello perquè la gent és bona, la gent és boníssima! El que passa és que, en conjunt, quan veus Barcelona, penses: «Oh, quina Babilònia!» Però un per un, tothom té un racó de bondat; hi ha molt amor escampat pel món i això és el que el salva, però no es veu. I voler entrar dins del sofriment de la gent, no passar-hi per sobre, viure en comunió amb cada persona i establir una relació de profunditat, això és el que més m'ha aportat i més m'ha compromès en la meva vida i en la meva pregària. Rebo molt del contacte amb els altres, perquè de retop és un enriquiment per a mi. He après també a creure en el procés de les persones, en la capacitat de superació, com Déu ens va obrint portes, com es van creant lligams. Un altre aspecte és la gratuïtat: tothom se'n va, aquí no es queda ningú, no em quedo amb ningú, tot i que amb molts hostes s'estableixen vincles d'afecte i d'amistat, i d'aquells que potser no veuré més, en queda el record en el meu cor...

—¿Com veus el futur de la comunitat?

—Ara som trenta-vuit monges i estem en una situació una mica precària perquè hi ha moltes monges grans. Quan jo vaig entrar érem seixanta-cinc i, quan va arribar el concili, això va ser una explosió, perquè ho vivíem molt a fons; vèiem que hi havia moltes coses de l'Església, i de la nostra vida, que havíem de canviar. L'Església estava carregada de moltes coses, i va costar molt superar el pes de la tradició. Després hi va haver poques entrades, moltes entraven i sorti-

en, molta gent no ha quallat, un parell de monges van marxar, i ara som molt grans, com a tot arreu i ens aguantem per miracle; més de la meitat tenen més de vuitanta anys. És difícil, en aquest moment, que entrin noies joves —no impossible perquè ara, per exemple, n'hi ha una que vol entrar—, en general les qui ho demanen són més grans. A mi això no em preocupa gaire. El més important en aquests moments és assumir la nostra pobresa, viure el present amb plenitud, continuar el nostre *ora et labora*, viure amb tot el cor la litúrgia, obrir les portes perquè les persones que ho vulguin puguin participar de la pregària, gaudir de l'espai privilegiat que tenim al mig de Barcelona, oferir el nostre acolliment a l'hostatgeria, és a dir, fer un servei a l'Església, a la societat, als qui ho necessitin.

Al llarg de la història molts monestirs han tancat i no ha passat res, la vida religiosa ha continuat per un altre cantó; ara estan sorgint noves formes de vida contemplativa, segurament més actualitzades, més d'acord amb el que la gent necessita avui: la comunitat de Sigena, de la fraternitat de Betlem, està plena, hi ha moltes noies joves; hi ha Taizé... La gent avui necessita una espiritualitat oberta, positiva, necessita sentir-se perdonada, estimada, acompanyada per Jesús. Això guareix, perquè estem tan acostumats a la culpabilitat, a l'obligatorietat... Ens cal viure la fe amb amplitud, amb confiança, fer experiència de la realitat viva de Déu, del Pare que estima sempre i a tothom.

IV

«M'INTERESSA UN DÉU QUE
SEMPRE ENCENGUI MÉS DESIG»

Eulàlia Bofill

Eulàlia Bofill (Barcelona, 1933) · Carmel de Mataró · Carmelites Descalces

HE ARRIBAT ABANS d'hora per por de fer tard. Temps privilegiat per passejar pels voltants del monestir i resseguir-ne les parets inacabables. A fora i a dins es respira pau, malgrat la proximitat d'un institut de secundària. A l'hora en punt truco a la porta i de seguida una veu des de l'interfon em dona pas a l'interior. Tanco la porta i em quedo quieta. Un pati amarat de Carmel em rep ple d'austeritat i bellesa. Una palmera, una escala, una ombra... Respiro profundament, transportada a un altre món. Una veu em recupera i em fa passar a una sala d'on s'han retirat les reixes de la clausura. Rere una porta apareix l'Eulàlia, sense fer fressa, amb un somriure als llavis, menuda i viva. Canviem de sala perquè li agrada l'escalf del sol que entra pels finestrals i la vista de la verdor de l'horta i el jardí. La conversa es desgrana com els misteris del rosari: fluixet i cap endins.

—*Majoritàriament em trobo amb monges grans...*

—Que siguem monges grans és normal per l'escassetat de vocacions, però té els seus avantatges, perquè nosaltres hem viscut molts canvis i això és una riquesa extraordinària. A més, no són canvis imposats des de fora, sinó que han sorgit de dintre, cosa que per mi és molt important; el problema del postconcili és que hi ha gent que ha fet molts canvis perquè es deia que s'havien de fer, però no sortien de dintre, no se'n sentia la necessitat, i ara això s'ha estancat i s'han fet enrere; qualsevol canvi, si no surt de dins, no serveix de res: ha de ser una exigència interna. Les joves aporten coses importants que hem de saber i hem de tenir en compte, és cert, però aquest canvi tan fort no l'han viscut; d'abans a ara hi ha un abisme.

—*¿Com t'expliques aquesta necessitat de canvi?*

—En el meu cas estava influïda per l'entorn familiar: la meva mare era una dona oberta, amb una fe molt forta, i els meus germans eren escoltes de l'època de mossèn Batlle; teníem necessitat de canvi i de saber què passava a fora perquè en el temps de la dictadura no ens arribava res de l'exterior. Jo tenia mitjans que em permetien assabentar-me de fets, idees i tendències que s'esdevenien a fora, i això em donava una obertura interior que em va ajudar a sentir la necessitat del canvi.

El que penso ara és molt diferent del que pensava als vint anys; és un procés molt interessant que, si es fa per llei, no serveix per a res. Tot el que és vida ha de sorgir de dintre, i és mort si no emmena a canviar. Si una criatura deixa de créixer està malalta; a nosaltres ens passa el mateix: primer es produeix interiorment i després es manifesta exteriorment.

—*Encara hi ha moltes coses per canviar...*

—Sí, és cert; entre d'altres, i quant a coses externes, hi ha la qüestió de l'hàbit. Fa uns dies, vaig llegir un text de l'Església primitiva que deia: «Els cristians són com nosaltres, van vestits com nosaltres, mengen com nosaltres...» I jo ¿puc dir això? No, jo no puc dir que vaig com els altres, no és veritat. És, però, un procés molt lent de fer quan es viu en grup, perquè hi ha qui ho veu i hi ha qui no, i s'ha de caminar junts perquè no es pot fer trencadissa. Jo em pregunto: «¿Per què vestim de manera diferent? ¿Cal fer aquesta distinció?» Va ser fruit d'una època i ara hi ha qui pensa que hi ha de retornar. Jo crec que no, que el testimoni ha de ser de vida, no de formes. Per això soc una mica reticent amb l'hàbit. Jo comprenc que el duguem dins de casa, però de portes enfora m'adono que crea distàncies: si pugés a l'autobús i hi ha un altre seient buit, no s'asseuen al teu costat, i molts cops noto mirades que si poguessin se'ns menjarien vives. També hi ha la qüestió dels nostres habitatges: ¿necesitem uns edificis generalment tan grans, quan la gent viu en quatre pams de sol?

—*¿Com et veus ara amb la perspectiva dels anys?*

—Diferent. Hi ha moltes coses que he anat descobrint amb el temps. Malgrat que t'ho diguin de paraula —perquè en el noviciat es dialoga molt, no tan sols són estudis—, el que més ensenya és la vida; passar de «l'ara ho veig» a «l'ara ho visc» és un camí llarg. Ahir llegia un jesuïta francès, que és psicoanalista, i diu que allò que és real és sempre un desig, no és mai una cosa obtinguda; t'hi vas acostant, però sempre queda un més enllà; i és que un Déu que jo pugui abastar no m'interessa; m'atrau un Déu que sempre encengui més desig, un Déu que sigui més gran que jo i, alhora, totalment proper a mi. Si el puc entendre, o abastar, ja és com jo i no

m'omple; el meu desig és de més; si és com jo, no val la pena. És un camí d'alts i baixos, amb temporades de dolor, de goig; no et pots aturar perquè la vida t'empeny.

—*¿Com vius la relació amb l'exterior en un lloc on has triat de viure aïllada?*

— Aïllada ho estic només materialment. Tenim possibilitats d'estar informades de tot el que és interessant per a la nostra vida. Crec que la vida contemplativa afavoreix, per la seva força o vida interna, un coneixement global del que passa més enllà de les nostres parets, del que hi ha, de què o de qui mou els fils d'aquest canvi tan profund de la història actual. Res no ens és aliè. Personalment, tot m'interessa.

Crec que el món només ha de canviar, i pot canviar, si canviem les persones, si cadascú canvia. Per exemple: pregunem per la pau i hi ha guerres pertot, i la guerra és pura ambició, pur egoisme, desig de poder. Ara bé, tot allò que provoca el mal en el món no m'és una cosa estranya. En el moment que soc aquí i em trobo amb mi mateixa, trobo les arrels del mal, i només puc ajudar a guarir el mal si el trobo en mi i faig tot el que puc per guarir-lo. Així és tal com jo ho intento viure. Crec que no som individus aïllats: som una comunitat humana enorme, i tinc la certesa que allò que faig, tant en bé com en mal, arriba als altres —tant me fa com i a qui— i que participo del seu patiment i del seu pecat perquè tinc el meu; els meus defectes també són en els altres. Si passa alguna cosa dolenta em pregunto: «¿Per què passa, on és el mal, què el provoca?» I en examinar-me, el trobo en mi, i intento lluitar-hi i, en la mesura que puc, jo vull erradicar-lo, malgrat que sàpiga que no ho aconseguiré mai del tot. És el més profund de la solidaritat humana. D'altra banda, Déu tampoc no em demana que ho faci tot bé, sinó que

reconegui la meva impotència, la meva solidaritat, el meu desig que queda sempre inacabat. Ara t'estic explicant això i després diré un estirabot que no voldria; a tothom li passa el mateix, però això no és important, el que és important és evitar d'instalar-te en una forma de pensar i actuar, i penso que, gràcies a Déu, ni jo ni cap germana de la comunitat no ho fa; quan l'espifem, i en som conscients, rectificuem. La solidaritat és una certesa que ajuda molt, malgrat que no es pugui palpar. Ja sé que és propi de la nostra vocació, però no deixa de ser una mica dur perquè, quan fas una cosa de cara a algú i en veus el resultat, ajuda, i nosaltres no acostumem a veure'l. És una qüestió sols de fe... i d'amor.

—*Es diu que la missió de les contemplatives és pregar per la resta dels mortals.*

—Això s'ha d'entendre bé. La nostra pregària, com tota la nostra vida, amb llums i foscors, certament que és nostra, però alhora és totalment pels altres. Com la de Jesús, i com la de tot cristià, però nosaltres diríem amb «un valor afegit», de manera eminent. En el fons és l'experiència de solidaritat humana viscuda en el més profund, en la seva essència. Per això, en aquest sentit, es pot dir que la nostra pregària és per tothom. Però no podem oblidar que la relació amb Déu —que això és la pregària— és una experiència personal que cadascú ha de fer, i no admet suplències. Ara bé, quan algú em diu que resi per ell perquè pensa que li solucionaré les coses, jo li dic que Déu no soluciona res: Déu et fa viure, i allò que tu demanes, t'ho fa viure d'una altra manera. Si no fos així es podria creure que als cristians tot ens va bé, i és fals: ens va com a tothom. Nosaltres seguim Jesucrist, que va morir a la creu, que no es va estalviar res, i nosaltres ens ho volem estalviar tot! Molts cops ens és presentat un Déu

que fa por, que jutja, o bé un pare pedaça que no apedaça res, i això em sap greu, em fa mal. Enfront del dolor humà no hi ha una resposta definitiva, que ens ompli i doni sentit a tot, si no és la creu de Jesucrist. La mort, per exemple, no té sentit; té sentit el més enllà, la vida, però la mort, no; la mort d'un fill, per exemple, si no tens fe, et treu les ganes de viure. I és normal. També n'hi ha que creuen que hem vingut a sofrir i que hem de viure per sofrir, però jo —ho sento— no vull viure per sofrir. No hem vingut a sofrir, sinó a estimar, que és viure. Jesús no va morir a la creu perquè sí, sinó per amor; és cert que si t'entregues, sofreixes, però és tota una altra cosa. Jo vull ser fidel a Déu, a l'amor, a la vida, però no al sofriment.

—*¿Com t'ho fas per viure una vida de contemplació?*

—Seguint els dos pilars fonamentals del nostre carisma: la pregària, que és la relació amb Déu al llarg del dia, i la vida de família, que és la relació amb les germanes. Ara bé, viure no és gens fàcil —sigui sol o en comunitat—, perquè la primera dificultat ja es troba en nosaltres mateixos; és un procés que no arribarem mai a completar: parlem, desitgem, volem i diem..., però ¿què fem? Com a cristiana estic molt marcada pel manament de Jesús: «Estima els altres com a tu mateix» (Mt 22,39); diem que ho hem de fer, però dur-ho a la pràctica és de les coses més difícils que hi ha: primer t'has de desprendre de tu —i això ja ens costa molt— i t'has de situar en l'altre, perquè si no, resulta que de l'altre en fas un ninot a les teves mans. Dius que l'estimes i l'estàs manipulant. Penses el que li convé i no tens en compte la seva llibertat. Sant Joan ho diu clarament: «Si algú afirmava: "Jo estimo Déu", però no estima el seu germà, seria un mentider» (1Jn 4,20-21). Dir que estimem Déu ens costa

poc, però, ¿qui és Déu? ¿On és aquest Déu que desitjo, que és l'anhel de la meua vida? I si Ell em diu que el trobo en el germà, ¿què faig? Per mi és un camí costerut. Viure en relació amb una altra germana, sense que ens lligui res més que Déu, que ens ha cridat aquí, no és senzill; i no ho és tant per la diferència d'edat, sinó per la diferència d'ambient cultural, econòmic, social, de criteris, tot, a més del temperament. La vida contemplativa té aquesta riquesa, que no es veu, però que és una exigència: en no tenir cap al·licient extern, entres sense adonar-te'n molt més dins teu i, en fer-ho, et vas trobant una sèrie de racons foscos dels quals, quan eres fora, no t'adonaves, però que aquí trobes i mastegues cada dia, i descobreixes coses de la relació que sobten i que fan que la nostra vida sigui més difícil i a la vegada més rica. Arribar a ser tu mateixa no és gens fàcil, i penso que aquest és el lloc més adequat, almenys per mi, que tinc la vocació.

—*¿Quantes monges formeu la comunitat?*

—Actualment som divuit monges, des de trenta-cinc fins a noranta anys; hi ha de tot, i això és una riquesa. A la comunitat, les joves s'hi troben bé; hi ha una atracció afectiva entre les més joves i les més grans, una mena de pont. A les grans les cuidem amb la mateixa dedicació que una mare cuida un infant.

—*¿Per què vas triar les carmelites?*

—Et diré una cosa que m'agrada molt repetir: «Crec que hi vaig néixer.» Al principi —tenia setze o disset anys— anava amb una companya a l'església de Pompeia, a Barcelona; recordo que li vaig dir: «Mira, si fos un noi, em faria capellà, però monja, no!» No les podia suportar; jo no havia anat mai a un col·legi de monges i em repel·lien, en tenia una imatge negativa. Ara veig que han canviat. Als vint-i-cinc

anys vaig descobrir aquesta set de Déu; va ser un moment puntual, entre classe i classe, i vaig sentir aquella «cosa» —no sé amb quina paraula definir-la—, aquella necessitat de Déu, un desig no satisfet, una buidor, una nostàlgia que em va fer sentir que només podria trobar resposta a aquest desig essent monja. Vaig començar a mirar i no me n'agradava cap. Vaig anar a veure les carmelites calçades del carrer Deu i Mata, les clarisses de Pedralbes, les benedictines del carrer Anglí, les jerònimes..., i cap d'elles no em satisfia. Tampoc no m'atreien gens les congregacions de vida activa. Un dia vaig saber d'una coneguda que havia entrat a Mataró i vaig assistir a la vestició; en veure l'aspecte de les monges, la seva senzillesa, la seva pobresa exterior, la seva simplicitat, em vaig dir: «Aquí sí!»; ho vaig sentir ben endins. L'hàbit era el més senzill que no havia vist mai, no hi havia cap planxat, emmidonat, ni cap plec, només l'imprescindible per vestir una persona... Vaig entrar-hi quan tenia trenta anys i, a mesura que he anat coneixent el carisma i l'espiritualitat de santa Teresa i de sant Joan de la Creu, he vist que això responia a la meva persona, que responia al que jo soc. Jo vaig néixer amb la vocació: el que passa és que no ho sabia. Això és el que he sentit tota la vida: aquelles persones deien el que jo necessitava que algú em digués, perquè m'omplia. Una cosa similar em va passar després del concili: vaig sentir que allò era el que jo creia; no eren normes, no eren lleis, era vida.

—¿Dius que havies tingut sempre clar de fer-te contemplativa?

—No és ben bé així. El matrimoni el veia una cosa molt maca... i semblava que les coses anaven per aquí. Però un dia, als vint-i-tres anys —ho recordo bé, al matí, a la meva habitació, llegint—, vaig sentir que el meu cor havia de ser

totalment de Déu. I vaig deixar un amor humà. I ja he dit el que em va passar dos anys després. Havia fet tasques d'apostolat i sempre em quedava una mena de buit a dins, un desig insatisfet: allò no m'omplia; cadascú serveix pel que serveix. El meu pare volia que estudiés magisteri, però jo no m'hi sentia bé; m'agrada molt la canalla, però l'educador és una altra cosa, i jo no em sentia capaç d'educar; hi ha coses de les quals no pots donar explicacions. Vaig fer-me assistent social, i també és molt complicat: vaig treballar amb gent jove, en parròquies, al Clínic, al frenopàtic, i, de tots els àmbits, els que més em qüestionen són els malalts mentals.

—Parla'm dels fundadors dels descalços.

—En santa Teresa i en sant Joan de la Creu he trobat una profunditat i una amplitud que no he trobat en ningú més, i que m'agrada perquè l'espiritualitat no és un afegit a la persona humana: és la persona humana en plenitud, no hi ha separacions, no hi ha dualisme, som una unitat, i això és el que a mi em porta de cap. Per mi el seu pensament queda definit a *Dichos de luz y amor* de sant Joan de la Creu: «Míos son los cielos y mía es la tierra; [...] y el mismo Dios es mío y para mí, porque Cristo es mío y todo para mí» (núm. 26). Tot és d'ell, tot el món, i Déu també; i ell de Déu; no es poden fer separacions, és una unitat. Això no sé si hi ha ningú més que ho digui; no ho he trobat enlloc més. És la plenitud de la persona: Déu no ha fet cossos ni esperits, ha fet persones, i entre Déu i jo no hi ha cap distància. Molta gent que ve a missa no sap res d'això, i molts capellans em sembla que tampoc; sento algun sermó que ho fa palès. Es fonamenten en les seves creences personals, no en l'Evangeli. En l'Evangeli trobo refermat tot el que diuen aquests sants, perquè ells ho van pouar d'allí, i el que ells diuen m'il-

lumina l'Evangelí; no són idees personals: ells ho han viscut i ho han sabut expressar, cadascú en el seu llenguatge i amb el seu temperament, molt diferent. Em sap greu que el seu missatge no pugui arribar a la gent; l'única manera que tenim de transmetre'l és viure'l.

—*Teresa de Jesús parla de «mujercitas flacas...».*

—Quan ella parla de febles vol dir una altra cosa, és dit amb picardia, perquè no podia dir res més, però en altres llocs diu: «Os quiero fuertes como varones», perquè segons en què, les fortes som nosaltres; en moltes coses les dones som més fortes interiorment, l'home físicament té més força, però la dona aguanta més en tots els aspectes.

—*¿Encara existeix la subordinació de les comunitats contemplatives a l'autoritat masculina?*

—Actualment, la jerarquia sap que, per principi evangèlic, no li hem d'estar subordinades; l'important és que nosaltres fem el que hem de fer; la submissió, per tant, és més jurídica que real, i a nosaltres poc ens influeix, no hem tingut mai cap dificultat. Penso que tampoc no tenen temps d'entretenir-se en aquestes coses, tot i que sé que hi ha llocs on sí que ho fan, però no és el nostre cas. El que a mi em preocupa és la formació dels joves seminaristes: per alguns que he conegut, em fa por que —en general i segons a mi em sembla— no es formin prou com a persones, amb profunditat; surten capellans formats com si fóssim encara en els anys quaranta. No tots, gràcies a Déu! El capellà no és algú a qui has de lloar perquè et fa un servei: és ell que ha d'estar agraït de ser cridat a fer aquest servei i a ser un entre molts. Ens falta encara perspectiva per jutjar, però n'he conegut uns quants que em fan por, perquè un dia es trobaran amb un daltabaix gros i no en sabran sortir. Ara tornen a

anar vestits de negre, o de color fosc, amb el collet propi, ja abans de ser diaques —cosa que ja no es feia perquè creava distàncies—, defensen doctrines retrògrades, s'interessen per unes coses que no interessin a ningú, o a molt pocs, i el poble se n'allunya; penso que hem anat enrere. No hem sabut presentar allò que és fonamental en el cristianisme i que tots necessitem. La gent té fam i set de Déu, de vida, i li has de donar un menjar i una beguda adequada. A qui té fam de pa no li pots donar herbes...

—*¿Quina és la teva esperança?*

—Jesucrist. I sé que el seu Esperit és més fort que tot, i que és Ell qui porta el món, però... al seu ritme. Penso que un signe d'esperança és que hi ha molta gent amb consciència social, que es va adonant que aquest món nostre no pot continuar així, amb gent que es mor de fam mentre nosaltres llencem el menjar, que això no porta enlloc; el món s'ha fet petit i tot té un abast mundial. Hi ha gent jove que no creu, això em sap greu, però que té uns valors autènticament cristians: tot això del fòrum social i altres signes. Hi ha gent inquieta, compromesa, que lluita...; per mi són signes d'esperança.

«LA MÚSICA TÉ MOLTA FORÇA PER
CREAR UNIÓ I COMUNIÓ»

Griselda Cos

Griselda Cos (Terrassa, 1937) · Música · Comunitat del Santuari de Puiggraciós de l'Ametlla del Vallès · Orde de Sant Benet (benedictines)

EL SANTUARI DE PUIGGRACIÓS s'amaga a la curiositat dels desconeguts amb uns cartells petits que l'anuncien. Això em fa arribar amb uns minuts de retard a la cita. La Griselda ja pateix, a tres quarts de set ha de marxar a tocar la campana de vespres. Avui les ha visitades l'abadessa, des de la comunitat mare de Sant Pere de les Puelles, de Barcelona, i està feliç, perquè sempre s'ha enyorat una mica del que ella anomena «casa meva». Un cop més, no deixa de sorprendre'm l'horari disciplinat dels monestirs, ja que, sota l'aparença de tranquil·litat, s'amaga un ritme imparable que funciona a toc de campana. El monestir sembla una casa de pagès. Ens asseiem en una sala presidida per una llar de foc al capdamunt de la qual hi ha la icona de la Trinitat de Rublev. La Griselda gronxa el cos mentre parla i, quan m'explica alguna cosa especial, es deixa caure enrere amb un

gest entremaliat. Sembla mentida que des del cim d'aquella muntanya pugui ocupar-se de tantes coses de la terra plana, però ho fa: toca un munt de tecles amb la mateixa dolcesa amb què toca les cordes de la cítara.

—*¿Com vius la teva vocació?*

—Als catorze anys vaig tenir una experiència profundament espiritual i personal: aquell dia vaig experimentar que Déu seria la meva vida i que la meva vida només tindria sentit consagrant-me com a monja, i tenia només catorze anys! Si el dia abans m'ho haguessin dit, no m'ho hauria cregut, perquè jo només pensava amb qui em casaria... Va ser una experiència molt forta, molt viva, molt feliç. L'endemà, vaig anar a veure el meu director espiritual per dir-li que em volia fer monja, però em van fer esperar quatre o cinc anys, perquè cap convent no volia noies de catorze anys.

—*L'experiència que vas tenir, ¿és inexplicable?*

—És inexplicable, però intentaré apropar-t'hi una mica. Amb les meves amigues havíem fet unes convivències, i allà se'm va desvetllar l'interès per la pregària: vaig descobrir que amb la pregària Déu anava prenent rostre dins meu. El meu pare era mitjaire i treballava de nit, i jo anava a dormir amb la meva mare i li ho explicava tot. Era una dona molt senzilla, però molt acollidora; cada dia anava a missa a les set del matí i jo l'acompanyava. Eren molt pobres aquelles misses, però em feien sentir alguna cosa especial. Vaig entrar en una pregària molt fonda, però al cap d'uns mesos es va anar refredant i es va tornar molt àrida, i per mi va ser un dolor molt fort; vaig intuir que era un camí de fidelitat, que Déu hi era igualment, i que la fe tenia també aquest rostre;

vaig seguir com en una mena de nit... Cada dia, abans de ficar-me al llit, feia la pregària davant d'un Sagrat Cor, i una nit vaig tenir —obviant la imatge del Sagrat Cor, que era bastant antiquada— un sentiment fortíssim de l'amor de Déu dintre meu, fortíssim! I vaig dir: «Déu serà el meu *tot* per sempre, i la meva vida no podrà tenir cap sentit sense el meu total lliurament a Ell.» I em vaig ficar al llit corrents, amb ganes que arribés l'endemà per anar a esbrinar com resoldria aquesta experiència. Em vaig adormir tranquil·lament. Em vaig llevar a les set del matí i me'n vaig anar a veure un capellà, amic de l'ànima, que m'acompanyava feia pocs mesos, i li vaig dir: «Em faig monja!» I li ho vaig explicar. Aquesta experiència em va acompanyar molts dies, fortament; desitjava estar sola, era una cosa que m'inundava, una experiència molt viva de Déu en mi, i després es va anar normalitzant.

Aquesta ha estat sempre una referència sòlida en el meu camí. Aquell dia vaig saber qui era Déu per mi. El meu credo és: «Déu m'estima i jo ho sé.» Aquí jo concentraria la meva experiència espiritual.

—*Amb aquest convenciment, et deuria ser fàcil dur a terme el teu desig.*

—No tant! En aquells anys vaig acabar la carrera de piano i, a les vigílies d'entrar al monestir, em vaig enamorar bojament. Va ser una prova molt forta per mi. Vaig passar de la il·lusió que tenia per una vida entregada a Déu en el monestir, a imaginar-me un monestir tètric, amb dies de pluja, amb monges velles, amb passadissos foscos..., tot el contrari de la vida de color de rosa i plena de felicitat que em pintava el noi de qui m'havia enamorat. M'ho vaig passar fatal: tenia divuit anys i havia d'entrar al monestir al cap de

pocs mesos; portava l'experiència d'un sí donat i era un compromís que ja vivia, i al mateix temps patia perquè jo estava molt enamorada; finalment li vaig dir al noi el meu propòsit de fer-me monja, i aleshores em va tornar a sortir el sol al monestir i la il·lusió per Déu. Per a mi aquella experiència ha estat sempre una referència: Déu és el primer a la meua vida.

—*¿Et va costar adaptar-te a la vida monàstica?*

—Els primers anys els vaig viure amb moltes llàgrimes, perquè m'enyorava molt de la família. Jo era la filla petita de casa, molt estimada per tots, i el monestir era d'abans del concili —vaig entrar-hi l'any 1956—, una mica rigorós, molt sobri de relació; afectivament es mirava molt que la persona tingués molta capacitat de solitud; i vaig anar creixent, plorava molt, però ara diria que potser ho sublimava.

—*¿Per què l'entrega a Déu només es podia realitzar fent-te monja?*

—Vaig professar sense saber dir el motiu que m'empenyia a voler ser monja. El pare abat de Montserrat, la vigília de professar —després de cinc anys d'estada al monestir—, m'ho va preguntar, i jo només li vaig saber dir: «Jo vull ser monja.» I ell em va seguir preguntant quines motivacions tenia, i jo li responia sempre el mateix, perquè no podia dir-li res més. A l'hora de definir la meua opció profunda, no vaig tenir paraules, només vaig poder manifestar la meua convicció introntollable.

Al monestir, tot i les llàgrimes, jo era molt feliç. Estudiava llatí, estudiava a fons els salms —el meu teòleg preferit era Hans Urs von Balthasar—; em dedicava a l'art —vaig anar tres anys a l'escola Massana—, a repujar metall dur, a fer retaules, escultura de fang i també treballs d'enquadració. El monestir havia anat canviant amb el concili: ha-

via vingut el renaixement de les relacions fraternes, hi havia molta més comunicació i expressió, teníem una bona biblioteca, un hort... Tot m'omplia, i tant m'omplia que va arribar un moment que necessitava saber si al monestir hi era realment per Déu o hi era perquè tot em feia feliç. Jo feia moltes hores d'ermitana, perquè tenia aquesta tendència, però volia esbrinar si realment la meua opció primera de viure només per Déu es mantenia, o és que tot omplia excessivament el meu cor, i vaig demanar de fer d'ermitana.

—*¿I què et van respondre?*

—Em va costar molt: ningú no ho veia clar, no ho volien, ho consideraven un empobriment, un perill per a mi: «Viure sola a la muntanya.» Vaig batallar molt perquè em concedessin de fer aquesta experiència; tant ho sentia i tant em deien que no, que pensava que potser el que havia de fer era ser lliure, llançar-me a la meua aventura personal i abandonar la protecció del monestir: havia de ser valenta per viure allò que sentia. Quan vaig exposar que estava disposada a marxar, es va arreglar tot i em van acompanyar a viure d'ermitana, en una casa prop de Puiggraciós. Vaig poder-hi viure tres mesos molt feliç.

—*¿Com van ser aquests tres mesos?*

—La meua experiència espiritual profunda a l'ermita va ser de moltes llàgrimes. Era indescriptible el que jo vivia. Em posava davant de l'oratori i ja tenia uns sentiments profunds, molt vius, molt consoladors; aquells tres mesos van predominar les llàgrimes i, quan vaig tornar al monestir, mai més no vaig tornar a plorar, ni a tenir les llàgrimes; es van acabar. Mai no les vaig enyorar, van ser un regal que vaig tenir un temps, d'allò que jo vivia i del que segueixo vivint, però mai més no les he tingudes. Va ser una experiència que no se

m'ha repetit: una experiència sòlida, introntollable, que mai més no he perdut de vista. Em llevava, i només apropar-me al lloc de pregària sentia molt la presència de Déu. Van ser tres mesos idíllics. Des del meu racó de pregària de l'ermita contemplava la meua vida de comunitat i em deia: «La vida de comunitat és or pur, però Déu em crida aquí.» Veia molt idíllica la vida en comunitat: la donació, el servei, el rentar plats, treballar, la litúrgia..., però em semblava que Déu em volia a l'ermita, tota per a Ell. Res ni ningú no em podia separar de viure lliurada plenament a Déu.

—*I es va acabar el temps de prova.*

—Després dels tres mesos de prova, vaig tornar a la comunitat i es van començar a complicar les coses. Em deien que s'havia de fer un discerniment, que vindrien l'abat i el visitador, i no acabaven de deixar-me marxar, fins que vaig anar veient que no hi tornaria. Finalment, la mare abadessa em va cridar per dir-me que la comunitat havia dit que no. En aquell moment vaig fer una experiència de mort i vaig tornar a la cel·la plorant, però no d'amargor, sinó que em sentia com si fos un gerro ple fins dalt a vessar i plorava, plorava, i vaig estar una setmana plorant; era com una mena de mort, però jo recordava l'experiència a l'ermita: «Res ni ningú no em podrà separar del meu Déu, que estimo i amb qui vivim en plena comunió.» I em vaig anar integrant a la comunitat, com sempre havia viscut, però ja sense llàgrimes, molt feliç, marcada per un desig profund de viure només per a Déu. Quan et vas fent gran, el fervor té un altre rostre, més de fe, més de fidelitat. Déu realment sempre ha estat el sentit profund de la meua vida. I així he anat vivint, tinc seixanta-nou anys i vaig entrar-hi als dinou. Són molts anys de vida de monja!

—*Després vas tornar a Puiggraciós, però no com a ermitana.*

—Ens van demanar a la comunitat de fer aquesta filial a Puiggraciós, i totes vam començar a fer un discerniment, i jo m'hi vaig apuntar de les primeres; més de la meitat de monges de la comunitat estaven disposades a anar a viure aquí, i jo vaig quedar a la cuneta, no vaig anar-hi fins al cap d'uns quants anys. Jo aquí més aviat m'he enyorat de la comunitat de Barcelona, perquè és molt diferent: aquesta és una comunitat rural, i t'hi has d'adaptar. És més fàcil viure amb cinquanta monges que no pas amb quatre. Una comunitat petita t'ho demana tot: no hi ha amagatalls, no es dissimula res, tot és més evident, has de filar molt prim per viure en pau. I em va costar. Primer vaig venir per dos anys i el primer temps comptava els dies, les hores que faltaven per acabar els dos anys i tornar a casa, i va arribar un moment que em vaig dir: «No, això no és viure, jo no puc comptar els dies que em queden per tornar, jo haig de viure aquí.» I recordo, preparant una vetlla pasqual, que vaig entendre que una manera de ser noble amb mi mateixa, amb la comunitat i amb Déu, era acceptar d'estar-me aquí sense comptar els dies que em quedaven per tornar. A la vetlla pasqual sempre fem una renovació de fe i de renúncies, i una de les renúncies d'aquell any va tenir aquest nom: «No comptar mai més ni dies, ni mesos, ni hores, per tornar, sinó estar disposada al que sigui.» I des d'aquell moment vaig tornar a integrar-me molt més plenament en la comunitat petita; no obstant això, encara ara, quan sona el telèfon, si és a una hora que pot trucar la mare abadessa o una monja, m'illusiona pensar que és alguna d'elles; en canvi, si és a una hora que sé del cert que no poden ser elles, no té cap importància el telèfon. És

una cosa que m'ha marcat des que soc aquí, i encara ara, que hi porto dinou o vint anys, el telèfon és com un cordó umbilical amb la comunitat de Barcelona. Estic aquí, però estic plenament integrada a la comunitat mare de Sant Pere de les Puelles, perquè Puiggraciós no és una fundació sinó una filial.

—*¿Com vas entrar en el tema del diàleg interreligiós?*

—A Puiggraciós ja vaig anar-hi amb la crida del diàleg interreligiós perquè, quan estava a Barcelona, ja va sorgir la necessitat que la nostra península tingués una comissió que animés el diàleg interreligiós. La portava un monjo de Montserrat —que era un home molt preparat, però no hi havia ningú més—, i va fer una crida a tots els abats i abadeses dels monestirs perquè demanessin a les seves comunitats si algú se sentia cridat a participar en el diàleg interreligiós. A mi ja m'agradava, i la mare abadesa m'ho va proposar, i jo hi vaig accedir molt ingènuament, sense saber-ne res, però convençuda que era un signe dels nostres temps. En aquesta comissió va haver-hi dificultats i me'n van fer responsable, i jo, que soc «més que responsable», i m'entrego molt a les coses, de seguida em vaig posar a animar-la pels quatre punts cardinals de la nostra península.

—*En aquells temps no devia ser fàcil, dins l'Església, parlar d'interreligiositat.*

—Quan hi vaig entrar encara hi havia poca sensibilització en aquest tema. Però la nostra península ha fet grans passos endavant. Un dia em van demanar que anés a explicar què era el DIM (Diàleg Interreligiós Monàstic) en una reunió anual que tenen abats i abadeses de la península. Jo els vaig anar a presentar la història del DIM a escala europea: com havia nascut des de la crida del papa —Pau VI havia comen-

çat a desvetllar aquesta urgència— i com després monsenyor Pignadolli havia demanat a l'abat primat dels benedictins i als abats generals del Cister i de la trapa que fomentessin que els monjos es preparessin per a aquest diàleg. Ja teníem uns pioners, com Thomas Merton, Henry Le Saux, que havien anat obrint camins. D'això ja fa cinquanta anys, però només en fa uns vint-i-cinc que s'ha organitzat per comissions, amb un secretariat general. Ja el tenim als cinc continents. Cada comissió està formada per un responsable de cada país. És una comissió que anima —en el seu país— els monjos i les comunitats a preparar-se i fer ja petites experiències interreligioses. Jo em vaig començar a integrar a Madrid, en aquesta reunió anual, explicant-ho als monjos i monges, amb un castellà molt dolent. Vaig començar dient-los que la meva conferència seria en castellà, no fos cas que els passés el mateix que havia passat a casa nostra quan van venir unes monges castellanques i jo era lectora al refetor: la mare abadesa em va dir que llegís en castellà; vaig buscar les lectures i vaig estar una hora suant, llegint en castellà, i al final em va venir a trobar una abadesa: «Estic molt satisfeta perquè he entès perfectament el català.» O sigui que el meu castellà li havia semblat català! I així els vaig fer riure molt i els vaig desarmar una mica i vaig poder començar més tranquil·la. Allà em vaig assabentar que consideraven que érem uns il·lusos que volíem convertir gent de les altres tradicions. La nit abans de parlar, un monjo reconegut em va esbrincar perquè deia que això del diàleg interreligiós era poc formal. Em va deixar bastant desconcertada i vaig pensar: «Si demà tothom té aquesta actitud, no s'aprofitarà res del que pugui dir.» En sortir de la comunicació, em va venir a trobar aquest monjo i em va demanar perdó, i em va felicitar perquè no

s'imaginava el que era, no ho coneixia, es pensava que érem uns franc tiradors que anàvem pel nostre compte. Aquesta actitud d'ell, encara me'l va fer pujar més de categoria. Vaig sortir més animada i després vam anar creixent, organitzant trobades interreligioses, curssets, animant la gent perquè s'ho fessin seu, recomanant llibres, fent un butlletí...

—*El butlletí té història...*

—El primer butlletí que vaig fer va ser també una experiència molt gratificant, perquè jo pensava: «¿Com m'ho faré, si no tinc ni un duro? ¿Com arribaré a les comunitats?» Havíem de fer un butlletí ben simpàtic, que entrés amb bon peu a les comunitats. Però jo no tenia res: ja em veia fent fotocòpies, pel davant i pel darrere, esguerrant tots els fulls, que em costaria un ull de la cara..., i vaig fer un tímid butlletí, petitet, i el vaig guardar en un disquet. A l'hora de la recreació, una germana va comentar que aquell dia s'havia presentat un senyor que tenia una impremta important i que s'oferia per fer coses gratuïtament per al monestir: publicar goigs, postals, i que ella li havia dit que no ho necessitàvem. I jo vaig pensar de seguida que ell podria fer el meu butlletí. Li havia deixat una tarja, però com que era Setmana Santa vaig pensar que li trucaria per Pasqua. El Divendres Sant va venir una parella que es volia casar i, després de fer els papers, van dir que eren fills del senyor de la impremta i van recordar-nos que el seu pare volia col·laborar d'alguna manera amb el monestir. Els vaig explicar el que duia entre mans; el Dilluns de Pasqua ja li vaig entregar el disquet amb el tímid butlletí, i el dimarts em trucaven dient-me: «Ens hauries de donar més material, perquè es podrien fer més pàgines i amb tapes boniques.» D'això fa deu anys, deu anys que col·laboren fidelment fent-me dues vegades l'any

el butlletí, i cada vegada el van fent més bonic, i mai no m'han retret el temps que porten fent-lo. Jo de cap manera podria pagar aquest butlletí, de la manera que el fan. Per mi va ser un senyal que allò que estic fent m'ho han confiat, i que haig de seguir endavant. Em sento molt pobra, molt ingènua, potser massa feliç per a una cosa tan seriosa, però alhora he vist que connecto molt amb les altres tradicions religioses. Estic contenta de fer aquest servei, amb l'ajut que em va venint.

—*No haurà estat fàcil conèixer i comprendre les altres tradicions.*

—M'he anat preparant tant com he pogut. En conèixer els altres m'he adonat que Déu no ha començat a parlar en un moment donat, sinó que Déu sempre s'ha estat revelant a les persones; Déu ha creat, ha volgut viure sempre amb íntima comunió de revelació, de coneixement amb tothom; no podem oblidar que Déu sempre ha estat revelant-se, i aquesta revelació per mi és un tresor que tothom porta i que ens és comú, ens pertany a tots. Jo tinc una paraula per compartir amb els membres de les altres religions, i ells també en tenen per compartir les seves profundes conviccions, que els ajuden a tenir sentit transcendent, sobretot en les seves vides.

—*¿Vas participar en el Parlament de les Religions de Barcelona?*

—Vaig estar-hi molt implicada des del DIM. Quan Barcelona s'estava plantejant de presentar-se com una ciutat que podia acollir un esdeveniment així, es van buscar experiències que mostressin que ja s'hi vivia el diàleg interreligiós i, des del Centre UNESCO de Catalunya, em van demanar que els expliqués també el DIM. Totes aquestes coses sempre han estat reptes per a mi, perquè sempre arrossego la meva

innocència dels divuit anys, però en el sentit profund de la paraula *ingènua*: no inconscient, ingènua!, amb la riquesa d'aquesta paraula, d'assumir els reptes i saber que tots fem el que podem. Sempre he hagut d'anar assumint reptes, no me n'he evadit quan se m'han plantejat, amb una convicció de la meua realitat; i no he tingut mai por de parlar amb grans persones perquè sé que darrere d'una gran persona hi ha també l'ingenu, la persona dèbil que també té lluites, que també té por; que sap fer discursos, però que potser no sap fer una truita, ni sap tocar la flauta, i enveja a qui ho sap fer... , per això m'agrada descalçar-me davant de tothom, amb aquesta mirada d'admiració: des de la persona més important fins a la persona més humil, tots portem aquests tresors i m'agrada descobrir-los i obrir-m'hi, i sempre m'hi he trobat molt bé; m'agrada crear lligams.

També recordo la meua ingenuïtat un dia que diversos membres de les diferents tradicions havíem de presentar una taula rodona en el Parlament; vam acordar que jo presentaria la fe del meu veí, que era hindú, i ell presentaria la meua; per tant, ens l'havíem d'explicar l'un a l'altre; a mi m'havia d'explicar allò que per ell era fonamental, lligat amb el tema de la pau, i jo li ho havia d'explicar a ell. Ens vam trobar al Centre UNESCO. Ell em va dir: «*Labimsa* per mi és el més important.» I jo no havia sentit mai encara aquesta paraula; es va quedar molt parat perquè es pensava que parlava amb una persona experta. Ara som amics de l'ànima, era en Bhakti Das, però en aquella primera trobada el vaig desconcertar. Després, quan ho vam comunicar a la gent, en el Parlament, va ser una experiència molt rica: sentir com cadascú havia copsat la fe de l'altre, o la religiositat de l'altre, i poder-la explicar com si fos la pròpia.

—*I després del Parlament, ¿has seguit aprofundint?*

—Ara estic en un grup contemplatiu de diàleg interreligiós. Els membres que el formem som un hinduista, dos budistes, dos musulmans i tres cristians. Jo desitjava que el DIM anés prenent una mica de solidesa en el diàleg, ja que no volia que ens quedéssim només en trobades esporàdiques i potser una mica superficials, sinó que, pel diàleg més compromès, poguéssim crear arrels interreligioses. Aquest grup el vam crear fa ja uns tres anys amb la intenció de compartir l'experiència espiritual, i això no es pot fer per reial decret: cal crear en el grup una amistat autèntica, plena de bonhomia i de coneixement mutu; l'amistat és una part *sine qua non* del diàleg interreligiós; si no hi ha amistat hi haurà protocol, o proselitisme, o ganes de lluir-s'hi. Els qui formem aquest grup ens estimem: no solament som amics sinó que ens sentim lligats afectivament. Ens reunim cada tres o quatre mesos a jornada completa, i podem compartir els nostres temes amb total llibertat d'esperit. Vam començar compartint les pròpies conviccions, des de les quals cada un deia allò que hi ha de més important a la seva vida. Després dinem junts, fem una bona sobretaula i acabem amb una estona explícita de pregària, de meditació o de silenci.

Abans de formar aquest grup, vaig anar, acompanyada d'un monjo de Montserrat, a consultar en Raimon Panikkar, que per mi és un gran mestre i un bon amic. Vam anar a veure'l a Tavertet per exposar-li si això ho veia bé i si ens podia donar alguna idea. Fou una trobada enriquidora per a nosaltres. Una de les reunions la vam fer a casa seva com a membre cofundador del grup.

Acabades les nostres trobades sempre ens acomiadem molt feliços. Jo goso dir que retorno al monestir «amb el

cor eixamplat», tal com vol sant Benet que el monjo corri cap a Déu. En aquest diàleg, en el qual ens escoltem amb respecte els uns als altres, jo hi descobreixo els tresors que Déu comunica a les altres tradicions religioses, que han de ser compartits com un patrimoni que ens pertany a tots, i em sento feliç d'acollir les seves experiències espirituals i de constatar com Déu els revela també el seu rostre.

—*Molta gent et coneix com «la monja de la cítara» dels actes interreligiosos.*

—Jo vaig començar la música amb mal peu: a casa meva em van fer aprofitar el piano i els llibres de la meva germana gran, i a mi el que menys m'importava era estudiar música, perquè em feia perdre moltes altres hores de sortir a jugar o d'estar amb les amigues; havia d'estar-me allà estudiant piano. El més dramàtic va ser quan, als catorze anys, vaig anar al monestir per fer-me monja i em van dir: «Així que acabis la carrera de piano entraràs tot seguit.» Vaig començar a fer cursos i lliçons, i esclar, no estimava allò que feia —l'objectiu era un altre, no la música—, però al final vaig aprovar; als divuit anys vaig fer l'últim curs, vaig entrar al monestir i em van posar d'organista; llavors encara no teníem orgue i em vaig posar amb l'harmòni; després es va posar malalta l'organista i jo tot el dia amb l'harmòni, que és una tècnica diferent de la del piano.

Un dia em van demanar si podia tocar el piano en una festa i jo els vaig dir que sí. Vaig agafar les meves peces i el piano, i em vaig quedar astorada, perquè el piano no em sonava: m'havia acostumat a tocar l'harmòni i havia oblidat la tècnica del piano. Vaig sentir una gran tristesa perquè veia que havia espatllat la meva carrera. Si jo hagués estat prou intel·ligent i m'hagués dedicat a recuperar-la, ho hauria

fet, però vaig tenir un ensurt tan fort que no vaig tocar el piano mai més. Després vam tenir l'orgue i no m'hi vaig posar perquè hi havia una monja jove organista molt bona. En venir a Puiggraciós van dir que havia de buscar una cítara. Vaig trobar-ne una de petiteta i anava acompanyant el cant com podia; després van sortir les cítares més grans i amb aquestes sí que es pot tocar tot.

Toco per acompanyar la nostra pregària. M'agrada tocar interludis perquè són moments de silenci en els quals es comunica la pregària amb la música. La cítara és per mi un instrument del cel. Amb en Bhakti Das ens vam posar d'acord per tocar; no podíem estudiar mai junts perquè, si havíem de tocar, ens trobàvem abans i ens posàvem a enraonar i sortíem sense haver preparat res; això també ens ha unit molt a tots dos. Després també hem tocat amb en Halil Bárcena. La música té molta força per crear unió i comunió, i m'agrada molt tocar interreligiosament. No estudio tant com voldria perquè sempre tinc més coses de les que puc fer i sempre tenen prioritats altres coses i la música hi surt perdent.

—*¿Quines són les teves conviccions profundes?*

—Les meves conviccions profundes són aquelles que fonamenten la meva fe: jo sé que la meva vida ha sortit de Déu i que tornarà a Déu. I en el sagrat rostre de Jesucrist, mort i ressuscitat, Déu m'ha revelat el seu amor. El Crist crucificat és el nucli de la meva fe. En Crist, Déu ha assumit la nostra humanitat en Ell mateix. Crist és el misteri de la nostra humanitat, una humanitat tan triturada i tan castigada que no pots mirar enlloc que no vegis l'home sofrent. La humanitat, però, és cridada a viure plenament la vida infinita, feliç. És el que els cristians en diem la resurrecció. Per a mi, Déu no té altre rostre que el de Crist crucificat i ressuscitat. Jo tam-

bé em sé cridada a viure aquest misteri d'abaixament i de resurrecció.

Tot i que hi ha el misteri del sofriment dels innocents —misteri que costa molt d'assumir—, jo m'inclino davant d'ell, perquè Déu no es pot contradir. La nostra vida humana és així: naixem per morir, però la mort no és la darrera paraula: naixem per viure! Jo sé també que visc pel Déu que viu en mi, per la presència del seu Esperit en mi. Tinc la plena convicció que en mi hi ha la vida de Déu que s'eixampla com un gran radi i abasta tota la humanitat. Els Pares de l'Església ho expressen amb la imatge d'un cercle, al mig del qual hi ha Déu i al seu entorn les persones humanes; com més ens apropem a aquest centre més units estem als germans i les germanes; i com més ens allunyem de Déu també més separats vivim dels germans.

El mot que més defineix el nostre Déu, el Déu dels cristians, és *Amor*. Per això en la meua vida soc cridada a estimar sempre, i cada dia una mica més. La meua experiència em permet de viure, ja ara, la joia d'aquella vida infinita, del més enllà, que té les seves arrels en la meua vida finita i mortal. Jo sé que no moriré; en tinc la profunda convicció.

VI

«EL QUE EM SEDUEIX ÉS LA RECERCA
DE DÉU QUE HI HA TAMBÉ EN LA GENT
DE LES ALTRES RELIGIONS»

Lucía Caram

Lucía Caram (Tucumán, Argentina, 1966) · Teòloga · Santa Clara de Manresa · Orde de les Dominiques

L'ANTIC CONVENT de clarisses de Santa Clara de Manresa, habitat per dominiques des del segle XVII, em recorda els petits convents de sant Francesc, a l'Úmbria italiana: és petit i humil, com el pobrissó d'Assís. És un convent que participa en la vida de la ciutat i s'ocupa dels seus problemes; per això va cedir l'edifici veí al projecte Mosaic per a malalts mentals. Quan hi entro tot és silenci. Lucía no m'esperava avui, però de seguida s'ho arregla per atendre'm. És una barreja de passió i profunditat: no fa mai les coses a mitges i no té pèls a la llengua a l'hora de defensar allò que creu. Des de l'Argentina fins a Manresa hi ha un bon salt, però aquí ha trobat el seu lloc, i al costat de les altres monges de la comunitat lluita per una vida religiosa oberta al món i als nous reptes de la seva ciutat: la immigració i el diàleg interreligiós que comporta.

En acomiadar-nos, ens trobem a la porta amb un nen magribí que en sortir de l'escola ha vingut a veure les monges. La saluda com si fos a casa.

—*¿Com vas viure el tema religiós a l'Argentina?*

—Acabàvem de sortir d'una dictadura i l'Església de l'Argentina en aquell temps era molt de dretes. Jo vinc d'una família de l'Opus Dei. Són els qui el van fundar a Tucumán. Un germà del meu pare va ser soci fundador de l'Opus Dei a Madrid. Era un catolicisme molt clàssic, però jo m'hi trobava bé, era molt feliç. Soc la cinquena de set germans i, a casa, tot el tema de la fe es donava per descomptat i no es qüestionava. Potser la meva experiència més forta de fe fou quan vaig dir a casa meva que volia entrar al convent: tenia disset anys, i el meu pare em va dir que no. Jo treballava amb el meu pare a la consulta, a la tarda, i em va dir que des d'aquell moment deixava de treballar i que havia de marxar de casa; abans de marxar vaig fer que em pagués tots els mesos que havia treballat de franc: bé havia de viure d'alguna cosa!

—*Es degué produir un trencament dins teu...*

—Fou en aquell moment quan vaig entendre que la fe que havia rebut de casa era com quan el meu pare em duia a les espatlles: podia veure per sobre del que veien els altres i podia veure més lluny. Per mi, la fe dels meus pares va ser això, però aquesta experiència forta de negació va ser com caure de cop i volta de les espatlles del meu pare: «¿Com és possible, si per ells Déu és tan important, i sempre ens han parlat d'això, i ara ja és una negació? I una negació tan forta!» Haig de reconèixer que el capellà de l'Opus que acom-

panyava el meu pare va ser qui més em va ajudar en aquell moment: em va dir que fes el que havia de fer i que no em preocupés. En aquell moment vaig entendre que la meva fe no era la fe dels meus pares, que hi havia alguna cosa que ells m'havien transmès —agraeixo molt tota l'experiència de fe que he viscut—, però que el que jo vivia era molt fort, molt més fort que tot el que fins aquell moment ens havia orientat. Segurament la meva experiència de fe i la seva no eren les mateixes.

A partir d'aquell moment començo a buscar per mi mateixa. Jo sabia que volia lliurar la meva vida als altres i vaig anar al col·legi de les dominiques on havia estudiat des dels quatre anys —la meva germana gran ja era dominica. A mi sempre m'havia atret el fet d'anar als més pobres, i també m'agradava molt l'estudi; el que diu sant Tomàs d'Aquino: «contemplata aliis tradere» (allò que hem contemplat, comunicar-ho als altres), em qüestionava molt. Hi vaig entrar quan tenia divuit anys.

—*Als divuit anys es pot tenir alguna cosa clara?*

—¿Què podia tenir clar? Potser la força, la il·lusió per no sé què... El que sí que tinc clar és que el motiu pel qual em vaig fer monja aleshores no és el motiu pel qual ara em quedo.

Vaig fer el postulantat, dos anys de noviciat, i vaig professar. La tarda abans de fer la professió vaig anar al monestir de benedictins que hi ha a la muntanya, a Tucumán, i, mentre esperava per parlar amb l'abat —érem molt amics—, hi va haver una tempesta molt forta, d'aquestes de muntanya. Mentre jo m'estava a l'església, esperant que vingués l'abat, va venir un monjo molt gran, armeni, que es va posar a escombrar i em va dir que sortís a fora perquè estava netejant, i no

feia més que repetir: «Els homes ens hem oblidat de Déu.» I jo em deia: «A què ve que els homes s'han oblidat de Déu, si m'està traient fora amb aquesta tempesta!» Ho vaig comentar després amb l'abat, i em va dir que era un monjo que havia perdut el cap. Jo professava l'endemà i això em va quedar com una música: «Si els homes s'han oblidat de Déu, jo faré que se'n recordin i treballaré per a això.» I amb aquesta consigna vaig professar.

A partir del moment que vaig professar, vaig començar a viure una crisi molt forta; em van traslladar a Buenos Aires, vaig començar a estudiar teologia, anava a un hospital de malalts terminals d'oncologia —concretament de ginecologia i, per tant, amb dones amb molts problemes derivats d'avortaments provocats, de septicèmies, de situacions de molta pobresa. Estava fent allò que m'agradava, estudiava, estava en una comunitat missionera itinerant, però hi havia alguna cosa a dins que no sabia què era i que em feia buscar i fer coses sense parar. Em vaig adonar que n'estava fent massa: la meva jornada començava a les sis del matí i acabava a les dotze de la nit, més els caps de setmana..., fins que un dia vaig entendre que jo havia canviat la frase que havia dit aquell monjo. Aquell monjo havia dit: «Els homes ens hem oblidat de Déu.» I jo deia: «Els homes s'han oblidat de Déu.» I em vaig adonar que estava treballant per les coses del Senyor i m'havia oblidat del Senyor en les coses, les havia buidades de contingut i jo estava buida, estava realment malament.

—*La tensió entre acció i contemplació.*

—Per determinades circumstàncies, van començar a venir a la nostra comunitat les monges del convent de Sant Just, de la branca contemplativa, que tenien una monja molt

malalta a la capital. A mi em qüestionava molt la pau que tenien, però em rebotava molt el seu fonamentalisme i el seu verticalisme: «El que digui el sant pare, el que diguin els bisbes...» Vaig començar a anar al monestir i vaig demanar de fer una experiència, i en l'experiència vaig trobar molta pau. I vaig demanar d'entrar-hi. Vaig acomiadar-me de la meva família, vaig entrar al monestir... i allà va començar el meu calvari, però també hi vaig descobrir que tenia vocació de Déu.

—*¿Per què un calvari?*

—Perquè jo veia que les monges eren molt coherents amb el que pensaven, però totes pensaven igual, totes caminaven igual, eren monges en sèrie, i allò m'ofegava: em vaig adonar que m'havia equivocat. En aquells dies, una monja jove va tornar del locutori, de rebre una visita de la seva família, i va venir a la recreació i recordo que ens va dir: «Germanes, pregueu pel meu germà Pablo.» I li vam preguntar: «¿Què li passa al teu germa Pablo?» Va dir: «És que el meu germà pensa que ningú no anirà a l'infern, i si ell pensa això, ¿com viurà? El meu germà es condemnarà!» Jo li vaig dir: «Escolta, ningú no anirà a l'infern: si estem aquí és perquè creiem en la misericòrdia de Déu.» Va sortir una uruguaiana que deia que santa Teresa veia com queien les ànimes a l'infern. Jo els deia: «Quan nosaltres entrem, l'únic que es demana és la misericòrdia de Déu i dels germans, ¿i viurem amb aquest turment?» La priora, que era molt maca, va dir: «Doncs ja que estem en l'orde de la veritat, busquem arguments i parlem-ne.» A l'hora de la migdiada, vaig anar a la biblioteca, i tots els llibres donaven la raó a les monges; esclar, quina biblioteca hi havia d'haver al convent! Jo m'he fet contemplativa, i encara hi continuo, perquè crec en la misericòrdia.

Recordo que una de les monges grans va dir: «A l'Església, quan algú apostatava, o deia alguna cosa contrària a la fe, li feien professar la fe públicament; per tant, demano, per tal que sor Lucía pugui seguir en aquesta comunitat, que professi públicament la seva fe.» Allò era la Inquisició! Jo era l'última que havia arribat i les monges eren maques, però aquesta estructura! Van decidir: «A la nit, quan anem a completes, has de fer la professió de fe.» Les monges joves em deien: «Lucía, però ¿què et costa resar el Credo?» I jo: «Doncs no em dona la gana!» I al vespre, a completes, quan feien l'examen de consciència: «Arribats al final d'aquest dia, reconeguem els nostres pecats...» Silenci. Tothom esperava que sor Lucía reconegués els seus pecats, o almenys fes la professió de fe. Em vaig posar dreta i vaig començar el Credo: «Crec en Déu Pare Totpoderós... i va baixar als inferns... Sí, germanes, va baixar als inferns, però en sortir va posar un cartell que deia: "Tancat per resurrecció". Bona nit.» I vaig marxar. Amb això vaig expressar la convicció que jo crec en la misericòrdia. A partir d'aquell moment l'ambient al convent es va fer irrespirable, i fou aleshores —la setmana següent— quan va passar la priora federal i em va proposar d'anar a estudiar a València, a la casa federal de Torrent.

—*¿Què vas trobar de diferent a València?*

—Em vaig trobar en un altre ambient; em vaig retrobar amb el que jo sempre havia buscat: l'estudi com una font de pregària. Quan vaig acabar el meu temps i havia de tornar a la meua comunitat, vaig anar per tres mesos al meu convent d'origen, Sant Just, d'Argentina: vaig aguantar vint dies i vaig demanar tornar a la casa federal els mesos que em faltaven per acabar la formació. Des d'allí demanaria la transfiliació a la comunitat de Manresa.

—*¿Per què vas triar Manresa?*

—Jo sempre dic que Manresa l'han feta per a mi. A Catalunya, les comunitats eren molt més obertes, coneixia aquesta comunitat i sabia que tenien trobades amb els joves, que hi havia un cert intercanvi; quan les monges venien a Torrent veia que eren més normals. Hi vaig estar un any i vaig transfiliar-me al convent.

—*Al convent de la Mare de Déu dels Àngels i Santa Clara.*

—El convent es diu així perquè hi van venir les dominiques quan va morir l'última clarissa, l'any 1599. Això no indica que no hi hagués vocacions; sí que n'hi havia, però la comunitat de clarisses del convent de Manresa es va negar a acceptar les resolucions del concili de Trento sobre la clausura de les monges, i Roma els va prohibir de rebre vocacions; per això, el convent hauria hagut de tancar en morir l'última clarissa, perquè la comunitat va resistir fins al final. La ciutat es resistia a quedar-se sense monges, i el consell de la ciutat va portar-hi les dominiques. Ens sentim tan cuidades per la ciutat i per l'ajuntament, i tan respectades, com en aquell moment que no volien quedar-se sense la presència de les monges. Estem en una societat plural, en una societat laica, però no ens sentim perseguides, al contrari, ens sentim molt estimades, almenys jo em sento molt estimada, i la comunitat també.

—*¿Com vas arribar al diàleg interreligiós?*

—No m'hauria imaginat mai que arribaria a ficar-me en el tema del diàleg interreligiós, sobretot perquè a l'Argentina el diàleg interreligiós no és un problema —aquí sí que és més complicat—, la immigració és un fet normal, tots som fills o nets d'immigrants, i als mateixos barris hi viuen musulmans, jueus i cristians, i no hi ha problemes; bé, sí que hi

ha un cert antisemitisme, que es viu més a la capital, però és un problema més racial que religiós, de capitalisme, perquè els jueus allí són un cinc per cent de la població i tenen el vint-i-cinc per cent del capital.

L'any que vaig arribar aquí, ens van demanar de fer en el convent una pregària ecumènica. Em va sobtar la gran quantitat de gent que hi va assistir. Tant és així, que vam decidir de fer-la dins de la nau, i la nau estava plena: almenys hi havia unes quatre-centes persones. Em van dir que parlés jo a la cloenda. Em recordava de Mamerto Menapache, un monjo benedictí argentí que deia que si la gent ve a les nostres cases a demanar diners, vol dir que som rics i que no estem vivint els nostres compromisos; si la gent ve a demanar influències, vol dir que som poderosos i que no estem en la línia d'humilitat de l'Evangeli i de les benaurances; però que si la gent ve a demanar-nos un espai per pregar, o un espai per ser escoltats, és signe que estem vivint la nostra vocació; i aquella nit ens havien demanat un espai per pregar... i ja no van marxar mai més. La pregària em va descobrir el tema del diàleg interreligiós, i a partir d'aquell moment el diàleg interreligiós m'ha seduït.

—*A sant Domènec, el vostre fundador, no se'l coneix precisament com una persona dialogant sinó com a fundador de la Inquisició.*

—Sant Domènec, al sud de França, no va participar mai en la Inquisició. La Inquisició va sorgir deu anys més tard, quan ell ja era mort; que els dominics ho hagin fet no ho neguem, però ell és molt difícil. Quan preparàvem la celebració dels vuit-cents anys de les monges, vaig fer una descoberta: les nostres primeres germanes eren una comunitat de càtars, un grup de dones que havien rebut el *consola-*

mentum (baptisme de l'Esperit) i que vivien en una mena de convent dels càtars, amb predicadors itinerants. Expliquen que sant Domènec va passar tota una nit parlant amb el seu hostatger, que era un càtar convençut, i que al matí següent li va demanar l'admissió a l'Església. Jo penso que aquella nit, en una taverna, es va fer la llum. Sant Domènec va entrar en diàleg amb el que deien els càtars, que pensaven diferent, però que eren molt coherents amb la pobresa i l'estil de vida. A ell li va fer mal el fet que vivien sota el pes del pecat i d'un dualisme que els aclaparava. Quan al cap de pocs dies es va trobar amb el llegat pontifici li va dir: «No és així com hem de predicar l'Evangeli: anem a predicar amb els peus nus.» Ell ho havia après dels càtars. O sigui, que els grans perdors de la història, que són els càtars, van ser la nostra font d'inspiració. Aquestes dones escolten la predicació de Domènec i demanen l'admissió a l'Església, on no hi havia una estructura per acollir-les fora de l'estructura monàstica. En un principi volien que tinguessin un tipus de vida cistercenc, però sant Domènec no volia fundar monestirs —*monachos* vol dir 'solitari'—, ell volia que les cases fossin convents, cases de predicació. El fet que l'Església posi en el mateix sac totes les monges que es diuen de clausura i contemplatives deu tenir força canònica, però teològica segur que no; en el nostre cas, no, nosaltres no som monges, sant Domènec volia comunitats que visquessin la fraternitat, que fossin cases de predicació, i aquesta és la meva gran descoberta: que les nostres primeres germanes són un grup de càtars.

Jo estic encantada amb el descobriment que he fet aquest any d'aquest diàleg fonamental del qual hem nascut; per això em fa mal quan diuen que les meves primeres germanes eren unes heretges. Fidelitat a les nostres arrels: les nostres prime-

res germanes eren càtares, i les nostres primeres germanes, com he dit abans, les clarisses, van resistir el poder de Roma.

—*¿Hem de tornar altre cop a les arrels?*

—Les nostres arrels són el diàleg amb altres religions, o amb altres cristians que pensen diferent: aquesta va ser la nostra font d'inspiració. Per això a mi em resulta molt dur quan parlen d'heretges, perquè és un llenguatge obsolet, malgrat que oficialment encara no. Domènec es va trobar amb gent que buscava la veritat que tant el seduïa. Jo tinc vocació de Déu, i em sedueix la recerca de Déu que hi ha també en la gent de les altres religions. A vegades penso que hem de fer diàleg intrareligiós dintre de la nostra mateixa tradició. L'important és el diàleg entre les persones que estem buscant el mateix; quan sant Tomàs reflexionava sobre la perfecció de la vida contemplativa i la vida activa, es preguntava què era més perfecte: ¿cremar o il·luminar? ¿Contemplar, i només viure d'aquesta contemplació, o a més transmetre aquesta contemplació? Ell diu que és molt més perfecte cremar i il·luminar, que no tan sols cremar, o tan sols il·luminar.

—*Aquesta reflexió amplia els horitzons de la vida contemplativa.*

—Les monges contemplatives estem per pregar, per ser el cor de l'Església, però l'Església no és només cor, és també la sang que passa pel cor i va per tot el cos. A vegades he sentit dir que la comunitat de Manresa no és de vida contemplativa; potser alguns estarien més tranquils si no establíssim aquests ponts de diàleg que desestabilitzen determinades estructures, però és l'experiència de Moisès davant de la bardissa que crema sense consumir-se. ¿Què ens diu Déu quan ens apropem a Ell? ¿Ens parla d'una pregària abstracta, d'un espiritualisme, dels àngels, de la vida eterna? No! Ens diu:

«He vist l'opressió del meu poble [...] i he sentit com clama [...]; ves-hi i...» (Ex 3,7-10). L'experiència contemplativa més antiga que tenim és precisament l'experiència d'un Déu que no ha pogut suportar que ens desentenguem dels nostres germans, i això és el que em repeteixo cada matí quan començo el dia: «El meu Déu no pot suportar el clam i l'opressió del seu poble.» Quan acabem la jornada normalment jo animo les completes, i no utilitzo mai la fórmula que diu: «Arribats al final d'aquest dia, reconeguem els nostres pecats...» No! «Reconeguem la misericòrdia de Déu, que es manifesta en les nostres vides.» «¿Què demanes?» «La misericòrdia de Déu i la vostra, res més.» Això és l'únic que se'ns demana quan ingressem a l'orde. Per mi, la vocació contemplativa és disposar-nos a rebre la misericòrdia de Déu a través dels germans i ser dispensadors d'aquesta misericòrdia; a partir d'això: ni reixes, ni clausures, tot està «en funció de». Quan de vegades em veuen que volto massa per fora, els dic que el meu claustre és el món, no té fronteres. I estic contenta.

—*¿Què has après de les altres tradicions?*

—A mi el diàleg m'ha aportat sobretot el fet de la trobada entre les persones. Entenc que hi hagi un nivell de diàleg teològic i intel·lectual, però penso que ha d'estar precedit per la vida, per la trobada entre les persones. He descobert persones creients i que són coherents amb el que pensen. A mi m'ha aportat molt el punt de vista dels altres, a l'hora de fer una lectura de la meva fe. Entenc molt millor la revelació i el missatge de Jesús, i alguns textos que per mi eren molt foscos, com el diàleg de Jesús amb la sirofenícia: «Senyor, també els gossets, sota la taula, mengen les engrunes que els fills deixen caure» (Mc 7,28). Jesús es va obrint, va escoltant. Jo he après a escoltar les persones, a descobrir-ne les convic-

cions. De vegades ens queixem de l'estructura de l'Església, i em sembla que som els qui tenim més llibertat de dissensió; valoro molt la llibertat que tenim, m'ajuda a valorar més el que tinc i allò en què crec. Crec en Jesucrist —més ara que abans—, crec d'una altra manera, em fa sentir germana de tothom, i veient el camí que hem fet com a comunitat, i que jo he fet al costat dels creients d'altres tradicions, crec que l'esperança és possible, n'estic convençuda. Si nosaltres practiquem el que diu el bisbe Pere Casaldàliga: «la proximitat», quan l'altra religió, l'altra cultura, té cara i ulls, no ens hi podem resistir. Tant de bo que els cristians també ens poguéssim reconèixer per les nostres actituds.

Als musulmans els haig d'agrair moltíssim el sentit i la coherència de la fe que conforma la seva vida, i veure com solucionen els conflictes interns que tenen; una vegada van venir al convent i van dir: «No podem estar preguntant si els nostres cors estan dividits.» Suposo que és el mateix Déu el que els mou a ells i el que em mou a mi.

—*En un projecte de vida com aquest tota la comunitat hi ha d'estar d'acord.*

—Sí. L'acte central de la celebració dels vuit-cents anys va ser un acte interreligiós, i la gent comentava que els cridava l'atenció la sintonia que hi havia entre nosaltres, i que totes anàvem a l'una. A una de les monges grans li va costar una mica més, però en un determinat moment em va dir: «Ja ho he entès: no són les religions, és la persona humana!» Des d'aleshores és la més entusiasta del diàleg interreligiós.

L'amistat i la relació que hi ha entre la comunitat, els musulmans, els brahma kumaris i els bahá'ís, els budistes o els pentecostals, és de total confiança. Quan hi va haver les declaracions del papa a la universitat de Ratisbona, que van

ofendre un sector de musulmans, es va presentar al convent una dona musulmana, que jo no coneixia, amb una safata de pastissos, dient: «Mireu, està passant això amb el vostre líder espiritual, però entre nosaltres i vosaltres no passa res.» Vam cedir un edifici per tal que s'hi fes un projecte de salut mental; els directius van posar-hi una infermera que és de la Fe bahá'í, i les monges estaven contentes perquè era una dona creient i estaven segures que treballaria bé i amb convenciment. Aquesta confiança, aquestes experiències que ens humanitzen, nodreixen la nostra pregària cada dia; i hem vingut aquí per humanitzar-nos. Déu s'ha fet home —s'ha encarnat— per ensenyar-nos a viure com a homes. El problema és que hem volgut divinitzar-nos, negant la naturalesa, i aquest domicili —el nostre cos— és el que se'ns ha donat per estimar: un cor humà amb passió divina i amb passió humana també. Jesucrist es va fer un dels nostres, és un dels nostres.

—*¿A Manresa has pogut conjuminar els teus desigs de contemplació i de pobresa?*

—La comunitat ha fet l'opció de no tenir cap suport econòmic i compartir tot el que té. Vivim al dia del nostre treball. Penso que això és el que ens dona credibilitat. No ens falta res, i en aquest sentit som molt riques, perquè confiem totalment en Déu, també en els aspectes materials. Te n'explico un parell d'exemples: fa divuit anys, una ventada molt forta va deixar el convent en ruïnes —el convent havia estat presó durant la guerra de 1936 i es trobava en una situació molt precària; amb el suport de la gent, es va tornar a aixecar i ara és un dels millors convents que tenim a la federació. En una altra ocasió es va cremar una bomba d'aigua; vam demanar quant costava i, com que no teníem prou diners,

vam dir al lampista: «Doncs no ho podem fer; quan puguem fer-ho ja t'avisarem»; encara no havia marxat, que van trucar al timbre i va venir una persona amb la quantitat de diners que ens calia per a la reparació. El dia que nosaltres tinguem un suport econòmic i deixem de compartir el que tenim i de viure al dia, segurament no tindrem l'experiència del que és la fidelitat de Déu cada dia. No soc miraclera, però crec en la providència; crec que quan nosaltres ens abandonem, Déu es manifesta, i així aprens també a no crear-te tantes necessitats. La major font de riquesa de la nostra comunitat es troba en el fet d'haver compartit.

—*¿El secret de l'obertura de la comunitat rau en aquesta pobresa?*

—Sí. És una comunitat on les monges de casa sempre han estat en minoria, sempre han necessitat ajuda de fora; venien monges d'altres cases a ajudar, i les de casa callaven i assumien el que deien les altres; això explica que quan un grup de joves ens vam transfiliar a la comunitat, no vam trobar cap resistència per dialogar i per poder pensar juntes un estil nou. Quan jo vaig arribar —fa quinze anys—, tres dels locutoris tenien reixa i es podien treure; vam comentar-ho i vam dir: «Traiem-les i deixem un sol locutori amb reixa per si alguna en vol»; la votació va ser unànime; al cap d'un mes, l'únic locutori que tenia reixa va quedar inutilitzat i se'n va treure la reixa. ¿Com hem pogut viure determinades coses que no ens deien res?

La comunitat sempre ha necessitat ajuda de personal, i quan s'és pobre cal obrir-se a allò que l'altre et vol donar, i això també passa amb les nostres maneres pensar. És la itinerància dominica: hem d'itinerar en les nostres formes de pensar i obrir-nos; i per això tinc molt respecte i veneració

per les meves germanes grans; jo no les portaria mai a una infermeria: mentre puguem, mentre jo pugui, estaré al seu costat. I totes pensem igual: són persones que han viscut una situació de precarietat tota la seva vida, que ho han donat tot, i encara ho donen tot; els dec el que soc, el que tenim, i m'alegra molt que en aquest tema hi hagi sintonia entre totes. Nosaltres fem comunitat cada dia al voltant del llit d'una de les malaltes; allà es fa comunitat, però no dramàticament: és una festa cada dia quan anem a aixecar-la del llit. Jo, per les meves germanes grans, sento veneració...

—*Sou poques, però no pareu de fer feina. ¿Us queda temps per contemplar?*

—Ara som set a la comunitat: tres d'entre quaranta i seixanta anys, i quatre d'entre setanta i noranta anys. Treballem amb els laics, deleguem molt als laics: en el projecte Mosaic, en la xarxa amb els joves...

Hi ha uns temps de pregària comunitaris forts que són els que et sostenen i que necessites. La meva jornada comença a les sis del matí; fins a dos quarts de deu tinc una hora de pregària, l'eucaristia, l'acció de gràcies; després vaig a aixecar del llit sor Neus —una tasca de cada dia que per mi és sagrada— i, després, tinc el matí per estudiar i escriure; després, l'ofici de lectures i després la migdiada, que jo no faig perquè és l'hora que aprofito per estudiar o per dedicar-me a la *lectio divina* (meditació de la Bíblia); i després, totes les tardes les tenim per a l'estudi i la pregària. La comunitat fa el treball al matí. Evidentment, hi ha vegades que tens activitats, que has de sortir, que has de preparar... De dos quarts de set a les vuit del vespre, estic al cor, i a partir de quarts d'onze, silenci total. Les tardes del diumenge són tranquil·les, les tinc lliures per pregar.

—*Tinc entès que fas un programa de ràdio.*

—És a la cadena Ser, a la Catalunya central; un programa de diàleg interreligió, d'espiritualitat, que té un apartat de gent gran i de salut, amb la intenció de donar veu a la gent gran. Fa un any i mig que hi soc, i els de la ràdio volen que continuï. Les qui han entès millor que jo pugui tenir un programa de ràdio-televisió són les monges grans, que no se'n perden cap. Per poder-lo escoltar, la comunitat ha canviat un horari de pregària; això vol dir que el que estic fent ho faig en comunió amb les monges. Es tracta de respectar el carisma de cadascuna.

—*Has parlat de moltes hores d'estudi. ¿Què estudies ara?*

—A mi em fascina molt la figura de santa Caterina de Siena; l'he estudiada i penso que és una figura que l'Església encara no ha descobert prou. També estic preparant alguna publicació que m'han demanat, i durant aquest any he estat molt ficada en el tema del diàleg interreligió, preparant xerrades, articles; l'any vinent, però, ja he dit que vull agafar-me un any sabàtic per poder dedicar-me més al tema de santa Caterina. A més, el nostre orde m'ha demanat que estudiï la figura de la beata Diana d'Andaló, una monja que era la confident del primer successor de sant Domènec, una personalitat molt rica, que trenca molts esquemes; tenia un sentit de la fraternitat i de la predicació claríssim, que surt del si de la comunitat. Ara n'estic recopilant material. Hi descobreixes com han viscut les nostres germanes el carisma de sant Domènec en el transcurs de la història. S'hi veu tot el tema de la fraternitat amb els frares, com els monestirs al començament eren llocs on es preparava la predicació, on es compartia la paraula, i que això ho digui una monja del segle XIII! Per tant, el curs vinent em vull centrar en la figura de santa

Caterina, en la seva passió per la reforma de l'Església, una passió a la qual va dedicar la vida. El nostre orde va sorgir per reformar l'Església, que estava en decadència amb un clergat aburgésat; aleshores, sorgeixen Domènec i Francesc d'Assís i incorporen les dones en el tema de la mendicància, un canvi dins de l'Església; i quan es despisten, sorgeix la figura de santa Caterina, que clama per un canvi dins de l'Església i per la reforma de l'orde. Sempre estem en un procés de reforma. Les grans reformes passen primer per la reforma d'un mateix; això és molt exigent, però és vàlid.

VII

«JO HE FET L'OPCIÓ DE BAIXAR DEL TREN I QUEDAR-M'HI»

Mariàngels Segalés

Mariàngels Segalés (Granollers, 1945) · Infermera · Sense sostre a Barcelona · Congregació de Germanes Carmelites de la Caritat Vedruna (vedrunes)

HEM QUEDAT DAVANT d'un centre d'acollida per a persones sense sostre. No hi ha ningú perquè no és hora d'obertura. Tot i que arribo molt puntual, la Mariàngels ja m'espera: «Jo no tinc pressa com vosaltres.» Són dos quarts de dotze del matí i ja ha dinat al menjador de les calcutes. Bé, de fet ha esmorzat, dinat i berenat, i del que li ha sobrat se'n guarda una mica per sopar i per compartir amb un amic immigrant.

Així és la Mariàngels: ha deixat la protecció de la comunitat per la incertesa dels carrers de Barcelona. Viu i dorm al carrer, com una sensesostre més: menja en els menjadors socials, es dutxa en centres d'acollida, es vesteix amb el que li donen i dorm entre cartrons. És una dona d'una seixantena d'anys, d'aspecte fràgil, però amb un convenciment interior que li fa moure muntanyes.

Jo li porto, obsequiosa, una mica d'esmorzar, però no li cal, ja ha menjat molt. Així, doncs, davant per davant d'una taula, sense ni un cafetó que escalfi els records, els enfila tal com és ella, amb austeritat i senzillesa.

—*De monges que visquin al carrer en podem trobar, però que dormin al carrer és més difícil...*

—Jo he viscut vint-i-vuit anys a les Filipines. Allí vaig viure una vida de comunitat molt compromesa, molt bonica. La vida religiosa és molt maca, però s'hi ha posat tanta carcassa per sobre, tanta estructura!... Tot el que som i tenim ho posem en comú, però, a la pràctica, hi posem també un munt d'estructures que tanquen portes a la gent necessitada: «És un risc tenir aquesta persona a casa», «Això no s'ha fet mai», «No es pot seguir l'horari comunitari». Jo portava els indigents al centre on treballàvem, perquè sentia que no havien d'estar al carrer, que necessitaven algú que en tingués cura, i em quedava amb ells nit i dia, i veia com es recuperaven, com s'integraven... Si per por no els acollim, no els obrim la porta, aleshores, ¿què fem?

—*¿Com viu una comunitat religiosa al tercer món?*

—Vivim amb pobresa, tot i que aparentment no ho sembla perquè sempre tenim diners a les mans, però és per a coses socials. A les Filipines la gent confia molt en les monges perquè estem molt lliurades al poble. Vivim d'una petita remuneració que el bisbe ens dona, o el capellà de la parròquia, o del treball estatal que fa alguna de nosaltres, però la nostra vida és senzilla: no anem al cinema, no tenim despeses extres, no ha arribat el consumisme, com veig que ha passat aquí a Espanya. A les Filipines, quan necessitem una operació serio-

sa, o quan hem de fer un viatge per visitar la família —cada quatre anys o més—, es treuen els diners del fons comú de la congregació. Com que vivim en comunitat ens hem de cuidar les unes a les altres perquè forma part de l'estimar-nos.

La pobresa està molt en tu mateixa, però hi pot haver un moment que vols viure més senzillament i no pots, perquè hi ha aquest tipus de compromís comunitari, i has d'anar buscant el teu camí per viure tal com tu creus, i el vas trobant, però potser el trobes més quan prens una decisió més radical.

—*¿D'on va sorgir aquest desig d'anar al tercer món?*

—De ben petita —onze o dotze anys— ja m'escrivia amb un escolapi i volia anar a l'Àfrica. Estava entusiasmada. I la mare em va dir: «Sí, molts negrets, però no t'ocupes dels teus germans.» Jo era la tercera d'una pila de germans. Allò em va fer pensar i se'm va esborrar aquesta idea. A casa sempre hem estat molt oberts, era el tarannà de la família; aquell pobre que passava pel carrer, quan estàvem esmorzant, s'asseia a esmorzar amb nosaltres; recordo que hi havia un veí nostre, una mica especial, que sempre era casa, i això, vulguis o no, ho portes a dintre. Era un temps que venia molta gent del sud cap a Barcelona i hi havia unes baralles que a mi em feren, quan ens deien: «Perros catalanes», però em feien compassió perquè anaven a parar als barris perifèrics, on hi havia tot el problema de la droga, i jo sentia en algun moment moltes ganes de fer alguna cosa per ells perquè, tot i que deien mal de nosaltres, a mi em sabia greu i pensava que se'ls havia de donar un cop de mà.

—*¿I el desig de fer-te monja?*

—Jo sempre havia dit que no volia ser monja. M'havia sentit tractada injustament a l'escola, perquè jo em sentia

bona, però en comparació amb la meva germana gran, ella era la bona i jo la dolenta. La mare volia que els diumenges anéssim sempre juntes, la meva germana i jo —perquè només ens portem un any—, i ella, amb les amigues, anava sempre a veure les monges, i jo no les podia ni veure. Els tenia una ràbia! Feien pudor de suades, anaven tan vestides!

Sempre he estat molt amiga de Jesús, ja des de petita el veia com un amic que va al meu costat, i entrava a la parròquia i em posava a resar i li deia: «Tot el que tu vulguis, però monja no!» I em feia un tip de plorar, com si alguna cosa se'm remenés per dins.

—*Diuen que allò a què et resisteixes és el que has de viure...*

—Als divuit anys feia escoltisme i ens ho passàvem molt bé, i en un campament a Planoles vaig tenir un atac d'apendicitis, se'm va rebentar i em van haver d'operar. A l'hospital hi havia monges infermeres i, entre que jo estava convalescent, que ja feia un temps que havia deixat l'escola, que veia aquelles dones allà treballant, i que sentia la necessitat d'un grup on poder compartir la fe, doncs per aquí em va venir la idea de fer-me monja. Després de l'experiència de l'hospital, el mal record de les monges ja se m'havia esborrat, i les veia d'una altra manera. Vaig conèixer un germà agustí que venia de les missions, vaig parlar-hi, i ell em va portar a conèixer diferents ordes religiosos; em posava en contacte amb la persona que s'ocupava de la gent jove, i a mi m'agradava molt escoltar-la, però alguna cosa per dins em deia que ja havia triat..., i així vaig entrar a la congregació on soc ara.

—*¿Com van ser els primers anys?*

—Vaig fer vuit anys de formació. Al principi, un dia que estava rentant la roba, vaig sentir el dubte: «¿Vols dir? ¿Què

hi fem, aquí?» I em vaig dir que ja que ho havia vist tan clar, encara que ara no ho veies, no m'hi havia de capficar. I aquell moment va passar i ho vaig tenir molt clar: havia escollit el que volia. Treballant i estudiant vaig fer infermeria al Nen Déu. Tenia vint-i-un o vint-i-dos anys i havia fet tota la formació religiosa; eren aquells temps que les monges fèiem de tot sense cap títol, però ja es començava a dir que això no podia ser, i van fomentar que tothom estudiés per tenir titulacions. Vaig estar treballant vuit anys a l'hospital de Granollers, als quiròfans, i després dos anys en un barri perifèric. En aquest temps ja anàvem sense l'hàbit. Van ser anys molt gratificants, es van obrir comunitats d'inscripció obrera. Allà sentia que ser infermera era tenir una porta oberta que em permetia un tracte directe amb les persones.

—*Però la idea del tercer món seguia dins teu...*

—Un dia del Domund, que es recaptava per a les missions, se'm van encendre un d'aquells llums tan lluminosos —que segons a qui no es poden explicar perquè diuen que ets ximple— i vaig adonar-me que en certs llocs del món hi havia gent més pobra que allí on jo era, i així va ser com vaig demanar d'anar a un país del tercer món, perquè jo volia un lloc on pogués viure amb ells, ser al seu costat, donar-los un cop de mà. I em van dir si volia anar a la Xina, però jo no soc bona per a les llengües —ja patia prou quan hi havia trobades nacionals per haver de parlar en castellà—, i els vaig dir que no, i em van enviar a les Filipines, perquè allà parlen espanyol. Jo no sabia ni on eren, i allí vaig passar-hi vint-i-vuit anys.

—*¿Vas trobar finalment el teu lloc?*

—Vaig fer tot l'esforç d'adaptar-m'hi: la llengua, les crisis, les riqueses..., tot preciós. Vaig experimentar en la meua

vida personal que tenia molts marits, moltes famílies, moltes cases, perquè vaig anar coneixent gent i em vaig anar sentint acceptada, estimada...; fou una experiència en aquest sentit molt bonica. També pel que fa a la comunitat: sempre n'hi ha una o dues amb qui t'hi entens molt més, però era la meva família i m'hi vaig adaptar bé. Però sempre tenia aquest neguit a dins, encara més fort a partir dels deu o quinze anys d'estar allà. Quan es va a un d'aquests països es pensa que el viure de les comunitats és molt més proper a la gent, més pobre, però t'adones que es viu en un cercle tancat on ho tenim tot: la seguretat, perquè tothom ens protegeix; un estatus, no tant per la nostra vida personal com pel context en què estem; som valorades... Són tota una sèrie d'ingredients que a mi m'agradaria que s'anessin traient; i jo crec que ho hem de fer nosaltres, adoptant actituds de vida que ho vagin fent tot més net i transparent.

—*¿De què t'ocupaves allí?*

—Sempre he estat treballant en projectes socials, treballant amb mares, ocupant-me dels nens, en guarderies. Organitzant mares i nanos, vam començar fent unes nines que s'han escampat per tot el món. També en projectes de salut a la leproseria i muntant miniclíniques pels barris. El bisbe també em va demanar per estar amb una tribu, i vaig viure amb ells. Hi havia el problema de l'escola, que els nanos no hi anaven perquè els pares els agafaven per treballar i l'escola sempre estava buida. I els pares es queixaven que, si els hi duïen, un dia no hi havia la mestra, un altre els feia fer la neteja de l'escola —perquè l'escola és molt pobra, però hi ha una vegetació a fora fantàstica i la canalla cada dia escombrava les fulles—, i em vaig creure més els pares que els mestres, i vam dir al bisbe que seria bo de fer-hi un dor-

mitori. Primer vaig mirar les famílies que hi havia a la vora de l'escola per veure si podien acollir els qui venien de lluny, perquè més o menys tots són parents, però era impossible per la pobresa que hi havia, i es va fer un dormitori on la canalla dormia de dilluns a divendres.

—*¿Com viu la gent a les Filipines?*

—Hi ha molta gent que viu al carrer, però viuen contents, feliços —hi ajuda que allí no fa fred. Hi ha molta emigració. Abans anaven de poblet en poblet fins que arribaven a Manila; ara ja hi passen directament o van a altres països on tenen un xoc immens, perquè tenen una cultura molt rica i a la vegada molt tancada. Només d'emigrar d'un poblet a un altre ja es troben amb crisis: d'amor, de sexualitat, de consumir, de robar; tot és un enlluernament. Vam haver de dedicar molt de temps a veure quin procés es feia i si allà es posava un altre tipus de casa on les monges de la nostra congregació anéssim guiant una mica més; vam trigar quatre o cinc anys, i amb els pares de la mateixa tribu vam decidir d'acompanyar els joves fins que acabessin el batxillerat.

—*I tu senties que havies de ser fidel al teu desig profund...*

—Jo sempre anava sortint amb allò meu: «Aquella senyora que ha de donar a llum i està al carrer, mira, la portem aquí a casa.» I elles: «No, ja saps que aquí a casa, no.» Estira i arronsa. Algunes deien: «És que sempre surts amb el mateix, no hi ha res a fer, ja vas fer el mateix a l'altra comunitat...» I va arribar un moment que vaig pensar: «Doncs si tot això no ho puc viure, aniré fent altres coses, altres activitats... i faré fins on pugui.» Però em vaig adonar que aquella inquietud quedava ofegada dins meu, i en els darrers dos anys la notava com una urgència, i havia de mirar com ho podria viure. Jo veia aquell nen o aquell jove al carrer, drogat, i no

ho podia aguantar: «Si no el porto a casa, doncs el duré al davant de casa», que hi havia un quiosc on anàvem a xerrar, perquè hi passava una mica més d'aire; i els feia anar allà i jo dormia amb ells. I em deien: «Qui s'ha de fer càrrec d'ell són els serveis socials, l'ajuntament, pot ser un risc tenir-lo entre nosaltres.»

I parlar-ne, i parlar-ne, i tornar-ne a parlar. Quan hi havia capítol de la comunitat, es treballaven i aprofundien temes i fets de vida, que es portaven al capítol general. Jo sentia que la meua aportació, en aquests fets concrets, no hi era reflectida. Vaig viure moments dolorosos, però tot em va ajudar a prendre una decisió: no esperar que la comunitat canviés, sinó fer jo el pas. Vaig demanar de viure al carrer amb els sensesostre.

—*No devia ser fàcil...*

—Va ser un moment de crisi. Vaig decidir que ho havia de fer encara que no sabia on em portaria. Ho vaig viure molt intensament, en l'àmbit de la fe, de veure-ho en Jesús i en la vida de l'altre. A Manila hi ha unes monges que estan molt preparades per acompanyar en qualsevol procés de discerniment, i vaig fer un mes d'acompanyament amb elles. Ho vaig veure molt clar i li vaig dir a la general: «De veritat, demano de viure al carrer, no puc en consciència deixar fora els qui no tenen entrada enlloc!»

—*¿I per què viure al carrer?*

—Sempre he estat treballant en projectes, i últimament veia que no havia d'organitzar, de pensar, sinó de viure com ells; posar-me encara més en el seu lloc, dins de la seva vida, i una manera de fer-ho era vivint al carrer, vivint amb ells. Després em venia al cap tota aquesta pobresa que hi ha en el primer món, que coneixia només per escrits, però que intuïa.

I últimament em passaven coses que em venien regalades: ara em trobava amb aquella persona necessitada, ara amb aquell xicot que estava malament; se'm posaven en el camí, potser perquè estava més sensible, i vaig decidir d'anar-me'n a viure amb ells.

—*¿Com s'ho van prendre les teves companyes?*

—Vaig entendre que, pel bé comú, havia de respectar la comunitat. Un mateix document pot tenir una lectura diferent segons qui el llegeix, perquè ho fa des de la pròpia experiència. A mi em pot dir que s'han d'obrir portes i acollir, i a una altra li pot suggerir que hi ha d'haver un respecte pel bé de la mateixa comunitat. Aleshores t'adones que has de respectar-ho i que soc jo qui ha de fer aquest pas per viure una vida que per a mi és de més plenitud, de «plantar la tenda» entre ells, i amb ells, i fer camí. Quan ho vaig presentar a la general i a d'altres, totes deien: «Mariàngels, hem d'anar per aquí. Però s'hi ha d'anar pas a pas, respectant la comunitat, fent-ho tot per consens.»

—*¿Què és per tu el vot d'obediència?*

—Per mi el vot d'obediència té un sentit molt profund. L'obediència és ser fidel, des de la teua consciència, i des d'aquest Déu en tu, al que creus que has de viure, oberta a les persones que t'envolten i a allò que t'esdevé. De vegades cal saltar-te una pila de coses, més que no pas fer-les perquè «sempre s'han fet així». En coses que hem començat en aquest nivell s'hi han acabat posant una pila de lleis i una quantitat de burocràcia que ha anat deixant la gent al carrer, i jo no ho podia acceptar. Una germana del Consell em deia: «Potser com a comunitat, no, però en els llocs on treballem, hem de mirar que tothom que veiem necessitat pugui entrar-hi.» Penso que l'obediència és aquesta fidelitat al que

creus que Déu vol de tu. Aquesta llibertat. El respecte que té Déu per cada persona. Cadascuna de nosaltres som originals i responem de manera diferent. És dir sí al que tens a dintre, al que et sens cridada, i les energies et van cap allà. Ho sento a dins, és una intuïció, i al mateix temps està fonamentat en l'Evangelí, que m'anima i em convida; aleshores, ¿per què no visc, encara que trenqui estructures, allò que em fa fidel a la meva consciència?

—*I has estat fidel a la teva consciència...*

—Tot això em va anar ajudant, però tot va ser molt més profund..., no és que sentís veus, però sí aquella consciència tan fonda: «Mariàngels, vine i ens en anem al carrer i estarem amb els qui hi estan.» És la imatge del tren de la vida que va a tota velocitat: a dins hi ha primera, segona i tercera classe; he estat a tot arreu, però darrerament em trobava arreu de porta, on veia els qui no poden pujar perquè el revisor no els deixa, perquè són drogoaddictes, no paguen..., i jo em sentia amb ells, cada cop ho vivia d'una manera més forta, i vaig fer l'opció: «Doncs jo baixo!» I baixar, ¿què vol dir?: que soc dels qui no tenen l'opció de pujar al tren perquè no poden, dels marginats, i visc la mateixa sort; jo deixo que aquest tren corri, i prego que corri bé i que cada cop sigui més humà, però jo he fet l'opció de baixar i quedar-m'hi.

—*Un cop a baix, ¿ajudes a pujar al tren, o ja està superada aquesta idea?*

—La paraula *ajudar* gairebé no entra en el meu vocabulari, sinó les paraules *ser* i *estar*. Però si cal donar la mà a algú, ho faig; però no és ajudar, no és fer coses; crec en la comunió de totes les persones que hi estan treballant, i entre tots estem fent un món més just, creant benestar, harmonia. Jo ho resumeixo així: experimentar que t'estimen i que

estimes. Malgrat que vivim amb pobresa, que no mengem el que ens cal, o que anem tips, però amb mala dieta, o que anem bruts perquè no ens hem pogut dutxar, si ens estimem i sabem que no estem sols, que aquestes mancances les vivim més humanament, doncs que bé! Entre tant trencament hi ha mil detallets de cada dia que em sorprenen: la gran humanitat, el poder aprendre de la vida de cadascú. A mi el que més em costa és descobrir una persona trencada i veure com ho comparteixo.

—*¿No sents la necessitat de buscar recursos, de veure què pots fer per l'altre?*

—No, ells ja han anat a tots els serveis socials i molts ho han intentat tot. Una de les coses que els puc oferir és que sempre que em trobin, trobin algú a punt, que els estima, que els escolta, que els acompanya en tot, també si han d'anar a l'hospital o a un altre lloc. És més des d'aquest res, o des d'aquest tot, que ens puguem abraçar, xerrar, plorar junts.

—*¿D'on treus la força per viure aquesta vida?*

—Un cop a la setmana vaig a la comunitat i comparteixo les meves vivències; el fet de parlar-ho em va molt bé, ventilo, confronto. Dos o tres cops l'any tinc trobades de formació, tractem temes i treballem seriosament pel futur i la renovació de la congregació. Tinc moments de silenci-reflexió-pregària que em centren en el Crist, que em porta a la vida dels altres, i els altres em porten cap a Ell. És la millor força. Als voluntaris i educadors que estan treballant amb la gent del carrer, des de les entitats, els sento com la meva comunitat. No ens ho diem, no està estructurada, però és una comunitat i, quan ens trobem, m'ajuda a treure encara més riquesa d'allò que visc.

Ara aviat em trobaré amb la general de la congregació, perquè, esclar, jo estic fora del que és normal i és bo compartir amb ella la meua vida.

—*¿I si la general et diu: «O el carrer o la congregació»?*

—Em costaria molt triar entre dues coses bones, però crec que escolliria el carrer. Tot i això, crec que no m'ho plantejarà així. Ella accepta la meua opció de vida al carrer, però, esclar, el fet de ser fora de la vida comunitària també s'accepta com una experiència que pot ser acollida dintre de la congregació. Jo sempre em sentiré monja. Molta riquesa que tinc em ve de ser monja. És un camí que m'ha ajudat a arribar fins aquí amb els corresponents alts i baixos.

—*¿Quin és el vostre carisma?*

—Curar, ensenyar i alliberar. Una persona en una escola ensenya, cura i allibera, van lligades. Al carrer també pots fer-ho. És un carisma molt ampli que pots viure perfectament a tot arreu; cada una va fent el seu camí, a l'escola, a l'hospital i en altres obres socials. La congregació és una gran família on tothom viu segons el seu tarannà, i estic contenta que acceptin la meua opció i que jo pugui viure així el carisma. Avui dia hem de deixar volar l'Esperit; estem en un moment de molta acceptació i companyonia; jo em sento molt acompanyada.

—*La gent que viu al carrer, ¿com t'accepta?, ¿com et veu?*

—A primera vista, amb tots els títols haguts i per haver. Em diuen que soc una monja, perquè la pinta no l'amaço: «¿Jo, monja?»; els dic que no, perquè som germanes, no monges. Quan em diuen germana, jo els dic que germana d'ells. I assistent social, espia, i d'altres. I quan hi ha confiança em veuen com algú que hi és: «M'has caigut bé, amb tu puc parlar, em trobo bé amb tu.» M'accepten com una més,

ja que faig la mateixa vida i s'ho diuen entre ells: «Aquesta senyora és com nosaltres, està al carrer.»

—*¿I no et pregunten?*

—Els qui em pregunten més són els que estan més bé, i alguns que no dormen al carrer, però jo els responc que són coses meves personals i desvio la conversa, i que pensin el que vulguin! Però m'accepten i m'ajuden quan en ve un de nou entre nosaltres.

—*¿Com hi estableixes contacte?*

—Els demano on puc anar a menjar, a dutxar-me, al lavabo; m'introdueixen al seu món i ja ens coneixem, ens saludem, ens busquem.

Jo visc el tema ecològic. Agafo les bosses de plàstic de les escombraries i faig ganxet amb elles, és una manera d'aprofitar la brossa, reciclar i facilitar la conversa: «Oh!, la meua mare també ho feia!» I així canviem la conversa del vi, de la dona..., i qui sap si això ens porta a viure millor des del carrer; però com que ara ha estat l'hivern, pel fred ho he deixat de fer. Em sento oberta al que sigui, però més aviat estic atenta a una cara nova, si algú està més aïllat, si ha entrat o sortit de l'hospital, per dormir al costat d'aquella persona i fer camí amb ella.

—*Viure al carrer ja és difícil, però com a dona encara ho ha de ser més...*

—Sí, ho seria més si fos jove. Pots donar molt, compartir molt, i reps molts regals de relació. Estic molt joiosa de ser una dona i m'estimo com a dona. És donar-te i estimar al màxim. És donar i compartir energia sexual. Hi ha relacions en què experimentes vibracions d'aquest tipus, i jo en dono gràcies a Déu perquè tot el que ens ha donat és tan ric que, tot i que tinc seixanta-un anys, puc compartir aquesta

energia. Sempre dic que he tingut molts marits, en el sentit figurat, perquè arribes amb algunes persones a un nivell profund; ben conscient i ben lliurement he dit no a un amor exclusiu, i això em dona molta més riquesa; ens hem trobat, hem compartit en aquests nivells, i quan amb algú n'hem pogut parlar, noto que l'altra persona també rep aquesta energia. És una relació integral, puc donar molt i estimar molt; es fa difícil d'explicar, però la vius.

—*¿Dorms sola?*

—Primer dormia en un portal amb un altre home, fins que es va posar molt malalt i l'he anat acompanyant, l'he anat visitant, una persona molt preciosa; ara està en un alberg. Després va venir, en aquest mateix lloc, una parella, i altres, molt alcohòlics, i dormíem uns sobre els altres, no hi cabíem, i vaig canviar de lloc.

Quan veig algú dormint m'hi quedo i després en ve un altre i s'hi queda; i així hem arribat a ser sis o set, fins que ve la policia amb els operaris dels serveis de neteja i ens fa fora: «Venim a regar!» I jo m'aixeco, em quedo asseguda en un banc, amb els cartrons, i al cap d'una hora, quan està mig sec, m'hi torno a posar. Aquesta nit he dormit amb un altre i ha cridat molt, desvariejant, i pensava que baixarien els veïns...

—*¿No hi ha cap moment que diguis: «I jo què hi faig, aquí»? ¿moments de por?*

—En algun moment, sí, però aleshores m'ajuda viure l'ara i aquí, amb qui estigui, faci el que faci; ser present, viva. ¿Por? Una nit, mentre dormia, em van robar una bossa i vaig començar a pensar: «Ostres!, jo estava dormint i ha vingut un *tio* i m'ha agafat la bossa, i el tenia al costat...», però vaja...!

—*¿Com és el teu dia a dia?*

—Si puc, cada matí celebren l'eucaristia a la parròquia del barri on dormo; m'encanta, i és una de les estones més boniques: em venen tots els moments bons, les experiències doloroses... Em rento a les fonts, vaig als lavabos del mercat, estic una estona a la plaça, i allà xerro amb una colla d'immigrants que ja ens coneixem, vaig al menjador, m'espero en una sala i també em trobo amb altres que conec, o de nous, i va creixent la família. El menjar que em sobra, i l'extra que em donen, el guardo per a un xicot del Senegal que treballa, i l'hi deixo en un lloc que en diem la nevera, darrere d'un contenidor d'escombraries, i ell, quan plega de treballar, el recull. A més, visito i busco per les places algú que fa dies que no he vist, escolto, xerro, contemplo, prego, acompanyo a l'hospital o a algun centre, lligo caps per dormir la nit següent...

—*Físicament, ¿ho aguantes bé?*

—Bé, tot hi ajuda, si estàs bé espiritualment i moralment. Tenia por del fred, perquè a les Filipines sempre fa molta calor i havia d'estar lluitant-hi; aquí em trobo com el peix a l'aigua. Pensava que no l'aguantaria, el fred, però per sort ha estat un hivern càlid. Pel menjar, quan vaig a la comunitat, o a casa de la mare, si puc menjo allò que en el dia a dia no puc. Hauria de beure més aigua, això sí, però ja m'habituaré. Hi ha una nit a la setmana que dormo a casa de la mare i, quan agafo un matalàs, ho agraeixo.

—*¿Quina convicció profunda et sosté?*

—L'amor incondicional de Déu i tenir Jesús com el millor amic. En l'àmbit de la congregació i en el personal estem vivint molt aquesta encarnació de Jesús en nosaltres: ha vingut i s'ha encarnat en el món, ve i planta la seva tenda

entre nosaltres i al més profund de cada un, és en tu i és en mi. L'experiència que és en mi és tan clara que no en dubto; i en tots, en aquell més desastrós d'una manera especial, tots tenim aquesta riquesa immensa. Ho crec i ho visc, *que me quiten lo bailao*.

—¿Tens intenció de continuar vivint al carrer?

—Si és el que Déu vol, sí: viuré i moriré al carrer.

VIII

«NO VULL RES, EL MEU CAMÍ
ÉS L'ABANDÓ»

Maria Lluïsa Cortès

Maria Lluïsa Cortès (Barcelona, 1936) · Música · Ermitana · Sagrat Cor de Barcelona · Congregació de Religioses del Sagrat Cor de Jesús

LA MARIA LLUÏSA és una ermitana en el cor de Sarrià. Viu en una cella petita en un antic galliner del jardí de l'escola del Sagrat Cor. Després de fer un munt d'anys d'ermitana a Sant Joan Sanata, ara ajuda les monges velletes de la comunitat. Parla fluixet i es belluga com si dansés un minuet. M'ensenya la residència i casa seva. Quatre icones i una cítara presideixen l'espai. De seguida s'hi asseu i em regala amb l'acompanyament d'un salm i després, a tall de bis, amb una melodia inspirada en el Càntic dels Càntics. A l'habitació del costat té un equip de gravació amb vuit pistes, que li van regalar.

A les cinc de la matinada, quan no hi ha cap soroll, grava discos compactes de música religiosa. Té una veu d'àngel que, multiplicada per vuit, sona a cort celestial. A través de la música m'endinso en el silenci de la Maria Lluïsa, que és

el silenci de Déu. Sento enveja del veïnatge perquè a la matinada, en comptes de sentir el gall del galliner, es desperten amb aquesta música divina.

—*¿Quan apareix la teva vocació religiosa?*

—Jo diria que la vocació l'he tinguda sempre. Vaig fer la primera comunió als set anys, jo sola, a l'església dels caputxins de Sarrià, quan feia una setmana que l'havien restaurat —durant la guerra la van cremar. Jo aquell dia vaig sentir alguna cosa. M'havia preparat molt bé i ho recordo amb detall: m'havien dit que Jesús ens estima més que el pare i la mare, i m'havien dit que li demanés d'estimar-lo amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb totes les forces; jo m'ho vaig prendre molt seriosament, i cada dia feia aquesta pregària, que em va marcar per sempre; sentia com si Ell em digués: «Tu seràs per a mi.» Després em vaig fer gran, vaig pensar que em podia casar, però en el fons sempre sentia: «Tu ets per a mi.»

—*¿Per què no vas entrar en un monestir?*

—Pensava que havia d'haver entrat en un monestir, perquè aquesta crida a la pregària sempre l'havia tinguda, però abans del concili totes les congregacions feien vida monàstica: moltes hores de pregària, la litúrgia de les hores... Vaig entrar al Sagrat Cor i a mi ja m'anava bé tot això. Va venir el concili Vaticà II i vam fer un capítol general per fer un canvi segons les directrius del concili. Nosaltres volíem ser contemplatives, però dins de l'acció. Som apostòliques, tenim collegis, però ens vam anar posant en altres coses, en apostolats diferents: vam anar fent comunitats més petites en els barris, deixàvem els collegis dels barris rics per anar

als barris pobres, o fèiem una fusió. Va ser difícil i costós, però molt bonic.

—*¿Com et vas adaptar a la vida apostòlica?*

—Quan vam fer aquest canvi, va venir un jesuïta a acompanyar-nos en una setmana de vida religiosa i ens va suggerir que seria important que hi haguessin cases on la gent, després de l'acció, pogués anar a descansar, a fer pregària, a fer silenci; jo em sentia cridada a aquesta tasca, i vam crear una comunitat-casa a Campins on fèiem acollida de grups.

—*Però tu treballaves en una escola.*

—Jo treballava de pedagogia musical a l'escola del Besòs, perquè la música és la meva vocació: vinc de família de músics. Quan vaig entrar al convent jo havia fet piano i, ja de religiosa, vaig fer també quatre cursos d'orgue i alguns cursos de pedagogia musical: Orff, Ward, etc., que practicava a l'escola. Així vaig anar fent el meu propi mètode. Mentre estava a Campins baixava dos dies a la setmana a fer classes a Barcelona.

—*¿I com va ser la crida a fer d'ermitana?*

—A Campins, vaig sentir una crida especial a la solitud, a fer pregària en solitud, però no sabia que era una crida de Déu i vaig demanar permís per anar a Mallorca; allí teníem una casa de colònies —al poble de Galilea— on a l'hivern no hi havia ningú. Vaig demanar d'anar-hi per tenir un temps de solitud i també per preparar un material de pedagogia musical per als professors; vaig fer unes cintes amb les explicacions, cançons, danses i exercicis per a nens, des de preescolar fins a cinquè. M'hi vaig passar uns quants mesos. Allà vaig conèixer en Miquel Suau, que era un ermità de Mallorca que vivia a Estellencs, i vaig conèixer les ermites de S'Olivar, on vaig anar a fer un any d'experiència.

—*¿L'ermita no és una fugida?*

—Aquesta és una de les coses que quan vas a l'ermita t'has de preguntar molt seriosament: «¿Fujo d'alguna cosa?» De la comunitat no fugia, perquè jo soc comunitària, i de la feina tampoc, perquè m'agradava molt la música i les criatures. Vaig pensar d'estar-m'hi un temps. Si m'arriben a dir que Déu em demanava això per sempre, hauria dit que no podia ser, perquè tota la meua vida he fet música iestic bé amb els nens, però hi ha alguna cosa més forta que et va per dins, és una crida. Després d'aquell any, vaig demanar-ne un altre, i llavors, al segon any, ja vaig veure clar que ho havia de fer per un temps llarg, encara no sabia si per sempre, però sí per un temps llarg, i vaig demanar el permís.

—*¿Te'l van donar, el permís?*

—Va ser difícil —d'això ja fa molts anys, ara això no passaria— perquè em van dir que havia de demanar l'exclaustració. Jo no volia sortir, sentia que ho havia de fer dintre del Sagrat Cor, però em deien que dintre no podia ser. Penso que si ets novícia i tens una crida d'aquestes, la comunitat sí que et pot dir que no, però si tu has fet un compromís amb la comunitat, i ella amb tu, hem d'anar fent el que diuen les constitucions: «Cerquem juntes la voluntat de Déu», que és l'únic que val a la nostra vida. ¿Què és el que Déu vol? Déu vol que siguem felices; ens ha fet a cadascuna d'una manera diferent i ens va portant, si ens deixem guiar; per tant, si et deixes portar tu personalment, penso que com a congregació també ens hem de deixar portar, i si hi ha algú que té una vocació especial, l'excepció confirma la regla. Van ser uns anys una mica difícils, perquè jo veia clar que Déu volia que fes això dins del Sagrat Cor. Vaig demanar, doncs, l'exclaustració per tres anys.

—*Finalment ho vas aconseguir.*

—Quan es va acabar el temps del meu permís d'exclaustració, la meua mare es va posar malalta. Llavors vaig deixar l'ermita i vaig tornar a la comunitat, però ocupant-me cada vegada més de la mare. Els pares vivien a Sarrià, a cinc minuts de la comunitat. Al final vaig viure del tot amb ells, de manera que, pràcticament, només anava a la missa de comunitat. Quan va morir la meua mare vaig tornar a sentir a dintre: «Això ho vull!» Llavors ja feia temps que havia canviat altra vegada la provincial. Li vaig dir el que sentia, la persistència d'allò que jo veia que era crida de Déu. Em va escoltar. Aleshores, amb ella i amb persones que em seguien de feia anys, vàrem fer l'esperat discerniment. El resultat va ser, per fi, el permís per anar a l'ermita. Jo no volia escollir el lloc: podia tornar a Mallorca o bé a Sant Joan Sanata. I va ser la provincial qui em va enviar, amb la seva benedicció, a Sanata. Hi va haver, però, un fort lligam amb la meua comunitat: cada mes baixava a Barcelona i m'hi estava tres o quatre dies amb les germanes, seguint el seu ritme. També venia quan hi havia alguna mort i per les grans festes: Sagrat Cor, etc.

T'adones de la fidelitat de Déu. Si és Ell que vol una cosa, ja s'arregla, va portant les coses de manera que tot es va solucionant.

—*¿Has estat sempre a la mateixa ermita?*

—La meua primera experiència va ser a Mallorca, de l'any 1977 al 1979: Galilea i Estellencs, s'Olivar, l'ermita petita. Vaig estar també a l'ermita de la roca —una ermita petitíssima amb unes vistes precioses—, que estava a mitja hora, muntanya amunt, de l'ermita blanca. Era una roca de tres metres per un metre, en forma de banc. Un

home se l'havia construïda damunt de la roca, amb pedres i pujant-se l'aigua a l'esquena, i allí m'hi vaig passar tres mesos. Hi havia una taula que, a la nit, es convertia en llit. Baixava cada tres dies, anava a l'eucaristia, i en tornar pujava aigua i menjar. Allí sí que hi havia una solitud total: si cridaves no et sentia ningú. Un dia estava veient com la gent anava a l'eucaristia, i jo tocava la flauta pensant que tothom miraria amunt, i res, no em sentien, perquè el so no baixa sinó que puja. Va ser una solitud molt forta on Déu també parlava. A partir de 1982 me'n vaig anar a viure a Sant Joan Sanata, una parròquia rural situada en el terme de Llinars del Vallès. Hi havia una habitació sobre la sagristia que en deien la cambra de les òlibes; després de fer-hi una mica d'obres per tal de dur-hi l'aigua, hi vaig anar a viure, i m'hi he estat fins fa tres anys, amb la intermitència d'un any a Mallorca, perquè, allà on havia estat fent la primera experiència, em van dir que restaurarien les ermites i em van demanar si volia encarregar-me de l'acollida; em vaig comprometre per un any i després, quan vaig tornar a Sanata, a s'Olivar hi va anar una monja nostra. Vaig estar contenta perquè jo li vaig obrir el camí. A ella li va ser més fàcil. Encara hi és. A Sanata hi vaig estar més de vint anys.

—*¿Com van ser els primers temps?*

—Es passen temporades de tot, de vegades una mica feixugues, però Déu al principi et va donant bombons per atraure't. Déu és fidel i ets conscient que et va portant. Quan era jove pensava: «Que bonic de poder viure això de l'Evangeli: "I del vestit, ¿per què us en preocupeu? Fixeu-vos com creixen les flors del camp: no treballen ni filen" (Mt 6,28)», però veia que com a monja no podria fer-ho mai. I això ho vaig poder viure quan vaig estar-me a Mallorca. Quan co-

mences una vida eremítica et preguntes quina feina faràs per mantenir-te; jo vaig pensar que em podia oferir per fer classes de música, un dia a la setmana; amb això ja podria viure, però no va sortir res, i jo no volia que em mantingués la comunitat —llavors tenia un permís d'absència. Vaig parlar amb la que havia estat procuradora i em va dir que no m'amoïnés, que per un any em donarien el que necessités, que podia demanar-ho. I no t'ho creuràs, però des que vaig dir: «Senyor, em costa, però ho faré», que no vaig haver de demanar res. Aquesta és la primera experiència del que deia abans: «No us preocupeu pensant què menjareu o amb què us vestireu...» (Mt 6,31-33). Aquesta Paraula, que jo creia que no la podria viure estant en el Sagrat Cor, l'he poguda viure. Perquè m'han dit: «Tu demana, que ja et mantindrem.» I Ell m'ha dit: «No, qui et manté soc Jo.» Vaig sentir que la vida és un do massa gran perquè te la puguis guanyar: t'és donada.

—*Ben poc deuries necessitar per viure...*

—Sempre m'arribava allò que necessitava, i també diners quan se m'acabaven —i no de la comunitat, precisament. Va ser una experiència! Amb altres ermitans ens trobàvem cada dia per a l'eucaristia, i després cadascú vivia a la seva ermita; si necessitàvem algun consell, o qualsevol altra cosa, acudíem a l'ermità. Un dia se'm va acabar el pa i sentia que havia de quedar-me, no moure'm de l'ermita. Quan sents que Déu et vol parlar, que et vol dir alguna cosa, has d'escoltar-lo; i vaig pensar: «És igual, si no menjo pa, menjaré arròs.» Era diumenge, i algunes vegades, els diumenges, venien les germanetes de Foucauld a fer un recés. Era l'hora de dinar i jo m'estava fent un arrosset; truquen a la porta i em pregunten si tinc pa: eren les germanetes, que em portaven un magnífic

i gros pa de pagès! A l'ermita et trobes sovint amb coses com aquesta que et fan dir: «Aquesta presència hi és.» És la presència d'un Pare bondadós que ens estima i ens dona allò que necessitem.

—*¿Què vas aprendre essent ermitana?*

—Els anys d'ermitana m'han marcat. Cadascú té un camí en la vida, i jo vaig descobrir i experimentar que el meu era aquest: si Déu et crida, deixa't portar, cap aquí, cap allà, sense voler imposar res, amb total abandó; així sempre tens pau. Déu m'estima, davant seu soc un ésser humà, soc feliç perquè em deixo portar. Déu és fidel, perquè allò que sentia de nena: «Tu ets meva», m'ha anat acompanyant tota la vida malgrat les dificultats que he passat; Ell m'ha anat portant. Déu és presència, és el Present, està aquí amb nosaltres. És el que visc ara: l'amor, la fidelitat i la presència de Déu. Et demana una cosa i, si ets fidel, te la torna amb escreix: vaig deixar la música i ara la faig d'una altra manera, amb aquests discs, amb la cítara, amb els cants; he deixat la comunitat, em torna la comunitat; he deixat l'ermita, em torna una mica d'ermita... Aquesta és la meva experiència.

—*¿Per què vas tornar a la ciutat?*

—Vaig estar a Sanata fins a l'any 2004, que em van demanar de venir aquí a ajudar. Vaig fer un discerniment i vaig veure que la meva actitud havia de ser aquesta: «Has passat uns anys a l'ermita, però potser ara Déu et vol per a una altra cosa.» Al principi ho vaig deixar tot per l'ermita, i ara potser també havia de deixar l'ermita per la comunitat. Tinc setanta anys, però soc de les joves: porto el cotxe, ajudo una mica, soc organista i m'encarrego dels cants; la comunitat està formada per gent gran i cantem com podem, però sempre és una ajuda. Estic molt bé.

—*¿No t'enyores de l'ermita?*

—No m'enyoro, ¿saps per què? Perquè ara per sota la meua finestra de Sanata passa la línia del TGV. Està molt avançada i han fet malbé molts quilòmetres de bosc. Realment no entenc que per fer una via s'hagi de destrossar tanta quantitat de bosc i de naturalesa. És un dolor tan gran! A més, els millors camps de Sanata, els més ben cuidats, aquells on des de la meua finestra veia pasturar els ramats, els han convertit en zona industrial. Ja m'imaginava que la cosa canviaria molt.

Quan jo vaig arribar, l'any 1982, teníem missa cada diumenge i hi havia una comunitat molt maca, però en morir el rector l'església es va anar deteriorant en tots els sentits. L'any 1998, quan vaig tenir la cítara, vaig fer tres concerts i vam recollir bastants diners per restaurar-la, perquè tenia unes bones esquerdes. L'acústica era molt bona i vam decidir seguir organitzant concerts per poder-la acabar de restaurar —aquest any ja se n'ha fet el novè cicle. El comiat que em va fer la comunitat va ser molt bonic. Més de vint anys a Sant Joan! Em vaig sentir molt acompanyada i regalada per amics i veïns: em van regalar aquest aparell de gravació. Les gravacions que faig aquí, a Sanata no les hauria pogut fer, perquè aquí vaig poder rebre classes i, si tenia alguna dificultat, venia la persona que me'l va vendre i m'ensenyava a resoldre-la, i ara ja m'ho sé fer sola.

—*El ritme de la ciutat és molt diferent.*

—Després de tants anys de viure en el camp, en silenci, ha estat un canvi venir aquí i haver d'agafar el cotxe i acompanyar les germanes al metge o a on sigui. Jo em pregunto: «Senyor, ¿com pot ser que no perdi la pau?» I és que Déu et dona la gràcia per a allò que et demana. Per això, tant allà

com aquí, estic bé. No vull res, el meu camí és l'abandó. És un camí apassionant. La fe hi té un paper molt important, perquè has de creure que Déu t'hi porta a través de les mediacions. En el meu procés d'aquells anys vaig tenir tres superiores provincials, i cada una d'elles, amb el seu temperament i a la seva manera, em van ser instruments de Déu per a la meva maduració com a religiosa. I soc feliç.

IX

«JO M'HO CREC, AIXÒ DE L'EDUCACIÓ»

Mireia Galobart

Mireia Galobart (Barcelona, 1945) · Química · Titular de l'Escola de l'Infant Jesús de Barcelona · Congregació de Religioses de l'Infant Jesús (Dames Negres)

HEM QUEDAT A L'ESCOLA de l'Infant Jesús, antiga escola d'elit que des de fa uns quaranta anys ha canviat el seu tarannà i s'ha obert a les diferents realitats socials del barri. La Mireia, actualment, n'és la titular; treballa amb un centenar de professors i mil tres-cents alumnes.

Em rep amb puntualitat francesa. Passem a una sala de juntes, on el so del timbre, que assenyala l'inici i l'acabament de les classes, ens acompanya de manera intermitent. La Mireia és una dona de govern, i com a tal, humil i ferma al mateix temps. No sembla una monja, i està contenta quan li ho dic. Li molesta l'apocament mongívol i que la prejudgin quan diu que és monja. Bregada en les aules dels barris marginals, ara li toca fer de titular de l'escola, però els anys l'han ajudada a relativitzar i s'ho pren tot amb bonhomia. Com a provincial de la congregació a Espanya, com a ensenyant i

com a dona, es preocupa per estar al dia, vol renovar-se contínuament per no perdre el tren dels nous temps, sobretot el dels joves. S'entusiasma quan parla d'educació. Parlar amb la Mireia i parlar de l'ensenyament és una mateixa cosa. Són indestriables.

—*¿D'on ve aquest tarannà elitista?*

—Nosaltres vam néixer al segle XVII, a França, i en els inicis les nostres escoles estaven destinades a noies pobres. Després ens van cridar a la cort francesa, on vam estar vuit anys, i això ens va conferir un segell. Si menciones les Dames Negres a Barcelona, et diuen: «Sí, eren unes monges franceses amb l'hàbit negre, i les alumnes duïen uniforme, guants i barret, una mica peculiars —per no dir elitistes.» I fa lleig de dir-ho, però érem d'elit, perquè ¿qui estudiava francès a principis de segle?: les famílies que tenien diners.

—*En els inicis no fèieu cap vot. ¿Com és possible?*

—Nicolau Barré era un sacerdot Mínim, pedagog, preocupat per la situació del segle XVII —quan totes les monges eren de clausura—, i va fundar la nostra congregació sense vots ni clausura per poder arribar a tothom. En aquella època va ser molt progressista —fou conseller de Joan Baptista de La Salle—, però això amb els anys ha anat canviant. Quan les monges franceses van voler sortir a Espanya, Malàisia, Indonèsia, Singapur i el Japó, es van trobar que l'Església els demanava que fossin monges «normals», de dret canònic, que tinguessin vots, i allà vam caure en la temptació, no de posar clausura, però sí de fer els vots per demanda de Roma. Havíem estat dos-cents anys sense vots ni clausura! I cal tenir-ho en compte, perquè ara hi volem tornar: volem

tornar a les fonts, perquè avui dia té molt més sentit que la gent entri per un temps.

—*¿Com vau deixar de ser elitistes?*

—Ens vam creure molt el concili Vaticà II, que ens invitava a tornar a les fonts. El vam viure amb il·lusió, vam veure una renovació de l'Església, i després del Vaticà II vam fer l'*aggiornamento*, els capítols ens van donar plena llibertat a totes les religioses d'ésser coherents amb els nostres sentiments i, per tant, no estàvem obligades a quedar-nos a les nostres escoles. El cinquanta per cent de les nostres monges se'n van anar a l'escola pública, al tercer món o a escoles parroquials. Era una manera de baixar el llistó social i acostar-nos als més pobres. Ara ens adonem que dins de l'escola pública vam fer molt poc —perquè una sola persona dins d'aquest engranatge és molt difícil que pugui fer gran cosa—, però nosaltres vam tenir aquesta il·lusió d'anar-nos-en amb els pobres, a l'escola pública, i es va fer tot el que es va poder. En aquella època, a Barcelona, en aquesta comunitat del carrer de l'Avenir, érem unes seixanta monges, i ens van dividir per anar a la perifèria, al barri del Bon Pastor, al Port, a Bellvitge, molt lligades a les parròquies, iniciant una altra forma de vida comunitària apostòlica. Aquí a Espanya ens ha anat bé: ho hem viscut amb les lògiques tensions —perquè hi ha hagut gent que ha deixat la congregació—, però nosaltres estem contentes d'haver fet aquest procés més d'acord amb l'Església de Jesús. Les que hem quedat, ni som les millors ni les més coherents..., som les que som.

—*Ara voleu tornar a les fonts i revisar els vots.*

—Nosaltres volem, cada vegada més, viure els vots d'una altra manera. Per exemple, el vot de castedat: ja s'entén, avui dia, que no et cases amb un senyor, però també l'has de viu-

re i aplicar-lo a les «relacions» que tens amb els altres. És a dir, no ens quedem amb el fet de no casar-nos, sinó quedem-nos amb ser més humanes, més estimadores. Temps enrere érem més abnegades, i aquesta abnegació et portava a ser llunyana i a crear distàncies amb la gent, i en canvi, si veiem així el vot de castedat, ens ajuda. Avui, en aquesta escola em valoren perquè tinc una relació humana, propera, soc sensible als altres: això seria avui dia explicitar el vot de castedat.

—*¿I el vot d'obediència?*

—Avui dia és un dels vots més complicats. Nosaltres hem tingut problemes, en l'àmbit de la congregació, perquè l'obediència no és solament obeir l'autoritat, sinó també respectar el que la persona sent per dins i que, de vegades, no coincideix amb el que et manen. És cert també que el bé comú va abans que el bé particular, i si tu veus que aquella persona en aquell lloc molesta les altres, potser s'han de prendre postures més serioses, però si no molesta les altres, se n'ha de parlar. El vot d'obediència actualment el vivim amb una mica de tensió. Jo, actualment, soc la provincial i, com a persona de govern, t'haig de dir que allò que demanes a una germana, si ella no ho pot fer, o no ho vol fer, t'ho has de mirar molt perquè allò vol dir alguna cosa per part de Déu. Tot allò que he fet a contracor de les germanes no ha funcionat, perquè Déu vol la felicitat de la germana i has d'escoltar allò que diu. Cal fer un bon discerniment conjunt, i això no és fàcil.

—*¿Com ha estat el teu procés personal?*

—Jo no he estat sempre en aquesta escola. Vaig estar a l'escola parroquial del Bon Pastor, a l'escola Joan XXIII de Bellvitge, a l'escola de l'Esperança de Baró de Viver. No vaig fer les oposicions, però em vaig dedicar a ensenyar en aques-

tes escoles de barri. I m'hi vaig trobar molt bé. I et parlo d'estar deu anys en un lloc, vuit anys en un altre. Allò em va preparar molt perquè, amb vint-i-cinc anys, vaig arribar al barri del Bon Pastor i vaig entrar a l'associació de veïns —jo allà de monja, imagina't—, no estava gens bregada, però la gent del barri del Bon Pastor em va ensenyar moltíssim, em va educar de cara a la vida. Jo tenia els meus estudis —que no els havia acabat encara—, però treballava a l'escola parroquial a la tarda, i al matí estudiava químiques. Havia fet magisteri i després químiques. Si em preguntessis per què, no sabia què respondre't, però es necessitaven llicenciatures de ciències i jo havia fet batxillerat i magisteri de ciències, i vaig dir: «Doncs, mira, posem-nos-hi.» Jo, per vocació, hauria estat artista, m'agrada molt el dibuix, però no vaig lluitar prou, em vaig acomodar: necessitaven químics i vaig estudiar química, amb esperit de servei. Mai no m'han agradat els estudis com a primer objectiu, però he anat a la universitat de gran i he anat estudiant.

—*¿Quina era la teva tasca en el barri?*

—Estava molt ficada en el món de l'esplai, en el món de la parròquia i de l'associació de veïns, i això em va donar un *savoir faire* de debò. La gent no em considerava especialment: jo era una de tantes, i això em va fer madurar molt; un dia et demostraven que t'estimaven i un altre et donaven una clatellada. Jo feia de secretària a l'associació de veïns perquè em deien que escrivia sense faltes, no per res més. Em deien cada cosa!... I a mi em sobtava perquè venia d'un món més tancat; allà vaig viure deu anys, molt contenta. Després em van fer provincial, que comporta una tasca de coordinació a escala espanyola. Tenia trenta-vuit anys i ho vaig viure molt malament, perquè no tenia l'edat per exer-

cir aquesta responsabilitat. Ho vaig fer durant sis anys i ho vaig deixar. Podia repetir, però vaig dir que amb sis anys en tenia prou. Llavors vaig anar a viure a Bellvitge, i venia a treballar a aquesta escola de l'Infant Jesús; després vaig treballar al barri de Bellvitge, a l'escola Joan XXIII. M'hi vaig trobar molt bé. Va ser una època molt bona. Allà em va agafar la reforma educativa i els professors de l'escola, com que eren pioners, em van ensenyar molt. Vaig entrar-hi amb cinquanta anys, i m'hi vaig trobar molt a gust. Feia classes de matemàtiques, física, química, religió i català. I després em van tornar a demanar que vingués aquí a l'escola del carrer de l'Avenir.

—*¿Quin tipus de monja no voldries ser?*

—La monja apocada, carca, que va sermonejant la gent..., no ho voldria de cap manera! A mi no m'agrada sermonejar; de vegades li dic a algú, quan les coses li van bé: «Et mereixes que les coses et vagin bé, Déu t'estima molt.» I quan li van malament: «No pateixis, perquè te'n sortiràs, pregaré per tu.» Em molesta quan em col·loquen dins del sac genèric de «monja» —que jo també ho soc i ho haig d'acceptar—, però em molesta moltíssim, per exemple, quan diuen amb to despectiu: «Un colegio de monjitas.» Jo, quan sento això en una reunió, contesto: «Vostè, ¿per què ho diu, això? Hi ha molta gent que s'ha format seriosament en un col·legi de monges!»

—*No t'agrada, doncs, que et diguin que ets una monja.*

—La visió de monges la tenim com a religioses, com a identitat, però cada cop intentem ser un laic més dins de l'Església. Això ens va bé a nosaltres, i a la gent també li agrada. Jo d'entrada no em presento com a monja, encara que se'm deu notar. Al cap d'un temps de treballar, no tinc

cap inconvenient a dir-ho. Però d'entrada no ho dic —una altra tampoc no diu que és viuda o separada—, i totes hem fet una miqueta aquest procés. Tot el que ha estat el Vaticà II ens ho hem cregut fil per randa, massa, perquè va ser molt estrident, i en dividir-nos vam patir pèrdues, però jo personalment t'haig de dir que el canvi el visc amb pau i il·lusió, em sento bé,estic a prop de la jubilació però estic contenta del procés que ha fet la congregació.

—*¿Quina és la teva tasca a l'escola?*

—Aquí faig d'entitat titular, és com un gerent; no m'agrada gens, però penso que ho he de fer i ho faig, i tot l'equip directiu m'hi ajuda molt. Fa vuit anys que estic en aquesta escola i m'hi trobo bé; ara es treballa de forma diferent de com es feia abans. Abans dèiem que els laics eren els nostres col·laboradors, i ara treballem conjuntament, la relació és més d'igual a igual, ells ens aporten i nosaltres els aportem. Les últimes assemblees provincials i els últims capítols han estat compartits amb els laics, perquè treballem conjuntament i tenen molta cosa per aportar-nos: frescor, diferent manera de veure, de relativitzar els nostres problemes i complementar-nos. Nosaltres ara som poquetes: a Espanya, vora setanta —i moltes d'elles grans; a Barcelona, vint-i-cinc.

—*¿Com viviu el relleu dels laics?*

—A l'escola som un centenar de professors laics i jo soc l'única religiosa. Però no hi ha distincions en el treball, som complementaris. S'ha fet una bona tasca conjunta des de fa vint-i-cinc anys. Hi ha molta sintonia amb el caràcter propi de l'escola. Actualment estem en el procés de fer que l'entitat titular sigui una fundació, no ser jo l'única representant; avui dia veiem que no es poden fer aquests personalismes,

s'ha de treballar en equip. En aquesta fundació jo també hi soc, però hi ha el director, professors, antics alumnes... La titularitat la representem en equip, no solament com a exclusiva de les monges.

—*¿L'escola continua definint-se cristiana?*

—Ens definim com a escola cristiana. Aquí a Catalunya és l'única escola que tenim, i ha seguit un procés de canvi. Ara és molt més social, tenim des de la filla d'un conseller fins a la filla del porter d'aquí davant; l'escola és molt diversa i plural. Celebrem una eucaristia cada setmana, tenim els equips «C» de cristians, que és una manera de compartir la fe amb els infants que han fet la primera comunió; es fa classe de religió com a cultura religiosa, i la catequesi la fem en horari extraescolar.

—*¿Com neix en tu aquesta vocació?*

—Vaig néixer en una família molt creient. Vaig estudiar en aquesta escola i els diumenges ens portaven a fer un voluntariat, i a mi tot el tema social m'atreia molt i m'omplia; jo sortia amb un noi, però després de dos anys el vaig deixar. Vaig anar a parlar amb mossèn Joan Alemany i em va dir: «¿Amb aquelles franceses, vols anar?» A casa meva tampoc no hi estaven d'acord. Em deien que les monges m'havien «menjat el coco». Però a mi m'omplia un compromís cap a una acció social i una opció profunda de vida: «Jo vull seguir Jesús.» Aquesta opció la continuo vivint molt a fons. Ara visc molts dies sola, i la pregària, la catequesi, el comunicar amb els altres, em suposen una gratuïtat, sento aquesta manifestació de Déu en els altres, sobretot a la pastoral. I ens hem d'ajudar a clarificar-nos en el camí de la fe: no seguim un capellà, seguim Jesús, i a mi això m'agrada sentir-ho i transmetre-ho.

—*A més de la titularitat de l'escola, ¿què més fas actualment?*

—Participo en un grup d'ACO (Acció Catòlica Obrera) de revisió de vida, on soc consiliària, i m'hi trobo molt bé —ells també crec que s'hi troben bé, amb mi; i haig de dir que l'Església diocesana de Barcelona m'ha ajudat molt: no m'ha fet estar en el món pastoral mongívol; m'he trobat amb moviments com la JOC (Joventut Obrera Cristiana), la JOBAC (Joves Cristians de Barris Obrers i Ambients Populars) i l'ACO, en els quals he participat des d'una visió obrera —per no perdre les meves arrels, ja que els meus pares eren botiguers del barri—, i des d'aquest seguiment de Jesús. També em demanen per fer xerrades sobre educació o com transmetre la fe als fills; perquè jo m'ho crec, això de l'educació, i intento transmetre-ho d'una manera pedagògica. Ara faig classes de reforç de matemàtiques a quart d'ESO. M'adono de seguida dels alumnes amb problemes, i ells crec que tenen amb mi una bona relació. El primer teorema que els ensenyo és que no són «tontos». Ara els alumnes tenen molts problemes de tipus humà i emocional; el món dels joves és un món diferent: o estàs atent o en un mes et quedes desfasat. Has de saber de què van els *tripis*, el nom de les drogues, les discoteques de moda..., jo m'ho faig explicar perquè, si no, et quedes al marge. Com a congregació ens han inculcat molt l'estar al dia: llegir el diari, notícies, xerrades de sociòlegs i economistes...

—*Els joves, ¿volen sentir parlar de Déu?*

—Molts em diuen: «Crec en Déu, però no crec en l'Església.» Llavors em sap greu, però jo els parlo de Déu com un ésser suprem en qui creiem, que està dins nostre i dels altres. El cristianisme, de manera individual, no es pot viure.

La pressió anticreient és tanta que no es pot viure en solitari, has de buscar un grup, parròquia, moviment de joves per ajudar-te. De l'Església només veuen una part, però els qui treballen al tercer món i al quart món són gent d'Església, jo els dic que la mirin globalment. A mi m'encantaria que l'Església fos diferent i cada vegada més estic per la comunió entre els creients. Puc no estar d'acord amb les idees, però vaig al que ens uneix, no al que ens separa. Als joves els agrada la vivència de Taizè i aquest estil d'Església els arriba, perquè va al cor de les persones, a donar un sentit a la vida. Nosaltres, quan mor algun familiar dels alumnes, fem unes bones asseglades, perquè el sentit del transcendent hi és; el que manca és el vehicle. Els adults no hem sabut crear un lloc que atregui els joves.

—¿Com veus l'Església actual?

—Una mica malament, sobretot en el paper de la dona, que és: o t'adaptes al que et donen o no n'hi ha més. A mi em posa molt nerviosa que m'hagi de representar un home en l'Església de Barcelona, m'agradaria que em representés una dona, que a l'hora de parlar de vida consagrada, de vida religiosa, veiés una dona. Durant molts anys les dones només hem fet feines assistencials, ara tot just em comencen a demanar per fer xerrades, però m'he passat anys sense fer-ne i tenia els mateixos títols que ara. Crec que, pel que fa a la pastoral, l'Església s'hauria de professionalitzar, amb només bona fe no es va enlloc. Si volem evangelitzar, fem-ho bé. El professorat de religió, per exemple, se sent de segona categoria; la catequesi també s'hauria de professionalitzar, s'hauria d'agafar un grup de joves compromesos i comptar amb ells per a la catequesi. A l'escola, els catequistes estan remunerats. Crec que a l'Església li falta visió de gestió. A mi això

em fa patir. Hem de canviar, però d'una manera ben feta. La intel·ligència emocional és el cristianisme ras i curt. La intel·ligència emocional i l'Evangeli van de la mà. Uns ho sistematitzen per vendre i nosaltres no sabem fer-ho, o ho fem d'una manera ingènua. Creure, s'ha de creure en molt poques coses, però la gent es fa molts embolics perquè l'Església fa un munt de normatives que no ajuden a creure, que són entrebancs. Però jo ja estic una mica de tornada, vull ser crítica, però constructiva, intento sentir-me bé, per tarannà.

—¿En què creus?

—En un món més just, amb més pau, on es puguin viure els valors del Regne. M'agradaria transformar l'Església i el món, però la humilitat em porta a dir: «Jo faig el que puc.» Tots hem de contribuir a canviar-la, en el nostre lloc, a donar una altra imatge, que diguin que aquella persona té alguna cosa especial. Per un do de Déu soc molt positiva, i d'això m'adono a mesura que em vaig fent gran. M'ajuda molt el fet d'intentar viure l'espiritualitat de l'encarnació: Déu, de condició divina, es fa esclau, home, un de tants, i com que es fa un de tants, Déu exalta la humanitat. Amb aquesta espiritualitat m'he sentit molt bé: fer-me una de tants; si un dia soc protagonista, ho soc, i si no ho soc, no passa res. L'edat m'ha fet ser més tolerant, menys exigent..., tant amb els altres com amb mi mateixa. Per acabar, vull dir que l'amo d'aquesta empresa és Déu, l'Esperit Sant, i crec fermament que Ell hi farà més que tots nosaltres.

«JO HE FET L'OPCIÓ, PERÒ M'ADONO QUE
ÉS ELL QUI EM MANTÉ AQUÍ»

Montserrat Domingo

Montserrat Domingo (Raimat, 1943) · Ermitana · Sant Joan de Codolar (Cornudella) · Ermitana de l'arquebisbat de Tarragona

FA UN DIA ESPLÈNDID. Amb penes i treballs aconseguixo que el cotxe enfilí la darrera pujada fins a arribar a l'ermita de Sant Joan de Codolar, al peu del Montsant. A l'aparcament saludo uns escaladors tocatardans. Silenci absolut. Busco la porta de l'ermita i sento l'ermitana que parla per telèfon. Em fa entrar mentre acaba la conversa. La saleta-obrador-cuina-menjador és petita com un cop de puny. Ens saludem amb una abraçada càlida. Endevino les hores de solitud i pregària gravades amb solcs a la cara, mentre la mirada se li perd finestra enllà: «És la meva tele», em diu, i es confon amb el verd de les plantes que cull, amb el roquissar feréstec de la serralada per on camina cada dia. Diu que el que viu és molt senzill i que no sap si m'interessarà.

Atrapada per la conversa, passen les hores sense adonar-me'n. Per uns moments m'he capbussat dins les entra-

nyes divines on el crit del duc reial que ressona per la serra té tant valor com una pregària. Tot és ple de Déu.

—*Deus tenir molt temps per llegir...*

—No llegeixo gaire, i tant que m'agrada llegir!... A tot arreu tinc plantes; ara estic identificant i anotant totes les que he trobat florides aquest mes de maig, per saber una mica més de la zona; com que ha plogut tant, n'he trobat que no havia vist mai.

—*¿Quina feina fas per guanyar-te el pa?*

—Faig punts de llibre amb flors seques per al parc natural del Montsant. Als qui s'apunten a les excursions que fan pel parc, els regalen el punt de llibre. A principis d'any m'encarreguen la feina que he de fer; és un treball assegurat per tot l'any. Em venen a buscar el treball aquí; jo intento no moure'm gaire. Vaig començar fent cistells, ja que el meu pare en sabia i me'n va ensenyar, i a més és un treball que han fet molt els ermitans, i en vaig fer fins a l'any 1991, en què se'm va acabar el material. Després vaig començar a treballar amb flors. Aquí tinc cent quadres de plantes: faig exposicions. L'última la vaig fer a Constantí. Vaig allí on m'ho demanen.

—*Aquesta zona de Catalunya és on hi ha més ermites.*

—El Montsant és, per tradició, lloc d'ermites. La figura de l'ermitana no es va reconèixer fins al nou dret canònic de l'any 1983. A Catalunya, l'arquebisbat de Tarragona va fer uns estatuts per acollir-nos en la seva diòcesi. Actualment som tres que pertanyem a l'arquebisbat de Tarragona i una que viu a Margalef, que pertany al bisbat de Tortosa. En total, quatre. Les ermitanes vivim soles, però estem immerses

en una tradició secular de l'Església i vivim aquesta tradició, adaptada evidentment al segle XXI, que és el que ens ha tocat viure.

—*Abans de ser ermitana, eres Filla de la Caritat. ¿Com va ser, això?*

—Vivia en un poble petit: la catequesi, la família, la influència de voler fer les coses bé... El meu pare sempre ens deia que el més important és l'amor; anàvem a missa el diumenge, però el pare deia: «Si trobeu una persona que necessita ajut, primer és la persona!» L'eucaristia, no com a obligació, sinó com una manera de viure i alimentar la fe. Allí al poble tenia inquietuds, però relatives, perquè no et podies moure; jo sempre deia: «Quan en tingui l'edat, si no em caso, m'independitzaré, me n'aniré a viure sola.» De petita vaig fer la comunió vestida de santa Teresina de l'Infant Jesús, i em deien: «Tu seràs monja.» I jo deia: «No, monja, no!» Als vint-i-tres anys vaig conèixer les Filles de la Caritat, i em va semblar que era el meu camí. Hi vaig entrar l'any 1966 i vaig fer el noviciat; vaig tenir sor Genoveva Massip de mestra del seminari, i després de provincial. Em van destinar a Lleida, de juniora; vaig estar sis anys a la Creu Roja, i, mentrestant, vaig estudiar ATS. Després de Lleida, em van enviar a Olesa, on feia de practicant d'empresa. Allí em vaig trobar amb la mort de Franco, amb tot el moviment a la fàbrica, els sindicats, els mítings... Jo anava molt amb tot el jovent a Montserrat: feiem catequesi, grups de confirmació... A Olesa vaig començar a estudiar treball social, que sempre m'havia agradat molt, però només en vaig fer un curs, perquè ja va sorgir la idea de ser ermitana.

—*¿Què et va fer canviar una vida tan plena d'activitat per una vida eremítica?*

—Jo sempre volia estimar a tothom: a la fàbrica, als qui estaven malalts; estava posada en moltes coses. Un dia tornava de Barcelona, d'un curs de sexologia del Centre Pastoral de Rivadeneyra; el tren anava ple de gom a gom, i observant les cares de la gent —ja de petita m'ha agradat molt mirar les cares— sentia ben endins que hi ha rostres que reflecteixen el sofriment, però n'hi ha que no, i també pateixen, i vaig sentir dins meu: «Tanta gent que pateix i tu ho vols solucionar, vols arribar a tothom, i ets tan limitada!» Llavors vaig sentir que, per arribar a tothom, me n'havia d'anar a viure sola, perquè no soc jo, és Ell el que ha d'arribar als altres: «Tu te n'has d'anar a viure sola, i Ell arribarà als altres!»

Quan vaig arribar a Olesa, vaig pensar: «Va, aquesta és una altra cosa de les teves» —perquè sempre em deien que era molt original com a monja—, i ho vaig deixar córrer; però allò va tornar i va tornar, fins que em va tocar de fer els exercicis que fèiem cada any i vaig dir que no aniria a les tandes organitzades per les Filles de la Caritat, sinó que aniria a fer uns exercicis sola: em portaria les constitucions i la Bíblia i me n'aniria sola amb una tenda de campanya. Quan ho vaig dir a sor Genoveva em va recomanar que anés a la casa de Vallvidrera quan no hi haguessin tandes d'exercicis, perquè tindria llit, el dinar..., però jo pensava que havia d'anar-me'n a un lloc, tota sola. Mossèn Lluís Ferret em va dir que hi havia una comunitat de Betània, que tenia unes ermites, i que a l'estiu hi podria anar. Vaig anar quinze dies a prop d'Andorra, a la fraternitat, i m'estava en una ermita; baixava a resar laudes, i m'encarregava de rentar una persona de la comunitat que estava impossibilitada. Després m'enduïa el dinar i me n'anava cap a l'ermita, i a la tarda baixava a la celebració de l'eucaristia i a vespres i m'emportava el

sopar. Dos dies em vaig quedar sola, tenia el Santíssim, i d'allà va sortir que havia de fer aquesta opció i que ho havia de dir a les superiores.

—*¿I què et van dir?*

—Quan ho vaig dir, em van fer esperar. Jo feia moltes coses a Olesa i podia semblar una fugida, però estava tranquil·la i deia: «Si Ell ho vol, ja m'hi portarà.» Vaig deixar d'estudiar i estava més a la comunitat; anava a treballar igualment a la fàbrica i ningú no en sabia res. I un dia, quan anava a treballar, em va atropellar un cotxe. Vaig estar ingressada tretze dies amb una commoció i, al cap d'un mes, em van donar la unció dels malalts perquè no em refeia. Després, em vaig anar recuperant de mica en mica. Va arribar Setmana Santa i vaig demanar d'anar uns dies a Santa Maria de Miralles, a Igualada; allí vaig decidir que ho havíem de dir a la general, i em va respondre que hi estava d'acord i que comencés a fer l'experiència. Vaig començar a buscar lloc: per Solsona, Ripoll, amb mossèn Lluís i sor Eduarda. Quan em preguntaven què em semblava un lloc, sempre els deia: «Per començar, bé, però per quedar-m'hi sempre, no.» I un dia vam anar a Poblet i, entre Cornudella i Albarca, vaig dir: «Em penso que aquest és el meu lloc!» Vam anar, amb sor Genoveva, a veure l'ermita: l'habitació em va semblar bé; vam fer una porta, una finestra i, abans que s'hagués acabat, ja m'hi vaig quedar. Al cap d'un any, com que dins de les constitucions de les Filles de la Caritat no hi té cabuda la vida eremítica —cosa que sí que es dona en altres ordes—, vaig haver de fer una opció. Jo ho tenia molt clar. L'avantatge és que les Filles de la Caritat tenim un estatut propi dintre dels ordes religiosos: cada any hem de renovar l'opció i, si no la renovem, quedem automàticament fora de la congregació.

No cal fer més papers. El vint-i-cinc de març, quan em toca-va renovar, no vaig fer-ho i vaig quedar-ne fora. Vaig haver de fer un compromís amb l'arquebisbe de Tarragona i vaig passar a dependre d'ell.

—*¿Com va reaccionar la gent més propera?*

—Quan vaig dir-ho als amics, a la fàbrica, em van dir: «A la Montserrat l'ha trastocat l'accident.» I els joves em deien: «¿Tu, sola? Als quinze dies tornaràs!» I això és el que em referma, que és Ell qui em manté, que no soc jo. Esclar que jo he fet l'opció, però m'adono que és Ell qui em manté aquí.

—*¿No has dubtat mai?*

—Quan vaig venir aquí, vaig comprendre que la vida eremítica no és una experiència: és més aviat una vivència; no vens a experimentar, sinó a viure. Al principi, de tant en tant, pensava: «¿He de continuar? Estic massa bé, potser m'estic acomodant.» Per això, durant un temps, vaig marxar amb la motxilla a l'esquena per veure-ho des de lluny, des d'una altra perspectiva. Vaig estar sis mesos fora i em va semblar que havia de tornar.

—*¿Com van ser aquells primers anys?*

—Primer et trobes una mica desplaçada: has de muntar-te el dia, fer un horari, però després aquest neguit desapareix. No estava habituada a fer-me el menjar només per a mi, a resar sola... i tot això ho vaig haver d'aprendre. També em va fer la impressió, habituada com estava a tantes coses, que m'enterrava en vida, però per altra banda sentia una llibertat tan gran!, no perquè fes el que em donava la gana —que no ho feia—, sinó per experimentar aquesta paradoxa: per una banda, estar dins d'un clot; i per l'altra, estar als núvols. Llavors em vaig trobar amb el que és negatiu i positiu. Per exemple, amb el menjar: «Va!, amb un entrepà

n'hi ha prou! ¿A veure què diuen els pares del desert?» Perquè, esclar, jo no venia de formació monàstica, ni en tinc; i volia entrar en l'esperit: «No cal menjar», però després vaig agafar una anèmia que no m'aguantava, i veus que no vas bé; això ho vas aprenent amb el temps, a poc a poc...; després pensava: «Faré vuit hores de pregària, vuit hores de treball i vuit hores de descans...» Tot és teoria! I esclar que t'has d'agafar a la Bíblia, que és el llibre del monjo, i esclar que has de dedicar temps a la pregària; però després vas descobrint que la pregària és tot el dia i tota la nit, tot és pregària; vas descobrint que tot és temps de Déu: tant el temps de treball com el temps que fas el dinar, com el temps que llegeixes, com el temps de pregària, com el temps que camines, tot és temps de Déu. Jo dormia molt poc, i aquí, potser perquè no tinc estímuls, necessito dormir més, i no em queda més remei que dormir més! Has d'acceptar aquesta pobresa del que som: fixa't si som pobres que necessitem menjar! Això, però, ho vas descobrint.

—*¿Què més has descobert durant aquests anys?*

—Que la vida se simplifica; quan arribes aquí no hi ha distraccions que t'ajudin a fugir de tu; els primers dies pots fugir, però després t'adones que no, que ets tu, i et vas despullant; no pots fugir, i això et simplifica molt. Soc qui soc. Visc molt en el moment present: si estic collint flors i passen tres hores, doncs passen tres hores!; he anat descobrint que cada moment té la seva importància. Jo m'adono que la simplificació em porta a una unitat, a una unificació: els altres, la natura, Déu i jo som una cosa lligada, que no es pot separar; si parlo de mi, parlo dels altres i parlo de Déu i de la natura. El respecte a la natura em porta al respecte a les persones. La relació amb els altres em porta a l'amor de Déu.

Tot està entrelligat. Jo connecto molt amb l'Índia, i amb els musulmans i amb els budistes que puguen aquí, i ells viuen molt aquesta unitat.

Si tot el sentit de la vida és estimar, a mi em pregunten: «I tu, ¿a qui estimes?» És una paradoxa: per la fe creus que amb la pregària arribes als altres, però no ets tu, és Ell; tot té una transcendència que dona sentit al fet d'estar aquí.

Aprens a no judicar, el respecte. Pel que fa a la fe, és indiferent la religió dels altres: la dels musulmans que venen a prendre el te aquí o la dels budistes, amb els quals faig meditació i també hem fet un mandala. Sobre la fe, aprens a respectar el moment de cadascú, a no exigir res, perquè les aparences et porten a equivocar-te. Mirant la persona, t'adones que cadascú té les seves coses: jo solia discutir molt —i a vegades encara ho faig—, però ara penso: «Fet i fet, que sigui verd fosc o verd clar, tant és!» Ara bé, si és una cosa de justícia, si veig que es fa una injustícia a un altre, salto de seguida; a la fàbrica em passava molt: si m'afecta a mi no diré res, però si és a un altre...!

—¿No és massa solitud?

—Jo he fet una opció i sempre dic que ha de ser molt més dur per als qui estan sols enmig de la ciutat, sense haver fet una opció de solitud, que no pas per a mi, que l'he fet. No dic que no hi hagi moments que m'agradaria poder parlar amb algú, o que em trobi sola; però això em passava més al principi; quan baixava al poble a comprar em preguntava si ho feia perquè realment necessitava alguna cosa o perquè volia veure gent. Ara ja hi estic habituada i puc passar-me dies sense veure ningú. Penso que si accepto això que per mi no és agradable, o que em fa patir, si ho ofereixo, potser algú, no sé on, estarà menys sol. És com la pregària: preguntes per

aquell que no saps, però preguntes per tothom, hi cap tothom, no pots deixar ningú fora. Amb el tema de la solitud, preguntes: «Per algú que estigui sol en aquest moment, encara que només sigui un i no sàpiga qui és, que es trobi menys sol.»

Aprens que cada dia és un dia nou: encara que l'ermita estigui sempre en el mateix lloc i no hi passi aparentment cap cosa extraordinària, tot és inusitat, cada petita cosa que passa ho és; per això no es fa monòton, perquè jo m'ho agafo així: treballlo, faig pregària, dino una mica, llegeixo, passejo. És molt senzill. Més que un horari tinc un ritme, però com que visc sola és flexible. El treball l'haig de fer però, si ve algú a veure'm, ho deixo tot, perquè la persona és el més important.

—¿Ve molta gent per aquí?

—Ara, sí. Venen molts escaladors, més aviat estrangers; jo normalment no surto; si soc a fora saludo, però no surto a trobar-los. I a més, conec molta gent després de tants anys. Ve gent nova, però la que em coneix també va venint, em va saludant..., nens petits que ara ja es casen. És una altra manera d'atendre les persones. Si en venen de noves, i volen veure l'església, els l'ensenyo; de vegades estic aquí treballant, passen per davant i ni me n'adono, però si truquen, ¿què costa d'atendre-les? Jo no soc psicòloga, però m'agrada molt escoltar la gent i no interrompre-la quan parla, encara que no entengui el que m'explica, encara que tingui ganes de fer-li preguntes; callo i escolto, perquè no vull de cap manera que la meua actitud li faci dir més coses de les que voldria. Respecto molt la intimitat, per mi és sagrada. Només desitjo que l'alleugi parlar amb mi i que se'n vagi més tranquil·la. Si torna, ja ens anirem coneixent. Tot el qui puja aquí el tinc present després a la pregària.

—*¿Com has sentit Déu tot aquest temps? ¿Com el percep?*

—Sé que hi és. És present i és absent, és el tot i el no-res, costa d'explicar. Hi és en les malalties, en el que sigui. És una certesa. El creure no em soluciona res, però la fe em fa veure —i viure— les coses d'una altra manera; no m'estalvia res, però sé que hi és. La meva pregària és molt simple: faig laudes, vespres i completes; en el temps de pregària, de vegades lleigeixo, però quieta, en silenci, sé que Ell hi és. De vegades no sé si en faig o no, de pregària: jo «em faig» pregària —que tampoc no sé com es fa, o com arribo a ser jo pregària. Visc per Ell i pels altres, demano perdó perquè no sempre faig el que hauria de fer, però sé que Ell ho veu, ho sap: ¿quines explicacions he de donar si Ell ja ho veu? Al principi, quan van venir els joves, em deien: «Aquí rai que faràs el que et doni la gana perquè no hi ha superiors que et controlin!» A mi tant me fa; qui em veu és Ell, i tampoc no em controla: em veu; per tant, jo faig les coses al més ben fetes possible, i en cada moment el que crec que haig de fer. Cadascú té el seu camí, i em sembla que aquest encara és el meu camí. Essent Filla de la Caritat, a Lleida, portava alcohòlics pel carrer i m'havien escopit perquè duia un alcohòlic a coll!; a mi m'agradava estar amb la gent i, ja veus, hi ha coses que no s'entenen. Jo tampoc no intento entendre la meva opció, i al principi tampoc no ho entenia: és un treball.

—*¿No tens por que algú et doni un ensurt?*

—No tinc por de la gent, ni quan estava al carrer ni aquí. No tanco mai la porta amb clau, ni a la nit, perquè aquesta casa no és meva: és de tothom. I si he sortit a obrir —si algú ha trucat— a les dues de la nit, no tinc por; em poden enganyar fàcilment, però no hi penso. Si tanco, és perquè

no entrin els escurçons —perquè aquí n'hi ha molts. Pujo caminant després de la missa del gall, o després de la vetlla pasqual, a les fosques...; la nit és bonica, els estels, els rossinyols, les cuques, les granotes, és una simfonia, el duc reial que crida..., m'agrada i no em fa por. La veritat és que no tinc por de Déu, que sap com soc, ni dels homes que «maten el cos, però no poden matar l'ànima» (Mt 10,28), ni dels animals, perquè si no els fas mal, ells tampoc no te'n fan.

—*¿Què has après del contacte amb la natura?*

—Un dia vaig veure unes serps entortolligades, que em sembla que s'estaven aparellant —això haig de preguntar-ho als guardes del parc—; primer em pensava que eren mortes, però, en sentir-me, es van separar i se'n van anar cada una pel seu costat. També ho vaig observar en les àligues: fan un crit quan s'aparellen, i uns cercles, cada cop més petits, fins que es toquen i marxen; em van dir que era el ritu de l'aparellament. Agafo els binocles i les miro, perquè potser no les veuré mai més. Veus que a la natura hi ha una gran harmonia: de colors, de plantes petites i grans..., que totes estan juntes i no es fan nosa les unes a les altres; en un racó més amagat veus una planta florida, preciosa, que fa el seu camí i floreix, i jo recordo Angelus Silesius quan diu que la rosa no té un perquè, i ho relaciono amb les persones: aquella que està a casa en una cadira de rodes té el seu paper, tothom té el seu paper. De les plantes en treus moltes coses: les llavors s'escampen i creixen en un altre lloc, i són ben acceptades. Un dia vaig veure la transformació d'una libèl·lula... i ara em poso les ulleres per poder veure bé els ocells: el pit-roig, l'abellerol, la puput. Els nens venen aquí i em diuen: «¿No tens tele?» No em cal: aquesta finestra és la meva tele!...

—¿Penses què faràs quan siguis més gran?

—No hi penso. Visc al dia. El futur ja arribarà, no anticipo res. El lloc on estàs és important, però jo no he vingut aquí per trobar millor Déu, no he vingut perquè estigui més a prop d'Ell, el puc trobar a tot arreu, entre les persones... L'ermita ets tu i, allà on estàs tu, està l'ermita.

XI

«A CADASCUNA SE LI HA DE DONAR
EL QUE REALMENT NECESSITA
PER AL SEU CREIXEMENT PERSONAL»

Montserrat Viñas

Montserrat Viñas (Tiana, 1942) · Abadessa del monestir de Sant Benet de Montserrat · Orde de Sant Benet (benedictines)

MENTRE ENFILO LES VOLTES de la carretera de Montserrat m'adono que totes les vegades que he vingut a la muntanya han estat per anar a l'Abadia. Les monges de Sant Benet, amagades en un revolt del camí, sempre han quedat enrere, un punt en el mapa. Faig un paral·lisme, fàcil però no casual, amb la història de l'Església patriarcal: durant molts anys les dones no han tingut res a dir perquè els homes així ho han sentenciat. Avui les veus de les dones ja són imparables, i això és el que creu fermament la Montserrat, i per això el monestir s'ha omplert de joves vocacions: dones preparades —teòlogues algunes—, que volen viure un camí espiritual autèntic, sense renunciar a dir-hi la seva. Diu que no creu en el poder sinó en la complementarietat, i això se li nota quan parla de la comunitat, perquè ho fa amb la ten-

dresa d'una mare. Trenca els tòpics d'abadessa autoritària. És una dona tímida i dolça que captiva per la seva senzillesa.

Quan surto fora del monestir, respiro fons. Ha plogut i el paisatge fa olor de net. La Montserrat ha tingut la gosadia de plantar una llavor perquè les formes es transformessin. L'esperança, com deia Charles Péguy, és una petita llavor...

—*La teva vida és molt senzilla...*

—Sí, en la meua vida tot és molt senzill, no hi ha cap complicació —no tinc cap història de conversió, on tot trontolla, tot es trasbalsa: vaig entrar al monestir als dinou anys; pertanyo a la generació de la postguerra i, si no eres d'una família de bona posició, havies d'anar a treballar i, per tant, no podies pretendre de fer estudis, ja ni t'ho plantejaves. Jo tenia moltes ganes d'estudiar, però això no em va ser possible. Als catorze anys vaig entrar a treballar a la fàbrica; vaig estar-hi treballant només dos anys, m'avorria horriblement. No podia treballar en un lloc on feia les coses sempre igual, no he pogut mai; em vaig posar malalta i em van haver de treure d'allà. Llavors vaig treballar a casa, amb una màquina de fer jerseis; almenys podia canviar de models i era més creativa.

Als quinze anys ja vaig entendre que Déu em demanava de fer una altra cosa i em vaig enfadar molt, molt!, perquè jo no volia. Tinc una germana, que sempre dic que resa més que jo, i ella sí que semblava que s'havia de fer monja, però de mi ningú no s'ho esperava i, quan vaig dir-ho, no s'ho creien; m'agradava anar a la moda i sortir amb xicots; em volia casar i volia tenir molts fills...

—*¿Com t'expliques aquest canvi?*

—És una cosa de dintre que no es pot explicar perquè no té traducció. És un sentiment, una exigència, i curiosament jo sempre m'he sentit molt lliure de dir que no, però sabia que si deia que no m'ho passaria molt malament —després ho veus amb el temps i els anys—, i em va costar moltes llàgrimes dir: «Ho accepto!» Als disset anys vaig venir aquí dalt, a la Colònia Puig, a fer de cambra, per estar més a prop del monestir. Vaig venir a demanar per entrar i em van dir que era massa jove, que anés a Sant Pere de les Puelles, a Barcelona, però jo no ho sentia, potser perquè era massa a prop de casa, no ho sé. Em vaig enfadar per la manera com em van rebre, però quan vaig ser a la Colònia Puig vaig veure que era això el que volia: que no em volguessin caçar, perquè les monges de l'escola em perseguien perquè entrés a la seva congregació. Vaig anar parlant amb la mare abadessa, i amb la procuradora que s'ocupava dels hostes —perquè abans no es feien experiències com ara d'un temps de prova per conèixer la vida del monestir. Vaig entrar sense fer cap prova i, des del primer dia, vaig veure que aquí era casa meua, i encara ho és.

—*Per a una noia que té la il·lusió de formar una família, ¿no és difícil de renunciar-hi?*

—Hi ha una força a dintre, un desig, una necessitat. Algú que per dins t'empeny a deixar moltes coses. Jo sempre dic que avui les noies que entren deixen més coses que nosaltres no deixàvem, però en l'essencial deixem el mateix: el desig de tenir una parella, el desig de la maternitat i de formar una família, això tant és ara com fa cinquanta anys, i per mi això ha estat dur, un camp de batalla. A més, no em va ser gens fàcil d'entrar al monestir: la meua germana es va casar un mes de desembre i se'n va anar a viure al Brasil, i

jo, al maig següent, vaig entrar al monestir. Vam deixar un germà petit de deu anys, amb uns pares grans, i allò va ser una mica difícil, també econòmicament, però és el que deia abans: hi ha una força que t'empeny.

Els primers anys van ser preciosos, però després van venir les dificultats, com és normal. Soc una persona molt liberal, molt lliure, i per tant, les coses quan les veig d'una manera les dic, m'és igual el que passi després, i això porta moltes conseqüències.

—*¿Als dinou anys sabies el que volies?*

—Quan vaig entrar aquí pensava que no tenia aptituds per fer res. Jo volia entrar en un monestir, i no en un orde d'apostolat, perquè creia que no servia per a res, i per tant si no servia per fer apostolat, ni per fer d'infermera, ni per ensenyar, el millor era que em dedicés a resar. Era la idea que tenia de mi mateixa, però al cap de poc d'entrar al monestir em van anar desapareixent totes aquestes idees i al final em vaig quedar amb la realitat fonda: Déu em crida i em crida aquí, i no és veritat que no serveixi per a res. Vaig descobrir que tenia aptituds artístiques, que no era tan difícil el tracte amb la gent, que tenia una certa gràcia, i l'autoestima va anar pujant fins a arribar a acceptar-me tal com soc. Arriba un moment que et cauen les caretes. Vaig passar trenta-cinc anys treballant la ceràmica —«pastant fang», que dic jo. La ceràmica em va ajudar a canalitzar una dimensió que em costava molt d'assumir: la de la maternitat, la de la parella, però el poder pastar fang, modelar maternitats, em va ajudar. Sentia que Déu em cridava, i el desig de buscar-lo a fons i de viure només per Ell ha anat alimentant sempre el meu camí.

—*¿Vas poder estudiar com volies?*

—Aquí vaig fer el batxillerat. Quan vaig entrar, em van

preguntar si volia ser germana o corista —abans a les comunitats hi havia les dues classes. Els vaig respondre: «Jo no tinc diners, ni tinc dots musicals, ni tinc estudis, per tant és claríssim que jo entro com a germana», però jo no tenia ni idea del que volia dir això. I em van dir que els diners ja no eren importants, però els estudis sí, i que si volia estudiar al monestir podia fer-ho. Vaig estudiar una mica de llatí, de teologia, de filosofia, amb un nivell senzillet, però els professors em van marcar molt. Després vaig fer el batxillerat i me'n vaig anar a examinar a Sant Vicenç. Quan vaig acabar el batxillerat, la mare Cecília Boqué em va dir que, si volia, podia continuar amb el batxillerat superior per després fer teologia. Vaig rumiar-m'ho i vaig decidir que no continuava estudiant, que preferia treballar per a la comunitat.

—*¿Com va ser el nomenament d'abadessa?*

—Quan feia trenta-cinc anys que treballava amb la ceràmica, va arribar el moment de fer el canvi d'abadessa. Nosaltres som abadesses per temps indefinit i als setanta anys presentem la dimissió, però això no vol dir que la comunitat l'accepti o et demani, si ho creu convenient, que continuïs fent aquest servei. I va arribar un moment que a la mare Cecília, als setanta-vuit anys, després de quaranta anys de ser abadessa, li van acceptar que havia de fer el canvi i, per sorpresa meva —perquè jo m'imaginava que una abadessa havia de ser una persona amb estudis, amb preparació, amb uns coneixements—, em van triar a mi.

—*Acceptar la responsabilitat del càrrec no devia ser fàcil.*

—Em va venir molt de nou. Em deia: «Però si jo només sé pastar fang!», però potser la gràcia ha estat aquí, que no sabia res. I li vaig dir a Déu: «Bé, aquí ets Tu, perquè jo sola no me'n surto.» Va ser un acte de fe molt fort i si, durant la

vida, havia tingut dubtes —com tothom— que Déu existís, es van acabar de cop, perquè vaig tenir senyals evidents que Déu estava amb mi i que jo era un instrument a les seves mans. Feia la comparació: fins ara havia treballat el fang, i em servia del que tenia a les mans per fer les meves escultures, i a partir d'aquell moment Déu havia fet el mateix amb mi, m'havia agafat com un dels instruments més senzills —que són els que més m'agraden—; per tant, si Ell volia fer la seva obra amb aquest instrument, ¿qui era jo per impedir-ho?

—¿*Quin va ser aquest senyal de l'existència de Déu a la teva vida?*

—Les abadesses de la federació catalana tenim una benedicció abacial, segons les constitucions, i aleshores, com que el senyor cardenal de Barcelona va presidir l'elecció, em va dir que volia fer també la benedicció. Si l'elecció havia estat al gener, la benedicció va ser pel juny; mentrestant em vaig anar situant i pensant què havia de fer. Quan la mare Cecília em va passar el càrrec, em va dir que havia de començar a pensar, d'aquí a deu anys, a tancar el monestir, perquè feia vint anys que no hi entrava ningú. La comunitat era de quaranta persones, més o menys com ara, amb una mitjana d'edat que passava dels setanta anys. Era evident que si jo era l'abadessa, la situació havia de canviar. Durant el temps que havia fet ceràmica no havia tingut cap contacte amb ningú de fora del monestir ni havia conviscut amb gent jove, però van operar la meva germana i vaig estar vuit dies a casa seva, mentre ella era a l'hospital; té sis fills, i el primer dia jo preguntava: «¿Quants serem a menjar?, ¿i a quina hora?» I el meu cunyat em deia: «No ho sé, tu prepara el menjar, quan arribin ja dinaran...» I al vespre, igual, i jo pensava: «Però ¿què és això?» És una anècdota, però a mi se'm van

obrir els ulls, vaig adonar-me que la societat havia canviat, i vaig entendre que si continuàvem vivint de la manera que vivíem era impossible que les joves s'hi adaptessin; no podíem continuar en un monestir tancat, tan estructurat, era impossible; si entrava algú, marxaria de seguida. Tenia molt clar que s'havia de canviar, i la mare Cecília també, però esclar, a la seva edat no és fàcil fer un canvi, perquè el que s'ha fet sempre et dona seguretat. En el moment que hi ha un canvi profund és com si alguna cosa de la teva vida deixés de ser el que era, i això és molt complicat, però jo ho tenia molt clar. Me'n vaig anar a Puiggraciós, a fer el recés per preparar-me per a la benedicció, i vaig estar escrivint i preguntant: d'aquell oratori tinc vivències molt fortes. Encara estava revoltada, tot i que m'anava preparant de mica en mica, i vaig sentir molt fortes, com si es repetissin, les paraules de Jesús a Pere: «¿M'estimes? Pastura les meves ovelles» (Jn 21,16). I ho vaig sentir dins meu i vaig pensar que anava per mi. I escrivia i preguntava: «Mira, Senyor, a la muntanya no hi ha tradició que hi hagi monges, abans no n'hi havia, total fa quaranta-cinc anys que som aquí —nosaltres provenim de Sant Antoni i Santa Clara de Barcelona, i de Sant Benet de Mataró—, potser tampoc no ens hi vols, Tu, aquí dalt; per tant, ajuda'ns a plegar amb dignitat —perquè jo no estic d'acord a anar a buscar gent de fora, del tercer món, perquè ens vinguin a cuidar, jo respecto qui ho fa però penso que no és la solució; per tant, ajuda'ns a morir amb dignitat, però si Tu creus que cal presència femenina a la muntanya, ja saps què et toca: dona'ns gent.» I llavors acabava la meva pregària dient: «¿I no podria ser aquest el regal de la meva benedicció?»

—¿*I va ser-ho?*

—Vaig venir cap aquí i l'endemà anava una noia a Puig-

graciós que estava en recerca, però va veure que Puiggraciós no li anava i va trucar aquí, i va venir el dia de la benedicció abacial i l'endemà em va demanar per entrar. A mi em va fer molta impressió, molta, i a partir d'aquí van anar demanant per entrar, en total unes vint-i-tres o vint-i-quatre noies, de totes les edats, de les quals n'han quedat divuit, que també és normal, perquè un monestir és un lloc de pas, on s'ajuda a fer un discerniment, i sempre els diem que no cal que ho tinguin clar, però que ho provin. Mentre, se n'han mort divuit, està clavat!

—*¿Com són les joves que entren actualment al monestir?*

—El perfil de gent ha canviat: ja no entren analfabetes com jo. Són un grup de joves molt preparades, amb carrera universitària: metgessa, química, economista, etc. ¿Què vol dir això?: que hi hagué un canvi radical. Quan una comunitat envelleix i no hi ha motors es va alentint, però quan de cop i volta venen uns tràilers, uns motors de no sé quants cavalls, o canvis o se'n va tot en orris; però canviar també és un problema. Ho hem fet amb l'ajut de Déu i de tota la comunitat, perquè aquí tant mèrit tenen les grans com les joves. Hem anat fent passos. També hi ha la sort que és una comunitat de dones molt fermes que han sabut renunciar.

—*¿Quins reptes teniu?*

—Estem davant d'una nova cultura que, de cop i volta, t'entra al monestir amb nous conceptes d'obediència, de pobresa, de castedat, i això té conseqüències en el dia a dia. Els vots els continuem fent igual; ara no crec que sigui el moment de plantejar-nos-ho, ho haurà de fer la generació següent; tot i això, els vots benedictins no són els vots de la vida religiosa: fem vot d'obediència, d'estabilitat i de conversió. Són uns vots que abasten tota la persona, i a la gent jove

els van molt bé. És un compromís total. Més aviat és com entenen la pobresa, què vol dir viure cèlibe, què vol dir ser obedient, no és una obediència de dir amén a tot; sant Benet ja ho tenia clar: «Que hi hagi diàleg.»

Ja vam començar amb el tema de la clausura: ningú no volia les reixes; quan va sortir el document del concili Vaticà II —que si es donaven les condicions necessàries es podien treure—, aquella mateixa nit les vam treure. A la comunitat no li agradava aquest tipus de vida tan aïllada, de no poder anar a veure la família si estaven malalts... El tema del vestuari també el vam haver de replantejar: les joves, quan sortien, duïen una faldilla, però al cap de poc ja no; és que és ridícul!, ¿per què han de cridar l'atenció? Arribarà un moment que tot això desapareixerà. Jo penso que per anar a la pregària potser sí que tindrà un sentit posar-nos una túnica, com a símbol de la nostra missió primera, però per dins el monestir; per fora, ¿quin sentit té avui? ¿Som diferents? ¿Testimoni de què? Tots som iguals!

Un altre tema és que en el nostre monestir abans només hi entrava gent catalana; ara estem vivint en un món global, és una altra realitat, i ara en tenim una de la Martinica, una de l'Àfrica, una de Colòmbia, una del Japó, una aragonesa, dues andaluses...; això és una dificultat perquè no som iguals culturalment. Jo no he anat a buscar ningú, ni he fet propaganda: la gent ha anat venint, algunes venen d'altres comunitats; si venen és que Algú les porta i, ¿qui soc jo per dir que no a algú que ve de Déu? De vegades et preguntes quina identitat tindrem el dia de demà, què passarà. No ho sé. Tinc clar que no ens ho busquem, i d'entrada s'ha d'acollir i fer el discerniment. Ara estem en aquest treball, que no és gens fàcil, però que és preciós.

—*¿No és difícil conciliar diverses generacions en un mateix projecte?*

—És apassionant poder anar obrint horitzons i donant oportunitats a la gent jove per estudiar. Crec que és importantíssim si volem que la dona tingui un paper a l'Església i pugui donar una paraula. A mi també em demanen per fer xerrades, tot i que soc ignorant, però no podem callar. Durant un temps he deixat de fer-ho perquè és un moment de molta feina aquí dins i haig d'estar per tothom; és un treball d'integració de les joves amb les joves, que abans no era tan difícil perquè el sistema autoritari feia que tothom fos igual, però ara cadascuna és ella i si el que pretenem és que cadascuna tingui el seu espai, l'acompanyament ha de ser més que personalitzat, no hi ha motlles, s'han trencat, estan a la ceràmica els motlles, serveixen per al fang però no pas per a les persones, i a cadascuna se li ha de donar el que realment necessita per al seu creixement personal. Penso que el que Déu vol és que siguem felices, i si alguna entra en el monestir, o allà on sigui, és per ser realment ella, per ser feliç; per tant, si en un monestir vivim encongides i vivim amargades, Déu no ho vol així, i perquè la gent sigui feliç ha de viure amb molta autenticitat amb ella mateixa i sobretot molt centrada en el Crist, fent un treball personal —si cal, amb seguiment psicològic; i en l'àmbit intel·lectual, que doni la possibilitat de desenvolupar la capacitat que tingui cadascuna; hi ha noies que són intel·ligents, però no són intel·lectuals: llavors no els pots fer passar la vida estudiant. Això també crea rivalitats, com ens passa a tots, i aquí està el treball: que cadascuna accepti la seva realitat, ni més ni menys.

—*¿Què passa quan una monja penja els hàbits?*

—Quan alguna monja surt després d'haver professat,

sap molt greu, però ho hem d'acceptar perquè ens passa i ens passarà. És una mostra que vivim en un món concret i en formen part: la fidelitat actualment no té el mateix ressò que tenia per a nosaltres. ¿Per què marxen? ¿Perquè s'han equivocat? ¿Perquè no han estat sinceres? No, de cap manera! Ningú no té necessitat actualment d'entrar en un monestir. Abans potser sí, perquè la vida de la dona era molt limitada, però avui dia el límit és entrar en un monestir. Ha de ser perquè hi ha una cosa de dintre que t'hi empeny; si no, és impossible.

—*¿Per què creus que és tan important la formació de les monges?*

—És importantíssima. Jo he descobert el món femení al monestir. Jo volia ser monjo, no monja, perquè és una paraula que sembla fins i tot despectiva. Els monjos eren una altra cosa. I un dia els vaig preguntar: «¿Les monges són com vosaltres?» I ells em van dir que sí. I quan vaig entrar aquí, «mentida podrida»: vivíem el que vivia la dona en aquell moment. Actualment les coses han canviat, i et plantejes que les noies que entren amb una formació universitària han de tenir la mateixa preparació teològica, però només estudia qui vol: algunes agafen assignatures soltes per a formació personal, perquè no tothom té la capacitat ni les ganes. Tenim la sort que poden estudiar al monestir de Montserrat, però no està reconegut oficialment i han de fer una revàlida, el darrer curs, per obtenir el títol. Ara, pel nombre d'estudiants que tenen, ja els podrien reconèixer oficialment, però com que no volen que les dones estudiïn teologia, doncs no ho fan.

—*Si les novícies estudien, ¿qui cuida les monges grans?*

—És un altre problema. Estàvem acostumades que les

novícies fessin la feina, i ara resulta que no, perquè les novícies estudien, i hem d'acabar llogant gent de fora, però jo no cedeixo. Tots els matins van al monestir de Montserrat a classe i després han d'estudiar i fer treballs; els queden dues hores lliures al dia. Avui dia això també és un problema per a elles, perquè tenen edat de tenir responsabilitats i, si estudien, no les poden tenir fins al cap de sis o set anys, que és quan acaben els estudis de teologia. De cara al futur és important que estiguin preparades perquè és un repte fort, en aquest món tan secularitzat s'han de donar respostes i hi ha d'haver un diàleg intel·lectual.

—¿Com veus el futur?

—Als vint-i-nou monestirs que hi ha a Espanya, n'hi ha dos on tenim gent jove: un de Cuenca, molt tradicional, i que tenen col·legi, i nosaltres; no hi ha ningú més. Actualment no agafem ningú amb divuit anys, les joves ara ratllen l'edat de vint-i-vuit a trenta anys. El tema de la dona a l'Església està molt malament. Jo no crec en les reivindicacions, crec que hem de demostrar que no volem el poder sinó la complementarietat, perquè em sembla que tenim alguna cosa a dir. Venim d'un context de «mano i ordeno», venim d'una espiritualitat de la creu i anem cap a una espiritualitat de la resurrecció, de la vida; però hem de vigilar, perquè la resurrecció passa per la creu, i ara tenim el perill de saltar-nos la creu i no suportar el patiment ni les contrarietats; perquè aquí hem vingut a ser feliços, d'acord, però això té un preu. És evident que anem per un altre camí, però la vida és dura per a tothom, i aquí estem. No sé on anirem ni com estarem d'aquí a un any.

XII

«SEMPRE HE SENTIT MOLT PROPERA LA INSERCIÓ DE LES PERSONES MARGINADES»

Pepa Vignau

Pepa Vignau (Sant Sebastià, 1933) · Llicenciada en filologia clàssica i sociologia · Exdirectora de la Fundació Oscobe (Girona) · Congregació de Religioses del Sagrat Cor de Jesús

CAN BELLVITGE ÉS A SIS quilòmetres de Girona. Sembla impossible que tan a prop de la ciutat hi hagi tal extensió de paisatge. La masia, ara casa de colònies, s'obre acollidora enmig dels prats, i la Pepa surt a rebre'm, envoltada de gosos. Abans d'asseure'ns a parlar em passeja per la magnitud d'aquest projecte: al davant, el viver i el restaurant, les dues empreses d'inserció per a joves que gestiona la fundació; al darrere, la casa d'acollida. Tot va començar sent un pulmó per a la gent del barri de Bellvitge, a l'Hospitalet de Llobregat, i ara s'ha convertit en això que m'explica la Pepa, i en tot el que calla però que veuen els meus ulls. Parla dels nois que han passat per la casa com si fossin els seus fills; per ells ha lluitat perquè ha cregut en les seves possibilitats, ha intentat omplir-ne les mancances, els ha exigit i sempre els ha perdo-

nat. I tot això com qui no fa res. La Pepa porta a dins tota la força d'un enamorament.

—¿*Quin és el teu desig profund?*

—El meu desig profund sempre ha estat el mateix, crec que no ha canviat gens: és un desig immens de seguir Jesucrist en llibertat, un desig que —malgrat diferents discerniments— ha fet que no em plantejés mai deixar la vida religiosa. Tota vida parteix d'un enamorament; la resta no té fonament. Quan t'enamores d'una persona i comences un projecte en comú, aquest projecte s'ha de llimar, plantejar si pren una direcció o una altra —perquè la vida va canviant; i la vida religiosa és igual, i hi ha d'haver un enamorament de Jesucrist a la base que et faci dir: «Amb Ell on sigui; i si haig de canviar, canviaré, i si haig de pujar, pujaré, i la resta no m'importa gens...» Jo no em posaria mai en la part de l'estructura, del govern, però sé que hi ha d'haver gent que se n'ocupi, i ho respecto, però a mi el que em dona sentit és Jesucrist, que està en el centre. Em puc equivocar i m'he equivocat moltes vegades en tot el camí recorregut, però allò que em motiva és aquesta recerca, aquesta passió per Ell i per la gent, per la humanitat. L'eix central és Ell, no pas la vida de comunitat; el centre és Jesucrist i al voltant bastim una comunitat, una manera de viure, de relacionar-nos; això és el que m'omple de goig i de tranquil·litat.

—*Actualment vius en comunitat, però sola.*

—No he tingut mai cap problema ni cap oposició, no m'han dit mai que això no ho podia fer ni que pel fet d'estar sola passés res, tot i que per a nosaltres la vida de comunitat és importantíssima. Tot és un conjunt, i si jo no tinc llibertat per seguir Jesucrist, no em puc moure; la necessito com l'aire que respiro. Aquesta llibertat és el fonament de la vida reli-

giosa, que ha existit des que existeix l'Església. Quan vam entrar a la vida religiosa es considerava que era un camí de perfecció, però això ja no és vàlid: el concili Vaticà II la defineix com un seguiment de Jesucrist en major llibertat, no en major perfecció, i això t'obre espais.

—¿*Quins interrogants se't plantegen des del camí amb els més pobres?*

—El que a mi m'importa és Jesucrist i és la humanitat, i la humanitat són principalment els més pobres; la frontissa per on els cristians hauríem de girar és pels pobres —no per la minoria que estem vivint d'allò més bé—, i que Jesús ens encengui l'esperit de misericòrdia, de tendresa, de compassió, de proximitat, d'humanitat. En els mitjans de comunicació ho veiem cada dia: ¿on estem deixant la persona? Els escenaris són molt petits, i a vegades em pregunto si la pobresa i la marginació és l'únic que s'ha de combatre o senzillament hem de ser capaços d'estar a prop dels qui més ho necessiten, que potser són els pobres o potser no. Això tampoc no m'ha preocupat gaire, perquè el que és fonamental és saber abocar, allà on siguis, tota la il·lusió, tota la força, tota la lluita i el compromís que comporta que la gent millori i que se senti més humana; per això és important l'estimació, la tendresa i la convicció que tots som iguals.

Per aquí ha anat la meva trajectòria, sense gaires canvis; en un cert moment em vaig plantejar anar-me'n al tercer món —em preocupava i m'atreia—, però la vida em va dir que no i em vaig quedar aquí; ara moltes vegades em plantejo que no em preocuparia anar-me'n al tercer món, però tampoc no m'importaria quedar-me aquí. He lluitat molt pel quart món i cal que això vagi canviant de mica en mica, perquè la gent és diferent, els joves són diferents

i hem d'estar a l'escolta, no podem estar tancats; en la comunitat de Jesús hi va haver un Judes, i a Jesús no se li va acudir mai de dir-li: «Ves-te'n de la meva comunitat que jo només vull els bons.» No pots estimar a tothom igual, però tampoc no pots maltractar a ningú. Això és un descobriment genial.

El misteri de Jesús i la seva entrega —com diu Jon Sobrino— pels pobles crucificats és una cosa que em qüestiona. Jo tinc molt poca relació directa amb els pobles crucificats, però m'interessen i he llegit molt sobre ells; m'he deixat commoure pel que està passant, per aquesta injustícia que et somou, que et matxuca; no és humà que els homes siguem tan injustos els uns amb els altres, tan despietats.

—*Es parla de la fe del tercer món. ¿N'hi ha en el quart món?*

—Aquesta fe que tenen els qui pateixen, per exemple, a El Salvador, aquí no l'he viscuda, no l'he sabut veure. Aquí vivim en el quart món, que està molt desestructurat, i per a ells tot això és totalment desconegut. Pot esdevenir el fonament de tota una vida i, en canvi, no hi tenen accés, com tampoc no tenen accés als papers, ni a la nacionalitat, ni a votar, ni a res de res. En el nostre món preval el diner, i això és el que volen aquests nois, i «si no el puc tenir, l'agafo». No dic que en el fons no sigui la veritat, perquè tots tenim dret a tot i a res; per això, ¿amb quina força els puc dir: «Això no ho tornis a fer perquè la propietat és molt important»? ¿És molt important per a aquests nois als quals se'ls ha negat tot? La propietat no és important. A mi em costa dir això, perquè em costa acceptar que em desaparegui una cosa tenint la certesa que me l'ha pres un d'ells. És un esforç per comprendre-ho tot i pensar que Déu està en tot i... que li deu

importar tan poc! Aquesta impressió l'he tret del contacte amb la vida.

Per a qui no en té i vol tenir, és també un capitalisme molt diferent; el capitalisme es trenca quan no t'importa, quan ho decideixes tu i no un altre. El tema de la justícia em preocupa molt. La persona marginada sovint pateix per unes lleis injustes que crec que a vegades t'has de saltar —tant les de fora com les de dins—, perquè no són les lleis les que diuen on hem d'anar ni on està el camí, és una força molt més profunda...

—*¿Com et vas enamorar de Jesús?*

—Crec que me'n vaig enamorar de petita, perquè era feliç parlant amb Ell, vivint amb Ell, sentint-lo a prop i fent alguna cosa per Ell. Tot i que eren bestieses de nena, qual-sevol cosa m'entusiasmava: si em podia passar un estiu sense prendre gelats per guardar els diners per a la col·lecta del Domund, i així podia conèixer més Jesús, doncs ho feia; era un enamorament infantil, adolescent, i de jove vaig seguir en la mateixa línia. Malgrat que els psicòlegs diuen que a la vida no es pot estar enamorat molt de temps, jo no n'estic tan segura; potser Jesús és una excepció, però és totalment possible seguir enamorat, i jo diria que en la vida de parella també és possible continuar enamorat. Les amigues em deien que no em podia fer monja perquè tenia vocació de casada. Doncs s'equivocaven!

—*¿Per què vas triar la congregació del Sagrat Cor?*

—Perquè quan vaig començar a tenir dubtes ho vaig consultar a un jesuïta amb el qual havia parlat força i em va dir: «Si a qui estimes és a Jesucrist, ves-te'n al Sagrat Cor i no hi pensis més.» A l'escola, qui m'havia descobert Jesús eren les monges. A casa també, però vivíem una espirituali-

tat diferent. A casa vaig aprendre el perdó. No entenc el no poder perdonar una persona, i no ho entenc perquè no ho he viscut. El meu pare el van matar durant la guerra, quan jo tenia dos anys, i a la meva mare només li he sentit parlar de perdó. I jo pensava: «Doncs si maten el meu pare i haig de perdonar, la resta no té importància.» Ha estat fonamental i molt evangèlic. I després el no judicar, que no és el mateix, però és l'altra cara: ¿tu què saps de l'altre? Saber per què una persona està on està és molt difícil. Jo sí que sé onestic i per què hi estic.

—*Fa poc va morir la teva mare...*

—Dues de les experiències més fortes de la meva vida van ser la mort de la mare i la del meu germà, tan properes. El meu pare sempre havia estat molt present a casa i va ser tornar a unir, relligar, ser conscient de tot l'engranatge de la vida. Vaig tenir una experiència de transcendència i d'eternitat tan fortes! Una cosa és que no els trobis a faltar, perquè ja no són on ets tu físicament, i l'altra que ho vegis com una meravella. És molt difícil teològicament entendre el misteri de Déu i la grandesa de l'altre món i de la vida per sempre, però amb esdeveniments així se't fan molt propers. Per mi va ser enlluernador, no raonat. Crec que sense experiència de mort no hi ha experiència de resurrecció. Va ser tot un aprenentatge.

—*¿Sempre has tingut clar què volies fer?*

—Quan vaig tenir l'oportunitat d'escollir, vaig voler un entorn de barri. Sempre he sentit molt propera la inserció de les persones marginades, i per això busco la igualtat; ja sé que no som iguals ni tenim les mateixes dèries, però sí que és important que l'entorn sigui semblant, i el fet d'estar en un barri i tenir deliris de grandesa em sembla horrible. Hem de

ser lliures enfront dels béns i els mitjans, això ho entenc perquè la llibertat per mi és fonamental; has de fer lliurement el que creus que has de fer, i no fer el que et dona la gana; per damunt de tot, has de buscar el bé de l'altre: jo entenc la pobresa d'aquesta manera.

—*¿Com vas a parar a Bellvitge?*

—Quan vaig acabar els estudis a l'institut pastoral de Madrid, la superiora em va dir que uns jesuïtes havien demanat una comunitat per ajudar en dues parròquies en un barri de Bellvitge. Jo vaig dir: «¿Em quedaré allà per sempre o aniré d'un lloc a l'altre? Perquè, si vaig a Catalunya, em faig catalana, i si cada any haig de fer-me d'un lloc diferent, això no ho vull.» Em va dir que li semblava que era un projecte estable perquè era un barri que s'estava creant. Vam anar-hi quatre monges; ens vam reunir amb els jesuïtes i vam planificar. Pocs dies després em va arribar una carta de Veneçuela per anar-me'n allà i no ho vaig fer perquè ja havíem planificat i no em va semblar bé... ¿Per què estic a Bellvitge i no en un altre lloc? Doncs no ho sé.

—*Segui com sigui, vas fer molta feina.*

—Vam muntar la cooperativa de Bellvitge. Hi havia cinc oficis per a joves d'entre setze i vint-i-cinc anys: serigrafia, confecció industrial, serralleria, hostaleria i informàtica. Era l'època de les *litronas*: els nois estaven tot el dia al carrer i els pares estaven desesperats. De mica en mica vam anar entrant en la vida del barri i establint contactes amb la gent. Vam conèixer moltes famílies a través del fet d'impartir els sagraments, que era el que més ens demanaven a les parròquies. A partir d'aquí els podies dir: «¿Oi que demanes a l'Església que bategi els teus fills? Doncs abans, parlem-ne una mica.» Després hi havia les classes de religió: els par-

lava de Jesucrist, que per mi era el més vital, no d'història de l'Església. Va ser una època de les més boniques: tenir pendents aquells joves de la importància de Jesucrist a mi m'omplia molt. També hi havia el casal d'avis, el MIJAC (Moviment Infantil i Juvenil d'Acció Catòlica), equips de matrimonis —havien arribat a haver-n'hi vint—, trobades de matrimonis a Can Bellvitge; esclar, així coneixies els pares, els fills, els avis; hi havia molta vida al barri; fèiem la missa de la comunitat i allà tothom parlava, donava la seva opinió, els nens es quedaven a fora jugant amb una persona que en tenia cura, entraven i sortien i no molestaven els pares. Amb els equips de matrimonis es feia molta vida comunitària. Hi va haver molts problemes a Bellvitge: un d'ells va ser la vaga de la Seat, que va deixar moltes famílies sense sou, i a les dones els era difícil trobar una feina. Vam muntar una guarderia en els locals de la parròquia perquè les mares poguessin anar a treballar.

—*I després va venir Can Bellvitge.*

—Sí, primer eren una sola cosa i després ja es van separar. Can Bellvitge va néixer de la idea d'un llibre del Padre Llanos sobre la parròquia del futur. Ens va semblar que Bellvitge tenia el perfil que ell dibuixava: gent vinguda de fora que no tenia arrels en el barri. En aquell moment es podien fer un munt de projectes. La idea del Padre Llanos era fer un pulmó de la parròquia, fora de la parròquia, perquè la gent planifiqués les qüestions socials i la seva entrega des d'un altre ambient. I així va néixer Can Bellvitge, en aquesta masia de Girona. Durant molt de temps vam estar anant i venint, atenent la casa, vivint en la comunitat i treballant en el barri, i quan vam fer la concertació amb la Generalitat ja no podíem marxar i aleshores vivíem a Can Bellvitge i

baixàvem al barri, primer tres cops a la setmana, després un i finalment només baixàvem a la reunió de la comunitat i jo em quedava a dormir fins a l'endemà.

—*Va passar de ser un pulmó per al barri a un centre d'acollida de joves.*

—Això dels nois va néixer a petició de la Generalitat, perquè ateníem nois de Bellvitge que tenien una inserció laboral molt difícil i aquí ja havíem muntat una cooperativa. En el barri ja en teníem una, però els joves que tenien problemes a casa tampoc no estaven bé a la cooperativa i vam intentar fer alguna cosa per ells, perquè potenciàvem molt les obres socials. Aleshores, un matrimoni del barri va venir a viure a Can Bellvitge i atenia els nois que s'hi estaven de dilluns a divendres per treballar, però la inserció laboral era molt difícil perquè no tenien cap document que acredités que sabien fer alguna cosa; ni tan sols tenien el graduat escolar, i tampoc no tenien cap ofici, i ens vam plantejar de fer una formació d'una altra manera, perquè el noi que ha patit fracàs escolar, que s'ha quedat al carrer, de formació personal no en té gaire, però sí molta ràbia contra tot i tothom. I vam començar a treballar. Teníem una casa de colònies on vivien durant la setmana i on s'acostumaven a un ritme de treball. Després vam muntar les empreses amb la mateixa idea, perquè sense experiència laboral i sense cap document que els acredités ningú no els donava feina i en donar-los feina en les nostres empreses cotitzaven a la Seguretat Social i tenien experiència, cosa que feia molt més fàcil la inserció en les empreses forànies. És el que ens ha portat més problemes, des del punt de vista econòmic, perquè són molt difícils de mantenir.

—*¿Què has hagut d'aprendre per educar aquests nois?*

—Tota la vida he estat en el món de l'educació. El primer que em van ensenyar va ser a qüestionar-me: «Aquest noi m'està insultant, ¿què li passa, per què reacciona d'aquesta manera?» Intento posar-me en les sabates de l'altre per comprendre'l. És la relació la que m'ensenyava. Aprens a veure'l amb uns altres ulls, intentes conèixer-lo, perquè és molt difícil que en una relació hi hagi un apropament que et permeti saber de l'altre i que no t'importi que sàpiga de tu. Quan una persona es passa de la ratlla, em fa pena, no em fa ràbia perquè jo no sé què hagués fet si visqués el que ell viu. He après que els actes de les persones no responen a la seva maldat, perquè les persones tenen dins seu una veritat més bona que la que veiem en realitat.

Aquest és un dels grans ensenyaments de la vida, encara que em costa, perquè segons amb qui, o amb què, per exemple amb les grans jerarquies, soc molt intransigent, no ho puc evitar. Amb els nois em fa ràbia trobar-me que m'han enganyat, o que m'han dit una mentida, però sempre em torno a fer la pregunta: «¿Què els passa que els fa actuar així?» Un dia parlava amb una noia que havia tingut una infantesa horrible, i em va dir: «Pepa, el món dels adults em fa por.» Això ja et diu un munt de coses.

—*Després de tants anys al capdavant de la fundació, ¿què penses fer ara?*

—Ara estic jubilada, ja tinc substituïts a tot arreu. En una obra social com aquesta, tan complexa, arriba un moment que em plantejo fins on haig d'arribar en aquesta nova situació, i això pot implicar que me'n vagi o no; aniré deixant que sigui la vida qui m'ho digui. Si em quedo és per fer de voluntària; m'agradaria fer-ho on he estat tota la vida. Sempre he fet de professional i de voluntària alhora,

perquè he fet moltes més hores que les que em marcava el contracte.

Si soc aquí és perquè la vida m'hi ha portat, jo no he decidit venir-hi, i si me n'haig d'anar algun dia, deixaré que sigui també la vida qui m'ho digui i, si no és així, no me n'aniré. No sé per on tocan les campanes, però tocan.

XIII

«ANEM A LLOCS CONSIDERATS EXTREMS,
AMB ACTITUD DESARMADA,
SENSE PRETENDRE RES,
ACOLLINT L'ALTRE TAL COM ÉS»

Pilar Sauquet i Muntal

Pilar Sauquet i Muntal (Seva, 1949) · Temporera · Fraternitat de Valverde del Fresno (Càceres) · Germanetes de Jesús de Carles Foucauld

LA PILAR M'HAVIA DE REBRE a Aitona, un diumenge, que és l'únic dia de festa en la collita de la fruita d'enguany, però un imprevist familiar la fa estar a Sant Boi de Lluçanès, a casa dels pares. Amenaça pluja quan hi arribo, i uns trons llunyans acompanyen la conversa. D'ella només sabia que feia de temporera, i imaginava un diàleg plàcid, parlant de fruites i de feines del camp. No podia pensar que darrere d'aquell posat tranquil i acollidor, de qui no ha trencat mai cap plat, s'amagaven més de vint anys d'inculturació en l'islam: el desert algerià, el poble palestí a Gaza, la guerra del Golf, la Intifada... i molt compartir el dia a dia al costat dels més pobres. Ja ho deia la germaneta Magdeleine, la seva fundadora: «Qui ha viscut al desert queda marcat per sem-

pre...» La Pilar està feta de sorra i de sol, de terra i de llum. És una assedegada de Déu, per a qui no hi ha impossibles.

—*La teva opció és molt radical. ¿Què buscaves?*

—Mentre estudiava, vaig començar a treballar al Camp de la Bota, a Barcelona, i a partir d'aquí va sorgir aquesta opció pels més pobres. Jo volia una vida dedicada als altres, sobretot als pobres i al món del treball, i amb les pautes de Jesús de Natzaret, però la vida religiosa no m'atreia. Vaig llegir el llibre *El cor de les masses* de René Voillaume i vaig començar la recerca de les Fraternitats de les Germanetes de Jesús del pare Foucauld. No en coneixia cap; em van dir que eren a Algèria i me n'hi vaig anar: hi havia una germaneta catalana a la comunitat d'un barri de barraques a Alger, on, per descomptat, tots els veïns eren àrabs. Al desert d'Algèria va ser justament on va néixer la primera Fraternitat. Em va impactar la vida que duïen aquelles dones, perquè era una vida d'amistat i de pregària enmig de la gent. Es deien contemplatives, i jo entenia les contemplatives com un món tancat, i elles en canvi contemplaven en la vida, i sobretot en el món del treball i en el món dels pobres, en el món de la diferència; en aquells en qui ningú no es fixa era on elles contemplaven el rostre de Déu. A partir d'aquí vaig anar discernint si era allò el que jo sentia dins del cor, perquè tenia passió per aquest Jesús de Natzaret, pels valors de justícia, de solidaritat, d'acompanyament, d'estar a prop... I vaig sentir que m'agradaria poder viure com elles. Eren comunitats de tres persones, portaven una vida senzilla i de pregària molt forta, d'intimitat amb l'oració, i al mateix temps estaven molt ficades enmig de la gent, no separaven una cosa de

l'altra, que era el que a mi m'agradava. Vivien així i tenien una manera de conviure amb les veïnes, que era tan natural i humana!

—*¿Què et va impactar més de les Fraternitats?*

—L'experiència de poder viure l'amor per Déu que tenen els místics, però no des del claustre sinó en el món, en la vida quotidiana, amb els pobres. Per mi, el més important és el tipus de relació que podem establir amb la gent, el diàleg de la vida, perquè nosaltres som grupets molt petits i l'impacte que tenim ningú no el sap. Al mateix temps, en viure en un país de l'islam tot era molt gratuït, perquè els missioners sempre anaven a portar alguna cosa, i en canvi el que es volia viure a la Fraternitat era «l'estar», i que aquesta gent fossin uns bons musulmans, fossin persones i anessin creixent com a tals, que és el que Déu vol, que siguem més humans. La nostra fundadora deia: «Abans de ser cristianes, sigueu humanes.» Per a mi va ser una descoberta: la tolerància, el respecte per la diferència, aquest no voler mai imposar ni la religió, ni la cultura —el primer que fèiem en arribar a Algèria era aprendre a cuinar com ells, tenir les cases de la mateixa manera—, deixar-te ensenyar i aportar el que tu ets. I a mi això em va commoure perquè implicava compartir la vida en els llocs on ni l'Església ni ningú no vol anar. En ser comunitats reduïdes —tres o quatre germanetes— podem viure en qualsevol lloc perquè no ens calen grans coses.

—*¿D'on neix el teu desig?*

—Jo sentia dintre meu aquesta presència de Déu que no puc negar, que moltes vegades és més forta que jo. És aquest impuls de vida que jo anomeno així perquè em sento habitada d'una presència que és més gran que jo, que és un doll de vida que sento i que em mou i que em fa continuar

esperant, malgrat que de vegades vegi que tot va malament. Jo crec que aquesta presència, aquesta vivència que m'habita, que em dona força, em fa desitjar un món diferent; Déu ens l'ha confiat i Ell només té les meves mans i les teves perquè l'anem construint. Vaig veure que per poder fer alguna cosa havia de ser propera, estimar i compartir amb la gent que no interessa a ningú, que diuen que no val la pena i que per mi és justament la més important. Construir aquest teixit de relacions que ens fa sentir més vius i ens fa tirar endavant. «Que tingueu vida en abundància» (Jn 10,10) per mi és la frase clau, si tothom pogués sentir aquest amor de vida! Quan has tingut l'experiència de ser estimada, has de compartir-la. I ho faig d'una manera molt senzilla, amb la vida de cada dia, que no surt en cap notícia, però jo hi crec, perquè al cap d'un temps veus que aquell se n'ha sortit —o de vegades no—, però continues estimant. Si aquest món el poguéssim amarar de tendresa! I Jesús de Natzaret per mi és això.

—*El teu desig i el de la Fraternitat semblen indestriables.*

—La Fraternitat és la vida de Natzaret, aquesta quotidianitat que volem viure intensament, perquè és la vida que tenen la majoria dels mortals —només una minoria pot viure coses excepcionals. A més d'aquesta vida de cada dia —que nosaltres anomenem Natzaret, com a lloc de seguiment de Jesús—, tenim també el misteri de Betlem, que és el misteri d'innocència, d'aquest Jesús que neix tan desprotegit; i la Fraternitat està present en llocs molt desprotegits, de vegades llocs considerats extrems, on anem amb actitud desarmada, sense pretendre res, acollint l'altre tal com és; això és un misteri de vulnerabilitat que a mi em sembla que ha donat ales a la Fraternitat, que ens ha donat molta llibertat i

confiança. La nostra fundadora va ser molt audaç en aquest sentit i va fundar fraternitats en llocs molt isolats, deixant dues o tres germanetes joves, fent total confiança al poble i a la tribu que les acollia. Nosaltres hem heretat aquest desig de vulnerabilitat i d'abandó.

—*¿Per què vas anar al desert?*

—Me'n vaig anar al desert a fer el noviciat. Vaig fer una experiència forta, perquè el desert és un lloc on l'experiència de Déu és molt intensa. És dur de viure: les aparences no existeixen perquè el clima és tan dur que no pots fingir. Vaig viure dos anys en una tenda amb els nòmades. Va ser un temps preciós, on es va donar una amistat molt forta, sobretot amb les dones. Fèiem una vida nòmada amb la tribu i trobàvem la manera de compartir, de relacionar-nos i d'aprendre d'aquest diàleg de la vida. A mi m'ho van haver d'ensenyar tot. Les dones em deien: «¿Què t'ha ensenyat la teva mare? Perquè no saps fer foc, no saps teixir...» Quan vaig acabar el meu primer teixit va ser un dia de festa, tothom el va venir a veure. Jo preparava els nanos que havien d'anar a l'internat del poble, a la vida sedentària, perquè no patissin el xoc cultural. Normalment no ens dediquem a l'ensenyament, però aquests nanos no tenien cap més possibilitat d'aprendre.

—*¿Com t'acceptaven com a dona i com a cristiana?*

—Molt bé. Aquesta tribu ens estimava i ens teníem molt respecte. Nosaltres teníem una tenda pròpia per viure i una altra que feia de capella, un lloc de silenci, perquè la dificultat amb l'islam és que, si jo vull pregar i no tinc un lloc concret, la pregària no es pot materialitzar. Quan era a Gaza em van regalar una catifa de pregària perquè pogués pregar quan era fora de la Fraternitat: si jo m'assec damunt de la

catifa és una manera de dir que estic pregant. Vaig haver de trobar una altra manera de pregar i de poder viure la fe enmig de les meves companyes musulmanes.

—*¿I després?*

—Me'n vaig anar a conèixer els cristians àrabs, perquè la meva cultura religiosa ve d'Occident, que és molt diferent, i aquest poble musulmà té moltes més coses en comú amb el cristià àrab —amb qui també té moltes dificultats per conviure. Me'n vaig anar a Síria i al Líban, i allí vaig estudiar àrab i vaig estar convivint. Després vaig anar a Palestina, a Gaza, i allí vaig viure la Intifada, la guerra del Golf... Allò va ser el cor de tota la meva vida!, perquè la situació fou molt dura. Vaig viure amb dones creients musulmanes, molt amigues meves, amb les quals compartia un munt de coses, entre altres, sentiments d'amor i odi a causa de tantes injustícies i violència. Jo conec la desesperació causada per la situació injusta que vivíem —vam estar quaranta dies en toc de queda, durant la guerra del Golf—, i justament en aquests moments vaig tenir la companyia dels diaris de l'Etty Hillesum, una dona jueva —per mi els jueus eren en aquell moment els enemics— que va morir en un camp de concentració, i que em va ajudar a mantenir l'esperança i la fe en aquests moments de mort a vida. Em va commoure perquè ella també vivia en una situació dramàtica i no deixava de creure en la persona. I jo penso que nosaltres també podem contagiar i testimoniar la tendresa de Déu, fer que cadascú tingui una mica més de vida: és el tresor del cor, perquè la Vida ens desborda.

—*¿Com va ser la inculturació amb l'islam?*

—El món de l'islam em va colpir perquè, quan aprens la llengua àrab en un context islàmic, l'aprens amb totes les expressions pròpies de la vivència i la cultura que es donen

en aquest context. És un poble diferent, on entres molt lentament perquè abans has de comprendre moltes coses. Sento una pertinença respecte d'aquest món perquè hi he crescut i n'he après molt: l'hospitalitat —que és l'hospitalitat d'Abraham— és una cosa magnífica, jo no l'he viscuda enlloc més; quan estava a la tenda, l'hospitalitat era sagrada, la gratuïtat de l'hospitalitat, que és el cor del nostre Evangeli: saber acollir l'altre, que és diferent. Es produeix una inculturació i arriba un moment que, no és que facis un sincretisme, però hi ha tot un moviment de fe molt fort, en comunió amb l'altre. En una situació tan dramàtica com la que estàvem vivint, ens unien estrets lligams d'amistat. He viscut amb companyes musulmanes que han tingut una experiència molt forta de Déu.

—*¿Vas estar molts anys vivint amb el poble palestí?*

—Vaig estar-hi vuit anys. Treballava en un centre de nens desnodrits preparant biberons. Tots eren palestins i musulmans. Quan pregàvem amb aquelles noies demanàvem a Déu que ens conservés la fe i l'esperança. Vam viure moments de relació molt commovedors i profunds, perquè enmig de tant dolor, de situacions impactants, he viscut coses tan humanes i amb tant color d'eternitat!... Com el que va viure l'Etty: enmig d'un crim de la humanitat es poden viure coses eternes.

—*¿I la guerra del Golf?*

—Quan van anunciar l'inici imminent de la guerra del Golf ens hi vam quedar. L'últim dia encara ens trucava el consolament perquè marxéssim, perquè el darrer avió sortia cap a Espanya, i vam dir que no, que ens quedaríem allí passés el que passés. La gent va veure que nosaltres ens quedàvem quan tothom marxava, van veure que hi havia alguna cosa més.

Vivíem en un camp de refugiats que està tocant al mar, de cases amb teulades d'uralita. Com que es deia que seria una guerra química, Israel proporcionava màscares i donava instruccions sobre la manera com s'havien de tancar les finestres amb plàstics. Els palestins no tenien màscares i nosaltres vivíem en llocs molt precaris; la gent, els dies abans, es va començar a angoixar, les mares ploraven, els nanos deien: «¿Tan dura és la guerra que les mares ploren?» Al principi jo no em creia gaire això de la guerra química, però al lloc on treballava ens van explicar com reconèixer-la, què s'havia de fer, quina injecció s'havia de posar per poder-hi fer front; va ser terrible: aleshores vaig veure que no era broma. Hi havia un dispensari de la parròquia al nostre camp, un lloc tancat que es va adequar per poder-hi refugiar el màxim nombre de gent.

La guerra va començar a la nit, els altaveus van començar a sonar des de les mesquites, hi havia molt soroll, i tots vam anar a arrecerar-nos al dispensari. Estava tot preparat i ens hi vam tancar, però al cap d'un moment estàvem asfixiats, hi havia molta gent i poc espai, i vam obrir. Vam estar aquella nit sense moure'ns d'allà i l'endemà vam proposar d'anar una estona a casa, però com que hi havia toc de queda, si sorties et disparaven. Tot i que a Gaza hi ha set-cents mil habitants, aquells dies era una ciutat morta. Al tercer dia em van venir a buscar de la feina, perquè hi havia nadons que no tenien llet; el govern d'Israel havia donat alguns permisos i havíem de sortir malgrat la por; deien que si sorties vestida de blanc i amb les ambulàncies, els soldats israelians et respectaven. Es veien passar els míssils per damunt nostre atacant Tel Aviv, que està molt a la vora de Gaza. No ens disparaven a nosaltres, però només hi ha setanta quilòmetres

de distància i des de l'Iraq és molt fàcil desviar-se. Primer va ser molt impressionant, després ja t'hi acostumes. El tercer dia alguns vam anar a dormir a casa perquè la situació de tancament col·lectiva, amb la radio dia i nit, era terrible. Mentre no vèiem cap soldat, corríem espordits cap a casa. Vam estar així quaranta dies, però als quinze dies faltaven queviures i van deixar que la gent sortís al carrer per por d'una revolta; van aixecar el toc de queda i van fer venir alguns pagesos que tenien menjar per vendre i van fer obrir dues hores les botigues.

Va ser molt dur i molt trist. A la primera Intifada vam creure que l'alliberament era possible. Va néixer Hamàs, que vol dir entusiasme per la fe, per l'alliberament; era molt engrescador: el poble s'aixecava, deia prou..., d'això han passat molts anys i la situació és terrible, ha empitjorat cada vegada més.

—¿Teníeu algun contacte amb el món jueu?

—El conec poc perquè jo estava en el món palestí. Quan érem amb els palestins no freqüentàvem els jueus, no pots fer coses que els altres no puguin entendre. Hi havia germanetes que hi vivien, perquè volíem que hi haguessin germanetes als dos bàndols; i és dramàtic, perquè en cada poble hi ha gent que pateix i que està arraconada. És un país petit on hi ha molta diversitat, i tothom reivindica aquesta Jerusalem d'una manera terrible. Jo he viscut una Pasqua de Pentecosta durant la qual se celebrava la Pasqua jueva, l'*Aïd* o festa musulmana, la Pasqua cristiana amb la presència efervescent dels carismàtics..., això et fa pensar que no podem anar així pel món, que hem de creure que és de tots. Hi ha grups que han intentat buscar un punt de trobada per estar junts davant de Déu, però es fica pel mig la política, la

història... Segons l'Evangelí, has d'obrir la porta a tothom, però hi ha moments que jo he sentit de no voler obrir la porta. Ho vaig viure en un moment que la policia israelí es volia endur un nano de quatre anys perquè els havia fet un gest de victòria amb la mà; jo el vaig defensar i també em van estomacar. Aquestes coses són molt dures i et van creant sentiments de ràbia, d'agressivitat; no es pot deixar que l'odi entri en el cor —tot i que una certa ràbia és normal que hi sigui—, però davant de fets injustos no es pot ser imparcial, ni tampoc no es pot excloure. Així és com m'agradaria ser, segons les benaurances, però en la realitat no soc així. Hi ha hagut molt patiment d'una banda i de l'altra i és molt difícil unir els dos pobles. Malgrat tot, pensem que hi ha d'haver Fraternitats en els dos pobles i en els dos pobles patim pel mateix, perquè nosaltres no comprenem i elles no comprenen, algunes vegades et trobes i preguntes, però és difícil... Quan estàs immers en la teva situació, vius unes situacions d'injustícia i els altres viuen les seves, i com que tampoc no ens belluguem tant, perquè és difícil, cadascú viu tancat en la seva vida de cada dia. Hi ha un camí d'esperança, malgrat la foscor, però les ferides són molt fondes.

—*Tanta tensió no es pot aguantar gaire temps...*

—Després de fer un any sabàtic vaig venir a Espanya, i vaig estar treballant-me i llegint la meva història; vaig veure que havia donat tot el que podia i que era el moment de fer altres coses. Vaig marxar d'allí l'any 1993. Mantinc contacte amb les germanetes, però no hi he tornat. El poble palestí sempre estarà en el meu cor, són massa coses viscudes. Vaig ser a Madrid treballant en una empresa de neteja per estar en contacte amb el món del treball precari, i després em van demanar si volia treballar en els treballs temporers, i allà vaig

tornar a trobar el fil vermell de la meva vida: compartint la vida amb immigrants vaig trobar companyes marroquines, i vaig considerar que era com si hagués deixat alguna cosa que estimava molt i la tornés a retrobar; ho vaig veure com un signe molt coherent del que havia estat la vocació de la meva vida.

—*¿Sempre treballeu en feines marginals?*

—En segons quins països, per obtenir un visat has de justificar que vas a fer un treball professional: a Algèria feia traduccions en una empresa, a Ramallah empaquetava medicaments, a Gaza preparava biberons en un centre per a nens desnodrits, però normalment nosaltres no fem aquest tipus de treball que el poden fer altres persones; tot i això, depèn molt del país i de la situació. A la Fraternitat hi ha la norma, i l'excepció al costat. Abans érem més estrictes, perquè ens feia por que ens fessin fer coses de monges: la catequesi, la parròquia, i nosaltres a la parròquia normalment no hi treballem, però treballem a l'associació de veïns, on potser no hi ha aquesta presència. Ningú d'Església no s'interessa pel món dels temporers, i a mi això em fa mal al cor; abans hi havia els capellans obrers —ara ja tots són grans—, però noies joves que vulguin ficar-se en aquest món no n'hi ha, i seria molt enriquidor per conèixer i fer caure prejudicis.

—*Per això vas triar la feina de temporera.*

—Ja fa vuit o nou anys que hi treballo fent campanyes: primer fèiem la de l'espàrrec, ara anem a la de la maduixa, a Huelva, i també a la de la fruita, a Aitona. Avui dia només són els immigrants els que fan aquesta feina; persones contractades per temporada o que viuen aquí; és un món molt incomprès, molt difícil; molta gent té molta por, i pensem

que la nostra és una presència necessària, és una manera de compartir la vida a través del treball i d'estar propera a tota aquesta gent tan diferent. Ja no trobem gent del país.

—*¿I per què a Càceres?*

—Perquè allí vivien els temporers. Primer estàvem a Guadalupe i vam passar a Valverde perquè hi vivia la gent temporera que se n'anava a collir els espàrrecs, i a França a la verema, i nosaltres vam dir: «Doncs ens en anem amb la gent del poble!» Al principi vam anar-hi per compartir el mateix estil de vida, i marxàvem amb moltes famílies, gent jove, però cada any n'hi anava menys i ara ja no hi va ningú. La societat evoluciona tan de pressa que la gent ja no surt del poble perquè ha trobat altres formes de poder viure: els homes se'n van a la construcció i actualment només marxem nosaltres, però de moment encara conservem aquest lloc; tenim una casa llogada tot l'any, però en realitat tenim tres llocs de vida on passem tres mesos. Ara hem treballat a la maduixa a Almonte (Huelva); ens hi hem estat tres mesos.

—*¿És dur el treball de temporera?*

—Nosaltres no collim, estem a l'embalatge. Durant la campanya de la maduixa som més d'un centenar de dones a l'embalatge, i unes mil sis-centes que cullen, totes immigrants. A la maduixa no hi ha cap dia de festa, treballes tots els dies, unes jornades —la més curta— de deu hores, els tres mesos; passem moltes hores juntes, la vida és allà dintre, no és després, és en el treball, a l'hora que menges, al cafè, les companyes del costat, és allà on es viu tot.

—*¿Què es viu?*

—En tantes hores que passem juntes es pot compartir molt, sentir el pes de moltes històries, de vegades veus uns ulls tan tristos!... Són dones que porten tot el pes d'haver

deixat una família, amb drames personals, que no els importa treballar moltíssimes hores —ara que havíem aconseguit de treballar menys!; si poden treballar catorze hores millor que deu, encara que estiguin mortes i rebentades. L'interès pel diner és l'únic que preval, els diners que es puguin emportar. Jo estic amb aquestes dones, comparteixo la vida diària, estic allí, vaig fent camí; és un món que camina i que busca sortir-se'n. Amb les del Marroc puc parlar en àrab i es queden molt estranyades —encara que jo parlo l'àrab de les novel·les i riuen molt perquè diuen que parlo com les novel·les de la tele, però ens entenem. El que passa és que són gent molt jove i nosaltres som gent gran, no hi ha gent de la nostra edat treballant i ens veuen com persones en qui es pot confiar.

—*¿D'any en any us retrobeu?*

—Sí, venen les mateixes dones. L'empresa agafa la mateixa gent. Hi ha tot un grup que ens trobem, ens ensenyen les fotos dels fills... Per Nadal ens escriuen o ens truquen. Tantes hores, el mateix cansament, uneix moltíssim.

—*¿Què t'ha aportat l'islam?*

—Sempre dic que tinc dues pertinences: tinc una mà a l'islam i una mà al cristianisme, però una sola identitat cristiana; això es pot malentendre: jo de cor vibro a tot el que és l'islam, el sento molt viu en mi. Una experiència de fe no és tant la religió: són les experiències de fe de totes aquestes companyes musulmanes amb qui he conviscut en unes èpoques molt dures, amb qui he plorat, he pregat... Tot allò que he viscut fa que sigui molt sensible a l'islam: m'interessa el món dels sufís, el món de la mística que toca molt de prop l'islam, aquesta confiança en Déu, aquesta ànima sensible al que és l'espiritual; vibro molt amb això, sento una gran

afinitat de cor. Però el món cristià és el meu, és el que jo he viscut; i Jesús de Natzaret i l'Evangelí, i el Déu que em diu Jesús és el Déu que jo estimo i que a mi m'agradaria que els altres coneguessin; aquest Déu que revela Jesucrist, que és el Déu de la tendresa, de la compassió, d'estar junts a taula, de ser germans, que ens diu amics; això és molt difícil que ho entenguin a l'islam, tot i creure en el mateix Déu.

Tinc una identitat, que és la cristiana, que em fa ser així, però hi ha aquests dos vessants. Aquest és el meu misteri. Considero que és la fe la que ens uneix i ens porta, i la religió moltes vegades la que ens separa de l'ésser humà i ens divideix. Hi ha un jesuïta, que ara està a Egipte, que diu: «Junts davant de Déu!» Moltes vegades desitjo el que és laic perquè tots hi capiguem i no hi hagi exclusió —alguna gent religiosa pensa que és a l'inrevés; jo crec que s'ha de potenciar una societat laica, on tots ens hi puguem trobar. Mira l'Àrab Saudita, no hi cabem els cristians, i en una societat rigorosa cristiana tampoc no hi caben els altres. Que hi capiguem tots, que hi puguem viure: aquesta seria la lluita que hauríem d'anar vivint i assumint. Crear fraternitat amb tothom i sobretot amb aquells que no vol ningú. La germaneta Magdeleine creia que hi podia haver germanetes de diferents creences religioses —i de fet n'hi ha hagut—, que totes podríem cabre, amb respecte i tolerància, en aquesta lluita per fer un món més humà, que en realitat és l'únic que Déu ens ha confiat. Ens ha confiat aquest món i la vida perquè el tirem endavant: això és el Regne.

—*¿Fins quan faràs de temporera?*

—Nosaltres potser ja serem les últimes. Ens anem fent grans i necessitem altres tipus d'estructures. Abans, a l'època de l'expansió, anàvem a tot arreu perquè, com que vivim

en comunitats petites, ens escampem pel món: amb els papús de Nova Zelanda, amb les caravanes dels gitanos, amb les caravanes del circ; anàvem a viure amb els grups humans més allunyats. Cada una mostrava el seu desig. Tot era possible.

Jo faré de temporera fins que es pugui. Les dones musulmanes em van ajudar a integrar-me en el seu país i potser jo ara les puc ajudar a integrar-se aquí, perquè conec la cultura, els costums, i elles ho noten de seguida, que hi ha alguna cosa més. I després... viure a fons fins al final!

«M'AGRADA MIRAR ABANS DE COMENÇAR
ALGUN COMPROMÍS, CONÈIXER EL BARRI,
ASSEURE'M ALS BANCS I PREGAR»

Rosa M. Barber

Rosa M. Barber (Tossa de Mar, 1933) · Treballadora social · Comunitat de Santa Coloma de Gramenet · Germanetes de l'Assumpció

LA ROSA MARIA M'ESPERA al vestíbul del metro de Santa Coloma de Gramenet. Malgrat l'allau d'immigració i la bogeria immobiliària, el centre de Santa Coloma encara conserva l'estil. És un poble amb personalitat pròpia engolit per la gran ciutat, amb tota la problemàtica de marginació que això comporta.

D'entrada no ens reconeixem. Ella m'imagina grassa i jo me la imagino més gran. Les veus per telèfon, com els miralls estrafets del Tibidabo, ens han fet imaginar persones diferents. Passo de llarg pel seu costat i, quan reculo, l'observo amb mirada interrogant i de seguida ens reconeixem.

M'acompanya a casa seva, la comunitat on viu des de fa poc amb quatre germanetes més. Ve de Bilbao i de molts altres llocs; és una ciutadana del món a qui agrada estar oberta

a tot i a qui no agrada el tancament dels nacionalismes. La paraula que més utilitza és *tesor*. Tothom és un tresor, des de la germaneta que viu amb ella fins a la nena més humil d'un barri d'Alacant. Ella sí que és un tresor, té una bondat que no pot amagar, i mentre xerrem assegudes en unes butaques del menjador comunitari, de cara al carrer, em descobreix la perla que amaga dins.

—*Les fotos de la família es barregen amb la família comunitària...*

—Mira, aquesta és la foto de la comunitat amb qui vaig viure quatre anys a Granada. I aquests són els nens del barri d'Alacant. Mira, i aquesta és una monitora d'Alacant, una noia excepcional! I aquest és el grup de dones del Taller de Sevilla. Allí vaig viure dotze anys, i el grup s'ha refermat gràcies al treball de les meves companyes. Aquest de la foto era el meu oncle Pepe, socialista de debò, que no era practicant, però d'una gran coherència de vida. Pensava que el socialisme no era compatible amb l'amor del Crist. Quan va tenir un infart el vaig anar a veure i vaig sentir que tenia ganes de parlar amb mi. Va ser preciós. Em va explicar tota la vida, com una confessió. Quan va acabar, prement-li la mà, li vaig dir: «Oncle, ¿sap que el seu exemple de justícia i honradesa m'han marcat molt en la meva opció de vida?» Vaig intuir que alguna cosa li passava per dins. Dies després vaig tornar a veure'l i, en entrar, el primer que em va dir fou: «Rosa Maria, no et pots ni imaginar el que em va passar l'altre dia, quan em vas dir la importància que jo havia tingut en el teu camí; és com si la muralla que hi havia entre Déu i jo hagués caigut, i llavors vaig experimentar que Déu era

amb mi i que jo era amb Ell.» Va morir poc després amb una joia immensa.

—*¿Què va passar a Alacant?*

—Alacant ha estat per a mi una experiència molt forta. Hi vaig ser cinc anys. Vaig anar a Alacant perquè hi havia una companya de la comunitat, la Montserrat, que estava molt greu a causa d'un càncer. Tant ella com la comunitat que vivia allí eren, des de feia anys, molt estimades, i estaven en contacte amb moltes famílies humils, amb la parròquia i institucions populars, de maneres molt diverses: des del treball familiar, de malalts, la integració laboral, el suport a les catequistes, la residència de gent gran... I tot amb molta saviesa. El barri era un autèntic gueto, com no ho havia vist mai. Era un barri summament desfet. L'administració hi havia anat marginant les famílies més pobres, entre elles un setanta per cent d'ètnia gitana. Després d'un temps llarg d'observació i pregària vam fer un discerniment amb la comunitat, i els vaig proposar de fer un projecte d'investigació i d'enviar-lo a la universitat, perquè em semblava que aquella realitat requeria una resposta integral. Hi varen donar suport totalment i, a hores d'ara, encara hi ha una companya compromesa en la «moguda». La universitat va enviar cinc universitàries en pràctiques; una d'elles viu a prop del barri, per opció; va ser un equip extraordinari. Vam treballar amb molt d'entusiasme durant tres anys i finalment vam presentar el projecte a la conselleria d'afers socials de l'Ajuntament, que el va rebutjar completament i ens van tancar totes les portes.

—*¿I què va fer?*

—Sense desanimar-nos, vam seguir treballant al carrer. Al cap d'un temps, l'Ajuntament va divulgar una primera part d'un projecte, fet per tècnics, de tota la Zona Nord. La

Plataforma contra la Pobresa, a la qual pertanyia, va decidir participar-hi i vam començar una Acció Veïnal No Violenta Activa, amb tota una xarxa de representants de col·lectius diversos. Vam fer assemblees, grups de treball, festes reivindicatives, escrits a la premsa, manifestacions demanant respostes concretes i un pla d'intervenció integral. El primer de maig del 2006, durant la manifestació, vam explicar a tothom el que s'estava fent a la Zona Nord i vam convocar una segona assemblea, en la qual ens vam constituir com a Assemblea Veïnal de la Zona Nord. Un dia, mentre repartia fulletons, de sobte, vaig experimentar l'íntima convicció que Ell em deia: «No et preocupis, Rosa Maria, això és cosa nostra (del Pare, Fill i Esperit), tu deixa't només aconduir.» Aquesta convicció no m'ha deixat mai. I l'Acció Veïnal continua endavant perquè «quan la cosa és de Déu...», i aquesta és la meua joia. Durant aquests anys he experimentat el que deia la nostra fundadora: «Pateixo amb el sofriment dels altres»; i també la benaurança dels «perseguits pel fet de ser justos» (Mt 5,10).

—*Va haver-hi moviment en tots els àmbits.*

—Es van crear molts lligams d'amistat i de complicitat amb persones molt diferents: d'edats, de creences, que entregaven la vida pel poble exclòs. Res no podrà trencar aquests vincles. M'agrada parlar-ne a Déu, de tots, i contemplar-los amb admiració i acció de gràcies. Tots ells m'han fet créixer la convicció que, quan veurem Déu, només ens preguntarà si hem estimat. Molt sovint els retorno la Bona Nova que m'han anunciat amb la seva actitud d'entrega i solidaritat.

—*Explica'm la teua feina com a treballadora social.*

—A mi m'agrada mirar molt abans de començar els compromisos, conèixer el barri, veure amb la comunitat les

carències més greus, les respostes que es donen i les nostres capacitats, asseure'm als bancs de les placetes i pregar molt: «¿Què podem fer?» I després ho discernim juntes. Puc dir que he fet un xic de tot: treball familiar —que m'encanta— i treball en centres socioculturals. Com a treballadora social, ja de joveneta, al País Basc, sempre em va atreure treballar a escala comunitària, en equip, amb companyes de la comunitat de professions diverses, amb gent del barri i joves de la universitat que feien les pràctiques, treballant sempre amb un projecte clar, una pedagogia alliberadora i criteris confrontats. Sempre partim dels «últims» i treballem conjuntament amb ells.

—*¿Sempre has viscut en barris perifèrics?*

—Sempre. Vivim en comunitat, en pisos o cases senzilles, en barris treballadors o suburbials. Ens mantenim amb el nostre treball, posem en comú els béns, i quan som grans cobrem la pensió que ens pertoca. Els diners són necessaris, però relatiu perquè, si tenim el necessari, ¿per què en volem més? I al cap del mes, compartim, en l'àmbit provincial, el que ens ha sobrat, pensant en les germanes malaltes i en les comunitats del tercer món.

—*Remuntem-nos als orígens. ¿D'on et ve aquest desig de Déu?*

—El «microbi» ja el portava dels pares, sense que jo me n'adonés. A casa meua vivíem una vida frugal perquè els pares compartien molt. Ho feien d'una manera discreta, perquè en un poble petit es coneix tothom. Quan tenia quatre anys, un pescador em va posar un peix a la mà, i em va dir: «Nena, dona això al teu pare, perquè no saps el pare que tens!» I la mare —que es va morir als trenta-vuit anys—, si guanyàvem algun premi, ens preguntava si el volíem com-

partir amb famílies pobres, i ens hi acompanyava. Quan va morir, en el poble deien que s'havia mort l'àngel dels pobres. Allò em va marcar molt. Pel que fa a religió, practicava, però de manera rutinària, tenia temporades més inquietes que d'altres, però la mort de la mare, quan jo tenia tretze anys, em va fer madurar.

—*¿De quina manera?*

—Vaig començar a pensar, a pensar, i fins als setze anys no vaig fer el tomb. A l'escola hi havia un classisme molt gran, que em feia mal. Per altra banda, em notava presa per «les causes» de Déu, que em feien plantejar un munt de coses. Un dia, a classe, en aixecar la tapa del meu pupitre vaig sentir per dintre, des del silenci: «Tu seràs monja!» Vaig tancar el pupitre amb ràbia. «Mai de la vida!», vaig dir-me. «Em casaré, tindrè molts fills i seré com els pares.» I al cap d'un temps, una altra vegada, i una altra vegada, i jo: «Mai de la vida!» Però aquella sensació s'anava repetint, i vaig veure que m'ho havia de repensar. Ho vaig explicar a la monja que em comprenia més, i em va presentar a un sacerdot. Vaig parlar amb ell i li vaig dir que volia ser monja, i ell em va dir: «Però si estàs molt verda!» Vaig comprendre que ell no s'ho acabés de creure, però jo ho sabia del cert. La meua vida va canviar radicalment.

—*¿Com podies estar-ne tan convençuda?*

—Als dinou anys em vaig enamorar del metge del poble, i ell de mi, però jo continuava anant cada dia a l'església, plogués o nevés, i ho explicava tot a Déu. Ser monja no era incompatible amb l'enamorament. Ho tenia molt clar. I quan t'enamores no hi pots fer res. És tan gran enamorar-se! M'ha servit de molt en la meua vida de monja. Potser és el que més m'ha servit. Però havia de prendre una decisió urgent. No

volia fer-lo patir. Ell ja s'havia empassat que ens casàrem. Vaig escriure al sacerdot, però no em va donar cap resposta. Sola amb Jesús, davant del sagrari de l'església del poble, vaig prendre la decisió, i una nit li ho vaig comunicar. Es va posar molt trist. Jo també vaig patir molt, m'amagava quan no podia contenir les llàgrimes, però estava convençuda que Déu em volia per a Ell i per als seus preferits: els pobres.

—*Aquesta experiència et va marcar...*

—Molt. Un amor tan intens i profund és el que més m'ha ajudat a comprendre l'eternitat i a intuir el que pot ser l'amor de Déu. Era un amor idealista, sens dubte, perquè després de casats s'entra més en el realisme del dia a dia; ho sé per les meves germanes i per tantes parelles que comparteixen la seva vida amb mi, i sé que s'han de fer moltes concessions. Això m'ajuda també en la vida diària a fer concessions quan cal, a reconciliar-me i a demanar perdó quan hi ha algun entrebanc. Tinc un caràcter fort i a vegades exigeixo massa als altres, però també soc sensible i això em permet compartir els patiments i les joies dels altres i gaudir-ne. Tinc totes les febleses de les millors qualitats. També he fet disbarats i he fet patir, però sempre hem acabat perdonant-nos i sovint estimant-nos més que mai. ¿I què puc dir del perdó de Déu? Ha estat i és una de les experiències més intenses. No puc oblidar, quan feia els exercicis de sant Ignasi, un dia que, asseguda en un banc de l'horta, rellegia la pregària i vaig sentir dins meu: «Tu, Rosa Maria, ull per ull i dent per dent, i Jo...» Em vaig sentir envaïda per una pau i una tendresa immenses, que no cabien dins meu. Sempre que li demano perdó, ni em deixa parlar; com el fill pròdig de l'Evangeli (Lc 15,11-31), experimento la seva abraçada immediata de Pare-Mare.

—*¿I per què tries les germanetes?*

—Jo estimava els pobres i els dedicava tot el temps lliure, però no m'agradava cap congregació, i sense amoïnar-me li deia a Déu: «Si tu em vols, ja t'espavilaràs. Ja saps que hi estic disposada.» Volia ser infermera, però el dia abans d'anar-me a matricular em van donar el programa de l'escola social i em va agradar. Ho vaig explicar al pare i ell em va dir: «¿Estàs segura que et podràs guanyar la vida de la mateixa manera?» Li vaig dir que sí, i ell em respongué: «Doncs, endavant!» A l'escola social, aquell curs hi va entrar molt jovent i hi havia professors d'una qualitat extraordinària, molt inclinats cap a la medicina i la psicologia. També hi havia una germaneta, més gran que nosaltres, amb hàbit, però simpatiquíssima, a la qual jo no feia cap cas. Al cap d'un temps, però, em vaig adonar que, sense ser-ne conscient, l'anava escoltant. I un dia, anant amb el tramvia per la plaça de la Bonanova, se'm va fer a dins una gran llum: «Seré germaneta!» No vaig poder dubtar.

—*¿No et va fer por equivocar-te?*

—Mai! Vaig demanar de conèixer una mica allò que feien, sobretot el treball familiar, i em van proposar d'anar a casa d'una família, acompanyada d'una germaneta basca, a cuidar una dona malalta amb dos adolescents i un marit alcohòlic que la maltractava. Jo feia mans i mànigues per comprar, i la germaneta em deia: «No els demanis mai res; si tenen l'escombra trencada, escombra com puguis.» Parlava molt amb la malalta, ens vam estimar moltíssim! Aquella experiència em va fer veure clar que això era el que jo volia fer. Els fundadors de la congregació, en ser obrers, rebutjaven el paternalisme: «Les almoines rebaixen, aixequen les persones en la seva pròpia dignitat», «No doneu res, doneu-vos»,

«Poques paraules, molts actes, i que en els vostres actes parli Jesucrist.» A mi, tot això m'encantava.

—*I vas prendre una decisió.*

—Vaig treballar un any i vaig comunicar al pare la meua decisió —jo feia de mare dels meus germans petits. El sacerdot que m'acompanyava em va dir: «Si no ho fas ara, no ho faràs mai!» I em vaig arriscar: als vint-i-un anys i mig vaig entrar a la comunitat.

El noviciat va ser dur, però jo buscava Déu de tot cor. Li deia: «Això ho he fet per tu i pels pobres, i he deixat el més gran, que és l'amor de parella.» Això em va mantenir sempre, malgrat la molta nit fosca que vaig patir. L'any següent vam estar a Sant Andreu, i a més de la formació, la pregària i la vida comunitària, cuidàvem famílies treballadores que tenien els pares malalts. Era meravellosa l'amistat que es teixia. Després ens reuníem amb altres famílies i formàvem les Fraternitats.

—*El dia del compromís religiós, zés com el dia del casament?*

—No m'agrada comparar. Sé que el dia del primer compromís va ser indescriptible! Déu m'hi va preparar, vaig parlar amb aquell sacerdot —abans em costava molt d'obrir-me, i tot se'm feia una muntanya—, i la nit abans de prendre el compromís no vaig poder dormir de joia. L'endemà, trenta de gener de 1958, tenia una joia que no et sabia expressar, perquè això no es pot inventar. La família deia: «És feliç! És al seu lloc!» Aquesta pau i aquesta joia ningú no me l'ha tret mai. Déu m'ha cuidat molt, tot i que també he patit molt, però sempre he notat el fil conductor d'aquest amor primer. Déu em fa entendre: «Has deixat l'amor més gran per mi», i em retorna un devessall d'amor que no puc descriure.

—*I després, ¿on vas anar a raure?*

—Vaig anar al País Basc. Van ser onze anys de molta pregària i creativitat. L'any 1962, durant el juniorat, em va captivar santa Teresina de l'Infant Jesús, amb la seva entrega a l'amor de misericòrdia del Pare. Ho vaig comentar a la germaneta que m'acompanyava i em va dir que això em venia de l'Esperit Sant, i jo vaig pensar: «Però si jo no el conec, l'Esperit Sant.» I el dia de l'Assumpció d'aquell mateix any em vaig entregar a l'amor misericordiós del Pare amb una joia immensa. Durant uns dies vivia, «però no hi era». Em sentia transportada al més enllà. Això em va despertar molt el dinamisme apostòlic.

—*Van ser regals de llum...*

—Va passar el temps i, junt amb trenta-cinc germanetes, em vaig preparar per al compromís definitiu. La que ens acompanyava era una dona exigent, però el que ens oferia era preciós: molt temps de pregària, de formació teològica i bíblica, i també de treball físic. Ens invitava a rellegir la nostra vida per trobar-ne els punts forts, el fil conductor. Jo cada dia demanava l'Esperit Sant, i un dia, quan baixava l'escala per anar a la pregària, tot demanant perdó perquè havia fet una malifeta, vaig sentir dins meu aquestes paraules en llatí: «Credo in Spiritum Sanctum», i en agenollar-me a la capella, va brollar-me a dins una llum que s'anava engrandint i semblava que em cremava. No vaig dir res, vaig anar a la biblioteca i vaig trobar un llibre petit que explicava què volia dir bíblicament creure en l'Esperit Sant; vaig anar al jardí i me'l vaig empassar: vaig perdre la noció del temps. Al vespre, a l'hora de sopar, vam llegir un fragment de l'Evangeli de Lluc que deia: «Així, doncs, [...] molt més el Pare del cel donarà l'Esperit Sant als qui l'hi demanen» (Lc 11,13).

—*¿Després vas començar el treball als barris?*

—No. Quan tenia trenta-cinc anys em van cridar a formar part del consell internacional de la congregació. Jo pensava que s'havien equivocat i vaig dir-me: «És difícil dir que no i, si no serveixo, torno al meu lloc sense perdre-hi res.» Em vaig obrir al món. Durant dotze anys vaig estar a França i vaig visitar molts països, sobretot llatinoamericans i del Magrib. Jo estimo molt el meu país, però no soc capaç de tancar-me. Entenc els nacionalismes, però penso que hi ha coses que els superen. Em sento identificada amb les paraules del fundador: «L'univers sencer us és obert.» I no puc pregar mai sense portar el món al cor.

—*Vas on et porta el cor...*

—En tornar de França em van enviar a Gavà. Abans, vaig fer el mes d'exercicis de sant Ignasi a Tolosa, un regal immens que em va confirmar en la línia conductora de la meua vida. Des de Tolosa vaig escriure a la comunitat de Gavà per fer-los saber el meu desig de treballar amb joves en l'àmbit de la prevenció —tot i que no volia imposar-los la meua voluntat. Les germanes de la comunitat van estar-hi d'acord i em vam dir que hi havia unes oposicions convocades per la Generalitat per a un projecte de tres llars pilot dedicades a la prevenció d'adolescents. Fixa't quines coses! Les vaig guanyar, i als quinze dies començava a fer d'educadora d'una llar. Vaig fer aquesta tasca durant quatre anys. Les anomenen llars d'educació especial, i jo l'anomenava «d'estimació especial». Els nois i noies, molt a poc a poc, començaven a creure que eren estimats, i l'agressivitat que tenien minvava. Quantes converses sorgien, quantes transformacions, quantes preguntes, quanta confiança! Quan me n'anava a treballar era com si me n'anés a celebrar l'eucaristia.

—*Gavà no va ser el teu darrer destí.*

—A Sevilla, l'associació de veïns em va demanar un treball d'investigació —que va durar dos anys— per demostrar la necessitat d'una llar per als avis; vam aconseguir un centre cívic en una de les naus d'una fàbrica molt emblemàtica del barri, amb espai per a tothom, i arran d'aquest treball es va posar en marxa una cooperativa d'ajuda a domicili. Tot això ho vam muntar amb ben poca gent i molta il·lusió.

A Granada, l'associació de veïns em va demanar que féssim un treball d'investigació amb dones del centre sociocultural d'una zona del barri del Zaydin. Les cases queien, les famílies eren molt pobres i preveïen que, en tractar-se d'un terreny valuós, a prop del camp de futbol, els promotors immobiliaris voldrien treure'ls-en per confinar-los en un ghetto. M'ho vaig pensar amb la comunitat i vaig dir que sí. Hi va haver un temps de formació amb dotze dones i vam fer reunions amb els presidents de les comunitats de veïns, tot el dia amunt i avall! Finalment, vam presentar un estudi sobre salut, treball, droga, cultura, i ara l'associació de veïns està portant a terme un projecte de revitalització del barri. Una companya està contractada per l'ajuntament per coordinar un equip de professionals que col·laboren amb els veïns en aquest canvi d'habitatge. És la més gran remodelació d'habitatges que s'està fent a Andalusia, i ja veus, començant per no-res.

—*I ara Santa Coloma. El que és evident és que no has vingut a jubilar-te, ¿oi?*

—Una germaneta no es jubila mai! Fa poc temps que he arribat,estic a l'etapa de conèixer, juntament amb la comunitat. En aquesta ciutat treballadora, que acull tants nouvinguts, aniré descobrint quin ha de ser el meu lloc, la

meva resposta, què espera Déu i aquesta realitat de mi. Li ho demano de tot cor. Sé que la causa dels pobres és la causa de Déu.

«A L'HOSPITAL M'HE TROBAT
ACOMPANYANT PERSONES AMB QUI HEM
FET UN PROCÉS PRECIÓS FINS A MORIR»

Rosa M. Piquer

Rosa M. Piquer (Barcelona, 1949) · Psicòloga i musicoterapeuta · Comunitat Monàstica de Santa Maria del Mas Blanc (Centelles) · Institut de Vida Consagrada de Dret Diocesà (bisbat de Vic)

EL MAS BLANC es troba situat en un entorn natural privilegiat. És un lloc de pregària i de silenci pel qual han passat moltes persones buscant noves formes de viure l'espiritualitat. És lloc d'ermites i d'ermitans, de nous models de vida comunitària, com aquest a què pertany la Rosa Maria, de recent creació, que depèn del bisbat de Vic. La Rosa Maria compagina la vida laboral com a psicòloga amb la vida monàstica. Encara que sembli impossible, després de moltes hores de feina i d'escolta, es retroba amb el silenci interior del claustre, i això se li nota en el fer i en el parlar pausat. Com a tota monja d'arrel cistercenca, la música li dona vida, i em sorprèn veure-la cantar la salmòdia de la litúrgia de les hores a la capella i després retrobar-la, en un Power Point, amb la

guitarra i la percussió, acompanyant malalts terminals com a musicoterapeuta.

Sempre en camí, ara camina per on no hi ha camins.

—*¿Sempre has estat en camí?*

—Vaig ser una noia que buscava molt el sentit de la vida, del sofriment, i buscava sense saber gaire què buscava... i un dia Ell em va trobar. Va ser una experiència que em va transformar totalment. Costa d'explicar, però hi va haver un abans i un després. Em vaig sentir estimada, trobada —més que no pas jo hagués trobat; va ser una experiència gratuïta, totalitzant, que m'ho va capgirar tot. Llavors crec que tota la vida he continuat buscant, deu ser la meua manera de ser, sempre estic en camí, en recerca. És una crida. Al llarg de la vida he passat etapes diferents. He viscut èpoques de més solitud, de més interiorització, i moments que m'he sentit més cridada a comunicar l'experiència o a ajudar a d'altres.

—*¿Com va ser aquesta experiència?*

—Va ser una experiència de llum increïble, que no sé explicar. Va ser sentir-me trobada, estimada, i sentir que allò que en el fons del fons desitjava, necessitava i volia, ja ho tenia i ho tenia a dintre, que no em calia buscar-ho fora perquè era una realitat que ja tenia, que era l'amor de Déu, present en mi, que era una persona, no un ésser abstracte. Jo havia cercat molt en la filosofia, havia llegit els filòsofs, havia fet una recerca intel·lectual, i això en canvi va ser una trobada existencial, d'experiència; són coses que les trobes i les saps, però no racionalment; és incommovible, saps què és, que Déu és, que Déu és amor i que això és una realitat per a cada persona; per a mi va ser una experiència totalment

transformadora. Malgrat que després et plantejes com viure-ho, saps que ho tens, que no ho has de buscar. En el moment que estic vivint ara, em plantejo com m'ho puc fer per facilitar que les altres persones descobreixin que elles també ho tenen, tot això, no com a promesa, sinó com a realitat. Jo parteixo d'aquesta trobada que em va capgirar totalment.

—*Capgirar, ¿per què?*

—Perquè va ser un canvi radical, va ser tan totalitzant l'experiència, que jo havia de donar-ho tot, de donar-me del tot a aquesta realitat. Res era tan real com això. ¿Com fer-ho? D'entrada tampoc no ho sabia, ni se m'acudia de pensar en una vida religiosa, tenia molta al·lèrgia a les monges. Llavors vaig fer una estada en un monestir per aprendre a pregar, deixant-me trobar per Ell, per veure què volia de mi: «No sé què vols de mi, però segur que deu ser meravellós, un projecte fantàstic, ajuda'm a descobrir-lo.» I estant al monestir vaig sentir: «Potser ho estàs buscant molt lluny i és això.» Em vaig espantar molt perquè jo no volia ser monja. Però durant l'estada en el monestir vaig veure que les monges eren dones normals, que eren felices, i vaig pensar: «¿Què tenen, quan a fora costa tant de trobar la felicitat?» La vida monàstica és una resposta gratuïta a l'amor gratuït, una resposta de gratuïtat, perquè quant a eficàcia no serveix per a res. I llavors vaig anar sentint: «¿Per què no?» I va ser com llançar-me a la piscina: si era això el que Ell volia de mi, almenys ho provaria, però estava convençuda que jo no serviria.

—*¿I vas servir?*

—Em va costar moltíssim l'adaptació. Estava acostumada a una professió liberal, tenia el meu pis, el meu cotxe, feia cada dia un horari diferent, va ser terrible, fins que vaig descobrir que l'horari m'ajudava a viure allò que jo volia viure.

Crec que el monestir em va donar una estructura —perquè sempre he estat molt anàrquica—, i estic molt agraïda dels anys que hi vaig viure, però va arribar un moment que tanta estructura m'ofegava, vaig estar un any discernint-ho, perquè tenia uns vincles afectius molt forts amb aquell lloc i em costava molt fer aquest pas, fins que finalment vaig veure que Déu em demanava que visqués, que visqués lliure i que visqués feliç. I vaig prendre la decisió.

—*Lliure, feliç... ¿ho has aconseguit?*

—Aquests últims anys han estat tot un procés, perquè en el moment que surto del monestir vaig a un altre monestir molt diferent, molt més petit, amb molta menys estructura, molt més obert de cara enfora, que em permet establir vincles i portar activitat amb gent de l'exterior i anar obrint portes. Jo diria que el meu procés d'aquests darrers anys ha consistit a anar aprofundint en el que és l'experiència i al mateix temps anar-me sentint cada vegada més lliure i més jo mateixa, sense haver de servir a unes formes que jo no havia creat. En aquest moment crec que visc l'experiència amb més profunditat que no la vivia al monestir, però amb una llibertat total: això són passes que faig endavant i que no faig endarrere; és difícil d'explicar, però m'he sentit molt portada cap aquí i entremig hi ha hagut opcions que han estat condicionades per les circumstàncies, que no he estat jo qui les ha iniciat, però m'he refiat d'Ell i li he fet confiança. Crec que Ell ens porta, que si t'abandones és Ell qui et porta i ho fa per camins meravellosos. Més d'un cop m'he trobat amb coses que no he entès, però he dit: «Bé, Tu ets aquí present; per tant, ja en sortirà alguna cosa bona.» I vas aprenent a refiar-te, encara que de vegades puguis sentir incertesa, por o vertigen, perquè tens por de caure a l'abisme, però et refies.

Estic contentíssima amb el moment que visc, de poder viure l'experiència de vida en Déu que és inqüestionable —no és negociable—, i tota la resta que em porta a viure amb més plenitud.

—*¿Què vius ara?*

—Ara el moment que visc és un moment de molta profunditat, de molta plenitud, però també de canvis profunds, a l'interior i a l'exterior. El moment actual, internament, és d'integració de la meua tasca professional —amb la qual em guanyo la vida, però que és també vocacional de relació d'ajuda— amb les vivències espirituals. No em suposa cap trencament, ho estic vivint molt unificadament, potser perquè la feina que estic fent és sempre de relació profunda, tot i que no sigui una relació explícitament espiritual, però al cap i a la fi ho és, perquè tota relació humana profunda entra en la dimensió de l'espiritualitat; i m'hi sento molt bé perquè és una relació de persona a persona, des d'una igualtat. En el meu model terapèutic, de psicoteràpia integradora humanista, es tracta d'acompanyar processos de canvi, a vegades molt profunds, posant al servei de l'altre els teus coneixements professionals per desvetllar en l'altre els seus propis recursos, des d'una relació humana fonda i compromesa. I això et suposa a tu estar en continu procés d'aprofundiment i de creixement.

—*¿Quins són els àmbits on treballes?*

—Un és el professional i l'altre és el del Mas Blanc. En la meua vida professional, com a psicoterapeuta, finalment he pogut integrar la música, formant-me com a musicoterapeuta: uneixo la psicologia, la música i l'espiritualitat en una sola cosa. He viscut darrerament experiències que m'han enriquit i he après molt de mi mateixa, de la vida;

penso que aprenc més que no pas dono. Darrerament he estat acompanyant persones amb malalties terminals, i això em fa tocar molt la profunditat, perquè la persona quan està en aquest procés de morir et dona una visió molt àmplia, de molta pau i joia, de viure amb naturalitat el procés de morir. És una experiència increïble que et fa contactar amb la pròpia finitud; saps que allò que està vivint aquella persona tu ho viuràs algun dia, de manera diferent. La tasca psicoterapèutica consisteix a anar desvetllant la persona a fi que vagi descobrint quin és el sentit de la seva vida i que es faci preguntes; de vegades la gent té crisis perquè viu molt en la superficialitat, no es planteja mai res i de cop i volta ve un «catacrac» i es desmunta. És ajudar-los a anar descobrint els valors on fonamenten la vida i a obrir-se a temes més transcendents; és ajudar la persona a viure d'una manera més plena, més realitzada i més creativa.

I l'altre àmbit on em bellugo és el Mas Blanc, que és un àmbit més específicament espiritual i a la vegada comunitari, tot i que aquest darrer aspecte també el visc en l'àmbit professional, que és una altra mena de comunitat —encara que no se l'anomeni així— perquè gràcies al treball en equip es crea un teixit d'ajuda, d'amistat fonda, de compartir projectes, de treball en comú. Soc una persona de solitud, no pas una persona solitària. Al Mas Blanc estan sorgint diferents grups, diferents projectes, i estic oberta a acollir tot això; aquí acollim les persones tal com són, des de la seva realitat, sense judicis.

—*La solitud i la comunitat...*

—Estic trobant un equilibri. Cerco moments intensos de solitud perquè tinc la necessitat d'estar sola i de tenir cada dia moments de silenci, de pair tot allò que he viscut,

un temps de sedimentació. Cada vegada la pregària se'm simplifica més i necessito menys paraules, menys textos, entro més en el silenci i visc la presència. El tema de la comunitat per a mi és important; comunitat que és comunió, perquè a vegades projectes coses i la realitat no és com tu l'has projectada. Quan vaig venir al Mas Blanc teníem un projecte, i ara s'ha transformat en una altra cosa; no ens podem aferrar a res, la vida és el que és, ara hi ha una altra realitat, i entorn d'aquí van sorgint nous projectes i s'hi van afegint noves persones.

—*¿Com vas començar l'acompanyament a la mort?*

—Quan va morir el meu pare, amb la meva mare vam començar a llegir coses de l'Elisabeth Kübler-Ross; ho llegíem conjuntament i ho comentàvem. El meu pare i la meva mare eren persones profundament creients, gent del concili Vaticà II i d'Evangeli, que s'ho creien i ho vivien de debò. A casa meva deien: «El dia de Nadal, si no s'asseu un pobre a taula, a casa nostra no és Nadal.» I sempre hi havia vingut algú, a vegades gent ben estrofolària, i es llegia l'Evangeli abans de començar el dinar de Nadal. Per a la meva mare la mort del pare va suposar un cop fort perquè s'estimaven molt, i vam començar a llegir i a compartir experiències de mort aparent i de què hi ha més enllà de la mort. Després va morir de sobte el meu únic germà; va ser una experiència bastant traumàtica. Llavors vam quedar soles la meva mare i jo, i teníem un nivell de comunicació molt profunda; ella s'anava fent gran i deia que s'estava preparant per anar-se'n: es va fer el recordatori, llegia cada dia una pregària preciosa de santa Gertrudis: «Oh Jesús, amor meu, amor del capvespre de la meva vida...» I ella em deia: «Em sembla que estic preparada per quan nostre Senyor em cridi, em sem-

bla que estic a punt.» I quan va morir vaig sentir una forta crida a acompanyar, que d'entrada no sabia gaire com concretar-la, i finalment s'ha concretat a través de la formació com a musicoterapeuta; de seguida vaig veure que m'havia d'especialitzar en això i és una meravella, perquè la música és una eina molt potent per desvetllar, per contactar amb un mateix, amb la transcendència.

—¿*Quines experiències has viscut?*

—He viscut experiències molt impactants amb persones en les quals observes un canvi abans i després de la sessió; potser amb altres tipus de teràpies són processos molt més llargs, més lents, i quan la persona està en aquesta fase el vincle terapèutic es fa d'una manera molt més immediata, es fa molt fort. Jo també soc bastant fàcil pel que fa a la vinculació: em vinculo a qui vull vincular-me; dins del meu model terapèutic el vincle terapèutic és cabdal: no és una relació distant, sinó una relació implicadora. M'he trobat fent una darrera sessió amb una persona agonitzant, amb qui havíem treballat temes i havíem creat una cançó —lletra i música que expressaven tot allò que aquesta persona estava vivint—, que cantàvem —amb un familiar proper també allà present—, acompanyant aquest acte tan important de la vida que és la mort. Una altra persona, després d'una sessió de relaxació en la qual m'havia demanat que la tragués d'aquell cos que la feia patir, em deia: «Doncs morir-se no deu ser tan dolent, deu ser com això d'ara, abandonar-te.» La persona, després de la fase de rebellió, de resignació, generalment arriba a l'acceptació, i finalment a trobar-li un sentit a la mort: «La meva vida ha tingut un sentit i ara arribo al coronament, corono l'experiència de la meva vida.» És fantàstic que et deixin viure amb ells una experiència així,

perquè això m'ajuda en la meva experiència. Jo també em pregunto: «¿Què estic vivint? ¿Què estic fent?»

—¿*Què has après?*

—Moltíssimes coses. He après a conèixer-me a mi mateixa. Quan ajudo altres persones a contactar amb les seves pors, contacto amb les meves pors; quan ajudo altres a treballar les seves inseguretats, aprenc a treballar les meves. Aprenc que la vida de cada persona té un sentit profund, encara que ella no l'hagi descobert, i que la mort també té un sentit, i que realment podem viure d'una manera natural el procés final de la vida en una societat on se'ns nega aquest dret. El model d'avui és tenir diners, ser ben plantat, prim i amb molt d'èxit, i ser jove permanentment. No és dolent fer-se gran, ni és dolent morir-se. Si tu creus que la teva vida té un sentit, també té un sentit la teva mort. Hem de viure aquest procés amb naturalitat, com vivim amb naturalitat el procés de néixer, ja que és com un altre naixement; quan naixem no sabem on arribem, quan morim diuen que també passem un túnel, no sabem cap a on anem.

El pare d'una amiga meva, que ha mort fa pocs dies, deia quan agonitzava: «Quina llum, quina llum veig, vaig cap a la llum.» I no era una persona creient. El més difícil és quan acompanyes una persona que no creu en cap existència més enllà d'aquesta; de tota manera, jo els dic: «Però, ¿ho saps del cert que no hi ha res? Doncs obre't a la possibilitat que potser sí que hi ha una altra realitat, o que pots entrar en un estat de consciència diferent del que tens ara.» Es tracta d'obrir una mica la porteta a l'esperança. Quan la persona té unes creences religioses és més fàcil d'acompanyar. També hi ha la por visceral de morir i és lògic, sempre et fa por allò que desconeixes, deixar tot allò conegut, deixar les persones

estimades, tot és un procés. He après una cosa important: m'adono que aquestes persones es van desprendre, fins i tot de les persones a qui estan més vinculades; van mirant més enllà, encara que no en siguin conscients. I penso que si som capaços de viure sense aferrar-nos, sabent que estem de pas, gaudint de les coses i sent molt feliços, si anem fent aquest camí de desprendre, no deu costar tant morir-se, perquè la mort és el darrer desprendre; naixem despullats i morim despullats, no ens emportem res. Les persones es pregunten per què s'han esforçat tant a guanyar diners i a fer-se una posició si en el moment de la mort no els serveix de res. Una habitació d'hospital unifica totalment: no hi ha classes socials, tothom rep el mateix tracte. Naixem despullats i morim també despullats. Això et fa relativitzar moltes coses, i ancorar-te més en allò que és essencial.

Quan arrenco un somriure a una persona que, quan he entrat a l'habitació, estava tensa, patint, això és experiència de Déu. Ell és present i, ni que sigui per un moment, aquesta persona hi ha connectat, és una espurna de pau. Això no té preu, és summament gratificant; malgrat que molts dels qui he anat acompanyant han anat morint, no se m'ha fet gens dur sinó molt gratificant, són tan agraïts!, i com ens costa de vegades d'agrair, sembla que tenim tot el dret que ens facin un favor. He après també a agrair cada instant de vida que tenim, és un regal, i no ens el donen perquè sí.

—*Vas passar d'una comunitat monàstica, quasi mil·lenària, a una de recent creació. ¿Com creus que haurien de ser les noves comunitats?*

—Parteixo de la meva experiència. A mi, durant molts anys em va servir viure en aquesta estructura, em va ajudar, i en el moment que em va deixar d'ajudar la vaig deixar. Ara

no la necessito i a més soc força crítica perquè penso que en certs aspectes és una estructura que no ajuda a créixer a les persones, d'això n'estic convençuda. He tingut la sort de tenir uns pares que m'han donat molta llibertat i molt sentit de la responsabilitat, que m'han ajudat a créixer, i després he tingut la sort de conservar molts bons amics que no eren gent d'Església, molt crítics amb el món eclesial, i així sempre he tingut la perspectiva des de fora i això ha estat una riquesa molt gran. Entenc que hi pugui haver persones que necessitin aquesta estructura per viure aquesta experiència profunda, però crec que això s'hauria de poder trobar sense una estructura que limiti tant la iniciativa, la creativitat i la llibertat.

L'aspecte en què soc més crítica és en aquest sentit d'autoritat i d'obediència tan medievals. Potser ara que m'ho miro —amb molta estimació— des de fora, des de la mirada de la gent normal i corrent del carrer, penso que és una forma de vida que ha caducat i que a la gent d'avui no li diu absolutament res, tot i que quan estàs dintre no te n'adones perquè hi ha sempre un entorn de gent pietosa que ho alimenta, però en la realitat és una forma de vida que no diu el que vol dir, i això ho trobo molt greu. Els antics monjos van evangelitzar Europa. ¿Com ho van fer? Contactant amb la gent del carrer, amb la gent senzilla. Per mi el repte consisteix —com a monja i com a cristiana— a mirar d'arribar a la gent que directament no ens ve a trobar o que mai no ha sentit parlar de nosaltres. Tenim una bona notícia i no la podem guardar dins d'un armari: les bones notícies són per expandir-les, per comunicar-les; jo, en aquest moment, estic trobant maneres de comunicar aquesta bona notícia, que sigui realment una bona notícia per als altres, ja que per a mi ho és, m'ho crec.

—¿*Quina és la teva manera de comunicar-la?*

—En aquest moment em sento molt bé vivint una vida anònima, com una persona normal i corrent. Molta gent no coneix la meva identitat de monja, i em sento molt còmoda així perquè em permet accedir a persones i a llocs als quals altrament em seria impossible d'arribar.

A l'hospital m'he trobat acompanyant persones amb qui hem fet un procés preciós fins a morir, un procés espiritual profund, que m'han dit: «Tu entres aquí perquè ets la musicoterapeuta, però a la meva habitació no entra ni un capellà ni una monja.» Em sento més en aquest nivell d'experiència profunda perquè et permet arribar a qualsevol persona i t'obre la seva intimitat i tu també obres la teva i ens podem trobar, i en canvi quan tu ets «la monja», per certa gent pot ser una garantia, però per la majoria és una barrera infranquejable. Jo em sento molt bé amb aquesta manera de viure.

En la meva crida inicial ja hi havia aquesta crida a la vida amagada: «La vostra vida està amagada en Déu juntament amb el Crist» (Col 3,3). Ara visc la vida de Déu en el cor del món. La carta als Colossencs va ser un dels textos que vaig triar per al moment de la meva professió. I ara torna a sorgir el viure aquest anonimat: soc la psicoterapeuta, soc la psicòloga, soc la musicoterapeuta, una més entre altres professionals, no hi ha etiquetes, m'hi sento molt còmoda, molt lliure, molt jo mateixa, sense haver-me de posar cap afegitó, molt ancorada des de l'experiència de Déu en la realitat quotidiana que viu la gent, amb els seus problemes; perquè, esclar, la gent et ve a trobar quan té problemes greus i difícils de resoldre; si no, la gent no va al psicòleg.

—*L'experiència de Déu en la vida quotidiana...*

—Quan estic en una sessió terapèutica, de vegades, pot

ser una experiència de Déu profundíssima, d'estar en contacte amb el Crist vivent que està vivint aquell problema, aquella realitat... A mi m'ajuda en la meua vida de pregària, no solament després, quan puc portar a la pregària allò que he viscut, sinó en el mateix moment. El contacte amb aquella persona en una sessió psicoterapèutica, amb aquell malalt que s'està morint a l'hospital, per mi pot ser una experiència mística fins i tot, perquè són experiències transformadores, de tocar el transcendent, de tocar l'experiència de Déu, perquè Ell és present en tot; aleshores, ¿com podem excloure certes activitats dient que Ell no hi és present? No ho entenc, si Ell és el tot i està present en tot, en qualsevol experiència que visquis amb una persona Ell hi és. Si no el trobes, potser no estàs prou oberta a trobar-lo; com més aprofundeixes en qualsevol experiència humana, més trobes l'experiència divina. Ho crec i ho experimento, ho visc, i això és fantàstic!

—¿*Com vius la situació actual de l'Església?*

—Soc persona d'Església i m'hi sento, perquè m'estimo l'Església i em sento Església, tot i que em fa patir l'estructura eclesial que tenim, la institució eclesial que escandalitza molta gent més que no pas traspua l'Evangeli, però per altra banda em sento molt còmoda vivint amb la gent que no hi pertany, ni s'ho planteja, i em va enriquint tot allò que la gent viu, vaig pouant espurnes de vida, copsant que l'Evangeli és viu, però de vegades en realitats que la gent ni ho sap, o que Déu està viu en la realitat. De vegades em pregunto com podem ser tan cecs, com obliguem la gent a passar per l'adreçador. A Déu no el podem ficar dins d'una capsula, mentre, entretinguts en prohibicions i normes, se'ns està escapant la vida. Tinc aquesta sensació: que darrere de controlar-ho tot i de voler-ho normativitzar tot se'ns escapa

la vida, i Déu està present en la vida. ¿Què faria Jesús si ara aparegués? Segur que el matarien. Ell diu: «Aneu per tot el món i anuncieu la bona nova» (Mc 16,15). Doncs hem de comunicar-la, és un missatge expansiu i, si no ho és, no hi ha experiència autèntica, hi ha la necessitat de la seguretat, que la norma et doni seguretat, però l'experiència és expansiva, potser la comunicaràs amb el teu silenci, potser amb un gest de tendresa, potser amb el teu somriure.

—*Ara estàs sola. ¿No esperes vocacions?*

—Quan vam venir aquí vam fer un projecte per a les persones que érem aquí, però no vam fer-lo amb cap desig de perdurar. Una cosa que em crida l'atenció en comunitats religioses és que fem una opció de vida de celibat, de no projectar-nos en uns fills, que són una projecció de futur, i aleshores, ¿per què aquest èmfasi a fer que continuïn les estructures que nosaltres hem creat, o les institucions que hem iniciat? Es pot arribar fins i tot a sacrificar persones perquè continuïn determinades estructures, i això trobo que hi va totalment en contra, perquè l'opció que fas és de pura gratuïtat, no ho fas perquè continuï res; Déu sabrà què vol fer, és Ell qui porta la història d'una comunitat, no pas nosaltres, i fer coses i exportar vocacions de no sé quin país perquè això continuï és una cosa que em deixa bastant perplexa. Aquí l'important són les persones: si s'ha de crear un mínim d'estructura quan hi ha persones, ha d'estar en funció de les persones, no al contrari; penso que l'Església no ho té gaire clar. Allò que nosaltres creem, per més autèntic que sigui, no ha de perdurar necessàriament en el temps. La continuïtat no depèn de nosaltres, depèn de Déu. No em preocupa en absolut. Em preocupa, això sí, que allò que visc cada dia tingui sentit.

—*Perspectives de futur.*

—Visc al dia, no m'ho plantejo, visc abandonada i pensant que Ell em porta a mi, al Mas Blanc, i no vull aferrar-me ni a una casa ni a un projecte. Hi ha un text dels primitius cistercencs en què es diu que hem de viure en tendes perquè som nòmades, i penso que hem de viure això. Els primers cistercencs no volien construir edificis de pedra sinó de fusta, i mira tot el que ha sorgit després justament per no aferrar-se i viure aquest sentit de pelegrinatge. En aquest món som pelegrins, estem de pas. Anem cap a una meta de llibertat, de plenitud, i el camí fins a arribar-hi pot ser meravellós o pot ser molt dur, però no hem de confondre la meta amb el camí. En els últims anys m'ha tocat acomiadar-me de moltes persones estimades, i veig que si una persona ha passat fent el bé i estimant, quan arriba a la darrera etapa traspua pau i serenitat fondes. M'agradaria arribar a la meua meta lleugera d'equipatge i podent dir: «Soc aquí, estic a punt, gràcies per tot allò que he viscut.»

«M'ENCANTA QUE M'ENVIÏN A LES CASES
D'EXERCICIS, PERQUÈ LA GENT QUE HI VA
VOL TROBAR DÉU»

Rosa Prat

Rosa Prat (Barcelona, 1927) · Directora de la Casa d'Espiritualitat Maria Reparadora de Las Arenas (Bilbao) · Religioses de Maria Reparadora (reparadores)

LA ROSA EM CONVIDA a fer un curs a la Casa d'Espiritualitat de Las Arenas. No fa ni mig any que hi és, però ja hi ha organitzat un munt de coses. La casa és un antic palauet: «¿Quants metres quadrats buits, oi? És un càrrec de consciència», em confessa. Des del balcó es veu el mar Cantàbric i el verd dels arbres del jardí. Aprofitem una estona lliure per mantenir una conversa pausada. És difícil, perquè la Rosa, malgrat els seus pròxims vuitanta anys, no s'atura mai. Té una memòria envejable i em parla d'un grapat de gent d'Església que per mi són només un record confús. És paradigma de la persona que, mantenint-se ferma en l'essencial, ha sabut obrir-se i adaptar-se als nous canvis i als nous llenguatges. És una dona vital, inquieta, amb moltes ganes de saber,

de compartir, de regalar a tot aquell que passa per la casa. Amb una delicadesa absoluta omple les habitacions de flors seques, de paraules de benvinguda i d'estampes confeccionades per ella amb flors i frases suggeridores. En broma, li dic que no sé si (re)para res, però certament, no para mai.

—*Em sorprèn la quantitat de congregacions femenines que hi ha. Explica'm quin és el carisma de Maria Reparadora.*

—La nostra missió és consagrar-nos totalment, amb Maria, a la reparació de les ofenses fetes a Déu, i del mal causat a l'home pel pecat. Si tenim en compte que Jesucrist és l'únic i veritable reparador, nosaltres, amb Maria, estem cridades a cooperar en la seva obra, i aquest esperit de reparació l'expressem amb la pregària, l'adoració al Santíssim, l'acció apostòlica i tot allò que ajuda l'home a ser més home; en definitiva, restaurar la imatge de Déu que tots portem a dins. Aquests són els elements fonamentals del nostre carisma, juntament amb l'espiritualitat de sant Ignasi. La nostra fundadora —Emília d'Oultremond (Bèlgica, 1818-1878)— va quedar viuda als vint-i-nou anys amb quatre fills, i anys més tard va sentir la crida de Déu a seguir Jesucrist, a l'estil de Maria, i va fundar la congregació.

—*¿Com vius tu personalment aquest carisma?*

—Ja he fet els cinquanta anys de consagració, i no me n'he penedit mai. Estic contenta de la crida de Déu a consagrar-me a Ell. A la vida he tingut moments de tot, de llum i de foscor, de pecat i de gràcia, de consol i desconsol, però tot m'ha servit per estimar més. En l'origen de l'experiència espiritual de la nostra fundadora hi ha la tendresa de Déu cap al món, tendresa desconeguda, amor menystingut. Pro-

curo viure amb un esperit de fe i en tot veure-hi Déu, com va aconduint la meva vida en els esdeveniments, ja siguin positius o negatius; això em porta a abandonar-me a la seva voluntat i a refiar-me'n, encara que no sempre ho aconseguixo. I una cosa molt important: en el meu caminar hi és molt present l'actitud d'acció de gràcies. M'agrada donar gràcies a Déu, abans que me les hagi concedit, perquè confio plenament que Ell dirigeix els meus passos, malgrat les meves febleses i pecats; me'n refio. En el dolor, en la nit fosca, en la nit clara. Estic a les seves mans. És bo poder-ho viure, experimentar-ho i comunicar-ho. Això només ho pot dir la persona que ha passat moltes coses a la vida. I jo n'he passat moltes...

—*¿Per què justament tries aquesta congregació?*

—Jo tenia una amiga que era la presidenta d'Acció Catòlica, i un dia el consiliari ens va dir que havia entrat a les carmelites calçades. Això em va impressionar, i vaig pensar que si ella es feia monja jo també ho podia ser. Ho vaig sentir com una crida. Ella tenia un felipó com a director espiritual; i jo tenia com a director espiritual un jesuïta; quan li ho vaig comentar, em va dir que carmelita, no, que em fes reparadora. I això va connectar amb el meu sentir: amb uns exercicis espirituals que havia fet als setze anys, aconsellada per la meva mare, que ja coneixia les reparadores del carrer Casp. Quan de petita em preguntaven què volia ser, jo deia: «Tot, excepte monja!», però quan vaig fer els exercicis vaig veure que Crist era l'únic per a mi i ja no vaig dubtar, em vaig sentir molt inclinada a «reparar», ja, els meus pecats i els dels altres, a donar tota la meva vida com a ofrena al carisma de reparació amb Maria.

Quan vaig fer els primers vots, la meva mare, que era una dona de fe, la dona forta de l'Evangeli —es va quedar viuda

als trenta-sis anys, embarassada i amb sis fills—, va encarregar uns versos a un poeta català i els va fer posar a l'estampa del recordatori:

Rosa d'amor:
 esfulla't per l'Amat;
 deixa que faci ofrena de la meua vida
 en la seva paraula recollida,
 en el silenci de la caritat.

—*¿Com s'ha anat adaptant la congregació als nous temps?*

—Abans hi havia coses que eren injustes, però s'acceptaven —i ara en patim les conseqüències—, com per exemple la diferència entre *germanes* i *mares*. També hi havia normes especials, com aquella que no ens deixava anar al domicili patern: quan va morir la meua germana, quinze dies abans de casar-se, jo vaig poder anar-la a veure a l'hospital, vaig poder anar al funeral —a l'església on s'havia de casar—, però no vaig poder pujar a casa de la meua mare —que vivia davant de la parròquia—, vaig haver d'esperar que baixés, i vaig rebre'n el condol a la porteria.

Gràcies al Vaticà II es van anar redescobrint noves realitats i veritats teològiques; vàrem aprofundir més en l'essencial del nostre carisma, evolucionant; vam poder viure més autènticament el seguiment de Crist des de la llibertat personal. Déu, en Crist, ja no pot patir, però pateix en la humanitat, per la injustícia i la lluita de l'home contra l'home. Per això la nostra vocació de reparació ha adquirit un nou sentit més humà; veiem la necessitat d'apropar-nos més a la gent senzilla i d'inculturar-nos en els seus ambients. També el Vaticà II ens va il·luminar en redescobrir noves dimen-

sions de l'eucaristia que abans quedaven a l'ombra, com una major riquesa del misteri pasqual com a centre i culminació de la litúrgia de l'Església. Crist, l'alfa i l'omega. A mi em va agradar molt poder fer un treball sobre l'eucaristia a la vida de l'Església, abans i després del Vaticà II; i l'eucaristia a la nostra congregació, abans i després del Vaticà II. Ara es veuen i es viuen moltes diferències d'integració de dimensions noves, teològiques, bíbliques, litúrgiques i evangèliques de l'eucaristia.

—*¿A què es dedica d'una manera pràctica la vostra congregació?*

—L'apostolat de les nostres comunitats són les cases d'exercicis i les catequesis. Ara es parla dels exercicis personalitzats com una novetat, però nosaltres antigament ja els fèiem a senyores. Ara s'ha ampliat: fem catequesi i obra social conjuntament. Jo he tingut l'oportunitat de viure en molts ambients que m'han ajudat i han ajudat. I la gent més humil i pobra m'ha evangelitzat.

—*¿Com?*

—Un dels nostres documents diu: «S'ha d'anar cap als més trencats.» Abans s'interpretava d'una altra manera, però ara no podem dir que això no forma part del nostre carisma perquè és molt clar: l'esperit de reparació va a tot i a tots, podem anar a tots els ambients perquè en tots podem ajudar a descobrir el tresor que cadascú porta a dins.

Els pobres ens evangelitzen amb les seves actituds, perquè de vegades dins dels convents —que alguns són com castells feudals— no hi arriben. M'encanta que m'enviïn a les cases d'exercicis, perquè la gent que hi va vol trobar Déu, com a la cova de sant Ignasi, a Manresa, però allà em trobava que només hi podien anar els creients i els qui cercaven Déu...

i per assabentar-me de les coses del món havia de llegir els diaris o veure la tele, i no tenia temps; m'era molt interessant i gratificant la relació amb els jesuïtes, i ens enriquia la seva espiritualitat, que és la nostra.

Quan em van portar a Palma, a Mallorca, a un barri marginal, va ser un xoc frontal, una mena de canvi de planeta que em va costar, però va ser una de les gràcies més grans que el Senyor m'ha fet. Jo sempre havia estat en comunitats de gent adulta, comunitats grans, i vaig anar a espetar a un barri, a un pis nostre molt senzill i molt pobret, i em van posar en una guarderia —quan jo no havia tractat mai amb nens petits— com a cuinera, com a coordinadora, com a acompanyant dels nens que tenien els seus pares a la presó, per visitar les seves mares. Amb les famílies que venien podia connectar de tu a tu. Per a mi va ser un tresor. Van ser sis anys. A la comunitat ens anava molt bé. Estàvem vinculades a treballadores familiars, a Càritas; quan arribàvem de la feina, compartíem el que hi havíem viscut; allò era oració, plena i compartida. La nostra oració ha de ser amplificada a tot el món, encara que no fem apostolat, perquè tot és reparació: les que fan apostolat i les que freguen el convent, és el mateix.

—*¿De catequesi, n'has fet?*

—A la catequesi ens hi hem dedicat molt. Jo vaig estar a Barcelona, durant un any, al Secretariat Interdiocesà de Catequesi, i a Manresa vam ajudar molt mossèn Ramon Tuneu, al començament del SIC (Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i les Illes Balears). A casa nostra hi havia el centre de material catequètic i es distribuïen els llibres per tot Catalunya; també les reunions de catequesi de l'arxiprestat de Manresa i comarca; i fèiem catequesi a

diverses parròquies... Quan vaig estar tres anys de superiora a Vitòria, teníem el centre de pastoral catequètica i litúrgica. Hi havia uns liturgistes bascos de categoria, com Ignacio Oñatibía, Andrés Aguirre i altres; catequistes molt bons. Hi havia cursos a casa mateix, i vam començar els cursos de catequesi a Espanya; hi havia un ambient cultural fantàstic, es va treballar molt per obrir-nos a la nova catequesi renovada.

Van ser anys molt interessants, però alguns d'ells políticament terribles, perquè encara vivia Franco, i va ser quan monsenyor Añoveros, bisbe de Bilbao, va escriure la famosa carta contra el règim; a casa érem molt obertes i a Vitòria hi havia els sacerdots bascos més avançats: un va comentar la carta del bisbe a l'eucaristia i va venir la policia: em van preguntar qui havia celebrat l'eucaristia, jo els vaig respondre que no ho sabia —perquè no hi havia anat—, però em vaig assabentar qui havia estat i vaig anar-lo a avisar de seguida; però no va servir de res perquè el van engarjolar a ell, a l'abat d'Estíbaliz i a algun més; eren moments difícils.

—*¿Has fet sovint de superiora?*

—Vaig estar de procuradora a Palma. Quan va morir la meva germana, vaig demanar un temps per poder ajudar la meva mare, que estava amb una forta depressió. Va ser un temps de purificació perquè ella estava molt trencada i jo no tenia ànims per ajudar-la. Després, vaig tornar al convent. Vaig estar tres anys de superiora a Palma, a Vitòria... Vaig ser superiora a Sant Gervasi de Barcelona —ara l'església és l'Espai Pere Pruna—, i quan es va vendre la casa els vaig demanar que no la tornessin a fer, que s'obrissin als barris més pobres, però el bisbe no va voler i es va fer un altre convent allà mateix i jo vaig anar a estrenar-lo un altre cop de superiora.

—*No deu ser fàcil governar una comunitat.*

—Hi ha hagut temps molt difícils, perquè sempre he estat en comunitats grans, i les comunitats grans són complicades; però al mateix temps hi ha actituds molt evangèliques en les germanes. Totes les dificultats, viscudes amb esperit de fe i amor, ens portaven a viure l'autoritat i l'obediència en el seu veritable sentit, enmig de les nostres febleses.

—*¿Vas poder estudiar?*

—A la casa gran, a Manresa, hi havia l'escola de teologia i el centre del material de catequesi del SIC. Quan m'hi van destinar, vaig aprofitar per fer teologia. Vaig gaudir molt. Vaig fer un treball sobre les *Confessions* de sant Agustí que em va encantar, perquè sintonitzo molt amb els sants que han tingut una gran conversió, com sant Ignasi, sant Pau, sant Agustí... i encara de tant en tant lleigeixo aquest treball perquè em va bé. Aleshores havia de treballar en alguna cosa, i em vaig posar a vendre fruita i verdura. Quan es va vendre aquella casa, vam passar a una caseta petita al davant del monestir de Santa Clara de Manresa, i allà estava molt bé. El centre de material catequètic del SIC va passar a les caputxines de Manresa. I vaig començar a fer classes de religió —que no n'havia fet mai— a sisè, setè, vuitè, i també en un poblet, en una escola pública. Agafava l'autobús i després em portava en cotxe l'alcalde del poble. Vaig estar-hi tres anys i va ser molt gratificant.

—*Has fet de tot durant aquests cinquanta anys.*

—Després de tres anys de superiora, i per problemes familiars que m'havien deixat esgotada —perquè vaig haver de dedicar-me simultàniament a la família i a la direcció de la comunitat de Sant Gervasi—, vaig demanar un any sabàtic. Em van enviar a una comunitat de tres germanes,

en un barri humil de Galícia. Va ser una renovació interior molt bona. Feia oració, passejava contemplant la ria de Vigo —esplèndida—, compartia fe i vida amb la comunitat, però no em podia estar sense fer res i vaig buscar feina, i em vaig posar a fer neteges. Vaig començar a la casa d'un noi molt trencat, fill d'una viuda que em va demanar si li podia donar un cop de mà. Li agradava molt llegir i tenia una bona biblioteca, però no li agradava la conversa, i jo vaig pensar: «A veure si l'agafo per aquí i li trobo un llibre que el pugui ajudar!» Ho vaig comentar a les germanes de la comunitat i em van recomanar un llibre sobre l'esperança i un altre sobre la fe; jo els hi vaig deixar damunt la taula. Va passar el temps i el xicot es va començar a obrir, però jo no li deia res dels llibres, i un dia me'ls va tornar. Jo aleshores li vaig preguntar si li havien servit per alguna cosa. «I tant!», em va dir.

També em van demanar col·laboració per fer catequesi a noies, en un llogarret enmig del bosc. En finalitzar l'any, em van proposar que fes de superiora a Casp, però no em vaig trobar amb ànims i em vaig quedar un any més a Galícia. Vaig fer de minyona en una casa d'una senyora de Vigo. A tot arreu vaig aprendre molt.

—*Però tu volies més despreniment...*

—Enmig de tot això em van demanar per fer de superiora a Sant Gervasi; em va costar molt, però me'n vaig anar altra vegada cap allà. Interiorment, jo feia temps que sentia que el Senyor em demanava molt despreniment, com si em demanés d'anar a les missions. Vaig parlar amb la general i em va dir que volien fundar una casa a Bolívia, però que encara no ho tenien clar, i que volien una persona activa, encara que tingués seixanta anys, i jo, l'endemà, complia seixanta anys. Allò era una intuïció profètica! Vam dir que ho

pensariem les dues. Abans de tornar-nos a veure vaig tenir un despreniment de retina. Era ben clar el que el Senyor volia de mi. Per tant, res d'anar a Bolívia. Em van operar —i abans no era com ara—, se'm va complicar i vaig acabar amb una embòlia pulmonar. Ho vaig acceptar, però no podia assumir la tasca de superiora perquè el metge m'havia dit que portava una bomba de rellotgeria i que havia de fer descans. Me'n vaig anar a Vitòria a descansar sis mesos i després, tornem-hi!, fins a arribar aquí.

—*Justament a Las Arenas, on vas anar després del noviciat. ¿Quins records en tens?*

—Tenia vint-i-dos anys. Ho donaves tot; entregaves el millor de la teva joventut i estaves disposada a acceptar tot el que vingués. Em vaig proposar de no donar importància a les coses secundàries; no m'estalviava patiment, però sempre pensava que Déu era allà, per damunt de tot. Feia el meu camí en una nit fosca fortíssima, però no va ser temps perdut, perquè la purificació m'acostava a Déu d'una manera molt profunda. I per mi, el més gratificant va ser un intercanvi entre l'amor de Déu i la meva petitesa, que em va transformar: em va portar al coneixement de Crist i a l'abandó... Quan vaig tornar aquí destinada, una altra vegada, després del segon noviciat, era una altra persona, amb pau i goig interior.

—*¿Com vius ara aquest nou canvi?*

—Se'm demana que animi aquestes comunitats de germanes grans. Jo ho faig com una experiència de vida i és gratificant perquè no és teoria. Els expresso les meves vivències i sintonitzo amb elles, i Déu se'm fa present en elles i en el que rebo d'elles. La millor gràcia que el Senyor ens pot fer en la vida religiosa és poder compartir les experiències espirituals.

XVII

«DIUEN QUE HEM DE FER AVANÇAR
L'ESGLÉSIA; JO DIC QUE NO:
L'HEM DE FER RETROCEDIR FINS A
ARRIBAR ALS INICIS»

Roser Garriga

Roser Garriga (Barcelona, 1935) · Col·lectiu de Dones en l'Església · Comunitat d'El Gornal de l'Hospitalet de Llobregat · Congregació de Missioneres Cor de Maria

LA ROSER EM REP en un enorme pis-convent del carrer Marina, antiga residència d'estudiants. La monja que m'obre la porta, tot i assegurar-me que l'ha vista fa un moment, no la troba. Mentre l'espero en una sala plena de fotografies amb la història de la congregació, veig per la finestra tres dones que xerren animosament al carrer. Em crida l'atenció, tot i que encara no sé que la Roser és una d'elles. Al cap de poc puja i s'estranya de no haver-me vist entrar. És un belluguet, dinàmica, expressiva, fa acudits i riu amb una rialla sonora que ho omple tot d'optimisme, no té pèls a la llengua perquè, segons ella, «ja soc gran i això et dona llibertat». Amb les finestres obertes, el soroll del carrer entra sense con-

templacions. Ella no s'acovardeix i fa sentir la seva veu per damunt del brogit. Amb la Roser no hi ha problemes sinó solucions. Et fa sentir com a casa.

—*¿Per què et fas monja?*

—Quan ets jove, ets idealista i no t'ho plantejes gaire, et deixes guiar més pels sentiments. A la postguerra vam viure una època molt trista, encara que aleshores no la hi trobava tant, però recordo la influència de la religiositat d'aquells temps: *via crucis*, predicació de missions amb altaveus pel carrer, penitències, cada cosa!... Esclar, això t'influeix i et condiciona, no et deixa ser lliure. Jo treballava en una empresa, i allí vaig conèixer la JOC (Joventut Obrera Cristiana), que va ser la meua salvació perquè em va obrir la ment. Era aquella època en què la gent de la JOC no es reunia en una església sinó que es reunia en el lloc de treball, i això també era molt interessant; reflexionàvem sobre qui érem nosaltres i la importància que tenia ser jove obrera, ser treballadora, pobra, perquè el món anava per una altra banda.

I a l'hora de decidir, vaig sentir que havia de dedicar-me als altres i em vaig plantejar el món obrer, però veia que les monges no s'hi dedicaven. Coneixia les monges del Cor de Maria perquè havia anat al seu col·legi, al carrer Sant Pere Més Alt, i me'n vaig fer, encara que sabia que em dedicaria a l'ensenyament. A mi m'agradava treballar per a la classe obrera, i des d'allà on fos hi volia treballar, empènyer el projecte històric dels pobres que, com deia un capellà, «de fracàs en fracàs arribarem a la victòria final». Això ho he tingut clar des d'aquella època. Vaig entrar l'any 1958 en un noviciat típic d'aquells anys, a Olot; érem cinquanta novícies.

—*¿El carisma del Cor de Maria són les noies obreres?*

—Som una congregació catalana fundada l'any 1848 per un rector d'Olot, el Dr. Joaquim Masmitjà, amb la intenció d'ajudar les noies obreres. Hi havia una viuda jove, lletrada —Eudalda Ferrer—, que va ser el seu braç dret, perquè ell va haver d'absentar-se d'Olot, i ella, coneixedora de l'esperit del fundador, en va fer una adaptació femenina, pràctica i assequible a les joves religioses en aquelles situacions concretes que ell, com a baró i des de Girona, li era impossible assessorar. Era considerada per ell com a cofundadora, i li encomanava que tingués cura de la formació espiritual d'aquelles noies. En nombroses cartes l'anomena «Estimada companya en la fundació de les Missioneres Cor de Maria». Era una seglar que mai no es va fer monja i se li encomanava la funció de mare espiritual, en aquella època!, quan encara ara els capellans no ho volen, és genial! Una figura com aquesta no la conec en altres congregacions. La importància dels laics i de la dona laica en els ministeris eclesials és una intuïció que, per desgràcia, no hem seguit sempre; i per aquí hauríem d'anar, perquè l'Església és dels laics i hi estan marginats, i les monges també, perquè tots els qui no tenen ordes clericals són laics i nosaltres no en podem tenir tot i que som una mica més «clericals» pel fet de ser monges, però estem igual de marginades que la resta dels laics.

—*¿Com veus la situació de la dona en l'Església?*

—En el món occidental no hi ha cap institució que margini la dona de la manera com ho fa l'Església. Al Vaticà, tinc entès que no hi pot estar censada cap dona; poden viure-hi, com ara les de la Divina Pastora que cuiden el papa Benet XVI, però no estan censades com a ciutadanes del Vaticà, no hi pinten res. A la societat civil podem estar mar-

ginades perquè costa d'accedir als alts càrrecs, però no hi ha cap llei que ens impedeixi d'arribar-hi, i en canvi a l'Església t'ho impedeixen totes les lleis.

Jesús tractava molt bé les dones, i no és això el que està fent l'Església. Jesús volia una comunitat paritària on tots fóssim iguals, i l'Església està plena de *padres*, monsenyors i eminències, i això que Jesús deia que de Pare i Mestre només n'hi ha un: el del cel. Jesús no pretenia que pensés-sim tots igual; el que ens salva no són els dogmes, el creure tothom el mateix: el que ens salva és l'amor. Jo, amb una persona de l'Opus no m'hi entendre, però ens podem trobar en l'amor, en l'amistat.

—*Aquesta inquietud explica que formis part del Collectiu de Dones en l'Església.*

—Per mi ha estat com una segona conversió, perquè em vaig adonar que aquesta discriminació de la dona no era justa i em vaig posar en contacte amb elles i em va convèncer la seva tasca. Hi havia una companya de la meua comunitat, l'Amèlia Romero, que sempre deia: «Nens i nenes, homes i dones», i jo primer me'n reia, però després vaig veure que tenia tota la raó, perquè allò que no s'anomena no existeix, i això les dones ho hem d'anar interioritzant. La primera presidenta del Collectiu deia: «Nosaltres som antimides —tot el que tocava Mides es convertia en or: tot el que toca la dona es converteix a l'inrevés, en porqueria, perquè abans els metges eren barons i tenien una categoria, i d'ençà que s'hi ha ficat la dona, la professió ha perdut categoria, i amb altres coses ha passat igual.» És una realitat contra la qual estem lluitant i, teològicament, també estem lluitant perquè es vegi que la marginació de la dona dels centres de decisió de l'Església, i el paper de subordinació que se li ha assignat,

no té cap fonament bíblic; a més, al Nou Testament hi ha un argument que no té volta de full: «Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist» (Ga 3,28). I per més que diguin, en tota la Bíblia no hi ha arguments teològics en contra de l'ordenació de les dones. Al final de la carta als Romans, sant Pau diu: «Us recomano Febe, diaconessa de l'Església [...]. Saludo l'Andrònic i la Júnia, apòstols insignes entre els apòstols, i que van pertànyer al Crist abans que jo mateix» (Rm 16,1.7). Hi ha diaconesses a l'Església fins al segle XII, i tombes on posa: *episcopa*. A Vallbona de les Monges, en el lloc on seu l'abadessa, hi ha un foradet petit a terra per posar-hi el bàcul: les abadesses del Cister es posaven l'estola i el bàcul! Les de Vallbona s'ho van voler treure perquè ho consideraven privilegis, i jo els vaig dir que per què se'ls havien de treure, que quan els barons se'ls treguin, llavors sí, però mentrestant: l'estola i el bàcul, què caram!, una cosa que tenim! El papa Innocenci III va prohibir al monestir de Las Huelgas de Burgos i a totes les abadesses de Palència i Burgos que beneïssin i confessessin les monges i que prediquessin l'evangeli. L'abadessa tenia jurisdicció sobre els preveres, distribuïa els càrrecs als capellans, era com una *episcopa*, i avui ho sabem perquè existeixen els decrets papals que els ho prohibien de fer-ho; per tant, vol dir que ho feien.

—*¿Defenseu el sacerdocí femení?*

—La nostra teoria és que no volem ser capellans. Diuen que Jesucrist no va ordenar cap dona, és cert, però tampoc no va ordenar cap home, ni tan sols els apòstols; només hi ha un únic sacerdot, que és Jesucrist. Ja en som, pel nostre baptisme, de sacerdots. Tenim el sacerdocí universal, que tenen igual els barons que les dones, i cap aquí és cap on

hem d'anar. Som iguals i, per tant, una vegada presideix un i una altra vegada una altra. És molt complex: jo ho dic molt simplificat. Les primeres Esglésies estaven presidides moltes vegades per les dones perquè el Memorial del Senyor, on es partia i es repartia el pa i el vi, es feia a les cases particulars, i anava precedit d'un àpat en el qual es compartien els aliments que cadascú portava segons les seves possibilitats. Els primers cristians eren pobres i la gent passava necessitat, les assemblees eren un regal comú on es compartien els aliments i els béns, i així després podien celebrar «en veritat» el Memorial del Senyor.

—¿*Quin ressò teniu?*

—Ens ignoren. El Collectiu de Dones en l'Església ja té més de vint anys i no ens han fet gaire cas pel fet de ser dones; en canvi, una vegada que el grup de capellans Joan Alsina, de Girona, va parlar a favor de les dones, se'n va fer ressò tota l'Església catalana, i no deien res que no haguéssim dit ja nosaltres, però com que ho deien els barons, van protestar!... Hem fet uns certs intents de parlar amb els bisbes, però cada vegada ens ha sortit malament: uns ni tan sols ens volen rebre. Un cop que hi vaig anar amb el Collectiu, en saber que jo era monja, em van dir: «Tu calla, en això no t'hi fiquis!» Els empipa que, a més de ser dona, siguis monja i siguis crítica. I en la revista del Collectiu, quan les dic una mica gruixudes, signo com a religiosa; si no, signo sempre amb el meu nom. Et dic una cosa: ja soc gran, i això et dona llibertat. Haig de dir la veritat, el que jo sento en consciència.

—¿*Com veus l'Església actual?*

—Diuen que hem de fer avançar l'Església; jo penso que no; l'hem de fer retrocedir fins a arribar altre cop a la senzillesa dels inicis, i això és una illusió que tinc; veig que encara

hi ha gent gran que pateix molt a causa dels sagraments, i això no pot ser. Vaig fer una xerrada a Girona sobre la penitència, i hi havia gent que plorava perquè havia patit tant!

Una de les primeres vegades que vaig anar al Collectiu ens van fer escriure anònimament en un paper tota la violència que havíem rebut de l'Església, i van sortir moltes coses. A l'adúltera de l'Evangelí que la troben *in fraganti* —que també és curiós, perquè si la troben *in fraganti* és perquè hi havia dues persones, no una—, Jesús li diu: «Ves-te'n, i d'ara endavant no pequis més» (Jn 8,11), i sant Pau diu: «Crist ens ha alliberat perquè siguem lliures. Així, doncs, manteniu-vos fermes, i no us deixeu sotmetre altra vegada al jou de l'esclavatge» (Ga 5,1). Aquestes frases són molt importants: hem de ser lliures! Però quan jo vaig entrar al convent ens havíem d'anar a confessar cada setmana, i et quedaves mig adormida a la missa de les sis del matí, i vinga mastegar parenostres per tot arreu, i se'ns predicava l'obediència cega i «no és això, companys, no és això...».

Jesús és per mi el model a seguir, i crec que hem de tornar a creure'ns el que Ell va predicar. Ell no va dir-nos mai que anéssim a missa, ni va predicar mai cap sagrament: el que Ell va predicar és el Regne de justícia i de llibertat, i per això el van executar, perquè si Ell arriba a predicar només els sagraments, no li hagués passat res, i això ho he experimentat intensament quan vaig marxar a Xile l'any 1973.

—*En plena dictadura.*

—A Espanya s'acabava la dictadura l'any 1975 i, com que es veu que jo no podia viure sense dictadura, me'n vaig anar a viure-la a Xile. Vam anar-hi quatre monges catalanes a un barri dels més marginals de Santiago i dels més perseguits; allà van trobar mort en Víctor Jara, a cinquanta me-

tres de casa nostra —ara hi té un monument. A la nit només senties com disparaven, i l'endemà t'assabentaves del que havia passat. Anàvem a totes les manifestacions amb una creu distintiva de la nostra parròquia al davant, teníem gent amagada a casa, en alguna ocasió vam portar gent del MIR (Movimiento de Izquierda Revolucionaria) a l'ambaixada del Canadà perquè sabíem que si els agafaven no hi hauria ni judici ni justícia. Allà ens jugàvem la pell, i a Roma d'això en deien «Teologia de l'Alliberament». ¿Però què has de fer si una persona s'ho està passant malament? Doncs t'arromanques i ja està. A en Joan Alsina el van matar allà; també van matar un altre capellà del meu deganat, un francès, l'André Jarlan; el van matar, al barri de la Victòria, mentre resava amb la Bíblia; estaven disparant per tot arreu i un company seu, en Pierre Dubois, va posar-se a l'entrada del barri, per on entraven les tanquetes, estirat al mig de carrer amb una estola. Es van aturar a un pam d'on ell estava. Quan va arribar a casa es va trobar l'André mort. Allà hi ha una capella i en una taula, on encara hi ha la seva sang, s'hi celebra l'eucaristia. Aquests són els testimonis, aquests són els sants que avui ens esperonen; els mataven perquè volien un projecte històric diferent, un món millor, el Regne, en definitiva, i els «emperadors», l'Augusto Pinochet, els persegueixen, els calumnien, els torturen i els maten.

—*Són els màrtirs del poble...*

—Ara ens beatifiquen tres monges nostres, a l'octubre, amb quatre-cents vuitanta morts més. Jo me les estimo molt, aquestes germanes, eren bona gent, no es ficaven en res, ajudaven els altres, van ser víctimes més per la violència de gènere que per la fe: les van violar, torturar, tot el que vulguis; les proclamaran beates a Roma, juntament amb al-

tres... Penso que no tots aquests màrtirs, pel sol fet que els hagin matat, són sants; ho són pel seu compromís i donació fins al final. El context és diferent dels primers cristians: ells s'enfrontaven al poder omnipotent d'un emperador perquè no acceptaven les seves injustes lleis, que anaven contra la pròpia llibertat de consciència. Creien en el missatge del Regne, que pretenia un món més humà per a tothom. Els de dalt van matar els de baix, i aquí ha estat a l'inrevés: els de baix maten aquests capellans i monges perquè es pensen que estaven amb els de dalt... Hem de tenir la lucidesa de veure que si aquí no s'hagués aixecat l'exèrcit, i l'extrema dreta no s'hagués posat al seu costat, no hi hauria hagut ni cap guerra ni cap mort, i crec que el missatge que ens transmeten avui aquests màrtirs és: dialoguem, dialoguem... I en aquest país fa tanta falta el diàleg si volem tenir pau! Em penso que és cap aquí cap on hem d'anar.

—*¿I quan vas tornar de Xile?*

—Quan em van fer tornar de Xile, perquè les coses anaven de mal borràs, em va saber molt greu, perquè va ser molt maca aquella època, malgrat la injustícia. Vivíem en senzilles casetes de fusta, promovíem els horts familiars, orgànics, hi havia molta convivència. Quan vaig tornar, vaig estar amb unes germanes que treballaven amb els gitans, al polígon Pedrosa, al Gornal. Jo treballava en una escola i a Càritas Diocesana organitzant uns cursos de formació per a dones en situació familiar d'atur. Això ho vaig fer bastants anys; es treballava en equip, en una línia alliberadora: no parlàvem de religió sinó de valors. Ara, dins la congregació soc la secretària de l'equip de govern de la nostra província religiosa; continuo vivint al Gornal i també soc la secretària de l'associació de discapacitats físics i psíquics que tenim al

barri. A mesura que em vaig fent gran em vaig adaptant a fer altres coses.

—¿*En què creus?*

—Segueixo Jesucrist. La idea que Jesús tenia del Regne de Déu és semblant a la que tenen ara els antiglobalització: «Un altre món és possible.» Jesús ho creia. És molt més difícil des d'un món benestant predicar el Regne de Déu que des d'un món pobre, perquè es comparteix menys. A Xile, quan plovia, ens trobàvem a les cases i compartíem la típica *sopaipilla*. Això és el Regne: ser feliç menjant-te una *tortillita*. Un que tingui l'orgull al cor i la butxaca massa plena no pot gaudir mai d'una *tortillita*, és difícil que pugui entrar en aquest Regne del compartir perquè no pot gaudir, ara i aquí, de la paritària fraternitat. Allí era una altra cosa. El bisbe venia sovint a dinar i deia que ho feia perquè era on hi havia més perill i nosaltres li dèiem que on hi havia més perill era en el barri *alto*, perquè nosaltres només teníem el perill de les bales, però ells tenien el perill de desviar-se del Regne i d'ignorar tot el que estava patint el poble; nosaltres no teníem aquest perill perquè la gent ens empenyia. Quan penso que durant la dictadura espanyola als convents no ens assabentàvem de res, a mi em fa vergonya: aquí és on estàvem desviats, no allí. Jesús era un marginat, estava amb els pobres, estava contra el temple i a fuetades va fer fora els comerciants, perquè tenia una història concreta: va néixer entre els pobres i va néixer d'una mare que estava sola... i allí on tens els peus, hi tens també el cap i el cor.

Hi ha hagut molts canvis que ens han fet trontollar les creences. Primer ens van fer creure que fora de l'Església catòlica no hi havia salvació i que els protestants eren els nostres enemics. Després del concili Vaticà ens van dir que

eren «germans separats», i quan ja ho havíem assumit, ens diuen que l'Església de Jesucrist és una sola, formada per totes les Esglésies cristianes. I ara resulta que Déu és més gran que les religions!... En tots aquests canvis m'ajuda el Col·lectiu; també m'ajuda llegir i anar aprofundint teològicament en tots aquests temes; llavors em vaig quedant amb el que és l'essencial de la predicació de Jesús: el Regne de Déu en aquest món. Això és fonamental.

—¿*Com veus el futur de la vida religiosa?*

—La vida religiosa hauria de ser una punta de llança, perquè si fem vots de pobresa, castedat i obediència, és per estar més lliures, i hem d'anar per aquest camí de llibertat i no frenar: hi ha grups religiosos que frenen l'Església en comptes de fer-la avançar. La vida religiosa tal com és ara s'acaba, i ho dic amb pau, i penso que en el seu temps va fer un camí. Les congregacions del segle XIX van sorgir com a associacions de dones, primer sense hàbit i després ens vam anar clericalitzant, però van empènyer el carro de la història de l'alliberament de les dones, facilitant el seu accés a la cultura, i així van poder ocupar el seu lloc en la societat, però ara ja no és necessari el seu paper, ara s'està fent la competència a l'escola pública.

Que avui dia hi hagi homes i dones que visquin la vida religiosa amb els patrons d'abans no té sentit, com tampoc no tenen sentit els noviciats amb la formació d'abans. Les congregacions que actualment tenen més vocacions són les més tancades, com més tancades més vocacions, i amb això estan hipotecant l'Església del futur.

—¿*I tu com ho vius?*

—Valoro la vida religiosa perquè m'ha donat aquest sentit de la fe en un món més just i més humà, que vull mante-

nir fins al final, però voler que continuï tal com és, no. Que a l'Amèrica Llatina faltin capellans no ha estat un mal, ha estat una benedicció de Déu, perquè les comunitats cristianes han crescut, han tirat endavant, i si no hi ha missa, hi ha unes celebracions que són molt viscudes, molt participades i creatives. Les comunitats cristianes aniran pujant a mesura que el clergat vagi avall, i això és així: la piràmide caurà per la base. Ara, la vida religiosa femenina a Catalunya té el problema que totes ens anem fent grans alhora. Una casa amb quatre àvies ja no era normal. Ara tenim cases amb quinze àvies, però ara és l'hora de la veritat per a nosaltres, l'hora de posar en pràctica tot allò que predicàvem. I aquella pobresa, castedat i obediència que potser no enteníem —no és només que no et cases i ja està—, és la tendresa per cuidar l'altra. Aquests vots, a l'hora de la vellesa, és quan són més autèntics. Ara som pobres perquè, o ens ajudem, o sucumbim; som obedients a la voluntat de Déu que ens diu que ens estimem les unes a les altres, i ara és el moment de demostrar-ho, fins amb aquella que no et cau bé però està malalta... A tot arreu on hi ha gent, hi ha problemes de convivència, i ara és on tot es fa més autèntic.

Jo no soc conscient d'haver viscut mentides, sí equivocacions, però he viscut honradament i he buscat sempre. Malaventurat aquell que s'ho empassa tot!

XVIII

«LA QUALITAT DE L'AMOR DE DÉU
ÉS AQUESTA: VOL INTERLOCUTORS VÀLIDS,
NO VOL ESCLAUS NI GENT SOTMESA»

Teresa Forcades i Vila

Teresa Forcades i Vila (Barcelona, 1966) · Doctora en medicina i llicenciada en teologia fonamental · Monestir de Sant Benet de Montserrat · Orde de Sant Benet (benedictines)

LA TERESA ESTÀ ACABANT el doctorat en teologia, a Alemanya. Fa poc va presentar a Barcelona el seu darrer llibre: *La teologia feminista en la història*. Aprofitem aquesta curta estada a Barcelona per veure'ns al Centre Borja de Sant Cugat del Vallès, un lloc molt lligat a la seva història personal. Ens asseiem al jardí del claustre, un espai obert i suggeridor, tal com és ella. Tenim poc temps perquè vol arribar a vespres, a Montserrat, però no ens en cal més per arribar al fons de tot allò que la preocupa i l'apassiona al mateix temps. Sentir el seu discurs és un plaer perquè, tot i que no és senzill, ella fa que ho sigui, des de l'experiència. Viu tot allò que estudia, i sap comunicar-ho amb la paraula i amb el gest. Abocar-te a la seva vida és entrar en un pou de saviesa intel·lectual i

humana, és navegar entre els rius de la raó i del no saber, és volar per espais de llibertat...

—*¿Què estàs vivint ara?*

—Una commoció de despullament, d'obertura, que es contraposa al que, potser de manera més conscient o més inconscient, era l'expectativa inicial —a la vida en general i, en concret, al moment de l'opció religiosa— que tot anés encaixant. Aquesta és una expectativa molt lògica i raonable, però no és exactament això el que vaig vivint, sinó que tot es va desencaixant, però la gràcia està —i aquest és el punt clau— que aquest desencaixament no és de desarticulació sinó que és d'obertura, d'espai de llibertat, de situar-te a la vida dient: «Ara ja ho entenc tot», o no: «Ara entenc menys del que entenia, perquè estimo més.»

—*¿Es tracta d'aconseguir de no entendre?*

—Aquí hi ha la idea —que a mi em serveix— d'una contraposició entre el que seria el subjecte de Descartes i el del psicoanalista Jacques Lacan. Això que ara t'explicaré és una mica teòric. El subjecte cartesià es pot representar amb dues circumferències: una, la del «jo soc», i l'altra, la del «jo penso», que tenen un punt d'intersecció que és aquest «soc jo», el subjecte entès com a autoconsciència; aquest és el subjecte modern, el subjecte que ha fonamentat tot un canvi important d'estructures i de visió del món. L'alternativa a aquest subjecte és la que postula Lacan —un autor que ara estic treballant a la tesi doctoral, cada vegada amb més interès—, que imagina la mateixa imatge de les dues circumferències, però en lloc de marcar la intersecció marca l'espai contrari, les parts que no s'intersequen, i diu: «Aquest és el subjecte que

m'interessa.» Així s'entén que a Lacan el facin servir els des-construccionistes, o els qui, avui dia, defensen la mort del subjecte, perquè allò que anomeno «el meu jo» és allò de què jo no tinc consciència..., doncs ja podem plegar!: la responsabilitat és impossible. Es fa aquesta lectura perquè Lacan és un autor molt suggeridor, que obre camins, però amb poca precisió sistemàtica, i això ha propiciat que actualment hi hagi moltes escoles que es diuen *lacanianes*. Jo només en segueixo una, de les moltes que hi ha, i és la que a mi m'interessa.

—*¿Com exemplificaries en la vida aquesta idea?*

—Aquest subjecte, identificat amb una separació entre el *ser* i el *pensar*, a mi em lliga amb els exemples següents: el primer seria el fet d'estimar; si jo estimo una persona, el fet real, l'experiència d'aquesta estimació, és incompatible amb l'autoconsciència; jo puc estar estimant-te, mirant-te, tocant-te, abraçant-te, però no precisament pensant: «Mira, jo estic estimant la Laia.» En el moment que penso això —que no és incorrecte pensar-ho—, aquell acte d'amor s'ha interromput, perquè s'ha interromput aquesta possibilitat que tenim els éssers humans d'estar dinàmicament en relació oberta amb un altre. Això vol dir que no tot passa per l'autoconsciència; allò que ens constitueix pròpiament com a subjectes no passa per l'autoconsciència. L'altre exemple és el de la pregària —que és clàssic—, del qual els i les grans mestres de la pregària ens donen testimoni: quan preguntes no ets conscient que preguntes, quan estàs preguntant estàs preguntant, tu no dius: «Ara estic preguntant», perquè, quan ho fas, ja no preguntes sinó que estàs exercint un acte de coneixement que és incompatible amb la presència de la pregària, que és la mateixa que la de l'amor. I encara hi hauria un parell

d'exemples més que a mi m'ajuden a copsar aquest atractiu del subjecte de Lacan i a posar-lo en diàleg amb l'Evangelí: quan Jesús ens diu: «Mira que la mà esquerra no sàpiga què fa la dreta» (Mt 6,3). ¿Què vol dir això? Una possible lectura legítima és aquesta: quan jo dono, no penso: «Ara jo estic donant a aquest que no té»; és una proposta de viure d'una altra manera, sense aquesta mediació contínua, que en definitiva és un control de la por. Aquesta seria la idea general, i per tant és una proposta de vida una mica diferent. És la proposta de sant Francesc, quan diu: «Té, pare», i li dona el jersei, els calçotets i tot el que té, perquè creu que es pot viure d'aquesta manera —que serà sempre un risc—, perquè això és l'aventura de la vida, i si no és així, ¿què vol dir l'Esperit sempre nou, el foc, el desig?

—¿*Per on camines ara?*

—Ara estic anant per aquí on t'explico, amb molt d'interès, i també amb pors, perquè parlo de viure sense pors, però això m'ho veig allà en l'horitzó i la intenció és anar-hi anant, però és obvi que en tinc moltes, i m'agrada intuir que hi ha camins que ajuden a anar-se'n alliberant, i que quan avanço, per poc que sigui, ho pugui palpar, que tingui conseqüències.

—¿*Com t'ajuda la vida monàstica?, ¿en quins àmbits?*

—En molts. Primer, perquè si no és així no hi ha qui ho aguant, això, és un repte; la família també ho és, no crec que en això es pugui dir que la vida monàstica té una radicalitat que la vida de parella no té —jo no puc jutjar perquè només visc la vida monàstica, no la de parella, però la meua intuïció és que no hi ha cap necessitat de parlar d'una més gran radicalitat—, i jo intueixo que, tant en l'una com en l'altra, tu pots viure adormit o despert; i si vius despert, la

radicalitat rau a entomar el que tens al davant, sigui el que sigui. No és un criteri local, ni temporal, ni quantitatiu: és de la teva subjectivitat; per tant, ja s'espavila Déu, i l'estructura del món, a fer que el repte sigui màxim per a cadascú, perquè també la possibilitat de llibertat és màxima per a cadascú.

En el meu cas concret, en arribar al monestir, una primera cosa que em va ajudar fou la pregària reglada. Abans d'entrar al monestir em pensava que a mi m'agradava molt pregar, perquè sempre que tenia l'oportunitat de pregar —que evidentment era quan en tenia ganes, perquè es pot ser disciplinada fora de la vida monàstica, però jo no n'era— m'agradava molt fer-ho, i pensava: «Si tingués més estones per pregar, que bé!» I si anava de cap de setmana de recés, doncs igual, era una cosa buscada i volguda: sentir com el món es fa u i tu en formes part, en un tot que és divers i que és més gran del que tu pots capir, però al mateix temps aollidor... I bé, arribes al monestir i toca la campana... i a pregar; i a vegades en tens ganes i a vegades no en tens gens, de ganes, i en aquell moment estàs fent una cosa que t'interessa molt i que vols continuar fent... Si aleshores deixes el que estàs fent, pot ser una experiència d'absurd: «Això no té cap sentit perquè... cinc minuts, encara, però una hora i mitja que dura la pregària! ¿Com vols que m'hi estigui una hora i mitja? Demà, d'acord, però ara no puc!» Si et deixes guiar per aquesta sensació interior i adeques la pregària a quan tu en tens ganes, aquesta experiència de coneixement interior potser no la faràs, però si et dius: «Bé, la mestra de novícies ja m'ha avisat que això em passaria, i hi ha una sèrie de gent que al llarg dels segles ha experimentat que aquest ritme de pregària ajuda a conèixer-se millor; doncs ho provaré.»

—*¿De quina manera t'ajuda a conèixer-te millor?*

—Hi ha un malestar, una sèrie de sentiments negatius que comencen a sorgir —si és que hi eren— quan t'atures. Aleshores has de poder veure en tu mateixa un mecanisme de projecció, perquè de seguida busques de qui és la culpa, però si estàs aquesta estona llarga de pregària, i no et deixes guiar per aquesta mateixa compulsió, acabes veient el motiu de tot això i, quan el veus, és el terror, el terror de dir: «Però, ¿què vol dir que aquest sentiment negatiu és meu, que està dintre meu? I això, ¿què significa?» És un canvi de l'auto-imatge. Una de les coses de què em vaig adonar és que trobava a faltar la gratificació diària que tenia, com a metgessa, del pacient: «Gràcies, doctora!» I jo no era conscient que visqués d'això, o que en depengués, o que fos important per a mi; ho vivia com la cosa més normal del món, però quan portava una setmana al monestir i ningú no m'havia dit: «Gràcies, perquè m'has salvat la vida», em vaig preguntar: «¿És que jo visc d'això? ¿És que això em dona la mesura de la meua vàlua personal?» Se t'ofereix la possibilitat d'entrar a fons en la pròpia autoimatge, no per mitjà d'un esforç voluntari, sinó que t'arriba en la mesura que t'adeqües a aquest ritme.

—*¿En quin altre aspecte t'ajuda la vida monàstica?*

—M'ajuda en l'aspecte de la vida de comunitat. Vius en un entorn en el qual hi ha persones que et poden caure molt bé i persones que et representen un repte, perquè veuen les coses de manera diferent, o perquè tu no els caus bé, o perquè estan en un moment en el qual tu ets la paret contra la qual reboten les coses..., doncs això torna a donar-te aquesta oportunitat de poder-ho viure bé o malament —res del que dic no són dos i dos són quatre, tot són possibilitats que poden anar bé o malament—, igual que en una vida de ma-

trimoni, laboral, etc. Has de conviure, has de col·laborar en tasques diverses i has de consensuar les pròpies idees amb un grup de quaranta persones que no han estat triades segons criteris ideològics, ni criteris d'amistat, sinó que no hi ha criteris, almenys en principi —després sempre n'hi pot haver i això és lamentable; l'ideal és que si una persona truca i diu: «A mi em crida Déu», que en principi trobi la porta oberta i, si no la hi acaba tenint, que sigui per una valoració posterior de si aquella persona busca Déu de veritat i de com encaixa en la comunitat i col·labora en la dinàmica global.

La solitud o pregària reglada, i la vida de comunitat, són els dos elements de la vida monàstica que m'han ajudat a fer aquest camí.

—*¿De què t'has anat alliberant al llarg de la vida?*

—De tot, en el sentit del despullament de què parlava al principi. Déu també pot funcionar com aquest «quelcom» que poses en un lloc on no hi ha d'haver cap «quelcom», que és l'espai de llibertat interior —sostingut i no pas ocupat per Déu—, que ens és regalat per la seva gràcia i que ens fa com Ell. No és cap rivalitat, a Déu no li fem cap favor si li diem: «M'he alienat per tu.» Cal no deixar-se alienar per la feina, per la ideologia, però per Déu ¿sí? I Ell diu: «No, jo no soc cap ídol, jo no demano sacrificis, per mi no et pots alienar mai, perquè si t'acostes a mi jo t'enviaré a volar: “El meu jou és suau i la meua càrrega és lleugera” (Mt 11,30); vine a mi perquè t'alliberaré, no vinguis a mi només perquè creus que soc el veritable Senyor —que ho soc, el veritable Senyor—, sinó perquè jo soc qui et donarà ales, no qui te les tallarà.» Aquesta sensació és la mateixa que fa patir santa Teresina quan pensa que Déu està sempre preparat per abocar joia, felicitat, per donar llibertat, i nosaltres no la hi acceptem, no

troba a qui li arribi, i ella diu: «Dona-me'n més, dona-me'n el doble.» I quan ho llegeixes, penses: «Quina santa més sacrificada!», però, esclar, el sentit profund és aquest, aquesta és la dinàmica de relació amb Déu, no l'altra, i totes les paraboles de l'Evangeli i les paraules de Jesús es llegeixen així; és tot un llenguatge que s'ha de traduir, i Ell devia estar desesperat per trobar la manera de dir-nos-ho: «El sembrador que llença la llavor per tot arreu, el pare del fill pròdig, que surt corrents arromangant-se la túnica, l'altre que fa una festa, l'ovella perduda...», així com tot el llenguatge que s'associa a l'Esperit Sant, que bufa on vol... és un llenguatge hiperbòlic, exagerat, perquè en el fons hi ha una profunditat que el llenguatge humà no pot expressar. Hi ha la sensació que estàs cridada a una cosa molt gran, que els pares de l'Església expressaven amb la paraula *theosis*, que és divinització; ho diem avui i sembla heretgia, i no hi ha res més clàssic que dir: «Déu s'ha fet home, s'ha humanitzat, perquè nosaltres ens fem Déu, ens divinitzem», i això no té res a veure amb cap rivalitat, perquè és obvi que és un procés volgut, sostingut i facilitat per Déu, de la A a la Z, del primer punt a l'últim, i no pot ser menys, perquè la seva qualitat d'amor és aquesta: vol interlocutors vàlids, no vol esclaus ni gent sotmesa.

—*¿Aquests pensaments són fruit dels estudis de la tesi doctoral?*

—Això en part prové d'aquests estudis que faig ara de la Trinitat. La tesina ja la vaig fer sobre això; i la tesi és sobre el concepte de persona: ¿què és ser persona a la llum d'aquesta teologia trinitària clàssica? Des dels principis dels debats, on surten Basili de Cesarea i Gregori de Nazianz, més tard sant Agustí, Ricard de Sant Víctor, Tomàs d'Aquino i després Karl Rahner —i ara estic arribant al segle xx—, el més fas-

cinant per mi és que jo vaig a ells amb aquestes preguntes del segle XXI, però no per comparar la seva teologia amb una teologia del segle XXI, sinó amb la intenció d'entrar en el marc de cadascun d'aquests autors —perquè si no entres en el seu marc, ¿com hi vols dialogar?—, amb les preguntes del segle XXI, i amb aquestes preguntes buscar en el seu marc, i en la seva lògica, si es pot identificar aquest neguit; i ben segur que apareixerà amb el perfil propi d'aquella manera de veure-ho perquè, si això és veritat, hi ha estat sempre. És com el llibre que he escrit de la teologia feminista, que també va per aquí; el que no puc fer és buscar si surt la paraula *feminista* al segle I; podria ser, però si aquesta paraula s'encunya a finals del XIX difícilment la trobaré en segles anteriors; haig de mirar què vol dir la paraula *feminisme*, de quina consciència estem parlant, i un cop tinc això mínimament definit, miro de trobar-ne el concepte; i, esclar, el trobo, en un altre llenguatge, però el trobo; aleshores és una joia perquè pots posar en perspectiva històrica una realitat, conferir-li més matís, més profunditat, i després donar-li la força que té el fet que la puguis anomenar en la constant de l'experiència humana. Sobre la idea de la llibertat, per exemple, en tots aquests teòlegs que he estudiat em sembla que he trobat llenguatge i nomenclatura pròpia de cadascun d'ells; el concepte no és pas idèntic en tots, però reflecteix aquest neguit, i en cada època ha estat possible expressar-lo d'una manera o d'una altra; s'han fet passos endavant.

—*Es tracta de la llibertat, la persona, en definitiva l'amor...*

—Aquesta idea de la Trinitat, aquest mot *persona*, sorgeix en els debats trinitaris del segle IV —i ara la fem servir en sociologia, en psicologia, com un mot que no té res directament religiós—, i és interessant veure què sorgeix en

aquests debats quan diuen: «Oh! És que Déu són tres, però no tres déus; doncs ¿què són?: tres persones.» Surt aquesta idea per emfasitzar la unitat de Déu. Etimològicament, el mot *persona* fa referència a un ésser relacional, però no tan sols relacional sinó evidentment substancial: cadascuna d'aquestes tres persones divines té una entitat pròpia, no són tres modes, tres manifestacions, són entitats substancials *persones*, però al mateix temps són en una comunió tan total que Déu és u i no són tres.

És d'una fecunditat extraordinària aplicar aquesta idea a la nostra vida de relació amb l'intent d'evitar la fusió, perquè aquest «ja som u» es formula des de l'obertura que comporta el fet que «tot el que és meu és teu», però per poder dir això —que és l'amor— jo he de tenir «meu» i tu has de tenir «teu»; però si ho dic de veritat, pròpiament ja no tinc «meu» i no tens «teu», perquè immediatament el que és «teu» és «meu» i el que és «meu» és «teu». Ens ho tornem a dir i ja tenim la *pericorexis*, que és el mot tècnic de la Trinitat, que és la felicitat màxima, la reciprocitat de l'amor; llavors, el «ser persona» és ser capaç de viure sempre així, amb tothom. És la idea de l'amor i de la llibertat indissociables, perquè la llibertat no és allò que em permet escollir entre estimar i odiar; sant Agustí ho va veure de seguida i va dir: «A això li hem de dir lliure albir, perquè la llibertat no és això, la llibertat és allò que faig quan estimo, allò que soc quan estimo.» ¿I quan no estimo? Doncs, com que joestic feta per estimar, l'únic motiu pel qual puc no estimar és la por, perquè si no, ¿quin altre motiu hi pot haver? Estimar és el millor del món; siestic feta a imatge de Déu és el normal, i si no ho faig és per por, si tinc por visc contra natura, ofego l'Esperit que hi ha en mi, i aquest frenar pot tenir modalitats múltiples

i diverses, però totes molt avorrides, perquè l'únic que és divertit, perquè és nou, és l'estimar; la resta sempre és repetitiu perquè té molt de mecànic, d'una cosa que no forma part d'aquest nucli de la persona; per això sant Agustí diu: «Estima i fes el que vulguis.» El que vols és la llibertat, que és allò que experimentes quan estimes.

—*Això és l'obertura total...*

—La teva autenticitat és sempre un espai obert, i l'exemple que et puc posar és el del monestir: si pensem en l'estructura física d'un monestir, és lògic que en el centre hi hagi l'església, perquè un monestir és l'edifici on viu un grup de gent que vol estructurar la seva vida al voltant de la paraula de Déu; però això no és així: el centre és un claustre, un espai obert on com a màxim hi ha un xiprer que tira amunt i un pou que tira avall. Aquesta imatge resulta molt interessant perquè fa pensar que una vida organitzada al voltant de Déu no és una vida organitzada al voltant de la *meva* paraula sobre Déu, sinó una vida organitzada al voltant d'una dimensió que tinc en mi i que només descobreixo en relació d'amor, de servei cap als altres, que és incontrolable; és un espai de trobada i de coses sempre noves, un espai buit; per tant, cada vegada que hi anem hem de fer-hi alguna cosa perquè no hi ha res fet, i l'ascesi, la tasca, és tot el treball que fem per mantenir aquest espai obert, per no omplir-lo de coses, perquè aquest espai és pròpiament obert, i la gràcia de Déu és que mai no podrem obliterated-lo del tot per més que pequem, per més alienació, que sempre n'hi haurà; l'únic que pot passar és que el pobre Esperit acabi tan ofegat que ens costi molt de sentir-ne la veu, però ja s'espavilarà, perquè també és cert que on abunda el pecat sobreabunda la gràcia. L'altra imatge és la de santa Teresa de *Las Moradas*,

on vas entrant i al final trobes la cambra nupcial, que la pots entendre com un lloc tancat o com un forat de llum, com una possibilitat, com diu sant Benet al final de la vida: «Tot el món contingut en un raig de sol.» És en aquest fenomen on hi ha una obertura màxima, un encaix que s'ha d'adjectivar de seguida, perquè no és un encaix estable perquè està fixat, sinó que és estable en l'estabilitat de la confiança: un deixar-se anar.

—¿*Quan es manifesta Déu a la teva vida?*

—Va ser aquí, precisament, al Centre Borja. A casa meva no són d'anar a missa; el meu pare, quan érem petites, es manifestava ateu, i jo pensava que això de ser ateu era el millor perquè el meu pare escrivia poemes i un d'ells l'acabava dient: «Gràcies, Déu meu, per fer-me ateu.»

L'escola on vaig anar de petita era una escola llibertària, de Gràcia, assembleària i catalanista, i allà m'havien transmès que l'Església era una cosa caduca, una mena d'institució —com la monarquia— que ja no té cap rellevància i que d'aquí a quatre dies desapareixerà. I jo estava ben tranquil·la amb això. Per altra banda, també m'havien transmès en aquesta escola —i en la família— tot el neguit de viure de manera responsable el fet personal, comunitari, social i polític; i jo tenia un gran interès i inquietuds. Després vaig anar a estudiar a l'escola del Sagrat Cor perquè els meus pares es van divorciar quan jo tenia onze anys i, per diferents motius, vaig anar a parar allà. Totes les germanes —jo soc la gran— vam dir: «No, a les monges no!» La primera comunió sí que l'havia feta, però abans de fer-la, quan em vaig confessar, el capellà em va dir que resés un pàrenostre i jo li vaig dir que no sabia què era, i em va dir que el resaria ell per mi. I mira, em devia anar bé! Aquesta escola no m'agradava gaire per-

què les classes eren en castellà i jo estava acostumada a fer-ho tot en català, però seguia prenent els apunts en català, i algun dels companys deia: «Escribe en catalán, es una roja», coses així, que no havia sentit mai.

Quan feia segon de BUP ens van proposar de fer una sortida amb els companys per compartir la nostra inquietud de vida. Ens van donar unes preguntes abans de marxar: «¿Tens ganes de compartir amb els companys el teu projecte de vida?», etc., i l'última deia: «¿Tens ganes d'anar a pregar amb els companys?» Jo vaig anar a la professora per dir-li que no estava d'acord amb la darrera pregunta, i ella em va respondre que no patís, que no era cap obligació la pregària, només una possibilitat. I m'hi vaig apuntar. I es van fer aquí, en una d'aquestes sales. Vam estar parlant de qui soc, d'on vinc, on vaig, totes aquestes preguntes, i l'endemà, que era diumenge, van dir: «Ahir vam parlar del projecte de vida de cadascú i avui volem parlar de persones que han impactat altres, del seu projecte de vida; podríem parlar de Ghandi, de Luter King, però parlarem de Jesús.» A mi ja m'estava bé, perquè tampoc no li tenia cap allèrgia. Ens van posar unes citacions a la pissarra: «Mt, Lc...», que jo no sabia què eren, i tothom va treure el Nou Testament, però jo tampoc no en tenia. Me'n donen un i m'expliquen com es busquen les citacions, i me'n vaig sota una pomera i començo a llegir, a llegir, i al cap de dues hores el sentiment que tenia era d'indignació: «I a mi ¿per què ningú no m'ho ha explicat abans, això!?» En aquells textos hi havia quelcom que a mi em resultava molt rellevant i ningú no m'ho havia dit, i tota aquella gent ja ho sabia, i jo tenia quinze anys i no ho sabia; ¿com podia ser, això? Aquesta va ser la primera experiència en contacte amb l'Evangeli, però aquesta reacció que em va

provocar estava en continuïtat directa amb totes les meves típiques experiències d'adolescent, mirant la lluna i sentint tot allò a què no dones nom, però que és aquesta cosa que tan bé diu sant Agustí: «Oh bellesa, tan nova i tan antiga, tard t'he conegut, perquè jo et buscava fora de mi i tu eres en mi, però jo no era en mi!» L'experiència de Déu per mi té aquesta característica, que és tan antiga i tan nova a la vegada.

—¿A què no renunciaries?

—A la llibertat. A la capacitat d'equivocar-me, que arribi al cel i em diguin: «¿Això ho has fet tu, aquest desastre?» «Sí, ho he fet jo i aquí t'ho porto.» El que menys m'agradaria és viure dient que no puc fer el que vull perquè he de fer allò que diu un altre.

XIX

«EL QUE ARA EM CRIDA ÉS ESTAR
AL COSTAT D'AQUESTA IMMIGRACIÓ
SOVINT TAN DESESPERANÇADA»

Teresa Losada

Teresa Losada (Lugo, 1943) · Doctora en filologia semítica · Directora del centre Bayt Al-thaqafa · Congregació de Franciscanes Missioneres de Maria

PUJO AL PRIMER PIS d'una casa del carrer Princesa. La porta és oberta, i al rebedor hi ha uns nois nord-africans esperant que els atenguin. Hi entro i m'espero com una més. Ningú no sembla estranyar-se de la meva presència, i jo tampoc no dic res per por de destorbar els qui, enfeinats, entren i surten. Al cap d'uns minuts, la Teresa apareix per una porta, com si m'hagués detectat per un estrany mecanisme. Afable i bellugadissa, m'ensenya totes les dependències. Fa trenta anys que van obrir aquest pis d'acollida; ara ja n'hi ha tres. La unió dels tres pisos ha resultat un envitricollat de sales i portes per les quals és difícil transitar sense una amfitriona. Sortim als balcons, que ens mostren impúdics el ventre de Ciutat Vella. A ella li agrada molt aquest lloc. «Ara

s'ha posat de moda», em diu, «han tancat els petits comerços per posar-hi botigues per al turisme.» Tem que els facin fora amb l'excusa de netejar la cara pobra del barri. Jo l'observo i m'amaro del lloc. La Teresa és una profetessa silenciosa. Fa temps que va descobrir l'arribada imparable d'immigrants nord-africans i que es va sentir cridada a acollir-los. No té gaires paraules, però els fets parlen.

—*El diàleg interreligiós el tenies clar ja fa molts anys.*

—Fa trenta anys ja estava convençuda que tots estem fets a imatge i semblança de Déu, però això no ho podies dir a ningú! Una vegada vaig llegir —i va ser un gran descobriment— que ja no hi ha races humanes, només hi ha una sola raça que es diferencia per uns trets típics: llavis carnosos, ulls oblics, cabell arrissat, color de la pell... Quan jo vaig estudiar, això no era pas així. M'agrada pensar que Déu és qui dirigeix el món i el porta cap a la unitat. Fa quatre anys vaig fer un altre descobriment: em vaig adonar que no podia fer les formulacions teòriques que feien autors com ara Jacques Dupuis, però que des de la praxi podia corroborar-les totes, i això em va fer molt feliç. Jo no sé dir el que diuen, però ho visc i m'emociono. Aleshores vaig començar a escriure alguna cosa sobre el diàleg interreligiós i poc després vaig a anar a la CONFER (Conferència Espanyola de Religiosos) a presentar-hi una ponència sobre la forma com ens qüestiona el pluralisme religiós dels immigrants; en sortir, un capellà em va dir que no havia mencionat la vida religiosa, i jo li vaig dir: «Però si és evident que tot el que viuen els immigrants és específicament nostre, perquè ens parlen de solidaritat, d'una taula comuna, del pa compartit, d'un món per

a tothom!» En una altra ocasió, en una xerrada que es va fer per a religiosos sobre pluralisme religiós i interculturalitat, van convidar-hi l'associació de veïns del barri; en acabar, un membre de l'associació es va aixecar i va dir: «Jo no soc practicant, però el que vostè acaba de dir m'ha obert el cor.» Ves per on, qui va entendre el missatge va ser un no creient, mentre que tots els religiosos es van quedar encarcerats sense dir ni una sola paraula.

—*El canvi no és fàcil.*

—En una reunió del DIM (Diàleg Interreligiós Monàstic), un hindú va dir que si li preguntessin a Déu de quina religió és, respondria que de cap. No és qüestió de teologia: és una qüestió de saviesa. Si aquest senyor s'atreveix a dir això, m'està confirmant el que jo penso però no goso dir, tot i que tinc elements per confirmar-ho perquè estic convivint amb els musulmans des de fa una pila d'anys; a alguns els he vist néixer; a d'altres, morir; he compartit molt i he vist moltes coses de la seva vida. ¿Qui pot dir que no és el mateix Déu? Són expressions diferents d'un mateix Déu.

Per la nostra condició de missioneres, a vegades hem vist religiosos que han anat a països musulmans amb uns prejudicis terribles. Durant molts anys ens hem apropiat a aquests països des de la prepotència, des de la summa ignorància. Però tot és un procés, no es pot fer trencadissa; els canvis s'han de fer amb convenciment, no amb empentes, perquè així, de mica en mica, es va reconstruint. Passa igual amb el tema del vel de les musulmanes. Hem de deixar que siguin elles mateixes les que ho vegin: la imposició no serveix per a res. És un procés, i és lent; hem de deixar unes coses perquè n'entrin unes altres. Qui té una vida espiritual ja sap que el procés és molt lent: estàs tota una vida per fer un pas.

—¿*Què proposes?*

—Els qui estem en el món interreligiós diem les coses amb molta prudència, però l'altre dia em vaig atrevir a dir-li a un rector que no em semblava honorat, actualment, que no es parlés del pluralisme religiós als feligresos; ell argumentava que si a les poques persones que queden, que són molt grans, els fem al cap aquest tema, només aconseguirem crear-los confusió. Però jo penso que s'ha de trobar la manera de dir-ho, perquè les coses ja no són com eren abans i hem de fer un pas endavant. Això és imparable i no podem enganyar la gent; el sentit comú pot captar moltes més coses que la por dels teòlegs o la por de la gent. Mira, nosaltres vam acollir uns immigrants dels *cayucos* de Tenerife i se'ns va oferir un pis per hostatjar-los a Sant Vicenç dels Horts, enmig del poble. Jo tenia por de la reacció dels veïns, eren gent gran, de tota la vida, i els immigrants eren ben negres, sense papers... Vaig anar porta per porta avisant els veïns, i tothom em deia: «Cap problema, tots tenim dret a viure, el món va cap aquí...» Va ser una experiència meravellosa, de veritat. Es van oferir per ajudar-nos, i allí està el pis. De vegades considerem la gent com si fos menor d'edat, i de menor d'edat no en té res. Està molt capacitada per acollir.

Jo ara no faig exercicis espirituals on no es parli de diàleg interreligiós.

—¿*Com vas descobrir el món musulmà?*

—Entre els anys 1968 i 1972 va ser quan va començar a arribar aquí la immigració magribí, perquè a Espanya hi va haver un creixement econòmic important, i els treballadors del país, que eren els qui podien fer les feines més ingrates —construcció, mineria, agricultura, recollida d'escombraries, etc.—, estaven treballant a la Comunitat Europea. En

aquell moment els empresaris catalans són els qui demanen treballadors nord-africans per venir a treballar a Catalunya. Durant els anys 1970 a 1975 jo exercia de professora de llengua i literatura àrabs a la Universitat de Barcelona, i en sortir de la feina veia, en totes les rases, treballadors nord-africans; hi havia alguns magribins i sobretot algerians; va ser aleshores quan em vaig adonar que havíem de fer alguna cosa per aquelles persones. Al principi buscava la manera d'introduir-me en aquell ambient masculí, que era molt tancat, i vaig contactar amb una comunitat d'agrupació familiar que hi havia a Sant Vicenç dels Horts, i així vaig començar. Després ja vaig veure que no podia continuar a la universitat perquè m'havien ofert una plaça fixa a través d'oposició i em vaig sentir molt pressionada. Vaig escriure a la provincial i li vaig dir que la meua vocació era dedicar-me a aquell col·lectiu i deixar la universitat. Al cap de quinze dies tenia el seu vistiplau, i vam començar l'onze setembre de 1977 —el dia que va arribar Tarradellas— obrint un pis al carrer Sombrerers. Ara hem fet trenta anys.

—*Vau començar del no-res...*

—Al principi et preguntes d'on treus la força, com pots funcionar, perquè al matí fèiem la neteja en una fàbrica i a la tarda les visites a les famílies; havíem de vèncer les desconfiances. Però l'any següent ja vam començar a fer classes d'aprenentatge de la llengua castellana i àrab per als nens. Vam estar deu anys sense que ningú del govern no parlés d'immigració fins que va arribar el primer govern socialista amb Felipe González, i l'any 1985 va sortir la primera llei d'estrangeria. Del carrer Sombrerers vam venir cap aquí, al carrer Princesa; vam agafar un pis que donava al Museu Picasso, i tot va anar creixent. Ara tenim un pis per a dones

víctimes de la violència de gènere, per als dels *cayucos*, per als de les pasteres, un pis de Justícia, tutelat, per a xicots marroquins que estan a la presó i que poden sortir si algú els acull. Abans, aquests nois sortien amb permís de treball; ara ja no, i els poden expulsar del país; si no ho fan, també ho tenen difícil perquè els antecedents penals els duren cinc o set anys, i sense papers ningú no els dona feina. Al nostre pis s'hi poden estar quatre anys i has de treballar molt amb ells, perquè són nois sense esperança i normalment tornen a reincidir.

—*Abans de sentir-te atreta per aquest col·lectiu, ¿ja havies estudiat àrab?*

—Això no se'm va acudir a mi: em va venir donat. Vaig entrar al noviciat als divuit anys, amb el preuniversitari fet, i la meua illusió en aquells temps era fer de missionera. En acabar el noviciat, l'any 1961, vaig venir a Barcelona a estudiar filosofia i lletres. Vaig estudiar els dos primers anys comuns. En aquell moment expulsen de Tunísia els Pares Blancs i ells traslladen a Roma l'escola de formació en àrab i islam que tenien en aquell país i demanen religiosos amb ganes de formar-se en la inculturació, tal com proposava el concili Vaticà II. Jo, aquells dos anys de comuns, havia estudiat àrab, perquè el grec ja el tenia oblidat, i la provincial em va demanar que anés a Roma a estudiar. Van ser dos anys intensos d'estudi de la llengua àrab. A l'estiu me'n vaig anar a Tunísia; allí vaig sentir un rebuig fortíssim cap a aquests estudis, i li vaig dir a la provincial que ho deixava, que no volia seguir estudiant àrab, que a mi m'agradava la literatura i volia acabar hispàniques. Em va dir que no m'amoïnés, que no passava res, i vaig tornar a Barcelona. No sé què em va passar aleshores: suposo que em va agradar que no em

forcessin a seguir estudiant àrab i que em deixessin en llibertat per estudiar allò que volia; sigui com sigui i sense saber com, vaig tornar a Tunísia, vaig estudiar tres mesos àrab, i em vaig entusiasmar amb aquesta llengua; i vaig seguir estudiant semítiques. Quan vaig acabar la carrera tenia la intenció d'anar-me'n a viure al Marroc, però abans havia de fer un any de teologia, per formació; llavors, el catedràtic em va dir que comencés el doctorat; vaig fer-lo i em vaig quedar set anys de professora a la universitat. L'anada al Marroc es va anar endarrerint; després ja va venir la immigració a Barcelona i m'hi vaig quedar. Ja veus, al principi rebutjava visceralment l'àrab i després em va captivar totalment. No hi ha casualitats, hi ha camins...

—*¿Què has après?*

—Que és en el diàleg de la vida, al qual tots tenim accés, on es produeix la trobada, i és allà on deixes de banda els prejudicis perquè t'adones que l'altre és una persona com tu, amb les mateixes necessitats i aspiracions, el mateix desig de transcendència, fet a imatge i semblança de Déu. L'espiritualitat no es troba només en les religions sinó en qualsevol persona. No és exclusiva de les religions. La religió s'ha apropiat de l'espiritualitat, que és el nucli fonamental de l'ésser humà. Tot apunta cap a la mateixa direcció. I has de fer aquest camí, experimentar-lo; si no és així, vol dir que només parles d'oïdes i no et planteeges res. Quan les coses que experimentes les veus escrites, són la lletra que tu hauries volgut escriure.

—*¿Hi ha més monges de la teua comunitat treballant en aquest projecte?*

—Som tres. Les tres que vam començar aquest projecte i que vivim a Sant Vicenç. Ja hi portem trenta anys. Vivim,

acollim, tenim un centre i una gran amistat entre totes les famílies. D'aleshores ençà s'ha multiplicat la immigració per quaranta.

—*La teva illusió ara és trobar un espai musulmà-cristià on poder compartir la fe.*

—Aquí a Barcelona és més difícil perquè arriben a passar pel Centre unes sis mil persones, que només venen a aprendre, durant tres o quatre mesos, les paraules necessàries per trobar feina i guanyar-se la vida. A Sant Vicenç ja seria més fàcil, però el camí és molt lent perquè en ser nosaltres monges sembla que els anem a «convertir» i, tot i que aquesta paraula per a nosaltres ja no tingui sentit, per a ells sí que en té, i has d'anar amb molt de compte. Tenim moltes converses amb ells, compartim moltes coses, molts problemes, perquè tenen una vida molt dura. Per això m'agradaria poder obrir un espai on poder-les compartir. Quan estàs amb ells sempre surt la paraula *Déu*. Un d'ells em va comentar que havia sentit a dir que la «gent del llibre» —cristians, jueus i musulmans— s'havien de respectar, i que de seguida va pensar en nosaltres i va veure que tenien raó. O es pregunten per què hi ha d'haver tantes religions i quina és l'autèntica. «Totes són verdaderes», els dic jo. Un d'ells em deia: «Si jo tinc cinc dits a la mà, igual que el que em mana, ¿per què m'ha d'explotar?» Em parlava del cor negre de la gent rica i del cor recte de Déu, i deia que d'aquesta vida només ens emportem el bé que hem fet. Quan algun d'ells mor, la fórmula de condol és: «De Déu venim i a Déu anem.» És molt diferent de les nostres fórmules lúgubres. Quan estudies l'islam t'adones que té formulismes, com la nostra religió, però l'experiència i la fe van per una altra banda. Quines revelacions de Déu he tingut amb aquesta gent! Déu porta la història.

La vida és molt curta i s'hi ha d'anar per feina, hem d'estar desperts. A mi, el que ara em crida és estar al costat d'aquesta immigració sovint tan desesperançada, escoltar-ne els crits de desarrelament, d'exploació, i veure com els podem ajudar a descobrir nous camins.

«LA MEVA VOCACIÓ ESTÀ
EN AQUESTS MÉS PERDUTS, EN AQUESTS
“MALS LLADRES”, QUE SÓN ELS
DROGOADDICTES, ELS DE LES PRESONS»

Viqui Molins

Viqui Molins (Barcelona, 1936) · Filòloga i escriptora · Directora de l'Editorial STJ de Barcelona · Companyia Santa Teresa de Jesús (teresianes)

LA VIQUI EM REP a l'escola de les Teresianes del carrer Ganduxer de Barcelona, on té la seu l'Editorial STJ. L'edifici és un meravella de Gaudí: les formes rodones i les sales, a tall de castells interiors, conformen l'espai. Ens asseiem en un racó d'una sala de rebre visites, amb sofàs confortables que delimiten diferents espais. A la sala hi ha una mestra amb uns pares. La Viqui està acostumada a parlar d'ella mateixa en públic i no té pudor a fer-ho un cop més. «¿Vas veure l'entrevista a Millennium?», em demana. Al matí treballa a l'editorial de Sant Gervasi, i a la tarda es trasllada al Raval de Barcelona, on viu i treballa al costat dels més desafavorits. Viu la paradoxa entre el Raval i Sant Gervasi com un

esdeveniment normal de la vida, mentre espera la propera jubilació que li permetrà dedicar-se a temps complet als seus amics del Raval. Assegura que allò que realment l'ha canviada ha estat el contacte amb els més pobres. Quan surto em peneixo de no haver-la entrevistada al Raval.

—*¿L'ambient familiar influeix en una vocació religiosa?*

—Una vocació per a una vida religiosa sempre brolla d'un ambient, i jo tenia un ambient molt bo. Soc filla dels anys cinquanta, d'una família més aviat benestant de l'Eixample de Barcelona, educada en una bona escola, la de les Teresianes, protegida i amb una vida lliure —perquè els meus pares no eren tancats—, i una vida religiosa en la qual Déu ocupava un lloc molt important. Érem nou germans, el meu pare havia estat jesuïta bastants anys i després n'havia sortit i s'havia casat, i a casa sempre hem sentit frases jesuítiques que ell havia viscut. La meva vocació va brollar d'una manera molt espontània. Jo era molt extravertida, molt enamoradissa, vivia en un ambient agradable, estiuèjvem a Palau de Plegamans, on tenia una colla; aquí a Barcelona érem del club Barcino de tennis i coneixia molta gent, m'enamorava, però sempre hi havia en el fons una tendència, no cap a la vida religiosa, que això no m'havia passat pel cap, però sí que Jesús ocupés la part més important de la meva vida.

—*¿És cert que sovint es tria la mateixa congregació on s'ha estudiat?*

—Jo tenia dues germanes que s'havien fet teresianes i m'agradava molt l'ambient del meu col·legi. Un dia, de manera espontània, fent uns exercicis de sant Ignasi, recordo que, mentre comentàvem un himne, vaig sentir: «Jesús de

dulce memoria, tú das los verdaderos goces del corazón», i em va impressionar molt perquè jo estava enamorada d'un noi i no sabia si m'agradava o no —jo era molt exigent en el sentit d'estimar—, i allò de: «Tú das los verdaderos goces del corazón y ni la letra lo puede decir ni la lengua expresar, solo el que lo ha experimentado puede saber lo que es el amor de Jesús», em va emocionar molt, i les emocions religioses són diferents de les altres emocions, són emocions que t'arriben molt al cor; jo sempre dic que això, encara que sembli una cosa estranya, és una experiència mística, no té explicació, perquè jo havia sentit aquell himne moltes vegades i no m'havia afectat per res, però en un moment determinat em va impactar, i vaig dir —perquè jo era molt apassionada: «Em faré teresiana!» Vaig acudir a un capellà jesuïta i li vaig dir que tenia vocació. Ell em va preguntar des de quan, i jo li vaig respondre: «Des de fa deu minuts.» I així vaig començar. Vaig lluitar bastant, perquè encara seguia enamorada d'aquell noi, i un dia un sacerdot em va dir: «Quan un dia algú t'estimi com Ell t'ha estimat, podràs dubtar.» Són frases que et queden i et commouen; i ja no vaig dubtar més i vaig entrar al noviciat; bé, encara em van fer esperar un temps perquè m'ho pensés bé, perquè jo era una mica esbojarrada.

—*¿Santa Teresa va tenir alguna influència en aquesta decisió?*

—El meu amor a santa Teresa té molts moments: primer, la devoció normal; després, quan vaig entrar a la Companyia, m'obligaven a llegir santa Teresa i jo l'entenia molt poc, fins que vaig arribar a la universitat, ja de juniora, i vaig fer filologia; vaig tenir de professor José Manuel Bleuca, i va haver-hi una bona entesa; vaig fer la tesi amb ell i em va ensenyar molt. A santa Teresa la vaig començar a entendre

aleshores i, literàriament, me'n vaig enamorar —eren els anys seixanta—, però fins molts anys després no la vaig fer vida i companya de camí.

—*Una noia esbojarrada, ¿com viu el noviciat?*

—El noviciat és un núvol en el qual vas vivint moltes coses rares, algunes ridícules en aquell temps, però les vaig viure amb molt de sentit de l'humor —perquè jo en tinc molt. Em deia a mi mateixa: «Tot està inclòs, jo m'he donat a Déu, he deixat els meus pares, el xicot; el mínim que puc fer és escombrar escales, netejar el peix —que per mi era una cosa horrible—, aguantar que em renyin per una ximpleria, que hagi de demanar perdó perquè he trencat un plat... , tot esta inclòs.» I així vaig passar el noviciat, com en un núvol.

—*¿Què va representar per a una novícia l'entrada a la universitat?*

—Quan vaig entrar a la universitat, vaig aterrar. En aquells temps, en el noviciat ens formaven molt malament en l'aspecte afectiu i sexual; jo recordo que li vaig preguntar a un jesuïta si el que jo feia era un vot de castedat o de virginitat, i ell em va respondre: «Mira, filla, tu li dones al Senyor un joier ple de joies, però l'estimes tant, que no l'obres...» I jo no el vaig obrir, però quan vaig arribar a la universitat, se'm va obrir. Anava amb nois més grans que jo, però joves, i m'ho vaig passar molt malament.

Finalment van passar aquells anys i tothom va fer els vots, però a mi em van donar pròrroga perquè hi havia coses que a les monges no els agradaven: a la universitat, com que era molt cridanera, m'havien fet delegada de curs, i jo no era la típica monja —en aquella època, les monges havien d'estar fetes amb el mateix patró, i jo no el seguia. No vaig professar quan em tocava, i això en el meu temps era una humiliació.

Va ser una de les experiències de Déu més fortes que mai he tingut, perquè en la humiliació, i en la humilitat, és on es troba Déu. Quan vaig dir al meu pare —que era un home de Déu— que m'havia d'esperar un any per fer els vots, em va dir: «Tu et vols lliurar a Déu per tota la vida, ¿oi? Doncs la resta no té importància.» Vaig pensar que tenia raó, i aquell estiu a la Conreria vaig tenir l'experiència de Déu més maca que mai havia tingut, em vaig trobar tan bé amb Déu! Va passar un any i vaig fer els vots.

—*¿Com s'aconsegueix harmonitzar el vot de castedat?*

—El vot de castedat ha canviat molt en la seva definició. De jove treia unes conclusions una mica peculiars: pensava que una dona que es casa també renuncia a tots els homes, menys al seu... El que volia dir és que jo no visc per renunciar, ningú no escull res per renunciar. La castedat és estimar, la castedat és tenir un cor tan obert a la humanitat, que el teu amor egoïsta queda arraconat; és obrir el cor per donar-lo a tothom, i en aquest sentit t'ajuda no tenir una família perquè pots tenir el cor lliurat a tots els altres. Aquest és un sentit positiu, no negatiu, de la renúncia.

—*El tema afectiu, però, era una assignatura pendent.*

—Rondava els trenta anys i vivia molt angoixada, no sabia si era per a mi aquell tipus de vida religiosa; en el món de l'educació era molt feliç, però em trobava molt malament en la vida comunitària, no acabava de trobar el meu camí. Aleshores va venir el concili Vaticà II, que per a mi va ser un rebombori, una esperança molt gran, però em frenaven i em van enviar a Madrid, on la vida religiosa era més tranquil·la, i em vaig dir: «Aquí, o *me aclimato* o *me aclimuelo*.» I em vaig aclimatar, però per dins la lluita va continuar. Un dia que estava molt desesperada, a punt de sortir del convent, vaig

anar a escoltar una conferència d'un carmelita —el millor especialista en santa Teresa, el P. Tomás Álvarez; quan va comentar el capítol vuitè de la conversió de la santa, on explica com va poder superar els seus problemes afectius —que eren els que jo tenia— agenollant-se davant d'un Crist molt nafrat i dient-li que no es mouria d'allà fins que no la canviés per dins..., jo vaig dir: «Aquesta serà la meua “asseguda” —eren els temps del *no nos moverán* i de les *sentadas*— i no em bellugaré d'aquí fins que em canviïs.» Va ser un moment important per a mi, vaig començar a entendre santa Teresa i em va venir una experiència molt forta d'ella, que em va anar canviant interiorment. Al mateix temps, jo no volia renunciar a les coses del concili Vaticà II que m'agradaven.

—*I finalment es va resoldre?*

—Es va resoldre bé: per la via de la sinceritat i per la via d'un amor molt gran a Jesús i als altres. El tema afectiu s'ha d'arreglar —abans no es parlava d'això— i, si no s'arregla, arriba un moment que necessites ajuda. Jo soc molt sana psicològicament, perquè ho dic tot i perquè tinc molt de sentit de l'humor. Si et lliures als altres amb molta il·lusió, el problema afectiu s'arregla..., perquè fugint no se soluciona res. Santa Teresa em va ajudar molt —perquè ella fa un procés afectiu molt maco: deia que tenia unes amistats que la lligaven i va tenir una segona conversió; el capellà li va dir que pregués i pensés que «para amar a Dios no se ha de dejar nada por hacer». I ella va començar a fer canvis —perquè has de canviar interiorment—, i això em va agradar molt. Abans, en els noviciats es formava igual a tothom, però hi havia gent de procedències culturals molt diferents i hauria calgut una formació més personalitzada; després t'envien a una comunitat de gent amb diferents edats, i vas assimilant

i vas estimant moltíssim, i aprenent a estimar. Jo estimo la meua congregació, donaria la vida per ella! He viscut coses molt boniques —abans i ara— i m'ha fet molt feliç. Agraïxo molt haver estat en la Companyia de Santa Teresa i espero morir-hi.

—*¿D'on ve l'acostament al món de la pobresa?*

—L'any 1980, amb motiu del centenari de santa Teresa, vaig formar part d'un equip d'àmbit espanyol, i vaig viatjar per tota la península fent conferències. En aquella època m'havia especialitzat en santa Teresa, i per a mi va ser molt important, perquè jo no havia sortit mai de Catalunya ni de Madrid, i sempre havia estat en col·legis molt bons; i ja tenia necessitat d'estar amb els pobres —de jove havia anat al barri de Verdum, a les barraques. Després em van fer delegada de joventut de la congregació i vaig viatjar per l'Amèrica del Sud i Àfrica; vaig veure coses que em van colpir. Va ser el meu primer contacte amb el tercer món.

—*¿Quan va ser el primer contacte amb el quart món?*

—Quan vaig tornar d'Amèrica em van enviar a Barcelona —l'any 1982— perquè dirigís l'Editorial STJ, de la nostra Companyia; jo estava entusiasmada amb el tercer món i vaig demanar a la provincial si em podia enviar a l'Amèrica del Sud, però em va dir que no, perquè necessitaven una directora per a l'editorial. Aleshores vaig pensar que si no podia anar allí, podia buscar alguna cosa aquí, i ella em va dir que sí però que jo m'havia de buscar el temps per fer-ho. Vaig començar en el món de la marginació —que no sabia què era, perquè el tercer món és una cosa ben distinta del quart món—, em treia l'hàbit i me n'anava a les Rambles: hi havia pintors que pintaven a terra i m'asseia a mirar-los; així vaig conèixer el món de la drogoaddicció. Després vaig anar a

veure sor Genoveva Massip, de les Filles de la Caritat, que hi treballava, i ella em va parlar d'una malaltia que encara no es coneixia ben bé: la sida. Em va enviar a l'Hospital del Mar i vaig conèixer un món increïble. Treballava amb sor Genoveva, però encara vivia a Ganduxer, i quan arribava a casa m'havia de rentar bé, perquè tenien una por terrible d'aquesta malaltia. Va ser aleshores quan es va crear un pis d'acollida per a aquests malalts de sida, amb problemes de marginació, que es diu Ítaca, i encara hi soc.

—*¿Com et transforma el contacte amb el quart món?*

—La meua vida religiosa era una mica intimista, com totes les d'aquella època: si estaves bé amb Déu, ja no necessitaves res més. El primer canvi va ser: passar dels pobres en general a cada història personal; un canvi radical que també va transformar la meua pregària i la meua manera de viure. Vaig dir-li a la provincial que no podia viure aquí dalt i baixar al Raval a les hores que plegava, que això em creava una divisió molt gran i que volia fer uns exercicis de sant Ignasi i prendre una decisió. Creia que era una crida, no un caprici, i vaig anar a Pedreña a fer el recés. A la segona setmana d'exercicis ja ho vaig tenir clar: quan estava escrivint una carta a la provincial per explicar-li el que sentia, que no volia viure aquesta vida tan dividida, em van trucar per telèfon i era ella! Em va dir que havia estat pensant-hi molt i que volia que em dediqués al món de la pobresa; podia anar a viure a Gràcia, de moment, i dedicar-me al matí a l'editorial i a la tarda al quart món.

—*Va ser un canvi personal i comunitari.*

—La congregació ja havia fet uns canvis importants des de l'últim capítol general: un grup vam presentar una proposta de viure una mica als marges, en una comunitat d'in-

serció al barri del Raval, i la van aprovar. Ara fa dotze anys que vivim en pisos en llocs més marginals, en comunitats de tres o quatre. Va ser un canvi molt gran que va coincidir amb un canvi personal. Vaig començar una vida diferent i em vaig implicar molt en el món de la marginació. En dividir-nos en petites comunitats hem arribat a més llocs. És molt curiós: la multiplicació dels pans és la multiplicació dels fets, perquè ara som menys, però si s'observa el que estem fem, és molt més! Hi ha germanes que, malgrat estar en pisos de barri, treballen a les escoles, i jo he treballat a l'editorial perquè ens hem de guanyar el pa.

—*¿Com vius el tema de l'obediència?*

—Per mi, l'obediència és el discerniment de quina és la voluntat de Déu per a mi i per a la comunitat on visc. És la voluntat, no tant d'una superiora, sinó d'una comunitat que discerneix conjuntament, sempre atenta als signes dels temps, mai sola. L'obediència, en aquest sentit, exigeix una responsabilitat, perquè si t'equivoques ho fas tu, no algú que t'ha manat.

—*«La mística del carrer» és una expressió que fas servir molt en els teus llibres. ¿En què consisteix?*

—Ser punt de referència és el que jo he batejat com «la mística del carrer». No és solament veure Déu en els altres, sinó que els altres, especialment els més pobres i marginats, vegin Déu en mi, per exemple la seva tendresa. Una vegada, a la presó, a un noi amb el cor ferit, li vaig dir: «¿No sents com Déu t'acarona?», i em va posar el cap a l'espatlla i el vaig acaronar, el vaig abraçar i li vaig dir: «Déu t'acarona així perquè no té mans i les seves mans ara són les meves.» Això, per mi, no és fer res d'important —perquè no puc solucionar moltes coses—, però és estar al seu costat. La descoberta

més impactant que he fet darrerament és la figura del «mal lladre» —segons la defineix Lluís Ventosa en un llibre amb aquest mateix títol— perquè, dintre de la marginació, hi ha encara un món més marginal, que és el del «mal lladre», aquell que ni tan sols sap pregar com ho va fer el que anomenem el «bon lladre». És impensable que Jesús digués al bon lladre: «Tu et salvaràs», i al dolent: «Tu, no.» Ell ha vingut a salvar al que està més perdut, i aquest és el que ho està; i la meua vocació està en aquest més perdut, en aquest «mal lladre», que són els drogoaddictes, els de les presons... És un món pel qual m'he sentit capacitada; el meu cor, al seu costat, se m'ha fet més tendre cada vegada. Déu m'ha donat una mica de comprensió i, tot i que estar al costat d'aquesta gent, si ho mirem des del punt de vista de l'eficàcia, és fracassar contínuament, jo no m'amargo.

—*¿Ha canviat el teu sentit de la vida religiosa?*

—Això ha canviat la meua vida, sí: m'ha fet sentir que la vida religiosa, encara que ara estigui tan envellida, té un sentit molt gran. No sabem com acabarà, perquè no hi ha vocacions, però Déu sí que sap el que vol, i si no vol això i vol una altra cosa, doncs una altra cosa! Perquè no té tanta importància la vida religiosa com és ara, això ho tinc molt clar: el que importa és l'acció de l'Esperit en persones que, d'una manera o d'una altra, consagrin la seva vida a Déu i es lliurin a Déu i als altres. Aquest és el meu sentit actual de la vida religiosa.

—*¿Com harmonitzes la teua vida en àmbits tan diferents?*

—La meua vida s'ha combinat molt bé fins ara: al matí treballo a l'editorial, en el món intel·lectual —al qual també pertanyo perquè m'agrada escriure i m'agrada llegir—, i a partir de les quatre de la tarda em dedico a la gent del Raval.

El fet de viure allà canvia molt la perspectiva, perquè no és que baixis a fer alguna cosa sinó que estàs vivint amb ells; potser fas el mateix, o menys, és igual, però ets allà. He après tant d'aquesta gent!

Visc amb molta felicitat, amb molta pau —que no és un esforç, sinó que és fruit de l'Esperit—, perquè l'acció de Déu va donant a l'ànima molta més pau que no tenia en la joventut; diuen que la joventut és una època molt maca, però per mi és molt més maca l'adulthood. Tant de bo que arribi a aquella pau que diu santa Teresa en la darrera relació de l'any 1581: «Porque, a la verdad, ya en parte no está sujeta —es refiere a ella mateixa— a las miserias del mundo como solía, porque aunque pasa más, no parece sino que es como en la ropa, que el alma está como en un castillo con señorío, y así no pierde la paz.»

—*¿I com s'aconsegueix aquest despreniment?*

—Suposo que és l'edat, el tracte amb Jesús dia a dia; perquè tot això, si no s'alimenta amb la pregària, no s'aguantaria. Jo no sé si altres ho poden fer, però jo no podria fer-ho. M'alimento de la pregària personal i comunitària; la pregària que ens uneix és una pregària plena de noms. Hi ha una monja de la comunitat que es dedica especialment al món de la immigració; cadascuna explica el que viu, i això és el que ens uneix, perquè quan es viu així canvia tot, fins i tot la vida comunitària. No hem tingut mai aquells problemes que són habituals en una convivència, perquè no tenim ni temps de preocupar-nos per aquestes coses. Vam fer un projecte de vida comunitària i vam dir que no posaríem reglaments: l'única norma és el servei i l'amor que fa que estiguis atenta a l'altra, però això no treu que si, per exemple, no arribes a l'hora de sopar, truquis per avisar; i pel que fa a les feines de

casa, la primera que arriba, les fa. Que l'única reglamentació sigui l'amor, això fa viure molt bé! Tenim arrels importants: la pregària, un dia de recés al mes —que fem en un monestir— i tarda comunitària tots els dijous per pregar juntes i explicar-nos les coses més tranquil·lament. Això manté una comunitat amb un projecte clar d'allò que ens motiva a viure així, i sempre amb un sentit d'acollida. Fa uns anys vam fer un discerniment: «Si tenim una habitació buida, ¿podríem acollir algú?»; la provincial ens va dir que sí, i així, sempre que sigui necessari o s'escaigui, tenim alguna dona acollida; ens va molt bé i aprenem molt.

—*¿Com viviu el vot de pobresa en aquestes petites comunitats?*

—La pobresa —millor dit, el vot de pobresa— no hauria de tenir aquest nom. Nosaltres hauríem de fer el vot de compartir. Dir que actualment fem vot de pobresa és una mentida, perquè nosaltres no som pobres; encara que visquem en el món dels pobres i vulguem viure austerament, no serem mai pobres, perquè tenim una riquesa interior, tenim una cultura. A mi no m'agrada el nom de «vot de pobresa», però mentre hi hagi un codi de dret canònic, farem vot de pobresa.

—*A les portes de la jubilació, ¿quins són els teus projectes?*

—L'any passat vaig fer les noces d'or i vaig dir que les volia fer *por todo lo bajo*, i així va ser. Hi havia familiars, gent del carrer, prostitutes..., va ser una festa preciosa; als capellans els vaig dir que volia que estiguéssim tots barrejats entre la gent, i així ho vam celebrar. Vaig renovar els meus vots, i la provincial em va deixar fer un altre vot: viure els dies que em queden amb els pobres. Aquest anell de fusta me'l van posar aquest dia, i aquesta és la meva il·lusió: viure i morir entre els pobres.

EPÍLEG A LA SEGONA EDICIÓ

L'ANY 2008 ES VA PUBLICAR el llibre MONGES, en català, i anys més tard, l'any 2011, es va publicar en castellà amb el pròleg de Carme Riera que avui acompanya la reedició d'aquest llibre.

Han passat setze anys d'ençà de la primera publicació, i durant tot aquest temps hi ha hagut canvis en la vida d'aquestes monges; alguns, irreversibles, com la mort; altres, habituals, com jubilacions, canvis de càrrec en la comunitat, implicacions en altres projectes, destinacions diverses, etc.

De les vint monges entrevistades, cinc han mort al llarg d'aquests anys: Teresa Losada (2013), Pepa Vignau (2017), Eulàlia Bofill (2022), Rosa Prat (2022) i Carme Sardà (2023). De la quinzena restant, algunes han esdevingut mediàtiques per raons diverses, i els seus passos s'han pogut seguir en els mitjans de comunicació; altres han perseverat en un volgut anonim. Fos quina fos la crida, això sí, totes han restat fidels al seu desig més profund. I ho puc dir, perquè les complicitats que es van crear amb les dones entrevistades i, en alguns casos, les amistats, van anar més enllà de les pàgines d'aquest llibre.

MONGES va ser un títol provocador, en el seu moment, i continua sent-ho. De les monges se sabia, i se sap encara, ben poc. En el moment de publicar el llibre, tot just s'anunciava un canvi de paradigma religiós que ens ha aportat necessàries mutacions, però també oblits valuosos, que urgeix recuperar perquè formen part de la nostra història. Però no tan sols per recuperar la memòria és necessari reeditar aquest llibre, sinó per mostrar les històries de vida d'aquestes dones, que són testimoniatge d'una manera de viure en plenitud.

En el seu moment ens movien les intuïcions, ara ens avala el retorn de molts lectors que han trobat en aquestes pàgines el paradigma d'una forma de viure amb consciència i amb alteritat que vessa extramurs de convents i monestirs i s'estén per carrers i places de la mà d'aquestes monges.

Estiu del 2024

GLOSSARI

per Rosa M. Piquer

abadessa Monja que condueix espiritualment la comunitat monàstica, elegida democràticament per la mateixa comunitat, ja sigui per un temps determinat o bé indefinit. Les seves funcions estan regides per les constitucions i, a més de l'acompanyament espiritual, té jurisdicció sobre les persones i els béns del monestir.

beata Es deia d'una dona que es dedicava a Déu en una vida piadosa de pregària i celibat, a vegades en agrupacions anomenades beateris o bé en solitud, però dins dels nuclis urbans.

capítol Sala on es reuneixen totes les monges d'una comunitat monàstica per prendre decisions o per rebre les exhortacions espirituals de l'abadessa. S'anomena també sala capitular. Es diu també de les reunions que celebra periòdicament una congregació o orde religiós per prendre decisions d'ordre intern.

carisma Es diu de la missió específica d'un orde o congregació religiosa que la defineix, diferenciant-la dels altres.

clausura Espai físic ben delimitat, reservat a l'ús exclusiu de la comunitat religiosa. Té la funció de preservar-ne la intimitat.

completes Pregària comunitària que completa la jornada i que se celebra just abans d'anar a dormir. Es clou amb una benedicció.

concili Vaticà II Un concili ecumènic és la reunió de tots els bisbes de l'Església catòlica per tractar de temes relatius a l'Església universal. Aquest és el darrer celebrat, iniciat el 1962 pel papa Joan XXIII i clausurat el 1965 pel papa Pau VI. Els seus documents han marcat la vida de l'Església en el segle xx. Algunes de les normatives derivades del concili foren la unificació de les classes de monges i religioses en una de sola, la reforma de la litúrgia i la revisió de les normes de clausura.

congregació Unió de les diferents comunitats religioses que viuen un mateix carisma sota el guiatge d'un mateix superior o superiora general i amb les mateixes constitucions. Es diu també de les agrupacions de diferents monestirs del mateix orde monàstic.

constitucions Document jurídic que defineix el carisma d'un institut religiós i subministra les normes per les quals s'ha de regir.

convent Conjunt d'edificacions en el qual es desenvolupa la vida d'una comunitat religiosa.

conversió de costums Vot que fan les monges i que comprèn el compromís de viure com a tals en una vida de comunitat, pregària, celibat i pobresa.

cor Lloc situat a l'església on se situen les monges durant les celebracions litúrgiques.

corista Abans del concili Vaticà II es deia de la monja que es dedicava principalment al cant i a les celebracions litúrgiques.

ermita Habitatge i lloc de culte de l'ermitana, generalment situat en un lloc apartat dels nuclis urbans.

ermitana Religiosa que es caracteritza per viure en soledat i silenci, en un indret apartat, moguda per una motivació espiritual d'unió amb Déu i de comunió universal.

estabilitat Vot que fan les monges, vinculant-se de per vida a una comunitat concreta i a un monestir determinat.

exclaustració Permís que es dona per viure temporalment fora del monestir.

exercicis espirituals Dies dedicats a la pregària, al silenci i a la inte-

riorització, amb l'acompanyament d'un mestre espiritual, que les monges i religioses solen practicar amb una periodicitat anual.

general Es diu de l'abat que presideix un orde monàstic de monjos i monges, o bé de la religiosa que regeix una congregació. Les monges sempre tenen com a superiora una abadesa, mentre que les religioses poden tenir una superiora general.

germana Monja que forma part d'una comunitat monàstica, o bé religiosa d'una congregació o institut religiós.

hàbit Vestit uniforme, generalment d'origen medieval, que duen les monges en el monestir i també certes religioses, com a signe de dedicació a Déu i de pertinença i identificació amb una congregació o orde, cada un dels quals té el seu característic que el diferencia dels altres.

juniora Monja o religiosa de vots temporals.

juniorat Període d'entre tres i sis anys que comprèn des de la fi del noviciat i la professió temporal fins a la professió perpètua o solemne. Es diu també del recinte on habiten les juniores, dedicat principalment a l'estudi.

laudes Pregària comunitària que sol coincidir amb la primera llum solar. Té un caire joios i d'oferiment de la jornada que comença.

litúrgia de les hores Diferents espais de temps, esglaonats al llarg de les hores del dia i de la nit, dedicats a la pregària litúrgica comunitària, la funció dels quals és la de santificar per la pregària tota la jornada. Les hores més importants són: matines, laudes, vespres i completes.

llega Abans del concili Vaticà II, es deia de la religiosa dedicada al treball manual i a les tasques domèstiques.

locutori Dependència monàstica usada per les monges per rebre visites i parlar amb les persones de fora de l'àmbit del monestir.

matines Primera pregària de la jornada, celebrada generalment

abans de la sortida del sol. Té un caire meditatiu i pausat.

mestra de novícies Monja dedicada a instruir en la vida religiosa o monàstica les joves que s'hi preparen.

monestir Conjunt de dependències on es mena vida monàstica. Les més importants són l'església, el claustre, la sala capitular, les cel·les de les monges, l'hostatgeria i l'hort.

monja Dona que viu en comunitat en un monestir amb un compromís de celibat, pobresa i obediència, dedicada a la pregària, el silenci i el treball, com a signe de la seva dedicació a Déu, i que n'ha fet professió solemne.

noviciat Període de prova i formació que comprèn des de la fi del postulantat fins a la professió temporal. La seva durada és d'un a dos anys. Es diu també de les dependències on habiten les novícies.

orde religiós Conjunt de comunitats o de congregacions que segueixen la mateixa regla i tenen les mateixes constitucions, sota la presidència d'un abat o superior general.

postulantat Període de prova que inicia en la vida religiosa o monàstica, abans de començar el noviciat. Sol tenir una durada d'entre sis mesos i dos anys.

pregària Acte conscient d'elevat l'ànim a Déu i d'unir-s'hi d'una manera real i afectiva. Pot ser individual o comunitària. Les comunitats religioses solen pregar juntes la litúrgia de les hores i tenir cada dia espais reservats a la pregària personal i silenciosa.

priora Pot ser la monja que supleix l'abadessa quan aquesta s'absenta del monestir, o bé la que presideix la comunitat quan aquesta és de nombre reduït i no té abadessa.

procuradora Monja encarregada dels assumptes econòmics de la comunitat.

professar Acte públic d'emetre els vots pel qual s'inicia el compromís

de vida religiosa o monàstica i la vinculació a una comunitat.

professió Acte litúrgic en el qual la monja o la religiosa fa el seu compromís públic davant de la comunitat que la rep com a germana i d'un representant de l'Església. Se sol signar un document de compromís, davant de testimonis. Pot ser temporal o perpètua. Els membres dels ordes monàstics fan professió solemne.

provincial Religiosa responsable de les comunitats d'una determinada regió o província.

regla Document de doctrina espiritual que defineix el carisma i la missió d'un orde religiós o monàstic. Les més conegudes són les regles de sant Basili (segle IV), de sant Agustí (segle IV) i de sant Benet (segle VI).

reixes Engraellat de ferro que protegeix les obertures exteriors d'un monestir o convent. Durant segles va caracteritzar els edificis de monges que vivien sota una estricta clausura.

religiosa Dona que viu en comunitat amb un compromís de celibat, de pobresa i d'obediència, segons un carisma determinat i una missió apostòlica, moguda per una motivació espiritual, i que n'ha fet professió pública.

vel Peça de roba que cobreix el cap de les monges i de certes religioses, el qual, segons la tradició de l'Església, és signe de pertinença i dedicació a Déu.

vestició Acte d'imposició de l'hàbit, generalment en el si d'una celebració litúrgica pública.

vespres Pregària comunitària que se sol celebrar a l'entrada de fosc. El seu to general és de donar gràcies pel dia que s'acaba.

vida apostòlica Estil de vida religiosa comunitària dedicada prioritàriament a una missió concreta de transmissió i anunci de l'evangeli, en l'àmbit educatiu, sanitari, obrer, de la marginació, etc.

vida contemplativa Estil de vida religiosa comunitària dedicada prin-

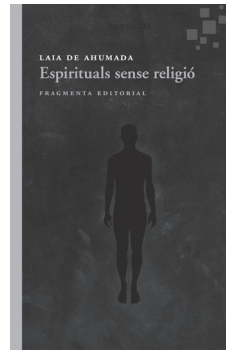
cipalment a la pregària comunitària i al silenci, en el recinte d'un monestir.

vida monàstica Estil de vida religiosa comunitària dedicada prioritàriament a la pregària litúrgica, al treball, a l'estudi i a l'acollida en el recinte monàstic.

vida religiosa Estil de vida comunitària o no, dedicada a la recerca espiritual, amb un compromís de celibat, pobresa i obediència.

vocació Es diu de la crida interior que hom sent i que es tradueix en una atracció vers una dedicació plena a Déu per mitjà d'una tasca i un estil de vida religiosa determinada. S'entén que aquesta crida és obra de Déu i que la persona que l'escolta hi respon lliurement i joiosament.

vot Pobresa, castedat, obediència. Compromís públic que emet la religiosa i la monja, acceptat per l'Església, de viure en un orde o congregació de vida religiosa segons una regla i unes constitucions que defineixen un carisma i missió concrets. Els vots clàssics són de pobresa (no posseir béns propis), castedat (orientar els afectes vers Déu i els altres, sense tenir parella ni fills) i obediència (a la regla i constitucions que s'han professat i a les superiores legítimes).

LAIA DE AHUMADA

Espirituals sense religió

COL·LECCIÓ ASSAIG, 33

Primera edició: març del 2015

272 p. | 19,50 € | 978-84-15518-15-0

¿És POSSIBLE UNA ESPIRITUALITAT sense religió? ¿El marc religiós és l'únic on l'espiritualitat es pot desplegar? ¿Existeix una espiritualitat desvinculada de la religió? Aquest llibre neix de la necessitat de saber fins a quin punt allò que molts plantegen, auguren o neguen, ja s'està vivint.

Les persones entrevistades en aquest llibre —Oriol Teixidor, Lúdia Pujol, Carles Duarte, Gustavo Duch, Laia Monserrat, Josep M. Vigatà, Agustí Pàniker, Natxo Tarrés, Teresa Guardans, Maria Rosa Lloveras, Ignasi Dies, Jordi Pigem, Jaume Guillamon Villalba, Anna Caixach i Joan Antoni Melé— expliquen que l'espiritualitat és una experiència que no té paraules; que conforma la vida i que s'encarna en la quotidianitat del món; que té una litúrgia i unes formes que li són pròpies. ¿Quina és, doncs, la diferència? Una voluntat de voler viure l'espiritualitat al marge o a la frontera de les estructures religioses, perquè no responen a les seves necessitats, perquè no les consideren necessàries. Viuen «sense religió», però no d'esquena ni en contra del fet religiós ni de la saviesa de les tradicions religioses.

